ఉపనిషత్తులు

ఉపనిషచ్చన్ద్రిక-1

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్

www.freegurukul.org

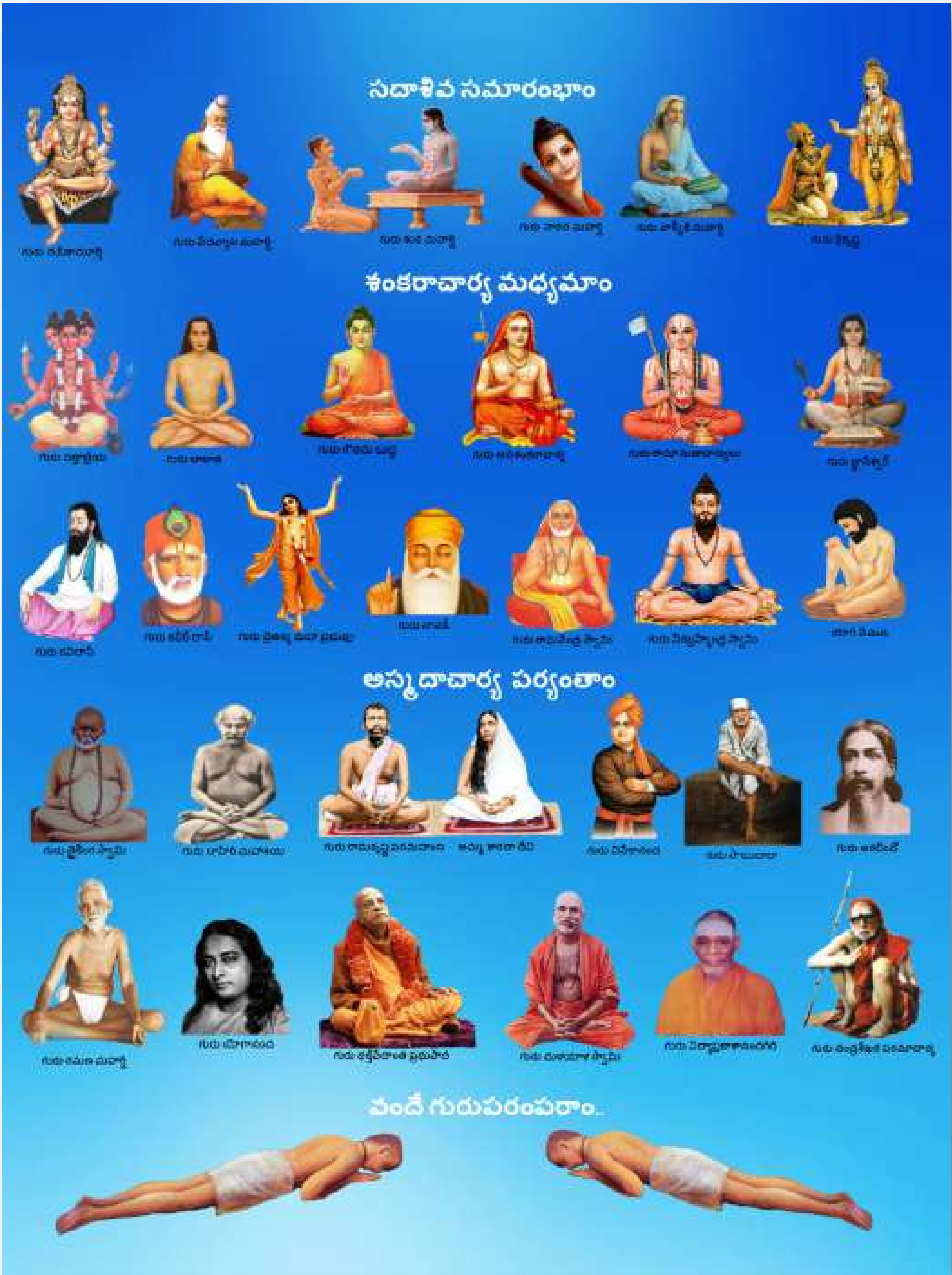
సదాశివ సమారంభాం
శంకరాచార్య మధ్యమాం
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
వందే గురుపరంపరాం..

Free Gurukul

"ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్" ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో బాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో బాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in
2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org   Mobile App: Free Gurukul   email: support@freegurukul.org
Facebook: www.facebook.com/freegurukul   Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

" మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికి అందించబడాలి "

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, ఐవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

ఉపనిషచ్చన్ద్రిక

ప్రథమ మయూఖము

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

రచయిత

రాయప్రోలు లింగనసోమయాజి

శ్రీవిద్యారణ్యకృతపంచదశీవ్యాఖ్యా శ్రీకల్యాణపీయూష
తైత్తిరీయోపనిషద్భాష్యవార్తిక వ్యాఖ్యావివరణ
విరచయిత

శ్రీః

ఆశీస్సు

భారత సంప్రదాయ సార్వభౌమ జగద్గురు శ్రీకల్యాణానంద భారతీ మహంతాచార్యస్వాములవారు.

★

ప్రపంచమునందు అనేకదృష్టిగలవారలకు భౌతికదృష్టి. తత్సాధనాసక్తియు ఎంతెంతయుగానుండును. దైవదృష్టిగల వారలకు తత్త్వచింతనము తద్జ్ఞానసాధనాసక్తియు ఎంతెంతయుగానుండును. ప్రతిదేశమునందును ఏదియొ ఒకటి నాచరించుచునేయుందురు. కాని భారతదేశీయుల మహాసుకృత విశేషమువలన వీరలయొక్కకు అనుకూలమైనట్టి సత్యతత్త్వ జ్ఞానసాధనములును సద్గ్రంథరాజములు నేరుప్రమాణ భూతములై నిత్యమును సార్వత్రికముగా వెలయుచున్నవి. కావున వీరలు తమ యభీష్టమును దక్కాలమున యెట్లైన సాధింప గోరుటకు తగినవకాశము సంపూర్ణముగ గలదు. ఇతర దేశీయు లెన్నియో తత్త్వజ్ఞానులయినను ప్రమాణభూత మగు సాధన సామగ్రి లేనివారలగుటచే స్వబుద్ధిమాత్రప్రమాణము లగుచు తత్త్వమును తెలిసికొనజాలక తత్త్వమునుగూర్చి వ్యామోహమును పొందుచున్నారు. ఇదియిట్లుండ భారతదేశము కొంతకాలము ముద్రణశక్తిమూలమున భారతీయవిద్యాభిమాన మహాపండితస్ఫూర్తి వారి ప్రయత్నమునందలి యుక్తిచేతను నెల్లగలుగుటచే ప్రమాణ గ్రంథరాజము లనేకములుగాను పైవిదేశీయులకుగూడ వీరల

లేక పత్రికది, ఛాత్రీపుగారు. ఎట్లుగాది యుండవలెనని యీగ్రంథాంతర్గతములు తెలిపెడి వచనావధులచేత అట్టి సన్నివేశములు అనగా గ్రంథస్థవిషయపరిచయము లక్ష్య గ్రంథములందే "సత్య" "అసత్య" "సత్య అసత్య నాటకముల" అనుపేరి సన్నిధి లభ్యమగుచున్నవి. కావున గ్రంథమునందు నాటకరచన సన్నివేశాలు పెక్కు సంవత్సరములకు పూర్వము వ్రాయబడిన నాటకమ్ము అనుట సందేహము లేని మహాగ్రంథాలయము లక్షణములు ఉండదు. ఈవిధముగా నాటకములు నవముగ ప్రకటింపబడినవి. ఇట్టివిషయములలో—

అప్పకవిగ్రంథమునందు (శ్రీ) రామప్రోలు వెంకటరామశాస్త్రి తన పాండిత్యావిర్భావముచే అప్పకవీయము సన్నిహితముగా యుద్ధాంతికప్రశస్తిగలను నన్నయనామును గాంచి వ్యాకరణమ్ము సాధించెను. లేకపోయినను ప్రాగ్ ధ్యానించినప్పుడు "ఆంధ్రము తెనుగు వ్యాకరణము" అను వ్యాకరణమున లోకమున ప్రచారము పొందించి "శబ్దాను శాసనాదు", "శబ్దచింతామణి" యనునవి వ్యాఖ్యలను ప్రకటనముగ వివరణోద్దేశకప్రకరణ తెలిసిన నానావిధ వ్యాఖ్యానా నాటకములకు శబ్దచింతామణి వ్రాసి అనేకవిధములచేత మనము వినియోగించుచున్నయది శబ్దచింతామణిగ్రంథముల ప్రాశస్త్యము నెఱింగని యాంధ్రులు యుక్తముగాను నవీనమనుగో నేయువిషయమ్మిందకలిగిన మహాభాష్యము విషయసంగ్రహము యీనవమున నీతిపు నెలయించుకొనవలెను. కావున నన్నయభట్టువలన శబ్దచింతామణి వ్రాయబడెనని యీ విస్తృతమగు గ్రహించి వ్యాఖ్యానమునుటలో సందేహము లేదు.

ఇట్టి గ్రంథరాజమును కృతులను రచించుచు శ్రీసోమయాజి గారు ప్రతిష్ఠానమును పార్థివయుగమును శాస్త్రీయ రచనలను ఈ రీతి కని సంతోషించు సంతోషముతో మేము నారాయణస్మరణమును గావించుచున్నారము.

ఇట్లు నారాయణస్మృతిః

శ్రీ విద్యాశంకర భవనము
గుంటూరు
శ్రీ నందన చైత్ర శుద్ధ 2
ఉగాదిపర్వము
1-4-52

ఉపనిషత్పత్రిక

ప్రథమ సంవత్సరము

ప్రశంసాపద్యావళి

దర్శనాన్తైత్రిణ్యక్ష్యధూలికా గనిగ బాదలితస్ఫురావస్థ సాల్పన్
బల్యులఁదించి చేటంబులుచుమనుమలతో, బాశక్రోత్పవిద్యా
పక్షులఁబట్టి కోలలా శోష్పుడు మపటిమచే ప్రాపనార్థాంశు సహస్రీ
కోశ్రనవద్యమానాగ్రగణ్య సిద్ధుతి నేగాంచెను సాష్టాంగము శ్రీ।

ఆశాన్తాస్వాదము, వ్యాక్తిత్రి
హేత స్ఫురణము, మహామహాపాధ్యాయ
భ్యాసే, స్ఫుర్ప్రధారయా
దైత్యసూధాంధసుని ప్రణతి భజయింతును సదా।

అవిరళ నిస్తీరంబు, నిగమాన్తవిపినంబునను, శాస్త్రమృగాభ్యా
రవి, ధవి, గానతత్పరులు, దమ్యముకోష్యవినోదకతృ, లో
కృషివిదులు, శాశ్వత్సంబంధు, దర్శితి నాడు గగనశాస్త్రసా
రసముడ దేశికుం డిదె పరంపరలో శ్రీ నీపడ్తు శోభిలు।

పరుస నాథంద్రితో మహాభృతుమృదుమూర్త
రాయప్రోలింట నాంధ్రధరాతలాన
నీదనాథాష్యైతై యుదృతై దీటంపు
గ్రీతిలెనసబంధుబంధుం గేయమహాత్ము

దక్షుడు, శాస్త్రజ్ఞుడు, బహుభాషాకోవిదుడు, సా
హిత్యవేత్త, కావ్యకర్త, రాజ్యశాస్త్రవిషయకోవిదుడు వీరేశ. వి
ద్వత్సభలు, వాదప్రతివాదములు, వేదాంతపరము లౌ
నట్టి సభాసదస్సుల యందు పాల్గొని యశమందినవాడు॥

నా జనయిత్రి, సాధ్వీ సద్గుణశీల, శ్రీమతి
(illegible) పతివ్రత, ధర్మచారిణి
(illegible) మాతృశ్రీ
నకు (illegible) ప్రణమిల్లి మ్రొక్కెదన్॥

సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య సంపద లో ప్రౌ
ఢ విజ్ఞాన విభవంబు గల సరళ
పాదపద్మములకు ప్రణమిల్లి
(illegible)

నా (illegible) మార్గదర్శకుడు
(illegible)
(illegible)
(illegible)
(illegible)
(illegible)
(illegible)
(illegible)

★

విషయసూచిక

అంకితము
తొలిపలుకు
ఉపోద్ఘాతము
పీఠికా [illegible] i
[illegible] iii
[illegible] iv
అర్థపర్యాయాది విషయము v
అర్థభేదము vi
[illegible] vi
[illegible] vii
[illegible] viii
[illegible] viii
[illegible] x
[illegible] xi
[illegible] xii
[illegible] xiii
[illegible] xiv
[illegible] xv
[illegible] xv
[illegible] xvi
[illegible] xvii
[illegible] xix
[illegible] మహావాక్యము
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] మహావాక్యము 4
తృతీయ మహావాక్యము 5
చతుర్థ మహావాక్యము 9
ఓంకార [illegible] 11
[illegible] 11
శ్రీ [illegible] 12
ఓంకారము [illegible] ఫలము 12
[illegible] మహావాక్యము 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] మహావాక్యము [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] మహావాక్యము [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] ప్రత్యక్ష [illegible] మార్గము	23
[illegible]	24
[illegible]	[illegible]
[illegible] భాగము	24
[illegible]	25
[illegible] భాగము	28
[illegible]	30
[illegible]	31
[illegible] భాగము	31
ప్రత్యక్ష [illegible]	33
[illegible] భాగము	34
[illegible]	34
[illegible]	36
[illegible]	37
[illegible]? [illegible]	39
[illegible]?	39
[illegible]?	39
[illegible] ప్ర[illegible]?	41
[illegible]?	41
[illegible] భాగము	42
[illegible]	42
[illegible] ప్రత్య[illegible]	43

[illegible]

ద్వితీయభాగము

ప్ర[illegible]	44
[illegible]	44
[illegible] ప్ర[illegible]	45
[illegible]	45
ప్ర[illegible]	47
[illegible] ప్ర[illegible]	48
ప్ర[illegible]	49
[illegible]...	50
[illegible] ప్ర[illegible]	51
[illegible]	52
[illegible]	52
ప్ర[illegible]	53
[illegible]	54
[illegible]	56
[illegible]	57
[illegible] ప్ర[illegible]	58
[illegible]	59
[illegible] ప్ర[illegible]	63
[illegible]	64

[illegible] 64
[illegible] 65
[illegible] 67
[illegible] 70
సృష్టి [illegible] 70
సృష్టి [illegible] 71
[illegible] 73
[illegible] 73
[illegible] 74
పంచభూతసృష్టి 75
పంచీకరణము 77
స్థూలోత్పత్తి 78
[illegible] 79
అన్నమయకోశము 79
ద్వితీయాధ్యాయము 80
[illegible] 83
అన్నమయకోశ [illegible] 83
ప్రాణమయకోశము 84
ప్రాణమయకోశ [illegible] 85
తృతీయాధ్యాయము 86
మనోమయకోశ [illegible] 87
మనోమయకోశము [illegible] 88
మనోమయకోశ [illegible] 89
[illegible] 89
చతుర్థాధ్యాయము 90
మనోమయకోశ [illegible] 91
విజ్ఞానమయకోశస్వరూపము 92
విజ్ఞానమయకోశ [illegible] 93
పంచమాధ్యాయము 94
[illegible] 94
ఆనందమయకోశ [illegible] 96
ఆనందమయ [illegible] 97
ఆనందమయకోశస్వరూపము 97
ఆనందమయకోశ [illegible] 98
ఆనందమయకోశ [illegible] 98
షష్ఠాధ్యాయము 101
[illegible] 102
[illegible] 103
[illegible] 104
[illegible] 105
సృష్టి [illegible] 106
సృష్టిస్వరూపము 107
[illegible] 108
[illegible]

1. [illegible] 109
2. [illegible] 110
3. [illegible] 111
4. [illegible] 111
5. [illegible] 112
6. [illegible] 112
7. [illegible] 112
[illegible] 113
[illegible] 115
[illegible] 116
[illegible] 118
[illegible] 119
[illegible] 120
[illegible] 121
[illegible] 122
[illegible] 123
[illegible] 124
[illegible] 124
[illegible] 126
[illegible] 128
[illegible] 129
[illegible] 130
[illegible] 131
[illegible] 134
[illegible] 134
[illegible] 136
[illegible] 138
[illegible] 139
[illegible] 140
[illegible] 140
[illegible] 141
[illegible]
[illegible] 144
[illegible] 144
[illegible] 145
[illegible] 146
[illegible] 148
[illegible] 148

గ్రహ్యస్థానికి సాధ్యసాధ్యవర్ణన పంచతవడదేశము	160
పింకోతలెక్కాలము	161

శిశు వల్లి

వీర్యస్త సంఘాద్యోత్త సిద్ధాంతక్రమ	162
ప్రథమమాసము వాకము	153
ద్వితీయమాసము వాకము	153
తృతీయమాసము వాకము	154
చతుర్థమాసము వాకము	155
పంచమమాసము వాకము	155
గర్భోపదేశము	156
ప్రసూతకాలముకకు కాలమంతరము తాలరథారతము	151
ప్రసవశాస్త్రము	159
ద్వితీయశాస్త్రము	158
స్త్రీఫలములు మనస ప్రకారము	161
పతనోపదేశముచూర్ణ పంట్రోల్లనాభిః	163
షష్ఠమాసము వాకము	166
ఆరంభమాసము సంభూత్పత్తిగా మమస్వరూపము	167
నాడిశీర్షు	168
ప్రత్యక్ష్యఫలము	169
సప్తమమాసము వాకము	170
అష్టమమాసము వాకము	171
నవమమాసము వాకము	172
అగ్నిపాషాణ ప్రకరము	172
దశమమాసము వాకము	174
గర్భ దానపూర్వకృతము	174
అధ్యాయనాపనామాలు	175
సూతకస్త్రీలకు సూతకము	177
శీతాత్ములు పంచనామదినాలు	177
ప్రసూతిసని వస్త్ర మాసధర వసతిలము	181
ప్రసూతిసని గాదస్త్రాలము	183
పరిశిష్టి	184

శ్రీ

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

మన్త్రపాదానుక్రమణిక

అథాధ్యాత్మమ్ 1.3.4
అథాధిప్రజమ్ 1.3.3
అన్నం న నిన్ద్యాత్ 3.7.1
అన్నం న పరిచక్షీత 3.8.1
అన్నం బహు కుర్వీత 3.9
అన్నం బ్రహ్మేతి
వ్యజానాత్ 3.2.1
అధీహి భగవో
బ్రహ్మేతి 3.1.1
అసద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్ 2.7.1
అసన్నేవ స భవతి 2.6.1
అహం వృక్షస్య రేరివా 1.10.1
అహమన్నమహమన్నమ్ 3.10.6
ఆనన్దో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ 3.6.1
ఋతం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ 1.9.1
ఓమితి బ్రహ్మ 1.8.1
కుర్వాణా చీరమాత్మనః 1.4.2
తన్మహ ఇత్యుపాసీత 3.10.4
దేవపితృకార్యాభ్యాం 1.11.2
న కంచన వసతౌ 3.10.1
శ్రద్ధయా దేయమ్ 1.11.3
పృథివ్యన్తరిక్షమ్ 1.7.1
ప్రాణం దేవా అనుప్రాణన్తి 2.3.1
ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ 3.3.1
బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్ 2.1.1
భీషాస్మాద్వాతః పవతే 2.8.1
భూర్భువస్సువరితి వా 1.5.1
భృగుర్వై వారుణిః 3.1.1
మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ 3.4.1
మహ ఇత్యాదిత్యః 1.5.2
మహ ఇతి బ్రహ్మ 1.5.3
యశ ఇతి పశుషు 3.10.2
యతో వాచో నివర్తన్తే 2.4.1
యతో వాచో నివర్తన్తే 2.9.1
[illegible] 3.10.3
యశో జనేఽసాని స్వాహా 1.4.3
యశ్ఛన్దసామృషభో విశ్వరూపః 1.4.1
యే తత్ర బ్రాహ్మణాః
సమ్మర్శినః 1.11.4
వాసాంసి మమ గావశ్చ 1.4.2
విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి
వ్యజానాత్ 3.5.1

[illegible]	2.5.1
[illegible]	1.11.1
[illegible]	1.1
[illegible]	1.12
[illegible]	3.8.4
[illegible]	2.8.2
[illegible]	3.10.5
[illegible]	1.6.1
[illegible]	3.8.5
[illegible]	1.12.1
[illegible]	1.9.1
[illegible]	1.6.2

ఆలోకనము

శ్రీఖరనామసంవత్సర చైత్రశుద్ధ నవమి భానువాసరము నాఁటిదినములలో నొకదినము. ఏలూరులో నలరారుచున్న సంస్కృతపాఠశాలావార్షికోత్సవమున నాహూతుండనై యచట శ్రీరామపట్టాభిషేకోత్సవప్రసంగము సేయుచు శ్రోతల సాదరించుచు శాస్త్రీపదవేశ్వరుల మహనీయ శ్రీ యనాదర వెంకట్రావు పంతులు యతీశ్వరుల నవరసము సద్వ్యాఖ్యానసాగరమస్పృతము సగుణాశిక్షాయమునకుం బాత్రుండనైతిని. నే నప్పుడు గొలచి యువనస్కారమును నిచ్చుటకూడ సంభవించెను. సంస్కృతభాష నెఱుంగని మనుష్యజనసామాన్యమునకు నాభాషలో నున్న యాధ్యాత్మికతత్త్వరహస్యము భారతసంతానమునందుంగూడ శాశ్వతము చేయబడిన పేటికలోని రత్నములున్నంటచే నాశాస్త్ర జ్ఞానమునకున్ బాప్పై సెరాజ్యమును తెంపుచున్నారనియు నప్రసిద్ధము లగుచోనిపత్తులను శ్రీశంకరభాష్యసారమును తను వదించి తెలుగులి వారికందం టిప్పుమనినపనియు బ్రహ్మశ్రీ యనాదర వెంకట్రావుపంతులుగారు చెప్పుట్లు నన్ను నొకరి. అంతియు శ్రీయువే నామిత్రులచే నామనోభావమునందు నాటుకొనిన వివేకమునకు సంభవమగు నిది బలవత్తరమగు నొకసాధకరమును బలపూరితాలవాలమై దాని సంకల్పించుటకే యెను. అప్పటినుండి నే నింకొక పద్ధతిలోనే నాగుణము చాలునో భారతీసంప్రదాయ సార్వభౌమ శ్రీజగద్గురుశంకరభగవత్పాదాచార్యస్వామివారి యనుగ్రహపూరితమగునట్లు నా యుపదేశసారము సమర్పించితిని. మహాజ్ఞానభాష్యములను వారు తమ యాశీర్వాదామృతముచే బాపిన నదియు యునతి వాఙ్మయమునకే వృత్తి యాపనముం దాల్చి ఫలించునట్లు యనుగ్రహించెదరు.

దృష్టిసృష్టి యన్న సిద్ధాంతప్రవర్తకుడయ్యు సమోఘమగు లఘు గ్రంథకర్తలు యోగీశ్వరు లనదగినవారు యోగ వాసిష్ఠ సంగ్రహము వ్యాఖ్యానసహితము శ్రీమద్భగవద్గీతాభాష్యసంగ్రహ ము మొదలగు గ్రంథ సముదాయము మూలమున రచించిరి. వారి గ్రంథముల సారాంశము తెలిసినవారికి వేదాంతసిద్ధాంతము సులభముగ తెలియును. [illegible] పరమార్థము సర్వ [illegible] శాస్త్రములు [illegible] పండిత [illegible] నిత్యసిద్ధమగు [illegible] సత్యమైన [illegible] [illegible] సిద్ధాంతము [illegible] గ్రంథముల సంప్రదాయముల నెరింగినట్టి యద్వైతసిద్ధాంత వ్యాఖ్యానము [illegible] సంప్రదాయమునకు [illegible] [illegible] శిష్యపరంపరల చేత తెలియజేయబడిన దని యూహించుచున్నాను.

ఈ యద్వైతసిద్ధాంతము సర్వోత్కృష్టముగ తెలుగున నందించుట కింతకుమున్ను శ్రీ వాసిష్ఠ రామస్వామి శాస్త్రులు గారు సంస్కృత [illegible] తెలుగున [illegible] వారి [illegible] సర్వోత్కృష్టముగ ప్రచురించిన గ్రంథములు. వారి [illegible] యోగ్యమైనదనుట [illegible] సిద్ధాంత [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ధర్మము నాధ్యాత్మిక

తత్త్వమును తెలిసికొనవలయు ననుకోర్కె లిప్పటికింగూడ ననేక స్థలముల దలయెత్తుచునే యున్నవి. యూరప్పుదేశీయులు మనదేశపు ప్రాచ్యశాస్త్రాశ్రితమగు వాఙ్మయమును నాంగ్లేయ నిష్పక్షపాతబుద్ధితో పరిశోధనము చేయుచున్నవి. సర్వదాయ కమగు సర్వస్వము నాభ్యస్తము జనులనువదించు తత్త్వజ్ఞానమును ప్రస్తుత కాలపు జనుల కనుగుణమగు విధులయందు వివరించు నాంధ్ర గ్రంథరచన చింతవలయు నేను. ఈ కొఱతందీర్చుటకే ప్రస్తుత ప్రయత్నమునకు ముఖ్యకారణము. ఈ కృత్యోద్దేశము నిక సత్యప్రదర్శనము ప్రధానము.

చదువరుల బుద్ధివృత్తులయందలి మార్పులతోడ వారలభాషాభావాభివృద్ధియందుగూడ నేటితెలుగునందలి వైభవ మునకించుక కారణమగుచున్నది. ఏ సామాన్యగ్రంథమునైనను మాతృభాషయందలి రసజ్ఞానులు సమగ్రముగా గ్రహించి తమ లోకన్యాయముగా నితరభాషలకంటె మాతృభాషయందే యెక్కువ భావావగాహనము కలుగుచున్నదనుట స్పష్టము. అట్టిచో శాస్త్ర గ్రంథముల మాతృభాషయందలి విందేమి చెప్పవలయును. ప్రతి భాషయు విలక్షణములగు పదజాలము, ప్రత్యేకముగ జాతీయత, విశేషములు వాక్యరచనాదులతో స్వస్వభావము నొకవిధముగ ముతో ప్రదర్శింపగలదు. మామూలుభాషకు తెలుగునకు గ్రాంథికాంధ్రమునకుంగూడ నెక్కుడుగ సంస్కృతపదములు లుండుట చున్నను వాక్యరచనయందును జాతీయతయందుంగూడ నాంధ్ర గీర్వాణసంప్రదాయములకు నెంతయో భేద మున్నది. శ్రీమద్భగవద్గీతాభాష్యముల సంస్కృతవాణి సంస్కృతసంప్ర దాయాభిమానులకు ప్రసన్నగాంభీర్యతతో నెంతయు సరస

భాషయందు జనించియుండ్రిగోచరము నిండియున్నది. అట్టివారి వక్త్రని ప్రతిపదవ్యాఖ్యానపూర్వకముగ దర్శనార్థవాక్యార్థ మెల్లఁగ్రమముగ పాఠ్యభూమికాం సంస్కృతమేమి మిక్కిలి కష్ట మున్నది. ప్రయోజనంద్రభాషాసంప్రదాయమున్నంతముగ నొకర్ని గల్గుట నాకోటివానికి గగనమునుకుందాదశావతారముతో యున దగుచు. ఇద్దియందు మునుపటి సంప్రదాయసిద్ధముగ ప్రవచనము నొసర్చినవారిమీఁకూడ నిర్ణీతస్థానము శాంకరవృత్తి చేతనైను కాదమూలే వ్రాసినదము భాగవతమున నామతులకు నాకు సంతో షమ్మునకు యనుకున్నది. అందువలన నాకు వేదాంతాన్ని భాష్యమును భాషకుగ గ్రహించి ఇంకా వివరించుటకు వారి పద్ధతుల నవలంబించితిని. విద్యార్థిగ్రహణమునకు నానంతకాన్ని విద్యార్థులు శంకరానందతాను హాయిగా వ్యాఖ్యానములలోని విషయముల సంస్కరించి సకలము నొసగిన్నదము సంగమముగ నుండవలయునను కోరికతో అసిథార్ధములను వారిభాషిక పదములుంచుట సామాన్యసాహిత్యకైపు వలయించిన యీ గ్రంథ ములను రచియించితిని. భాషాశాస్త్రపదములకుమరింకు భావ శాస్త్రపదముల చెప్పుటకు ప్రామఖ్యత నొసంగితిని. ప్రసాధసక్రియా పళ్ళిజ్ఞులను నాచే ముసుతేల మనుమలుగా వదుర్చుబడిన యీ గ్రోత్తపత్తములలన సహాయసాంగమునకరీయును తెలుఁగు తల్లికి నా వంతయు నొంటి గల్గిన నాసమ్మర్థము. ప్రస్తుతా బ్దము లుపనిషదాంబరములు గట్టిపెట్టి యీసై వలంకరింపఁగల పండితవిద్వత్తు లనేకులున్నారు. నానేర్చిన యీయాంధ్రభాషా శాస్త్రమున తెలుపుచున్న యీ యుపనిషచ్ఛంద్రిక శిక్షాను ఫలం యుక్తిగా ప్రాసాదనార్థమ్మును నొందసంస్కృత దీప్తి

సంస్కృతభాష నెఱుంగక కేవలాంధ్రముననే యుండు పదజాలము గలవారి కాలోచనాస్పదముగఁ గాకుండ సామాన్యజనసులభముగ నైన నిఘంటువులఁ గల్పించుట యేను కర్తవ్యమనుకొంటిని. గ్రంథార్థ విషయసంగ్రహము నాకుఁ దోఁచినంతవఱకు సాధ్యమగునట్లు చూర్ణీకరించితిని. ఇందుఁ బొందుపఱచిన యుదాహరణములు గ్రంథ ముఖమున గంథాంతరములనుండి సంగ్రహింపఁబడిన సామాన్య వాక్యములనుండి యుద్ధరింపఁబడెను. మఱియు "ప్రసన్న కంఠ" మను పేరు సార్థకమగునటులు. ఇట్టి బహుశాస్త్రశబ్ద ప్రయోగసంకలనములగు బహువిధవ్యాకరణముల సారాంశము లను నిచ్చుచున్న శబ్దసంపదను సంపాదింపఁ దగినంత విషయమునందలి సంగతులకు సంక్షేపముగ సూచనమైన గ్రంథములు ముఖ్యముగ సూచింపబడినవి.

ప్రతిపదార్థముతోఁ బాటు శబ్దసంస్కృతము తెలుపు టెట్టు ప్రతీకయు, సమన్వయము. విభక్తివ్యాకరణ వ్యుత్పత్తియు లక్షణార్థనిర్ణయము, వ్యాకరణము లగు ప్రమాణములు నాని లక్ష్యలక్షణములు నిర్ణయముల విషయ సంక్షేపము, విషయవిభాగనిరూపణము, ప్రతిపదార్థ మగు సమన్వయార్థ విషయాను సంధానము, విషయపట్టిక మొదలగు విశేషములతో స్వతంత్రముగ సమగ్రముగనైనట్టి తాత్పర్య భాష్యము సమన్వయ నిఘంటువు రచియించితిని.

నా కీకార్యమునకు సహాయ మొనరించిన గురుపాదులకును మిత్రులకును కృతజ్ఞతాపూర్వకము లగు వందన ములను దెలుపుకొను సదవకాశము నిచ్చుచున్నాను. వీనారచన లను శ్రద్ధతో జదివి యథార్థమును లగునూచనలతో నన్ను ప్రోత్సహించిన పండితులకును శ్రీమద్వందనీయ శ్రేయస్సును

వాటిని తత్త్వదర్శనముల సుప్రతిష్ఠితములను నిర్విశేషముల ద్రా
విడ (ప్రాంతపు), శంకరాచార్యులవారి శాస్త్ర. వైరాగ్యభావముల
నారదన్రి సుబ్బారావు, భువనగిరి విజయరామయ్య శర్మగార్లు మొ
దలగు పూర్వకము లగు రచితి వందనములను చేసినారు. శ్రీ
శ్రుతి వేదాంతధ్వన్యాశకులు నిర్ధుని నాకు ధర్మనిర్వాహకులు
మహోన్నతభావముల నాకు ప్రోద్యమునిచ్చిన దయార్ధ వేదాంత
శాస్త్రవిశారదు లగు శ్రీయుత మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారికి
వానమస్కృతులు. ఈపదవలంగు గురుమూర్తియైన మన్మదీ
యతి శ్రీయుమాపాల స్వామివారలకు. శ్రీ త్యాగరాజు లగు తిరుప
తులకు నా హృదయపూర్వక వందనము. దివ్యనామ సంకీర్తనలగు
చరణముల వద్ద ప్రణతులర్పించుచున్నాను.

స్వాయంభువాది మన్వంతరాధిపతులు, అధ్యాత్మవిద్యా
ప్రవర్తకులు నాకు పూజ్యులు, పూజ్యతమాచార్యులు, సర్వశాస్త్ర
పారంగతులు మా గురుపాదులు, ఆ నిత్యానందులు, నా హృదయము
నందున్న పరబ్రహ్మము వేదవ్యాసులు వేదాంతసూత్ర
కర్తలు సాంఖ్యశాస్త్ర గ్రంథములు చేసిన
మునులవల్లనే సమాధానము వారిదయావాత్సల్యమువల్లనే
ముద్రించబడెను. అట్టి మహనీయుల శ్రీపాదపద్మముల
కర్పణముగా నా హృదయపూర్వక వందనములను
అర్పించుచున్నాను. కావున వీరి కృపకు నేను సదా
కృతజ్ఞుడను.

ఇట్లు బృందావనం — గుంటూరు శ్రీనందన నామ సంవత్సర శ్రావణ శుద్ధ త్రయోదశి 5—8—1952	రాయప్రోలు లింగనసోమయాజి

తొలిపలుకు

తత్త్వమన సార్వజనీనమైనట్టి సత్యమగును. కాన భిన్న దేశములందు బుట్టినగాని, జాతిభేదములున్నగాని సత్యస్వరూపమునందు భేదమును కల్పించవలదు. భౌతికవిజ్ఞానశాస్త్రమని (Science), ఆధ్యాత్మికవిజ్ఞానశాస్త్రమని రెండు విభాగములు సంభావించినచో అట్టి భౌతికతత్త్వమని, ఆధ్యాత్మతత్త్వమని పలుకుటకూడ అసంబద్ధముగ నెంచవచ్చును. ప్రపంచములో కొన్ని దేశముల కొన్ని వృక్షములు, జంతువులు ఉండవచ్చును. అవి యితర దేశములలో లేకపోవచ్చును. అంతమాత్రముననే జంతుశాస్త్రమునందుగాని, వృక్షశాస్త్రమునందుగాని విభిన్నత కానరాదు. విజ్ఞానమున కెచ్చటనైనను విచారణావిషయము సమానమే. కాని విజ్ఞానశాస్త్రములందువలె తత్త్వశాస్త్రములందు పాశ్చాత్యదేశములందు విచారణావిషయము సమానమేనని చెప్పుటకు వీలులేదు. విజ్ఞానశాస్త్రములకు విషయము ప్రకృతి. అయ్యది ఇంద్రియజ్ఞానగమ్యము. అందువలననే 'ఫిజిక్సు', 'కెమిస్ట్రీ', 'జువాలజీ', 'బాటనీ' ప్రభృతి అనేకశాస్త్రములు జనించెను. తత్త్వశాస్త్రమన్ననో యింద్రియాతీతము. దేవుడు, ఆత్మను గూర్చి విచారణ చేయునప్పుడు సర్వసామాన్యమైన ప్రశ్నలే కలిగినను, వివిధ దేశముల వేదాంతములలో నిర్ణయించిన ప్రమాణాతీతములతో బహుళ వ్యత్యాసములుండుట తెలియనగు. తత్త్వవిషయములు విజ్ఞాన (Science) విషయములవలె తేట తెల్లముగ కాకపడునట్లు చెప్పవలసినదికాదు. పూర్వసాంప్రదాయములను, పూర్వాచార్యులవిషయములను పరిశీలించుకొననిదే ఆయా దేశపు

తత్త్వవేత్తలు సామాన్యముగా మొదట్నించీగాక భారతీయ తత్త్వశాస్త్ర మని, యూరపుతత్త్వశాస్త్రమనియు చెప్పక తప్పదన్నారు.

పాశ్చాత్యతత్త్వఖండమునందే భిన్న ప్రదేశపు తత్త్వవేత్తలు భిన్న సాంప్రదాయములను అనుసరించి పెక్కుశాఖలుగ బోయిరి. జర్మను తత్త్వవేత్తయైన హెగెలు మొదలగు వారు విజ్ఞానవాదములు ప్రతిపాదించి సిద్ధాంతమును స్థిరమైనది యని సెలవిచ్చెను. ఆంగ్లతత్త్వవేత్త లలో 'బేకను' మొదలు ప్రస్తుతపు 'మూరు', 'రస్సెలు' వర కును వస్తుసంబంధమైన జ్ఞానమునే ప్రధానముగ నెంచెను. ఫ్రాన్సుదేశపువారు కాంటుగారి గణితశాస్త్రసిద్ధాన్త ములపై నిర్మించినారుగ మున్ముందు విమర్శించెను. 'జేమ్సు' 'బెర్గ్సన్' ప్రముఖులు—బెర్గ్సన్ "సత్యము నిత్యనూతన మైనది, సదా యభివృద్ధిని పొందుచుండును అని" వాదించెను. అమెరికాలో స్త్రీలు, పురుషులు, యువకులు, వృద్ధులు అంద రును తీరుబడి లేక యేదియొక కృషిచేయుచుండువారగాన పాటు పడుటచే ప్రయోజనవంతముగావున 'జేమ్సు'—"ప్రయోజన కారియే సత్యము. ప్రయోజనహీనము అసత్య"మను (Prag- matism) సిద్ధాంతమును స్థాపించెను.

యూరపు, అమెరికాలలోని యంత్రాగారములలోని తత్త్వములందే విభిన్నత యుండగ గమనించుచుండగ నాదేశపుతత్త్వ మునకు భారతదేశతత్త్వములకు భేదములుండుట సాధ్యపడ నవసరము లేదు. అసలు తత్త్వశాస్త్రము (Philosophy) అనుపదమునకే యూరపువారి దర్శనమేది. భారతదేశమం దర్శనమేదు. యూరపుదేశతత్త్వమునకు జన్మస్థానమగు గ్రీసు దేశమున తొలిదినములందు తత్త్వమను ప్రకృతి (Nature)ని,

మానవజీవితమునకుఁగూర్చి హేతువాదమువలన సిద్ధించునది విజ్ఞాన యుపయోగము. అందువలన పశ్చిమ దేశములో రెండు వందలసంవత్సరములకుపూర్వము వరకు తత్త్వవాదమునకు (Philo-sophy)ను విజ్ఞాన (Science) అను పదములకు వర్గీకరింప బడలేదు. పూర్వప్రపంచ తత్త్వవేత్తలగు 'అరిస్టాటిల్', 'ప్లేటో', 'సోక్రటీస్'లందరును, నేటి తత్త్వవేత్తలగు 'స్పినోజా', 'వైట్ హెడ్', 'బర్గ్‌సన్', 'రస్సెల్' ప్రభృతులందరును విజ్ఞానశాస్త్ర ములకు ప్రసిద్ధపూర్వకపరిశోధకులు గూడనైయుండిరి.

భారతీయసంప్రదాయమునందు తత్త్వశాస్త్రము ప్రత్యేకవిభిన్న లేదని చెప్పవచ్చును, అది పరవిద్య లేక బ్రహ్మవిద్య యనియు, తదితరశాస్త్రములన్నియు అపరవిద్యలనియు విభాగింపబడెను. అపరవిద్యయందున వైదికధర్మాచరణాధ్యయనములకు సాధనము లగు సంహితాబ్రాహ్మణములు, వేదాంగములు, తర్కశాస్త్ర ములు, ధర్మశాస్త్రములు, ఆయుర్వేద, ధనుర్వేదములు, అర్థ శాస్త్ర గణితశాస్త్రములు మొదలగునవి. పరవిద్య కేవల మోక్షసాధనము. అదియే తత్త్వము, అది అనగా పర మాత్మ (Supreme Reality) తత్త్వ రూపమే తత్త్వమ్ అని అనగా ప్రత్యక్షానుభవమని వ్యవస్థీకరించెను. ప్రత్యక్షానుభవము కేవల హేతువాదగమ్యము కాదు. అనుభవైకవేద్యము. సాక్షాత్కార గమ్యమని భావించుట తెలియును.

పాశ్చాత్యదేశములందువలె కేవల హేతువాదము భారతదేశమున వ్యాప్తిపొందకపోవుటకు ప్రత్యేకకారణము లేకపోలేదు. భారతీయులవలె పాశ్చా త్యులు కేవలస్వాతంత్ర్య ప్రపంచము మనుష్యుల మానవత్వమునకు, భారత

విద్యాశాస్త్రము: కేవలమోక్షసమ్మతమూలప్రవృత్తిగానయము సెంచె
దరు. ఏకైక ప్రాపంచికము త్రిప్పుసమాధాన ముద్రితము. సర్వే
మానవ్యక్షము న్నాని కానేరదు. అనేకజన్మములందు త్రిద్వాప్ర
యోగాభిప్రాయకర్తృత్వము నొసగి తద్వ్యక్తిగతనిశ్చయములవలన
ననిదేశాద్వైత పద్ధతిజ్ఞానమునకు సద్గుణములంగస్ఫురించు నట్లాన
మును తెలియజేసిన బ్రహ్మనిష్ఠుడై నిర్బ్రహ్మణ్యత్వాత్మోద్ధార
మొనర్చినది బ్రహ్మసూత్రభాష్యాది సద్గ్రంథప్రబంధములను
నిలుపుటకన్నయెన్నో నూతన ఉపనిషత్తులను, శ్రీశంకరభగవత్పా
దులు పూర్వాచార్యుల వంటివారే నమ్మకించిరి. మండనమిశ్రాదినిత్య
శాస్త్రములందలి సద్గ్రాహ్యములగు నవియెంచి ఉపాధిభూతత
నిత్యము నిత్యానిత్యవస్తువివేకమునకు హేతువులైనట్టి వెలుగు ప్రకృతి
సమాగమించి నాలుగుదిక్కుల శారదాపీఠములు స్థాపించి ఉపని
షత్తులకును, గీతకును, బ్రహ్మసూత్రములకును భాష్యములు
రచించి, వేదాంతప్రకరణగ్రంథములు రచించి, సార్వభౌముడై
లను చూపించి అద్వైతమతమును పునరుద్ధరించిన మహానుభావుడు,
కాని. ఈయనకన్నను పూర్వముండిన ముప్పదిరెండు వత్సరములు
వయస్సులోననే మరణించినట్లుండి స్వాప్నికప్రపంచమాయావాదు లైరి
గనుక ఇప్పుడున్నయట్టి జ్ఞాత, జ్ఞానము, జ్ఞేయము అనుత్రిపుటిజ్ఞాన
మునకు భిన్నమైన నిర్వికల్పసమాధినిష్ఠాపరానుభవమువలన
బ్రహ్మభావమును పొందిన బ్రహ్మనిష్ఠులకు మాత్రమేగాని వ్యావ
హారికప్రపంచమును మెరసించి తదాధారమైన పారమార్థికసత్య
మును తెల్లముగా గ్రహించినట్లు కృత్యములుగాని యనిన్న
మెంగా నెరవేరి. ఉపనిషత్తులు తనభావములను వ్యాసములుగాను
నాయకులు బ్రహ్మజ్ఞులు తనభాష్యముల యందున్న మనకు నిరత

లోపముగ కొనుచున్నను. భారతదేశమంతయుగూడ ప్రతిమానవు డును జ్ఞానికావలెను, జ్ఞానియగుట కేవలమని తలచెను. శ్రీ శంకరాచార్యులు "ఏతేనైవ మాముక్షుర్ముముక్షునామనుంశాలికః | మనుష్యత్వే ముక్తిః బ్రహ్మజ్ఞానాదేవ మహాపురుషసంశ్రయః" సత్యానిత్య వస్తువివేకము ఇహాముత్రఫలభోగవిరాగము, శమాదిషట్క సంపత్తి, ముముక్షుత్వము గలవారే జ్ఞానాధికారి. ఉత్తమాధి కారు లక్ష్యమునుమాత్రమెఱుగుదురు తత్త్వజ్ఞానమును సంపాదించ ప్రయత్నించువారు కొందరే కేవలము గలరు.

ఇట్టి విశిష్టము శతాబ్దాల భారతతత్త్వజ్ఞానసత్యములం దర్శించినవారు కలరు. పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రము భౌతిక ప్రపంచమంతయు మానవుని బుద్ధిశక్తితో గ్రహింపబడు విషయాభివృద్ధితో సమన్వయించుకొని తత్త్వజ్ఞానము సముత్పత్తి నొందించుటయే నిరూపించిన కనుగొనునట్టిమాత్రమే. సత్య దర్శనమునకు సాధనమైన యోగమార్గము మనస్సు నందలి ప్రకాశంబునకు సహజమైన సంపత్తి యనుభవము సంప్రాప్తి మునకై ప్రత్యేకముగ శాస్త్రము ప్రతిపాదించినది భారతీయతత్త్వశాస్త్రము. నేటిభారతతత్త్వవేత్తలలో ప్రసిద్ధులు శ్రీ రాధాకృష్ణన్ గారిట్లు వ్రాసినారు. "The western mind is rationalistic, ethical, positivist, and practical, while the Eastern mind is more inclined toward inward life and intuitive thinking" ("పాశ్చాత్యులు, నీతి, ప్రత్యక్షప్రమాణము, వ్యవహార ప్రధానము—వీనియందు పాశ్చాత్యులభిరుచి ఉన్నదియై యున్నది. ప్రాచ్యులట్టివారు కాక సాక్షాత్కారదర్శనము నందును, అంతర్జ్ఞానచింతనమునందును ప్రవేశించుచున్నారు") అని

ప్రకటించెను. ఈప్రధానభేదము ననుసరించు ప్రస్తుతించుచుండు గొనిన పద్ధతులు సులభముగ నవగతములగును. యూరోపు తత్త్వశాస్త్రసర్వస్వకర్తలు ప్రధానవిషయముల పార్శ్వదృష్టిగను గలవనియు స్వప్రధానవిషయములందుమాత్రమే చేసినారనియు వాదించువారుండిరేమో నేనుభయమతములందును దేశకాలము. కాని నాప్రయత్నములు అయుక్తములుకావు. ఉభయ తత్త్వముల కెందును భిన్నభేదములేదు. యూరోపుభేదము లనేక స్పష్టములైనవి. కాని నాకులోకగతులంగ విశదీకరించెదను.

1. జ్ఞానము పరమగామధి. జ్ఞాన మమస్త్యక్షేమసాధనము కాదని యూరోపుతత్త్వసిద్ధాంతము. 'సాక్రటీసు' 'ప్లేటో' అను సుప్రసిద్ధగ్రీకుతత్త్వవేత్తలు ప్రకృతియందున్న మానవశక్తియందు ను పరమగామములను సమస్తలక్షణములు కలవనియు, వానినన్నిటి నిర్వచింపజ్ఞానమొక్కటే ముక్తిసాధ్యప్రతిపలన సమాప్తించుటచే పరమపదప్రాప్తియు, జన్మస్థితి నిహాకామముక్తి సాధనముగ నుండకనవియు ప్రబోధించిరి. యూరోపుతత్త్వ వేత్త శ్రీహర్బర్టుస్పెన్సరు గర్వపడుచుండును. సైన్సుకును (Scientia) తత్త్వమనోవిజ్ఞానమునకును గ్రంథమూలాధార ములు నారదమునే లేనపనిగాని వానివలన మానవప్రయోజన మును బుద్ధిపూర్వకముగ గాంక్షించెను. ఆనందజ్ఞానము గ్రంథరూపములు కనిపెట్టవచ్చును. అని లోకోపకారక ములు కావచ్చును. అదియే బుద్ధిపూర్వక వైజ్ఞానికులు కను గొనిన అద్భుతవిషయములు. తత్త్వనిరూపణముచేతను నవీన యూరోపులు ప్రపంచమునకెల్ల భాగ్యవంతప్రదేశము లయ్యెను. కాని యుక్తిప్రయోజనము వైజ్ఞానికుల జ్ఞానమునకే మాత్రము

ప్రధానముకాదు. పాశ్చాత్యగ్రంథవేత్తలు చెప్పును, అప్ప
టి తత్త్వము—అనునది వాదసాధ్యములయ్యెడు తత్త్వములకు ప్రధా
నాంగములు కావు. వేదసిద్ధాంతములందు వైదములకు నప్పు
త తత్త్వములకు బాధ్యతేదని నిరూపించుచున్నాను యూరోపుఖండము
తత్త్వవేత్తలనిపించుకొనువారలు. అందువలననే యహూదీయవాసి
యగు 'స్పినోజా', సర్వసంశయవాదులగు 'వాల్టేరు', 'జాను
మిల్లు', నాస్తికులగు 'ఇంగర్సాల్' ప్రభృతులు, ఆస్తికులగు
'బిషప్పు బార్క్లీ' ప్రభృతులకంటె తత్త్వవేత్తలలో ఎక్కువగౌరవ
మును పొందలేదు. పాశ్చాత్యశాస్త్రవేత్తలు ఇట్టి నప్పుడు
గాని వారిదర్శ లేని నిర్లక్తత్త్వశీల ప్రబోధములు నావలెల
పరిత్యజ్యము. కాన యూరోపులో జ్ఞాన మన్నది సాధనరహిత
మైన స్వతంత్రపదార్థమైనది.

భారతభూమియందుఁ దత్త్వగాక జ్ఞాన ము క్తిసాధనము
మాత్రమే. యూరోపుసిద్ధాంతజ్ఞానము మానవజ్ఞానవికాసన
కాదు, సర్వభూతానందకమునకును సాధనమగుటచే దాని సంపూర్ణ
ప్రయోజనముగ గ్రహింపలేదు. అట్టి ప్రపంచజ్ఞానముచేతను
నవిద్య, అజ్ఞానము అనియు, ఆత్మవిద్యయే సాధనమనుకొని పర
మార్థసాధనము బోధించువారు చేయుజ్ఞానమే ఉత్తమజ్ఞానమని
యును భారతదర్శనకారులమతము. అట్టి జననమరణప్రవాహ
పరంపరలందు మునిగితేలుచు ఏదైన మొక్కెవానికి విముక్తియం
దియములందు సంపూర్ణవైరాగ్యము కలిగి పునర్జన్మము నాశము
చేసెడిమార్గమునకై వెదకుదురు. అందుచే మోక్షసాధనప్రతిపాదనము.
అదియే బ్రహ్మవిద్య. కాన యూరోపులోవలె జ్ఞానము
స్వతంత్రపదార్థమనిగాక సాధనమనుమాత్రమే. భక్తి, కర్మ

భావములకు యూరోపునందు మతసిద్ధాంతములుగాని తత్త్వనిర్ణయములు గావచ్చును.

3. క్రైస్తవమునుబట్టి యూరోపులో తత్త్వశాస్త్రమునకు మత (Religion)మునకును గలసంబంధము భారతదేశమునందుండెడి సంబంధమునకు కేవలవిపరీతముగనుండును. యూరోపులో గ్రీకులకాలమునుండియు తత్త్వశాస్త్రమునకును, మతమునకును విరోధము ప్రారంభము. గ్రీకుతత్త్వశాస్త్రప్రారంభమునందే 'క్సెనోఫెనిసు' (Xenophanes) అను తత్త్వవేత్త అనాటి దేవతలను పరిహసించెను. పిదప 'సోక్రటీసు' నిర్బంధముగ గ్రీకు దేవతలను తృణీకరించెననియు నిందించి ప్రాణములు తీసిరిరి. క్రైస్తవమతము యూరోపుఖండమును వ్యాపించి నప్పటినుండియు తత్త్వశాస్త్రస్వాతంత్ర్యము మరుగంటి మతమునకు కింకరముగ మాత్రము నుండెను. కాని తత్త్వవేత్తలగు 'బేకను', 'డెకార్టు'ల కాలము నుండియు తత్త్వశాస్త్రమునకు, మతమునకు పోరాటము విచ్ఛిన్నమైనది యనాటివరకును నడచుచునే యున్నది. ఇప్పుడు విజ్ఞానశాస్త్రము, తత్త్వశాస్త్రము, మతములు అన్యోన్యాధారములేక నియమితమగు తత్త్వవిషయములు స్వాతంత్ర్యముగ నుండుట మంచిదని యూరోపువారిభావము.

భారతదేశమందది దీనికి కేవలవిపరీతపరిస్థితి గలదు. తత్త్వశాస్త్రమునకును మతమునకు గలసంబంధము విశిష్టభావమునందేగలదియు, వాని కవినాభావసంబంధమనియు, తత్త్వజ్ఞానమే మతసారమనియు, భారతీయులు తమనాగరికత కడి ప్రశస్తశాస్త్రముగా భావించియు నెంచెదరు. ఇది యూరోపుదేశమునకు పూర్తిగా క్రొత్తను. భారతతత్త్వశాస్త్రములోని విస్తారత

యుడిచేసని చాటుచు. ఉపనిషన్మాత్రము సమన్వయా
సన్నము. భరతఖండమున వారిక్కర్తి తనమతము చెప్పిన
మండినఁబిని ఒక్కొక్కటి శ్రుతిశాస్త్రములకు వృత్తి తనమతము
గంటల వ్యాసము ఉపనిషత్తులే తన తత్త్వశాస్త్రగ్రంథముల
కనాళ్ళను పఠించుచు. అద్వైతము ద్వైతశాస్త్రములను, ద్వైతములు
ద్వైత గ్రంథములను, విశిష్టాద్వైతులు విశిష్టాద్వైతశాస్త్రములను
అద్వైతపవిత్రము లనుబుద్ధిని వహింతురు. ఎల్లసిద్ధాంతము
లందువల తత్త్వశాస్త్ర మొదటిస్థానము మనుధామము
ప్రతిపాదనము భగవత్పాదులు సముచితమనాటి
నుండియే ప్రారంభము. ఇదట వైదికధర్మపరమావధి వేద
మందేగలుపుదము, ధర్మశాస్త్ర వేదభాగ మునుపుపనిషత్తులే
కర్మకాండయు, సంపుటనస్ప్రతిపాదకము తేపని పూర్వమీమాంస
మాత్రములను. తత్రహస్యము సంక్షేపముగ శ్రీకృష్ణభగ
వానుడు గీతం దుపదేశించెను గాన నదియు ప్రస్థానత్ర
యాంతర్గతమనియు తెలిసెను. అందుచేతనే శ్రీశంకరభగవ
త్పాదులు తమదర్శనమునకు ఆధారమగు సిద్ధాంతమును తమ ప్రకరణ
గ్రంథముల స్వతంత్రముగ నిరూపించి ఆవెనుక ఉపనిషద్బ్ర
హ్మసూత్రవ్యాసమాత్రములు రహస్యములని ప్రస్థానత్రయభాష్య
రూపమున సప్రమాణముగ పరమతనిరాకరణపూర్వకముగ
వ్యాఖ్యానించెను. అట్లే శ్రీరామానుజాచార్యులు
తమసిద్ధాంతముల స్థాపించిరి.

౮. వైదికమతములందలి ముఖ్యభేద మేమన్నను
వచ్చును. ప్రత్యక్షముగ నుండియట్టి జ్ఞానము స్వతంత్రముగా
వచ్చిగాక సాధనమాత్రమే వైదికధర్మమని చెప్పి తేనే

సాధనము: "జ్ఞానాదేవతు కైవల్యం." వేదశిరో[illegible] రహస్యసత్యమును స్వానుభవమునకు తెచ్చుకొనుటకు జ్ఞానమే ముఖ్యసాధనము. అద్వైత సిద్ధాంతమునకు ప్రస్థానత్రయమే ప్రమాణము. 'తత్త్వమసి', 'అయమాత్మా బ్రహ్మ' ఇత్యాది మహావాక్యములు రహస్యమును తెల్పును. ప్రత్యగాత్మపరమాత్మల ఏకత్వ [illegible] గలదు. [illegible] పరమాత్మయని [illegible] [illegible] ప్రతిపాదనమున [illegible] వలెను. ప్రత్యగాత్మపరమాత్మల భేదము లేనిదియు, [illegible] [illegible] [illegible] సమ్యక్‌జ్ఞానము [illegible] [illegible]. అద్వైతులు [illegible], [illegible] సాధనముల [illegible] సాధనములుగను, జ్ఞానము ముఖ్యసాధనముగను [illegible].

4. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ప్రతి[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లోకములో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] 'తత్త్వ[illegible]' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

గ్రీసు దేశస్థుడో శాస్త్రజ్ఞుడు [illegible] సిద్ధాంతములు
లాపాదించెను. ఆ వేదములు కర్మకాండములవలనే పరిపాలింప
బడెను. పూర్వప్రకృతి తత్త్వజ్ఞుల 'పైథాగరాసు' (Pytho-
goras) [illegible] పూర్వ [illegible] వారలకు కలదని వాదిం
[illegible] తత్త్వజ్ఞులను [illegible].

6. [illegible] తత్త్వజ్ఞుల [illegible] యూరోపునందు, ఇంకా
[illegible] మానవుని [illegible]. సాంఖ్య తత్త్వవిజ్ఞానముల ప్రధాన
భేదము [illegible]. యూరోపులో [illegible]
[illegible] మానవునకే [illegible]. పూర్వము ప్రకృతి
తత్త్వజ్ఞుల [illegible] మానవుని [illegible] సాంఖ్యక
[illegible] దాని సమ్మతించెను. 'ప్లేటో',
'అరిస్టాటిల్' మహాశయులు తమ గ్రంథములలో [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible] ప్రపంచము [illegible]
[illegible] మానవుని [illegible] ప్ర
[illegible]. [illegible] అది [illegible]
ప్ర[illegible] జనసామాన్యముల [illegible].
[illegible] యూరోపునందు [illegible] జనసామాన్య [illegible]
[illegible] మానవ [illegible].

[illegible] మానవుని [illegible], సాంఖ్య [illegible]
ప్రధాన [illegible]. [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] మానవుని [illegible].
[illegible]

[illegible]

[illegible] 'బ్రహ్మము - సత్యము', 'జగన్మిథ్య' [illegible] శ్రీ శంకరాచార్యుల [illegible]

[illegible] పారమార్థిక సత్యము (Absolute reality) [illegible] వ్యావహారిక సత్యము (Relative reality) [illegible]

[illegible] వ్యావహారిక ప్రపంచము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రపంచము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వ్యావహారిక ప్రపంచము [illegible] [illegible] [illegible] ప్రపంచము [illegible] [illegible] సత్యము (Relative reality) అనియు పారమార్థికసత్యము (Absolute reality) అనియు [illegible] [illegible] (పారమార్థికము) [illegible] (వ్యావహారికము) [illegible] [illegible] నిర్ణయించుటకు [illegible] 'అధ్యాసభాష్యము' [illegible] శ్రీశంకరభగవత్పాదుల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వ్యావహారిక ప్రపంచము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వ్యావహారిక [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శాస్త్రులును (శ్రీ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 'అధ్యాసభాష్య' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అద్వైతమతశాస్త్రము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ముఖ్య దేవాలయములు [illegible] వానిలో స్వర్గాశ్రమధర్మములు వేద
విధి [illegible] పుణ్యక్షేత్రములు దేవాలయములందు [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] తత్వము [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] అద్వైత
సిద్ధాంతము. మానవజన్మము [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ముక్తి [illegible]
[illegible], బ్రహ్మజ్ఞానము [illegible] [illegible]
లోకము మిథ్య యనియు, బ్రహ్మమొకటే [illegible]
బ్రహ్మమే [illegible] జగద్రూపమున [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
కాని [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
లోకములకు కర్తయు [illegible] [illegible] [illegible].
ఈ లోకములోని ధర్మములను సత్యములే. ఇట్టి [illegible]
[illegible]. [illegible] శాస్త్రోక్త తత్వవేత్తలు [illegible]
[illegible] కామించరు.

6. యూరోపు తత్వవేత్తలు [illegible] [illegible]
చరు. మనదేశములోవలె పవిత్రగ్రంథములు లేవు. [illegible]
శాస్త్రజ్ఞులకు కేవలము గ్రంథములే ఆ తత్వవేత్తలు [illegible]

ప్రమాణముగ నంగీకరించరు. భారతీయతత్త్వశాస్త్రము వేదము
ను ప్రమాణముగ.

ప్రపంచ సృష్టి (Creation)

పాశ్చాత్యవిజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞులు (Western Scientists) నానావిధశాస్త్రములను [illegible] పరిశోధనలచే తెలిసికొనినదానిని నమ్మెదరు. భారతీయతత్త్వజ్ఞులు [illegible] న్యాయమువలన నమ్మెదరు. ఈ భేదము [illegible] ఆ భేదము [illegible] ప్రత్యక్షప్రమాణ [illegible] విజ్ఞానశాస్త్ర మునకు ప్రకృతి (Nature) యొక్క [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పుట [illegible]. అప్పుడు తత్త్వశాస్త్రము [illegible] [illegible].

[illegible] "ప్రపంచమంతయు సృష్టికి పూర్వము [illegible] [illegible] [illegible] నుండి [illegible] సృష్టించెను" [illegible]. భారత [illegible] సృష్టి [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

స్ఫుటమగును! అనగా ఉపాదానకారణ (Material cause)
మెవ్వఁడని 'యతో వా ఇమాని భూతాని జాయన్తే'
అని యుపక్రమించి "తద్విజిజ్ఞాసస్వ తద్బ్రహ్మేతి"
అన్నచో అని వారికోఁగన్నప్పటికి సృష్టికర్త్రయగు మూలప్రకృతి
పరబ్రహ్మమే యొక్కటియే సృష్టికారణ రూపమైనది
నాయన్నది కావచ్చును 'సంకల్పమాత్రమునందే నాను
సోహమిత్యాదిశబ్దప్రవృత్తిచేత సృష్టిచేసినది నాసంకల్పము
వచన్నుమై తైత్తిరీయమును 'తదైక్షత బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి
స్పష్టత' అని చెప్పెను. ఉపనిషత్తు స్పష్టముగ తత్స్పష్టత్వాత్
జీవాత్మ పరమాత్మ అని యుపనిషదమున బ్రహ్మమును ప్రవేశించె
ననియు చెప్పుచున్నది. అదిచయున బ్రహ్మమే జగత్తున
కభిన్నమైన యుపాదానకారణమని నిరూపింపఁబడినది. ప్రకృ
తాదికము తనయందున్నదే తన్నుండు యావత్పదార్థములకు
సత్యములని తెలియఁదగిన విధము సమము
నిర్వికారముగ నిత్యసత్యస్వరూపమగు బ్రహ్మము సర్వాధారమగు
నందే సంబంధించెను. ఉపాదానకారణము
సర్వాధారమాత్మమాత్ర మగునట్లుండు అసంకల్ప
మాత్రమున నిర్మించిన సత్యములని తెలియవలెనుండవలెను
ప్రత్యక్షమై అనుభావ్యస్వరూపమగు నాధారమగు
యున్నది మాయరూపమై సత్యముగ (అనగా వ్యావహారిక
సత్యస్వరూపమై స్వప్నసత్యమై యుండిన) నని తెలియునది
ప్రపంచమువలెనుండి దాని యథార్థస్వరూపమునెఱుంగవలెను
నిర్ణయించుటకు వలయునది నామరూపములు ప్రత్యక్షమైనవియు
కల్పితములగును

[illegible] (potential state) [illegible] (kinetic) [illegible] (screen) [illegible]

కాన "మామేకం శరణం వ్రజ" అని శ్రీకృష్ణభగవానుడు నుడివి సర్వధర్మములను పరిత్యజించి మార్గమైన శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మమునే తనస్వస్వరూపముగను, సర్వాత్మరూపముగను సాక్షాత్కారమును పొందినవారే అమరులను తెలియ వలయును.

ఈ గీతాశాస్త్రము దేశకాలపాత్రభేదములేనట్టి సిద్ధాంతమునకు సమన్వయమునకు ఉత్కృష్టమైన సిద్ధాంతమును గ్రహించి పాశ్చాత్యులు ప్రపంచమునకెల్ల సర్వస్వరూప మైనట్టిది భాష్యములను విశ్వసత్యము అనుదేశించి ప్రపంచతత్త్వశాస్త్రము (World Philosophy) అనియు ఖ్యాతి ఒసగి ప్రశంసించుచున్నారు.

భారతవర్షములో ని తత్త్వశాస్త్రములలో ప్రధానమైనది బ్రహ్మవిద్యాశాస్త్రము ఉపనిషత్తులు బ్రహ్మసూత్రములను గీతలు. అన్నియు ప్రతిపాదించునది ఏకత్వమే. వేదములు సర్వస్వమునకు మూలాధారమైనవి. వేదాంతము ఉపనిషత్సారము ఆచార్యులు పరమాత్మను గురించి బోధించిన జ్ఞానముగ నాటినుండి బ్రహ్మమును బోధించునవిగా ఉపనిషత్తులు సర్వసారమైన వని. ఉపనిషత్తులు అనేకము లున్నను అందు శ్రీశంకర భగవత్పాదులు వారి బ్రహ్మవిద్యాభాష్యముగా ఎంచిన ఈశ, కేన, కఠ, ప్రశ్న, ముండక, మాండూక్య, తైత్తిరీయ, ఐతరేయ, ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యకము అనునవి పదియు ఉపనిషత్తులకు భాష్యములు రచించిరి. అదేవిధముగ బ్రహ్మసూత్రములకును గీతాశాస్త్రమునకు భాష్యము రచించిరి. ఉపనిషత్తులు భాష్యములు తెలియవలెను కదా

ములందాన నావఢియుపనిషత్తులను భాష్యములలోని
రహస్యవివరణములతోఁ గూడ నాంధ్రభాష గద్యరచనలతో నద్వై
తాద్వైతమతములను స్రమాణముగ సవిమర్శముగ నిరూపించి
న్యాయమధురమైన విజ్ఞానమును కందిచ్చి తత్త్వరసమును గద్య
రచనలయందమున తెలుగువారలలో ననుపమొక్కటైన లోపము
తీర్చిన సద్గ్రంథకర్త గొప్పసమర్థులు.

ఈ భారతపాశ్చాత్య తత్త్వశోధకులగు మహనీయులకు
నాయుపనిషద్గ్రంథప్రయోజనమును వ్రాసితిని. శ్రీయుత ప్రభావ
బ్రహ్మశ్రీ రామబ్రహ్మలింగ నవనీతకృష్ణగారు సత్యానాం
ప్రాంగ్లభాషాకోవిదులు ఉపనిషద్గ్రంథములకు స్వతంత్ర
వ్యాఖ్యానములనుపరించి పరోపకారసంస్థాపనమొనరించిరి మహ
నీయులు. వీరి ఉపనిషద్వ్యాఖ్యానములు ప్రస్తుతమున్న వ్యాఖ్య
సంక్షేపముగనున్నదని లోపమును గ్రహించి విపులవ్యాఖ్యను
రచించిన పండితోత్తములు. వారియుపనిషద్గ్రంథము లాంధ్ర
లోకమునకు పరమోపకారకము లగుచుగాక.

ఇట్లు

'వేదాన్తసార' చాలిపత్తి దుర్గాప్రసాదరావు

శ్రీగురుభ్యోనమః

ఉపనిషచ్చంద్రిక

ప్రథమ సంపుటము

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

ఉపోద్ఘాతము

మనుజులు స్వభావముచేతను, ప్రవర్తనాదులచేతను, నామరూపాదులచేతను భిన్నులయి ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును పొందియున్నారు. ప్రతిమనుజుడు తనను తాను "నేను, నేను" అని చెప్పుకొనుచున్నాడు. మనుజులందరియందును

నేను ఎవరు?

'నేను' అను శబ్దము సామాన్యవాచక మగుచున్నది. ఈ 'నేను' అను శబ్దమున కర్థమేమి? ఏ శబ్దముచే నెవడు చెప్పబడుచున్నాడు? 'నే నాలోచించుచున్నాను'; 'నేను చూచుచున్నాను'; 'నే నుద్యోగము చేయుచున్నాను'; 'నే ననుభవించుచున్నాను' మొదలగు ప్రయోగములను దినము మనము వాడుకొనుచున్నాము. ఈ ప్రయోగముల వలన నాలోచించుట, చూచుట, ఉద్యోగము సేయుట,

అనుభవించుట మొదలగు కర్మలను చేయువాడనుము, వాని ఫలము ననుభవింపువాడను నేనే యున్నాడనియు, అతనికి యూహాపోహనాదిక్రియలకు మనస్సు నేత్రములు కరచరణములు మొదలగు నింద్రియములు సహాయకారులుగ నున్నవనియు, యా యింద్రియములు కర్మల నాచరించుచు వాని ఫలము ననుభవించువానికంటె వేరనియు తెలియుచున్నది. అనగా తనను కర్త్రాదికరణసాధనములగు మనశ్చక్షురాదీంద్రియముల కునికి పట్టగు దేహములో నున్నను వానికంటె భిన్నుడనియు కర్తృత్వము భోక్తృత్వము మొదలగు గుణములు గల్గియున్నాడనియు తెలియుచున్నది. ఈవిధాపయుక్తపదము నీదేహ మనేది తనము. 'నేను' అను పద ప్రయోగమునకు నీదేహములోనుండి దాని సహాయముచే దేహసాధ్యములగు వివిధకర్మల నాచరించుచున్నాడు. కనుక తను చేతనుడు గావలయును. చేతనుడు నశించునా? శక్తివంత నీ శరీరము నశించునంతను చేతనాత్ముడు గానిచో పని నడువలేదు. "నే"నను నీ చేతన వస్తువు దేవనరాదినవ సృష్టిస్తమూలముగుండుచుండి వానిని నడిపించుచున్నది. మేలుకొనియుండునప్పుడు పదార్థములన్నియు నింద్రియసహాయముచే ప్రత్యక్షముగ ననుభవింపబడుచున్నవి. స్వప్నమునందు నింద్రియములు ఉపరతావస్థను బొందియున్నవాల మనసుకూడ పదార్థము ననుభవింపబడుచున్నవి. సుషుప్తి (నిద్దుర) యందు మన యింద్రియములతోకూడ నుపరమించినను సుఖమనుభవింపబడుచున్నది. వివిధ్నములగు నీయవస్థాత్రయమును నందునుకూడ నీచైతన్యము యుపస్థితమయి విషయములను గ్రహించుచున్నది. సర్వవిషయగ్రహణకారణమగు నీచైతన్యము

భాష్యకారుని గ్రంథములందున, ఆశ్రమములయందున గ్రాహ్యములగు పదార్థములకంటెను భిన్నమైయుండునది. మరియు ఈ చేతనపదార్థము సర్వశరీరములయందుండి 'నేను' అనుశబ్దముచే వ్యవహరింపబడుచు నానాయుక్తుల ద్వారా శాస్త్రములందు స్థాపింపబడుచున్నది. ఈ చేతనపదార్థ మునకే వ్యవహారమునందు మనస్సు ముఖ్యసాధనము.

చేతనుడనబడునతడు మనస్సు కల్పించిన ప్రకారము వ్యవహరించుచున్నాడు. మనస్సు కల్పించిన పదార్థములందు తగిలి నానావిధములగు సుఖదుఃఖములను పడుచు నిత్యదుఃఖి యగుచున్నాడు. మనస్సునందలి స్వభావమును బట్టి అతడు చేయు పనులుకూడ మారుచున్నవి. ఒకడు శాంతుడు, సత్యసంధుడు, మాయావంతుడు; మరియొకడు ధూర్తుడు, దురాచారుడు, దుష్టబుద్ధియగుచున్నాడు. జనసామాన్య

చిత్తము

మునందు పొంది చేయుగుణములు మనస్సునందు ఉదయించుచున్నవి. జనసామాన్యము నిత్య సామాన్యవ్యక్తి మనస్సు మానసిక స్వభావము కారణముగ యున్నది. శరీరమునందున్న ఈ చైతన్యవస్తువు మనస్సంయో గము పొంది తనను లేదు మరి ప్రవృత్తి నవలంబించుచున్నది. మనుష్యుని మానసిక స్వభావముచే రంజితమగు లేదా దోషభరిత ముగ ప్రవర్తించును నిత్యానిత్యవస్తువులద్వారా బయటికి అభివ్యక్తమగుచున్న ఈ చేతనవస్తువే జీవుడని చెప్పబడు చున్నాడు. అతడు కర్మ స్వర్గనరకాదిపరలోకములు నాటించుచు వాని ఫలము ననుభవించుచున్నాడు. "నేను చేయుచున్నా"

జననమరణాభావమును పొందియున్నాడు. మనశ్చక్షురాదీన్ద్రియములు స్వకీయముచే విషయవిషయజ్ఞానమును సంపాదించుచున్నాడు. విషయపదార్థముల ప్రకాశింపచేయు సూర్యకాంతివలె విషయముల ప్రకాశింపచేయు నీ చైతన్యము ప్రకాశస్వరూపము గావలయును. కనుక నీవు జీవాత్మవు, చేతనము, ప్రకాశస్వరూపుడు, మనస్సంబంధముచే కర్తృత్వము భోక్తృత్వము మొదలగు గుణములు గలవాడగుచున్నాడు.

ఆత్మ గాఢనిద్రయందు మనకెట్లో అతనికి మనస్సంబంధాభావము లేనప్పుడతడు సర్వప్రకారరహితుడగుచున్నాడు. అప్పుడు ధర్మాధర్మరూపమగు క్రియాచరణమునకును దాని ఫలానుభవమునకు నతడు దూరుడగుచున్నాడు. జీవాత్మ స్వరూపము సర్వధర్మశూన్యము సర్వప్రకారరహితము ప్రకాశస్వరూపము నగు నీ చైతన్యమే యాత్మ యని చెప్పబడుచున్నది. మనస్సంబంధము కలిగినప్పుడు మానసికములగు కర్తృత్వభోక్తృత్వాదిగుణము లతని నావరించుచున్నవి. కనుక ఆత్మ స్వయముగా సర్వగుణరహితుడైనను మనస్సంబంధముచే నతని విషయగుణములు తాత్కాలికముగ సంభవించుచున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఆత్మయే మనస్సుచే నావరింపబడిన గుణములతో కూడుకొని యున్నప్పుడు జీవుడగుచున్నాడనియు నీకు సర్వజ్ఞానము తెలియుచున్నది. ఆత్మ దుష్కర్మఫలము ఫలించిన గోపాలునివలె తప్పించుకొను నవకాశము గాదు. ఇట్టిస్థితిలో నీవని వ్యవహరింపబడుచున్నాడు.

సృష్టియందలి ప్రతి జీవాత్మ సాక్షాత్కారమును సర్వ ప్రాణికోటియందు ప్రకాశించుచున్నది. ఇది మనము నటులనే యుండగలదు. కాలమునుబట్టి వానియం దెట్టిభేదమును సంభవించుటలేదు. నడచిపోయినట్టియు నుండును మెలిగినట్టియు యుగసహస్రములయందుగూడ నట్టి భేదమున్నను రాలేదు, రాదు. కాలత్రయము నందును సాక్షాత్కారముగ నుండగల్గుటచే నాత్మ నిత్యమనబడుచున్నది. ఈ యాత్మచైతన్యము బ్రహ్మము

ఆత్మ సర్వవ్యాపిత్వము

మొదలుకొని కీటపర్యంతము నీరూపమున నుపాత్తమహత్త్వమున ఇ గా ను ను ను గల విభిన్నజీవములయందు నానారూపనామములు గలిగియున్నట్టుల నభివ్యక్తమగుచున్నది. కనుక నది సర్వ వ్యాపి యగుచున్నది. ఆత్మ సర్వవ్యాపి యగుటవలనే వివిధపరి మాణములు గల దేహములలో నట్టి యభివ్యక్తి సాధ్య మగును. మహాకాశము సర్వవ్యాపి యగుటచేతనే వివిధపరి మాణములు గల ఘటశరావాదులలో వాని పరిమాణమును బట్టి పొందినట్లగపడుచున్నది. ఘటశరావాదులు విచ్ఛిన్న ములయినప్పుడు ఆకాశమంతయు పరిమితముగ కాన్పించుచుండి యున్న ఘటాకాశము మహాకాశములో నైక్యమగుచున్నది. ఘటశరావాదిబ్రహ్మభేదము కనుపడదు. అటులనే సర్వవ్యాపి యగు నాత్మ దేహాదివివిధోపాధులచే పరిమితమయినట్లగు పడినను, దేహములంతరించిన మరల యథాపరిమాణత్వమును పొందుచున్నది.

ఆత్మ సర్వవ్యాపిగనుక నది చేయదగినది లేదు; సత్యము గనుక నశించునది లేదు. అందువలన మనయొక్క వస్తు

వికారము మొదలగు సంకల్పములు లేవు. అనగా నాత్మ యద్వితీయము

ఆత్మలక్షణము

మనబడుచున్నది. ఇట్టి యాత్మ చైతన్యము, సత్యము, నిర్వికారము, శుద్ధము, జ్ఞాన ప్రకాశస్వభావము, నిర్లిప్తము, సర్వసాక్షియగు జీవునికంటె నన్యమని చెప్పబడుచున్నది. మనస్సను నుపాధిసంబంధముచే నద్దానికి జీవుడను వ్యవహార మేర్పడుచున్నది. ఈ యాత్మచైతన్యము మనస్సు, కర్మజ్ఞానేంద్రియములు మొదలగువానిద్వారా బహిర్వ్యక్తమగుచున్నది. ఆత్మచైతన్యము ప్రకాశించు ప్రకారమే లన్నియు నద్దాని యుపాధులనబడును. ఆత్మచైతన్యము స్వయముగా నాకారములు లేనిదైనను ఉపాధి గుణములచే సంపృక్తమయి [illegible] నాకారములను కల్గి యున్నట్లు కాన్పించును. ఉదా, నాగస్వరము, పిల్లనగ్రోవి మొదలగు వాద్యభేదముల గానము నెప్పుడు [illegible] [illegible] నొక గాలి యుపాధిభేదముచే నానాభేదము నొందుచున్నది. ఈ యాత్మయే శరీరసంబంధముచే చెప్పబడి నప్పుడు ప్రత్యగాత్మయనియు సృష్టిసంబంధముచే చెప్ప వలసివచ్చినప్పుడు బ్రహ్మము, పరబ్రహ్మము లేక పరమాత్మ యనియు పిలువబడుచున్నాడు.

మన కన్నులకు కనబడుచున్న జగత్తు సృష్టికి పూర్వ మవ్యక్తము; ప్రస్తుతము వ్యక్తము; లయమున తిరిగి నవ్యక్తము.

జగత్కారణము

ఉత్పత్తినాశములు చేయబడు ప్రతిదియు నదియు నొక కార్యమగుచున్నది. ప్రతి కార్యమునకు నొక కారణముండవలెను. మానవ

బుద్ధియోగము విచిత్రరచనాప్రభవము లో సాహిత్యము న ఐశ్వర్యమునకు కారణము సర్వజ్ఞము సర్వశక్తిమంతము కావల యును పరబ్రహ్మము ముక్తి సర్వజ్ఞము సర్వశక్తిమంతము నగు పరమాత్మగాను. మనస్సు ఇంద్రియములు మనస్సులచే సాధింపను, సమాచారములు భక్తులు తత్త్వజ్ఞానము పొందు

భక్తియోగము
జ్ఞానయోగము

సమానత్వమునకు ఉపకారము మోక్షము దానిని సంపాదించినవాడు గురుకృప యుక్తియుండి ధర్మశాస్త్రములను సాక్షముగా గ్రహించిన మనుష్యుండే యేక మనస్కుడై సర్వత్ర సమత్వము అద్వితీయతత్త్వము సర్వజ్ఞత్వములచే పూరింపబడు ఆత్మయే స్వస్వరూపమని తెలిసికొని అజ్ఞానము నాశనము చేసికొనుటయే మోక్షము. బుద్ధి జ్ఞానమును బోధించుటయే గీతోపనిషద్రహస్యము.

జన్మమునకు మోక్షము పరమావధియని మహర్షులంద రంగీకరించియున్నారు. మోక్షమన్నను ముక్తియనుకొందు రందరును. జననమరణాత్మక మగు సంసారబంధము నుండి పొందుటయే ముక్తి. నిద్ర లేచినతరువాత స్వప్నమునందలి మనము నాగరికాదికార్యములలో నిద్రపోవునట్లు కర్మము నాచరించుచుందుము. జననమరణములకు కేవల మోక్షముచే సులభము కాదు. కర్మము ధర్మశాస్త్రోక్తముగా నుండుటచేసి జననమరణములకు పుణ్యపాపములు నిత్యము జన్మాంతరములకు కారణము లగుచున్నవి. పుణ్యమునకు స్వర్గాది లోకములను, పాపమునకు నరకాది లోకములను పొందుదురు. జన్మాంతరమునకు ప్రతిబంధక

సిద్ధము. సుకృతదుష్కృత ఫలము ననుభవించుటకొఱకే మఱి యొకజన్మము కల్గుచున్నది. ఈజన్మమున ననుభవింపబడుచున్న సుఖదుఃఖాదికములకెల్ల పూర్వజన్మకర్మమే కారణము. పూర్వ జన్మకర్మఫలముకే యీజన్మము లభించెను. పూర్వజన్మ

మోక్షమార్గము

కృతము పుణ్యపాపమిశ్రితమగుటచేతం బుణ్య ఫలము దుష్కృతఫలము నడిక్తి దాని ననుభ వించుటకేం జగజ్జన్మము సిద్ధము. జన్మనిమిత్త మగు ఫలాను భవము పూర్తియైనచో జన్మము ముగియును. దీనినే మరణమనుచున్నాము. దేహసంబంధముకొఱకు తిరిగి జన్మము నెత్తుచున్నాము. జననమరణపరంపరానిర్దిష్టమైన యీప ద్ధతి సంసారమని చెప్పబడుచున్నది. సంసారనివృత్తియే మోక్షము.

మోక్షము జన్మముయొక్క పరమావధియని మనోరథ ములందఱు వంశీకరించినను దాని స్వరూపమునుగూర్చి వారిలో భి న్నాభిప్రాయములు గలవు. తత్త్వదర్శనులగు వివిధమతకర్తలు తమతమ బుద్ధివైభవమున కనుకూలముగ మోక్షస్వరూపము ననేకవిధముల నిరూపించిరి. వీరిసిద్ధాంతములను వివరించుట నిబంధనగ్రస్తములు దర్శనములందు చెప్పబడుచున్నవి. న్యాయ శాస్త్రమున మరణము మోక్షమని చార్వాకులు తలంతురు. అజ్ఞాననివృత్తియే మోక్షమని శూన్యవాదులు వాదింతురు.

మోక్షస్వరూపము

నిత్యానందమును మోక్షమని మఱికొం దఱు తలంతురు. కర్మకృతమగు దేహస్వరూపమయిన యావరణము లేనప్పుడు తప్పనియొక్క

కర్మధ్వంసనము మోక్షమని జైనులభిప్రాయపడుచున్నారు. సర్వకర్తృత్వాదులగు సర్వజ్ఞత్వాదిపరమాత్మగుణావాప్తియు భగవత్స్వరూపానుభవము మోక్షమని రామానుజీయులూహించుచున్నారు. మధ్వులచే సంప్రాప్తమగు సాలో క్యత్వము, సామీప్యత్వము, సారూప్యత్వము, శ్రీమద్వైకుంఠ నమునందట్టి సంప్రాప్తసుఖమే మోక్షమని మాధ్వులమతము. గుణాదివిశేషవినాశనమే మోక్షమని వైశేషికులు, ఆత్యంతికమగు దుఃఖనివృత్తియే మోక్షమని నైయాయికులు, స్వర్గసుఖము మోక్షమని మీమాంసకులు నిర్వచించెదరు. ప్రకృతిపురుష వివేకముచే పురుషుడు స్వస్వరూపమున నుండుటయే మోక్షమని సాంఖ్యుల సిద్ధాంతము. మూలాజ్ఞానము తొలగుటచే తన స్వస్వరూపప్రాప్తియే మోక్షమని అద్వైతసిద్ధాంతము.

మోక్షస్వరూపమును తెలిసికొనుటకై తత్త్వమును తెలిసికొనవలె. జ్ఞానసాధనములు ప్రమాణము లనబడుచున్నవి. దర్శనములన్నింటను మోక్షమునందువలెనే తత్ప్రమాణముల విషయమున ప్రమాణముల యందుగూడ వివిధదర్శనములకు మత వైవిధ్యము కన్పట్టుచున్నది. ప్రథమమున యథార్థజ్ఞానము, దానికిసాధనము ప్రమాణము. ప్రమాణముచే తెలియబడిన విషయము ప్రమేయము. చార్వాకులు ప్రత్యక్షప్రమాణము నొక్కదానిమాత్రమే ప్రమాణముగ గ్రహించెదరు. చక్షురాదీన్ద్రియములచే ప్రత్యక్షముగ గ్రహింపబడు దేహమే ఆత్మయనియు దేహనాశనమే మోక్షమనియు వీరిమతము. బౌద్ధులు ప్రత్యక్షానుమానములను ప్రమాణములుగ పరిగ్రహించిరి.

సాంఖ్యులు రామానుజీయులు, వీరిద్దఱుగూడ ప్రత్యక్షానుమానశబ్దముల ప్రమాణములనిగ నొప్పుకొనిరి. నైయాయికులు లవి ప్రత్యక్షానుమానశబ్దోపమానములు నాలుగును ప్రమాణములనిరి. మీమాంసకుల కర్థాపత్త్యనుపలబ్ధులను మఱి రెండుప్రమాణములుగూడ సమ్మతింతురు.

చక్షురాదిజ్ఞానేంద్రియములచేతను జ్ఞానోత్పత్తి కాధారమగు నాత్మసంయోగముచేఁ గలుగు సాక్షాత్కారమైన ప్రత్యక్షజ్ఞానమును కలుగఁజేయుటంజేసి యది ప్రత్యక్షప్రమాణమనఁబడుచున్నది. జ్ఞానోత్పత్తికనుకూలమైన చిహ్నమును జూచి యొకచో జాడ యిది యటువంటి వస్తువున్నదని యూహించుచున్నాము. పొగయున్నచోటులయందెల్లను తప్పక నిప్పుండునను నియమము చేత మనకు తెలియును. పొగయున్న చోట్ల నెల్ల నిప్పుయుండుననుట నిత్యయము మనకు గలదు, దూరమునుండి కొండమీద పొగను చూచి యచట నిప్పుయుండునని యూహింతుము. వ్యాహించుట యనుమానము. ఈయుదాహరణమే పర్వతము వహ్నిమత్తు యచట నిప్పని ప్రత్యక్షమునకు అగోచరము. సాధనమును వానిసాహచర్యమును మనము ప్రత్యక్షముగా నెఱుఁగక

ప్రమాణవిచారము

పోయినను వానినెఱిఁగిన యాప్తునివాక్యమును విశ్వసించి యచటికేఁగి యొప్పుదుము. ఇది శబ్దప్రమాణము. పిదప యొకానొక నెయఁటుకు సాదృశ్యమును చూపుదుము. ఇది యుపమానప్రమాణము. అనన్యథాసిద్ధమగు నొకానొకవిధముగఁ జేయునది అను కల్పన వ్యాపారాదికమును బోధించునది యర్థాపత్తి. ఉదాహరణ బలిసిన దేవదత్తుఁడు పగలుభుజింపఁడు

భుజింపఁజేయుచున్నా యని యెఱుఁగుచున్నది భోజనసారముచే సంతృ
ప్తింపఁగావున నిరాకాంక్షస్థానత్రయే సదసి చాత్రిభోజనము
బోధించుచున్నది.

శబ్దప్రమాణములన్నిటిలో వేదములు సర్వోత్కృష్ట
ములు. అవి స్వయంభూవములగుటచే సహజములైనవి.
సృష్టికి యాద్యంతము మానవనిర్మితములుగాక స్వప్రయత్నముగ
ప్రవృత్తమైన భగవన్నిశ్వసితములగు వేదములు ప్రమా
ణములు. విపరీతార్థము లేకుండ చేయుటచే వానికి స్వతంత్రము
లేదు. ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములచే మానవబుద్ధికందని
రాని యతీంద్రియవిషయములను తెలియఁజేయుచున్నవి.

వేదములు స్వతః ప్రమాణములు

వేదములు స్వతఃప్రమాణములు. ప్రమాణాం
తరములన్నియు పరతఃప్రమాణములు. భూత
భావి వర్తమానకాలములయందు ప్రత్యక్ష
త్వాదిప్రమాణములకు విషయములగుచున్నవి. అనుమానాది
ప్రమాణముల ప్రామాణ్యము ప్రత్యక్షప్రమాణముపై ఆ
ధారపడియున్నది. వానిచే తెలియఁబడు విషయములు ప్రత్య
క్షముగ ననుభూతములైననే సత్యప్రమాణములగా నెంచఁబడు.
ప్రత్యక్షప్రమాణమాత్రము ప్రమాణాంతరమును దేనిని
ఆధారము చేసికొనదు. మనయనుభవమే ప్రత్యక్షప్రమాణము
యొక్క ప్రామాణ్యమున కాధారమగుచున్నది. స్వానుభవము
మఱియొక ప్రమాణము వలసియుండదు. అట్లుకానిచో వాదము
నకు నిలుకడలేక యనవస్థాదోషము సంభవించును. మనయను
భవము నిస్సందేహము జ్ఞానసంభవమగుచు. భూతభావి

జ్ఞానమువల్ల ప్రత్యక్షప్రమాణము స్వతఃప్రమాణము, ఇంద్రియ గోచరముగు విషయములయెడ శబ్దప్రామాణ్యము ప్రత్యక్షము నాధారముచేసికొనును. తర్కమునకగోచరములగు సాధ్యాత్మికవిషయములకుమాత్రము శబ్దప్రమాణము స్వతఃప్రమాణమగుచున్నది. వేదములు స్వతఃప్రమాణములు. అవి పురుషకృతములని చెప్పుటకుం దగునాధారములు కానరావు. వేదములు పురుషకృతములైనచో వానినెవరు రచించిరి? అనకుండినచో ఏయుక్తి ప్రాతలేమి ప్రామాణ్యము? ఆ ప్రామాణ్యమునకు ప్రమాణమేమి? ఇట్టియనవస్థాప్రసంగము సంభవించి జీవితము నిష్ఫలమగును. కావున వేదప్రామాణ్యము నొప్పుకొని సంశోధింపవలసినదగును. కాగా స్వతస్సిద్ధప్రమాణములగు వేదములచే నుపదేశింపబడుచున్న బ్రహ్మతత్త్వము సద్గురువులగుమహాత్ములచే సాక్షాత్కారముచేసికొనబడి వారియనుభవము మనకు ప్రసాదింపబడినది. వేదోపనిషత్తులకు శ్రీ శంకరభాష్య మునపరో జ్ఞానభవయోగ్యమగుచున్నది. ఇట్లు శాస్త్రప్రమాణైకగోచరమగు బ్రహ్మతత్త్వము మనుభవసిద్ధముగా చేయుచున్నది.

ప్రమాణము త్రివాదములచే విషయనిర్ణయము చేయబడును. అజ్ఞాతజ్ఞాతార్థముగు సాధ్యాత్మికతత్త్వమునుగూర్చి ప్రమేయము పరిమాణము. రెండును దర్శన కర్తలు ప్రమాప్రామాణ్యమును ప్రధానము చేసికొని తదనుగుణముగు సిద్ధాంతమును తత్త్వనిర్ణయమునకుం బరిగ్రహించిరి. ఇట్టివారిదర్శనము లాస్తికదర్శనములు. పూర్వోత్తరమీమాంసాశాస్త్రకర్తలగు

ప్రమాణ చర్చ - దర్శనములు

శైవసిద్ధాంతాచార్యులు,   వ్యాకరణసూత్రకారులగు పాణిన్యాచార్యులు మొదలగువారిమతము లాస్తికమతములు. శ్రుతివిరుద్ధములు నగుమతములు ప్రపంచములచే యుక్తిప్రమాణము గావింప బడినవి ఆస్తికులకిది ప్రమాణాభాసము మాత్రమేయగును. ఆస్తికదర్శనకర్తలు యుక్తిప్రధానవాదులు. వారివాదములనేక కాలములైనందునను శ్రుతి వారికంగీకార్యము. సాంఖ్యయోగ న్యాయవైశేషికపూర్వోత్తరమీమాంసలు షడ్దర్శనములు. చార్వా కులు ప్రత్యక్షైకవాదులు. శ్రుతిప్రామాణ్యమును ప్రధాన ముగా నంగీకరించనివారందరు నాస్తికులుగా నెన్నబడుచున్నారు.

వేదము లనంతములు. వ్యాసభగవానుని వలన ప్రస్తు తము నాలుగువేదములు ప్రచారములోనున్నవి. ప్రతివేదము

కర్మజ్ఞానకాండములు

రెండుగా. మొదటిభాగము కర్మమును ఉప నిషద్భాగము జ్ఞానమును బోధించుచున్నవి. కర్మభాగము కాయికమనియు, మానసికమనియు రెండుభాగ ములు. హోమాదిక్రియాకలాపము కాయికము. ఉపాసనము మానసికము. హోమాదికర్మలచేత చిత్తశుద్ధియు, ఉపాసనముచే చిత్తైకాగ్ర్యము కలుగును. ఈరెండును జ్ఞానమున కావశ్య కములగు పూర్వాంగములు. చిత్తశుద్ధిలేక చిత్తైకాగ్ర్యము కుదురదు. చిత్తైకాగ్ర్యములేక జ్ఞానాధికారము లభ్యదు, కర్మ కాండమీవిధముగ జ్ఞానకాండమున కుపకారకమగుచున్నది. అందుచేతనే వేదములఖండములని మున్ముందు వివరింపబడినది.

ఆత్మజ్ఞానము కర్మకాండమునను పరోక్షముగను జ్ఞాన కాండమునను ప్రత్యక్షముగను బోధింపబడుచున్నది. ఇట్టి జ్ఞాన

కారణము వేదములయొక్క యంతిమభాగమున గర్భితులం
జేసియు, నవ వేదములయొక్క సర్వార్థములం జేసియు
వేదాంతమని ప్రసిద్ధింగాంచెను. వేదాంతముల కుపనిషత్తులు
గూడ నామాంతరములగును. అద్వితీయుండగు బ్రహ్మతత్త్వ

ఉపనిషద్భాగము

జ్ఞానమును బోధించుటయందే యుపనిషత్
తుల తాత్పర్యము. ఉప, ని,
యను రెండుపసర్గలతో జేరిన షద్ధాతువునుండి యుపనిషచ్ఛ
బ్దము వ్యుత్పన్నమగుచున్నది. 'ఉప' యనగా సమీపమనియర్థము;
'ని' యనగా నిశ్చయార్థము. షద్ధాతువునకు భేదించుట,
అంతమొందించుట, తెలియజేయుట యనునర్థములుగలవు.
ప్రత్యగాత్మపరమాత్ములకు భేదమును తెలియజేసి సర్వప్రాణి
గతాంతరములను నశింపజేయునదని యుపనిషచ్ఛ
బ్దమునకర్థము. తత్త్వజ్ఞానము బ్రహ్మసమీపమునకుఁ జేర్చు యుపాధి
రేకు మిథ్యాజ్ఞానమును బ్రహ్మానుభవమును బొందింపజేయు సాధనము
లగుటచే వీనికా నామము సార్థకమగుచున్నది. ఇట్టి బ్రహ్మవిద్య
నుపపాదించు గ్రంథములకుంగూడ నాపేరు కలిగెను. బ్రహ్మాత్మ
సన్నిధిజ్ఞానము నుపదేశించుటకే సర్వోపనిషద్వాక్యములు తాత్
పర్యమునొందుచున్నవి. బ్రహ్మతత్త్వదర్శన మనుష్యజన్మసఫల
యగును, ఇది శాస్త్రసిద్ధాంతము. బ్రహ్మాత్మైకత్వజ్ఞానము
బోధించుచున్నట్టి యుపనిషద్వాక్యశ్రవణముచే లభింపగలదు.
సాక్షాత్కారము మననాదిక్రియలచే సంభవమగుచున్నది.
దీనివలన మనుష్యజన్మము తెల్లబోనుట సాధనమనుష్యమేయము.
మానవజాతి మహాగొప్పను సిద్ధించుటకు పొందజాలరు
గాన దానిని నిర్లక్ష్యింపరాదు. అది ప్రతివారు చేయవలసినది.

ఉపనిషత్తు లసంఖ్యములు. వీనిలో ఈశ, కేన, కఠ, ప్రశ్న, ముండక, మాండూక్య, తైత్తిరీయ, ఐతరేయ, ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యక, శ్వేతాశ్వతర, నృసింహపూర్వతాపనీయము లను పదునాలుగింటిని శాస్త్రమునందు ప్రమాణములుగా గ్రహింపబడుటచే ముఖ్యములుగ నున్నవి.

ఉపనిషద్భాగము

వీనికే శ్రీశంకరభగవత్పాదులు భాష్యమును రచించిరి. వీనిలో కఠ, తైత్తిరీయ, శ్వేతాశ్వతరములు కృష్ణయజుర్వేద శాఖీయములు. ఈశబృహదారణ్యకములు శుక్లయజుర్వేదమునకు చెందినవి. ఐతరేయము ఋగ్వేద సంబంధము. ప్రశ్న ముండక మాండూక్య నృసింహ తాపనీయములు అథర్వణవేదములో నున్నవి. కేనఛాందోగ్యములు సామవేదీయములు. [illegible] బ్రాహ్మణములలో నిది సంఖ్యాకములు కృష్ణయజుర్వేదశాఖకు చెందినవారు. తైత్తిరీయమునందలి మహానారాయణోపనిషత్తుదైనను విస్తృతముగను, సంక్షేపముగను, ప్రశస్తముగను వివరింపబడియున్న గానంబడదు. కావున శ్రీభగవత్పాదులు ప్రత్యేకముగను తైత్తిరీయమునే వివరించియుండురని యూహించుటకుగూడ నవకాశము. అందువలన నీయుపనిషత్తునే ముఖ్యముగ వివరింపదలచుచున్నాము.

ఈ తైత్తిరీయోపనిషత్తునకు బ్రాహ్మణభాగము ప్రాచ్యమున వివిధకర్మలు వివరింపబడినవి. అవి యాగములు, వైదికకర్మలు, నిత్యములని మొదలగునవి.

పూర్వభాగవివరణము

కామ్యములు నాచరింపవలెనని శాస్త్రము చెప్పినది నియోగింపడు. మనకాధునిక గద్యవిధానము సహజముగా

ప్రాప్తము. కామన ప్రవృత్తికి ముఖ్యకారణము. కామనాను రూపముగ మనుజుడు ప్రవర్తించి ధర్మానుఫలము ననుభవిం చును. సకామనిష్ఠులకు కోరికను బడయుయోగ్యతను మాత్రము శాస్త్రముపదేశించుచున్నది. అర్థిత్వార్థములకు స్వర్గాదిసుఖములకు సాధనములగు సోమాదియాగములను విధించియు నన్నములు పరలోకసుఖహేతువులగు పాప కృత్యములను నిషేధించియు శాస్త్రము ఉపదేశించుచున్నది. ఇష్టప్రాప్తిసాధనములగు సోమాదులు కామ్యములు. వ్యర్థ పాప్రతిబంధకము ననుష్ఠించుకొని చేయబడు కామ్యత కాంక్షలు నైమిత్తికములు. కామవలక కామ్యములేదు. నిమిత్తములేని నైమిత్తిక ప్రసక్తము. సంధ్యావందనాదికర్మలు నిత్యములు. అవి యావజ్జీవనుష్ఠేయములు. మరియొక్కయు మహాపాపఫలము. నిత్యకర్మానుష్ఠానమునకు విహితమైన సమయము మరల రానిదగుటచే నాకాలమునందు చేయబడు మరియొకటి నత్ఫలర్నిగాక మరియునకు హేతువగును.

కామ్యప్రతిషిద్ధములు జన్మకారణములు. కామము చేసినదాని కామ్యకర్మ సాధించరు. అనిష్టమగుటచే ప్రతిషిద్ధ మును ప్రవేశింపరు. అవశ్యక కర్తవ్యమగు నిత్య కర్మానుష్ఠానమువలన మరియొక్కయుము చున్నది. భక్తిపూర్వ పుణ్యకర్మమువ కవకా

జన్మహేతుకర్మలు
మోక్షసాధనము

శముచేసి. జన్మపరము లేకుండుటచే మోక్షము. అయ్యది యాదిక్రమున లభించుచుండు నాత్మజ్ఞానము తో నిలేదని కొం దరు తలంతురు. ఇది సరికాదు. జన్మమున కర్మాచరణము

కామ్యకర్మానుష్ఠానముచేత పునర్జన్మము తొలఁగనేరదు. సంచిత ఫల మనుభవింపవలెను. పూర్వసంచితఫలములలో కొన్ని బహుజన్మభోగ్యములు. బ్రహ్మహత్యాద్యతిపాతకఫలము లొకజన్మమునం దనుభవయోగ్యములుగావు. బ్రహ్మహత్యచే కలుగు నరక మొక్కటియే కలుగును. తత్పాపలోకము నొక్క జన్మమునం దనుభవింప శక్యముకాదు. నిత్యకర్మానుష్ఠానముచే

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

పూర్వసంచితక్షయము కాదుగాని పూర్వ పుణ్యకర్మఫలము నశింపదు. అందుకొరకై నను తిరిగిజన్మము నెత్తవలయును. యాగాదిసత్కర్మ ఫలమగు స్వర్గము నిత్యముకాదు. అది క్రియాజన్యముగనుక నశ్వరము. నిత్యముగాని మోక్షము నొసఁగనేరదు. కర్మ కర్మసన్న్యాసమునే సంపాద్యమగు బ్రహ్మవిద్యయే మోక్షైక సాధనము. స్వస్వరూపావస్థానమే మోక్షము. బ్రహ్మమును తెలిసికొనినవాడు బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు(1). బ్రహ్మమే సర్వస్వరూపము. కనుక బ్రహ్మవిద్యోపదేశ మీయుపనిషత్తునం దుపదేశింపబడుచున్నది. తైత్తిరీయోపనిషత్తు శిక్షావల్లి, బ్రహ్మానందవల్లి, భృగువల్లి యని మూడుభాగములుగ నున్నది. ఇందు బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశకులగు పిదపరెండువల్లులు ముఖ్యములు. బ్రహ్మవిద్యకు దేవతాద్యుపాసనలుకూడ నుపకారకము లగుచున్నవి. అట్టివిద్యను లభించుటకును చిత్తైకాగ్ర్యము లభించుటకు నుపయోగించు కొన్ని యుపాసనములు శిక్షావల్లియం దుపదేశింపబడినవి. ఉపాసన మొదలయిన చిత్తైకా

---

(1) బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మైవ భవతి (ముం ౩-౨-౯)

5

ప్రక్షేపింపఁగును. సమానమయిన అపరోక్షఫలము నిచ్చును. ఈవిషయము చతుర్థాష్టమాధ్యాయములలో వివరింపబడినది. ఉపాసనము కర్మనిష్ఠకు హేతువగుచుండుటచేత కర్మకాండ ప్రకృతమనియు, జ్ఞానాంగమగుచుండుటచే జ్ఞానకాండ ప్రకృతమనియుఁ గూడ చెప్పఁదగును. అందువలననే యుపాసనమును బోధించు ద్వితీయషట్కము కర్మజ్ఞానకాండముల మధ్యమున వివరింపబడియున్నది.

తైత్తిరీయోపనిషదర్థ సంగ్రహము

శీక్షా వల్లి

విద్యలలోనెల్ల సర్వోత్కృష్టతమమగు బ్రహ్మవిద్య అధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికములగు అంతరాయములు లేకుండ సౌలభ్యమగుటకై గురుశిష్యుల క్షేమముకొరకు శిష్యునిచే మనస్సునకు శాన్తిపాఠము పఠింపబడుచున్నది. ముఖ్యప్రాణాధిదేవతయు, ఆరోగ్యప్రదాతయు, ఓజస్కరుడునగు సూర్యభగవానుడును, ప్రత్యక్షదైవతమనదగు ఇతరాధిదేవతలగు వరుణార్యమేన్ద్ర బృహస్పతివిష్ణూరుక్రములును, సర్వవ్యాపకుడగు బ్రహ్మము యొక్క ప్రత్యక్షస్వరూపమగు వాయుదేవతయు నమోబ్రహ్మస్వరూపముగ నమస్కరింపబడుచున్నారు.

పూర్వకాండమునందు కర్మలు వివరింపబడినవి. వానివలన చిత్తశుద్ధి, చిత్తశుద్ధిచేతను చిత్తైకాగ్ర్యమునొందనిది బ్రహ్మజ్ఞానమబ్బదు. అందుకొరకే దేవతాదివ్యత్వములగు సకలోపాస్తి అంతరాయములు తొలగుటకై గొప్ప ఉపాసనములు శీక్షావల్లియందు ఉదాహరింపబడినవి. కేవల వేదాధ్యయనపరులగువారికి సుగమములగు సంహితోపాసనము, శ్రీమేధాసిద్ధ్యర్థ ఓంకారోపాసనము, వ్యాహృత్యుపాసనము, మనోమయాత్మకబ్రహ్మోపాసనము, పృథివ్యాద్యుపాధికబ్రహ్మోపాసనము ఇచట చేర్చబడినవి. ఓంకారోపాసనము సగుణనిర్గుణబ్రహ్మల రెంటి సాధనము. వేదములన్నిటిలో ఇది సాకృష్టతమము. శబ్దజాలమంతయు ఓంకారమువలన వ్యాప్తము చేయబడుచున్నది. ఓంకారశబ్దము నుచ్చరించి సర్వవ్యాపక

క్షిత మారంభింపబడుచున్నది. శ్రవణ, మనన, సంపత్తి, సమాధి యనునవి వ్యాఖ్యానింపబడుచున్నవి. బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునకు సర్వవ్యాపకత్వ మర్థము గనుక మహావాక్యములు బ్రహ్మమునకు నున్నవి. ఆత్మానాత్మవివేకము మహావాక్యార్థము లెట్లు నున్నవో చున్నవి. బ్రహ్మము సర్వవ్యాపకమనుట నిరూపింపబడుచున్నది. దాని స్వరూపము వ్యాపకమైనందున నిరాకారమైన దాని లుపదేశించుచున్నది. ఆత్మాది గుణములలో మనస్సు నాశరహితమగుటచే బ్రహ్మము సాక్షాత్కరించునని చెప్పబడుచున్నది. అది మహానిర్వాణము, శ్రేయస్సు. బ్రహ్మమును పొందిన యతులు చేయు సాధన బ్రహ్మానంద సాక్షాత్కారము కలిగించు గ్రంథము లో బడును చెప్పుచున్నది. ఇది బ్రహ్మప్రాప్తిమార్గము. దీనిని సంక్షేపముగా చెప్పుచున్నాము. ఇంతవరకు నాదబ్రహ్మానుభవ ములు సంగ్రహింపబడినవి. వేదాంతశాస్త్రమునందలి విషయములు, తత్త్వము, ఆత్మానాత్మవిభాగము, అధ్యాస్ప్రకారము, పూజనములు లౌకికసంప్రదాయము, శ్రుతిప్రమాణము ఇంకను యుక్తియుక్త వివరములతో వ్యాఖ్యాన ప్రవచన మందు చేయదగునని వివరించువారికి సహాయక గ్రంథము ఉదాహరింపబడినది. విశిష్టమగు తత్త్వమును బ్రహ్మజ్ఞానము సర్వసంసారదుఃఖనివారణమగు మోక్షహేతు వని సమన్వయమైన సూత్రములు చెప్పబడినవి. వేదాంతశాస్త్రము పూర్వోత్తరములకు సమన్వయింపబడిన ధర్మము లెట్లుండునో వివరింపబడినవి.

* *

బ్రహ్మానందవల్లి

బ్రహ్మస్వరూపము తెలుపవల్లియందును కర్మానుష్ఠాన
సాధనము తేనెగాను మార్గము శిక్షావల్లియందు నుపదేశింప
బడినవి. ఏమనగ చిత్తశుద్ధియగుటచే నిత్యానిత్యవస్తువివేక
కలిగి సంపూర్ణ బ్రహ్మజ్ఞానయోగ్యతను లభించున్నవి. కావున
శోధితమైన యధికారిప్రాప్తముగు నిత్యానిత్యవస్తువిచారముగల
వాని పట్టితీయంచి మరల్చి వాడు కార్యకారణములు ముక్తుని
బ్రహ్మజ్ఞానము నిరతిశయఫలానిచ్ఛేతనని యుపదేశింప
బడినది. బ్రహ్మవిదాప్నోతి నిరతిశయఫలము. బ్రహ్మజ్ఞాన
మన్యాపి సాధనము. బ్రహ్మజ్ఞాని పరమును బొందును. బ్రహ్మము
సత్యము, జ్ఞానము, అనంతమని స్వరూపలక్షణము నిరూపింప
బడినది. సత్యమనగా త్రికాలాబాధితము గనుక నిత్యము.
జ్ఞానమన ప్రకాశస్వరూపము. చక్షురాదులచే గలుగు ఘటాది
విషయమైన జ్ఞానము భిన్నము. అట్లుగాక 'జ్ఞ' అను ధాతువు
నుండి యుత్పన్నమైన ప్రకాశస్వరూపము నిత్యము జ్ఞానము
గాదు. ధాత్వర్థముగానే యుండుటచే దానికి సాధారణ
ముగ క్రియారూపము కర్తయని కర్మయని లేదు. యథార్థమైన
స్వామాన్యమగు 'జ్ఞ' ధాతువునకు కర్తృత్వము జ్ఞానమునకు
కర్తృత్వము లేదు. జ్ఞానము క్రియాకారకములు లేనిది.
సాక్ష్యాంతరమెరి నవి ప్రకాశింపను ప్రకాశించుచున్నది.
చక్షురాదులకు గోచరమగునట్టి ఘటాదులు గోచరములు.
బ్రహ్మము చక్షురాదులకు గోచరముగానందున బుద్ధికిగూడ
గోచరముగాదు. బ్రహ్మము జ్ఞానస్వరూపమగును. అనంతమనగా
అంత నాశనములేనిది, దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదరహిత

పరిమితముగాకున్నది. బ్రహ్మశబ్దమునకు మహత్త్వమర్థము. అనగా దేనికంటె మహత్తరమగునది మఱియొకటి లేదో యది బ్రహ్మమని తాత్పర్యము. బ్రహ్మము మహత్తమమని పర్యవసన్న మగుచున్నది.

బ్రహ్మము పరోక్షముగ దెలియబడక పోయినను ప్రతి వానికి 'నేను' అనురూపమున తెలియబడు నాత్మకంటె భిన్నముగాక యేరూపమున దెలియబడుచున్నది. సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము, బ్రహ్మము అను నాలుగుపదములకు ప్రత్యేకప్రత్యేకము లర్థము గలవు. ఈ నాల్గుపదములు బ్రహ్మశబ్దమునకు విశేషణము లగుటయేగాక సర్వాధిక లక్షణ ములుగూడ చెప్పుచున్నవి. కాని యవి సాక్షాత్తు బ్రహ్మమును బోధింపలేవు. బ్రహ్మమును తటస్థముగను మాత్రము సూచించుచున్నవి. సత్యశబ్దముచేత బ్రహ్మము నిర్వికారము, నిత్యమనియు, జ్ఞానశబ్దముచేత జడ చేతన స్వరూపమనియు, అనంతశబ్దముచేత దేశ కాలవస్తువుల త్రయము పరిమి తత్వము లేనిదనియు నర్థము తెలియుచున్నది.

బ్రహ్మస్వరూపమును దెలిసిన తరువాత వ్యాపకదృష్టాంత ములు లేకుండ స్థలమనియు, జ్ఞాని దేహత్యాగానంతరము బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రహ్మస్వరూపుడగుటచే సర్వానందముల ననుభవించుచున్నా డనియు చెప్పి బ్రహ్మజ్ఞానఫలము బ్రహ్మప్రాప్తియే యని నిరూపింపబడినది. పరోక్షముగ నిర్దేశింపబడిన బ్రహ్మ మపరోక్షముగ నాత్మకంటె భిన్నముగాదు. బ్రహ్మము సర్వ మునకుచే దహితతరమగు నదంతయు అనగా నీ జగత్తంతయు సత్యముగాక యనిర్వచనీయ మర్థము లేక మున్నది. జగత్తంతయు

బ్రహ్మమునుండి యుత్పన్నమయిన దానికట్లే కల్పించుట
చేతను ఘటమునకు కార్యరూపమున మృత్పన్నమయినదంతయు
యనిత్యముగుటచేతను జగత్తు కార్యమని యూహింపబడుచున్నది.
జగత్కారణమగు సాకారవాద్యుక్తి వల ఈ సిద్ధాంతమున్న
వృత్తములు క్రమముగ బ్రహ్మమీద కల్పగు పూర్వపూర్వము
నుండి యుత్తరోత్తరము పుట్టుచున్నది. ఇట్లా కాకాదిభ్రమ
సాంకేతము పరిణామవాదుమనుచున్న నీ జగత్తంతయు
కార్యరూపము అనిత్యము నగుచున్నది. బ్రహ్మము నిర్వికార
మగుటచే నిజముగా దానినుండి ఆకాశాదు లుత్పన్నములు
కాలేదయినను భ్రాంతినందు సత్యము కాన్పించుచున్నట్లు కారణా
మోహితులను నజ్ఞానిజనమునకు బ్రహ్మమునుండి జగత్తుత్పన్న
మయినట్లు కాన్పించుచున్నది.

జగత్తంతయు నసత్యమనియు, బ్రహ్మము సద్రూపకే
మున సాక్షాత్కారయోగ్యమనియు తెలుపబడినది. కాని
యజ్ఞానతిమిరోహితులు 'ఇది నేను', 'ఇది నాది'. 'నా నా
పుత్రమిత్రాదులు నావి' యను కాలాత్మ్యభావనను బొంది
యున్న జనసామాన్యమున కట్టి సాక్షాత్కారము సులభము
కాదు. అన్నమయాదిపంచకోశములలో నహంత్వము నాత్మయని
భావించుచు దగులుచున్నారు. అనాత్మపదార్థముల యందజ్ఞాన
ముచే గల యాత్మభావనను క్రమముగ తొలగించి బాహ్య
మగు నాత్మభావముచే లగ్నమయిన బుద్ధిని మరల్చి క్రమముగ
నాకోశమునుండి మరల్పబడును నాందికమునకు మరియొక
కోశమునకు ప్రయోగించినగాని యెట్టి యనాత్మవస్తుం
జాత్మత్వబుద్ధి తొలగదు. కావ్యములను భాష్యకర్త

వికారములయందు లగ్నమైయున్న బుద్ధిని మరలించు సర్వవ్యాపకమగు యున్నది. అందుమొదట శరీరాత్మవాదము అన్నమయకోశమే యాత్మయని భావించుచో ప్రాణాదులాత్మలుకావని తెలియ వారలుండిరి. తొలగి శరీరవ్యాసంగము లగ్నమగుచున్నది. ఈ భావము స్థిరమైయున్నయెడల శరీరమాత్రవాదమును వాని కంటె నాంతరముగ ప్రాణమయకోశ మాత్మయని భావించు టచే శరీరమునం దాత్మభావము తొలగి ప్రాణమయకోశము నందు లగ్నమగును. ప్రాణమయకోశ మాత్మయనుబుద్ధి మనో మయకోశ మాత్మయను భావనచే తొలగుచున్నది. ఇట్లే తీసిన బుద్ధి మనోమయకోశమునుండి విజ్ఞానమయకోశమునందు విజ్ఞానమయకోశమునుండి ఆనందమయకోశమునందును, యుపలక్షించి సాద్గాకోశమునను ప్రవేశపెట్టబడుచున్నది. ఆత్మ సాక్షాత్కారమునకై పూర్వపూర్వకోశము ననాత్మత్వ బుద్ధిచే త్రోసివేసి ప్రథమముగా నాత్మత్వబుద్ధిని యుక్తి మయుచేసి తుదకు సర్వాత్మకమైన తేజస్సంపూర్ణ ద్వితీయాని పంచమూన్యాయకోశములు వివరింపబడినవి.

సత్యజ్ఞానానంతము, పదునారవవల్లిగు బ్రహ్మము యొక్క ఆ స్వరూపమును విచారణాపూర్వకముగ స్థిరము చేయవలసియున్నది. బ్రహ్మము నేనని తెలిసికొనినవాడు స్వయముగా తానే యగుచున్నాడు. ఉన్నదని తెలిసికొనిన వాడు సత్పురుషుడని చెప్పబడుచున్నాడు. ఈసందర్భమున బ్రహ్మముసంబంధ మున్నదా? లేదా? (౧) బ్రహ్మజ్ఞానము లేని వాడద్దాని పొందునా? పొందడా? (౨) అతడద్దాని పొందినచో జ్ఞానికూడ దానిపొందునా? పొందడా? యను ప్రశ్నలు వివార

చేయుచున్నది. ఇట్టి విచారణ మైత్రగ్రంథమున చేయ
బడుచున్నది. వాసనాక్షయముగా కానబడియును, తృప్తిపడక యుండని
బ్రహ్మ తనతో రూపవిధానము నాలోచించి జగత్తు సృష్టి
యించెను. మరియు దాని లోపల ప్రవేశించెను. బ్రహ్మము
సృష్టికారణమగుటచే తనకన్నమునకు తీసికొనియును. సృష్టిని
గూర్చిన యుపనిషత్తుల వచనము గాధింపజేయదు. ఉత్తమ
స్వతంత్రమైనది. బ్రహ్మము నేకమునుగను నామరూపములతో నభి
వ్యక్తమగుటచే సృష్టి జరుగుచున్నది. నామరూపముల నభివ్యక్తి
కాలమునందుకూడ బ్రహ్మము స్వయముగ రూపములను బరిత్య
జింపలేదు. సృష్టికి పూర్వము తరువాతకూడ బ్రహ్మమునందు
బింబము భేదము లేదు. సృష్టికి పూర్వము నామరూపముల
నభివ్యక్తములు. తరువాత నవి యభివ్యక్తములు. సృష్టిపూర్వ
పరములుకూడ లేదు భేదము. బ్రహ్మము నామరూపములు నభివ్యక్త
ములగుటచే నదే జగత్తున కుపాదానకారణము. నిమిత్తకారణము
గూడ నగుచున్నది. పరబ్రహ్మము సవిశేషముగ నిచట
మాపలబ్ధమగును. బుద్ధియొక్క యందు బ్రహ్మ, విష్ణు, మహే
శ్వరులను విశేషస్వరూపముల నెరిగించుచున్నారు.
ఇదియే ప్రవేశక్రమము. బ్రహ్మము శరీరమును సృష్టించి
దానియందు తాను జీవరూపమున ప్రవేశించెనని
యగుటచే జీవబ్రహ్మములు కేవలైక్యము చెప్పబడుచున్నవి.
భోగ్యజాతము మాయారూపమునకు ప్రపంచమంతయు
నామరూపాత్మకమగు నదియ యభివ్యక్తమై యగుటచే భోగ్య
భోక్తృజాతమంతయు బ్రహ్మస్వరూపమని తేలుచున్నది.
బ్రహ్మము శుద్ధస్వరూపము. ప్రాణిజాతమంతయు నాబ్రహ్మ

సంచరణమునను బొందిన యానందము గలవారగుచున్నది. శ్రోత్రి ప్రులు ఋత్విక్కులును క్రియాకర్మములుగ జేసినవారగుదురు. ఆనందము చేసినట్లు ప్రీతి కలుగునది. తత్త్వవిదుడు తన స్వరూపమును బ్రహ్మముగ నెరిగి సుఖించుచున్నాడు. అందు వలన నా పరమాత్మనున్ను పూర్ణముగ నెరుగును. బ్రహ్మము ప్రాణ నాదిప్రపంచాకారముగ నగుచున్నది. ఇట్టి పరబ్రహ్మముయొక్క యుపమ. దానియందు నంతర్మాత్రము శేషబుద్ధి కలిగినను నది భయకారణ మగును. శేషమాత్రబుద్ధిగలవానికి అభయప్రతిష్ఠ కలుగును. ఇది సప్తమ ప్రమాణవాక్యముల సంగ్రహము.

ఇట్టి బ్రహ్మానందము సర్వగాతవిషయజన్యముగా నానందమునొందుచు శ్లిష్టము. విషయజన్యమములగు లౌకికానందములు క్షణికములు. విషయము సన్నిధిలోనంతమాత్ర మపేక్షించును. బ్రహ్మానందము నిత్యమయానందము, అలౌకికము. అవిద్యానివృత్తిమగు విషయసుఖేచ్ఛ సంపూర్ణముగ నశించినప్పుడే బ్రహ్మానందము సంసిద్ధమగును. విషయానందములన్నియు బ్రహ్మానందాంశము లగుచున్నవి. విద్యాసాధనముచే విషయసుఖేచ్ఛనుండి బుద్ధి నెంత నెంత మరలునో యంతంత సన్నిహితముగ బ్రహ్మానందము సమకూరును. ఇట్లు లౌకికానందము బ్రహ్మానందమాత్రాంశ వ్యాపకత్వమగును. ఇట్టి బ్రహ్మానందప్రాప్తికి శ్రోత్రియత్వము, అకామహతత్వము, బ్రహ్మమార్గప్రవృత్త్వము సహకారులగుచున్నవి. నిరుపాధికమగు పరబ్రహ్మము సోపాధికములయంతమాత్రముచేత కేవల మంతమాత్రము నొందదు. సూర్యాదితేజస్సోపాధియందు ప్రకాశించుచున్న బ్రహ్మతేజస్సు సోపాధికముగ నపరోక్షముగ సాక్షా

కార్యరూపము చేసికొనబడు చైతన్య ముపాధిభేదముచే విభిన్నముగ కాన్పించుచున్నను ఉపాధులను తొలగించినప్పు డొకటేయై యుండుచున్నది. వివిధవర్ణములగు గాజుపెట్టెలలో ప్రకాశించుచున్న దీపకాంతి యొకటేయై యుండుచున్నది. ఇట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమును పొందినవా రీలోకమునుండి బయలుదేరి క్రమముగా సత్యము మొదలగు లోకములలో నొకదానినుండి మఱియొక దానిలో ప్రవేశించుచు చివరకానందమయకోశమునుండి బ్రహ్మత్వమును పొందును. పైన నుదాహరింపబడిన కాల యాత్మత్వము, బ్రహ్మత్వము ప్రవేశము సత్యకామాదిభావనము మొదలగునవి కార్యములచేతను అనంతరఫలాభము. ప్రాణమయము, అర్థమప్రతిష్ఠానము, అర్థమయుడన్నమయుడు వివిధోపాస్తుల చేతను బ్రహ్మసిత్వము సిద్ధముచేయబడినది. అద్వైతమును, సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము నగు బ్రహ్మము భావించుచు తెలిసికొనినవారు సర్వకర్మఫలత్యాగులైనవారగుచు పంచకోశములనతిక్రమించి దహరాకాశమును దాటి మాక్షాకారమున బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును పొందును. అవిద్యను దగ్ధము చేయును. ఇట్టి బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును పొందుటయే సత్ఫలము శ్రేష్ఠమగు ఫలము. ఇది యుపనిషత్సారము. ఇట్టి పరబ్రహ్మము నిర్గుణము, అద్వితీయము, నిత్యశుద్ధము నగుటచే లౌకికములైన ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములకుగాని చక్షురాదీంద్రియములకుగాని బుద్ధికిగాని గోచరముగాదు. అందువలన శబ్దముచే నది వర్ణింపబడలేదు. సర్వోపనిషచ్ఛాస్త్రము యొక్క సమన్వయార్థముమాత్రమది యుండుచున్నది. అది ప్రమాణాతీతము. సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారము

మార్గమును సూచుచున్నది. అపరబ్రహ్మోపాస్త్యనంతరము నన్నుహిత ముగానున్న బుద్ధియందు ప్రతిఫలిత మగుచున్నది. అట్టి ప్రతిఫలితచైతన్యముచే నద్వైతపరతత్త్వము సాగుచున్నది. ఇది నవమానువాకము.

భృ గు వ ల్లి

గురువుచే నుపదేశింపబడిన బ్రహ్మజ్ఞానము సాక్షాత్కారము చేసికొనుటకు మననప్రకార మార్గ్యమంతయు నీ భృగువల్లియందు వివరింపబడినది. భృగువను నొక బ్రాహ్మణుడు బ్రహ్మమును తెలుపుమని తండ్రియగు వరుణుని కోరెను. "అన్నము, ప్రాణము, చక్షుస్సు, శ్రోత్రము, మనస్సు వాక్కు" లోనగువాని స్వరూపములను ఉత్పన్నమగునట్టి ప్రాణాదుల మొత్తముయందు స్థితిని బొందుచున్నదో దేని యందు లయముచెందుచున్నదో అది బ్రహ్మమని తపస్సుచే తెలిసికొనుమని వరుణుడు కుమారుని కుపదేశించెను. ఇచట వినబడు మొదటి వాక్యము బ్రహ్మమును బోధించునది. రెండవ వాక్యము బ్రహ్మము తెలిసికొను ఉపాయమును తెలుపుచున్నది. తపస్సనగా బ్రహ్మమునగా నెవ్వరు అను సందేహమును విచారించి ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మత్వమును మననము చేసి వానియందు దృష్టిసారించు మనియున్న అర్థము బ్రహ్మోపదేశములచే నవి బ్రహ్మము లనుకొని నిశ్చయించి సంశయములను తొలగించి భృగువు శ్రోత్రియుడై తపస్సుచేసి బ్రహ్మమును సాక్షాత్కారము చేసెను. మొదటివాక్యముచే భోగ్యభోక్తృ భోగసాధనభూతములగు సర్వభూతములు బ్రహ్మోపలబ్ధిసాధన

ముతో యని యుపదేశింపబడుచున్నది. ఇట్లు వేదములు ద్వైత
మున నుపదేశించిన విద్య లాపనిషద్విద్యలనియు, శాస్త్రవిద్య
లనియు బిలువబడుచున్నవి. ఇవి ప్రస్థానత్రయమువాక్
యార్థసంగ్రహము. వీనిలో నాలుగవదానియందలి బ్రహ్మ
విద్యయను నద్వైతసాధనమార్గము సవిస్తరముగ వివరింపబడినది.
బ్రహ్మము నిర్లక్ష్యమగుటచే నద్దాని తెలిసికొనుట కష్టతర
మైనదానిని సాధకులకు తేలికమార్గముగా శాస్త్రమున నుపదేశింప
బడినది. వేదాంతమున కధికారులు నాల్గువిధములని యచట
లక్ష్యమునకు సంబంధించి సద్గురుని యాశ్రయమున మననము చేయుట
యుపాస్యమార్గము. శాస్త్రప్రస్థానమున సమస్తమును
నిర్గుణోపాసనయే ముఖ్యముగా సాధింపబడుచున్నది.
అధ్యాత్మవిద్యయందే యచట సిద్ధాంతము యుపదేశించి బ్రహ్మ
దర్శి చేయుట యుపదేశము. అధ్యాత్మమునకు చెందిన
యుపాసనము లనేకమార్గములు దర్శనాదులందు ప్రస
క్తిపబడినవి, అద్వైతసిద్ధాంతము. సమయాచారము ప్రకా
శించుచున్న దేవతా విగ్రహపూజచే భిన్నములగు శాస్త్రము
లున్నవి, నా యుపాసనలను బోధించు నట్టివని సిద్ధాంత
యుపాసనవాదులు పేర్కొను చేశింపబడినవి. అద్వైతవాసన
మును నధ్యాత్మమార్గమున బ్రహ్మానుభవమునకు యుప
దేశమార్గమును నద్దాని సాక్షాత్కారము చేసికొనవలెనని
సిద్ధాంతపరులు పల్కిరి. సత్యము మానవులకు బోధించు
బ్రహ్మజ్ఞానముపదేశించు తీయమార్గమును వివరించుటలో కే
యుపనిషత్తులు సమగ్రముగ నిరూపించబడినవి. ప్రత్యగాత్మ పర
మాత్మల యేకత్వము తెలియజేసి సర్వశాస్త్రసారమును

ములను ఖండించి నాశనముచేయు జ్ఞాన మునుపనిషచ్ఛబ్దమున కర్థము. అట్టిజ్ఞానమును బోధించు గ్రన్థముగాన ముపనిషచ్ఛబ్దముచే చెప్పబడుచున్నది.

శ్రీ శ్రీతోపనిషదర్థసంగ్రహము

సమాప్తము

శ్రీ గురుభ్యోనమః

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

శీక్షావల్లి

అవతారిక:- ఈవల్లియందు పండ్రెండనువాకములు గలవు. ఆద్యన్తానువాకములు, శాన్తిపాఠములు. రెండవమొదలు పదునొకండవ అనువాకములయందు శిక్షాసంహితోపాసనములు, నాల్గవదానియందు మేధాసంపత్తికొఱకు జపహోమమంత్రములు, ఐదవదానియందు వ్యాహృత్యుపాసనము, ఆఱవదానియందు మనోమయబ్రహ్మప్రాప్త్యర్థ ప్రణవోపాసనము, ఏడవదానియందు పృథివ్యాదిపాంక్తోపాసనము, ఎనిమిదవదానియందు ఓంకారోపాసనము వివరింపబడినవి. నవమానువాకమునందు ఉపాసకధర్మము ఉదాహరింపబడినవి. స్వాధ్యాయము వలన విశుద్ధసత్త్వునకు గలుగు జ్ఞానోదయవైభవము, దశమానువాకమున వర్ణింపబడినది. గురుశుశ్రూషానంతరము బ్రహ్మచారియొక్క ధార్మిక కర్తవ్య మేకాదశమునం దుపదేశింపబడినది.

ప్రథమానువాకము

(శాన్తిపాఠము)

మూలం:- ఓం శం నో మిత్రః శం వరుణః । శం నో భవత్వర్యమా । శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణురురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి : ఋతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి । తన్మామవతు । తద్వక్తారమవతు . అవతు మామ్ । అవతు వక్తారమ్ . ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః

టీక:- మాకు. సూర్యుడు సుఖంకరుడగుగాక! వరుణుడు సుఖంకరుడగుగాక! అర్యముడు సుఖంకరుడగుగాక! ఇంద్రబృహస్పతిదేవతలు సుఖంకరులగుగాక! సర్వవ్యాపియగు విశాలపాదుడు సుఖంకరుడగుగాక! బ్రహ్మమునకు నమస్కారము. ఓ వాయుదేవతా! నీకు నమస్కారము. ప్రత్యక్షమగు బ్రహ్మము నీవే! నిన్ను ప్రత్యక్షమగు బ్రహ్మముగా చెప్పుచున్నాను! నిన్ను ఋతముగా చెప్పుచున్నాను. నిన్ను సత్యముగా చెప్పుచున్నాను. నన్ను నీవు రక్షించుగాక! ఆచార్యుని రక్షించుగాక! నన్ను రక్షించుగాక! ఆచార్యుని రక్షించుగాక! శాంతిః శాంతిః శాంతిః॥

తాత్పర్యవివరణము:- బ్రహ్మవిద్యాభ్యాసమునకు చేయవలసినదానికిగూడ విఘ్నశాంతులడుగుచున్నారు. అట్టివిఘ్నశాంతికి ఈ శాంతిపాఠ శ్రీ శాంతిపాఠము ఉపయోగపడుచున్నది.

మనుష్యప్రాణాదికీర్తులు, సర్వదేవతావరణలోకస్థములగు పరదేవతలనుండు కనపడునట్టియు, ఆరోగ్యభాగ్యప్రదాతలగు ఉపాస్యదేవతలగు సూర్యభగవానుడు మొదలగు మిత్రాదేవతలను పూజించి మాకు సుఖము కలుగజేయుదురుగాక! యని యీదేవతలనుగ్రహించుచే ప్రసన్నమైన నాయొక్కవిద్య క్షేమముగానుండుచున్నది. ఆ ఇతర

విఘ్నశాంతికొఱకు దేవతానమస్కార
ప్రత్యక్ష బ్రహ్మప్రత్యక్ష
మునకు నమస్కారము

గ్రామునకు సంబంధించిన సుఖసంపత్తి నాశించినటువంటి ప్రత్యక్షయుపాసకులవలను గాక ఉపాధిచేతను లాభ ప్రాప్తిముచేయుచున్నారు. మనస్సైర్యమునకు గాఢ మనసహాయప్రాప్తి

కభిమానదేవతయగు వరుణుడును, చక్షురింద్రియాభిమానదేవత యగునర్యముడును, బాహుబలాభిమానదేవత యగునింద్రుడు, బుద్ధ్యధిదేవత యగుబృహస్పతి పాదాదిక్రమాభిమానియు, సర్వవ్యాపియు నగువిరాట్పురుషుడు మొదలగుదేవతలు మాకు సుఖంకరులగుదురుగాక! అని ఈ రూపము ప్రార్థనామంత్రముయొక్క తాత్పర్యము. వీరందరు ప్రసన్నులగుచుండగా సర్వవిఘ్నములు శాంతించును. ఇచట విపర్దేశభాష్యోపాసనముకొందిన సూత్ర బ్రహ్మమే అను ప్రార్థనచేయబడుచున్నది. శాస్త్రోపదిష్టమై మనస్సంకల్పితమగునదే ఋతమనియు సత్యమై వాక్కుచేత ఉచ్చరింపబడినప్పుడును, శరీరాదులచే ననుష్ఠింపబడినప్పుడును సత్యమనియు చెప్పబడుచున్నది. ఋతసత్యములు రెండును వాయుదేవతాధీనములు. ఆదేవతయే సర్వవ్యాపియగుబ్రహ్మము కనుక ప్రత్యక్షస్వరూపము. వాయుస్వరూపము నొందిన బ్రహ్మము నత్యర్థస్వామిత్వాదిఘటనముచే నాచార్యుని వలె శిష్యునకు శరీరయాత్రాసిద్ధివ్యాపారయోజనముచే తనను గూడ సంరక్షించుగాకయని శిష్యుడు వాయుదేవతను సంస్మరించుచున్నాడు. ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికములగు త్రివిధ విఘ్నము లుపశమించుటకై శాంతిత్రయము మూడుపర్యాయములు పఠింపబడుచున్నది. జ్వరాదు లాధ్యాత్మికములు. చోరాద్యుపద్రవము లాధిభౌతికములు. యక్షరాక్షసాద్యుపద్రవము లాధిదైవికములు.

ప్రథమానువాకము సమాప్తము

ద్వితీయానువాకము

(శీక్షాధ్యాయము)

అ॥ ఉపనిషత్తునందు వర్ణప్రధానములగు గమక వాదిని వహించుచున్న ఉక్షరము ఉచ్చారణాదిస్థానీయములను తెలియుట కొఱకు శీక్షాధ్యాయమును బోధించుచున్నది.

మూ॥ శీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః । వర్ణః స్వరః । మాత్రా బలమ్ । సామ సన్తానః । ఇత్యుక్తః శీక్షాధ్యాయః ॥

ప॥ శిక్షను వ్యాఖ్యానము చేయుచున్నాము. వర్ణము లనగా, స్వరము లెవియు, మాత్రలెట్టివియు, బలమెట్టిదియు, సామ మనగా సంతానమెట్టిదియు శీక్షాధ్యాయమునందు ప్రకారము చెప్ప బడినది.

తా. వి :- అకారాదిహకారాంతములగునవి యక్షర ములు. ఉదాత్తానుదాత్తస్వరితములు స్వరములు. హ్రస్వదీర్ఘ ప్లుతములు మాత్రలు. అక్షరములనుచ్చరించుటకు చేయు ప్రయత్నవిశేషము బలము. అతివేగముగ మెల్లగ కాక మధ్యమ వృత్తిగా నొకరీతిగ నక్షరములనుచ్చరించుట సామము. అక్షరములను విలంబనము లేక నుచ్చరించుట సంతానము. ఈ యాఱువిషయములను గమనించి వేదాధ్యయనము చేయవలెను. స్వరభేదముచే నర్థభేదముగా గల్గుచున్నది. శిక్షనుగూర్చి విచారించుట సంక్షేపముగల స్వరాదిస్వరూపమునకు ప్రాయశ్చిత్తము కలదు. జ్ఞానకాండమునందున్న ఉపనిషత్తులను పునరుచ్చరించునపుడు కలుగగలదు. స్వరస్వరూపమును తెలిసి సమగ్రజ్ఞానము ప్రాయశ్చిత్తముచే నశింపనేరదు. బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశ

లగు మనసినత్త్వల యథార్థానికి సరింపుటకుగాను వెంకటలనే బ్రాహ్మణధ్యానము చెప్పబడినది.

ద్వితీయానువాకము సమాప్తము

తృతీయానువాకము
(సంధ్యోపాసనము)

అథ వేదాధ్యయనము ప్రయత్నపూర్వకముగ చేయవల సిన యజ్ఞోపవీతధారణాదికము సంధ్యోపాసనమును శ్రుతి వివరింపుచున్నది.

మం:- (1) [illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

(4) [illegible]

తా:- ఉపాసనముల తెలిసికొనుటవలన కలిగెడి కీర్తి శిష్యాచార్యుల మనమిద్దరికిని కలుగుగాక! ఉపాసనవలన కలిగెడు బ్రహ్మతేజస్సు మా యిద్దరికిని కలుగుగాక!

వర్ణాదిశిక్షానంతరము సంహితోచ్చారణమునందే బుద్ధి దృఢముగా ప్రవేశించుటకుగనుక లోకములందును, జ్యోతిస్సులందును, విద్యలందును, ప్రజలందును, దేహమునందును పంచాశ్రయములచేత సంహితయొక్క యుపాసనమును సువిశదముగ వ్యాఖ్యానించుచున్నాము. ఆ అయిదువిషయములు గొప్పసంహితలని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

ఇక లోకసంహితావిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వాక్షరము భూలోకమనియు, ఉత్తరాక్షరము అంతరిక్షమనియు; సంహితయొక్క పూర్వోత్తరాక్షరముల యొక్క సంధి ద్యులోకమనియు, ఆయక్షరములసంధానము వాయువనియు యీవిధముగా లోకము నాశ్రయించినదియుపాసనము.

అటుతరువాత జ్యోతిస్సంహితావిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వాక్షరమగ్ని, ఉత్తరాక్షరము సూర్యుడు, వీనిసంధి ఉదకము, వీనిసంధానము మెఱుపుతీగ; ఈవిధముగా జ్యోతిరుపాసనము.

ఇకను విద్యావిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వాక్షర మాచార్యుడు ఉత్తరాక్షరము శిష్యుడు, వీనిసంధి విద్య, సంధానము ప్రవచనము; ఈవిధముగ విద్యావిషయోపాసనము.

అటుపిమ్మట ప్రజావిషయమును చెప్పుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వరూపము తల్లి, ఉత్తరరూపముతండ్రి, ఈ యుభయరూపముల సంధి సంతానము, దీనిసంధానము ప్రజననము; ఈవిధమైన ప్రజావిషయోపాసనము.

అనంతర మాధ్యాత్మవిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వరూపము క్రిందిదవడ, ఉత్తరరూపము పైదవడ, వీనిసంధి వాక్కు. సంధానము నాలుక; ఈవిధముగ దేహవిషయోపాసనము.

ఈవిధముగాచెప్పబడిన మహాసంహితోపాసనము నెవడీవిధముగ తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు సంతానముతోడను, పశువులతోడను, బ్రహ్మవర్చస్సుతోడను, అన్నము మొదలగు భోగ్యజాతముతోడను స్వర్గముతోడను సంధానముచేయబడుచున్నాడు.

తా. టి.— వర్ణములయొక్క పరస్పర సన్నిధానము సంహితయనబడును. 'ఇషే త్వా' యనువాక్యమునందు ఇషే త్వా యను రెండుపదములు గలవు. ఇందు ఇష కారములోని ఏకారము పూర్వరూపము, త్వాయనుపదము నందలి తకారము ఉత్తరరూపము. ఈ రెండక్షరముల మధ్యభాగము సంధి. ఈ రెండక్షరములను కలిపి ఉచ్చరించునప్పుడు కల్పించుచున్న సంధిపరిణామము సంధానము. ఈరెంటిని కలిపిఉచ్చరించగా 'ఇషేత్వా' యను వాక్యమేర్పడుచున్నది. వేదాధ్యయన మునకుపాసనమునకు నవశ్యమగు పూర్వాంగమగుచున్నది. అట్టి అధ్యయనశాస్త్రమునకొక్క

శిక్షాధ్యాయము మున్నగునవి చెప్పబడినవి. కేవలవేదాధ్యయన
పరుల కుపాసనారహస్య మెఱుఁగరాదు తెలియనేరదు.
కనుక వారలకు పరిచితమగు సంహితా సాలంబనముగా గ్రహించి
ధ్యానముచేయఁగల యోగ్యయుపాసనము లిచట చెప్పఁబడినవి.
లోకజ్యోతిర్విద్యాప్రజాత్మ విషయములను సంహితోపాసనము
లిచట నిరూపింపబడినవి. లోకోపాసనమందు పృథివ్యాదులను
[illegible] పూర్వరూపముగను ఏ దనుసంధానమున పృథివిని ఆకా
శము నుత్తరరూపముగను అంతరిక్షమున ద్యులోకము ను
రెంటికి మధ్యనున్న అవకాశమందు వాయువు సంధాన
మనియు భావించి లోకసంహితోపాసనము చేయవలెను.
పృథివ్యాదిలోకసంహిత ముపాస్యముగాని యున్నతలోకము
లుపాస్యములగును. ఇట్లనే జ్యోతిర్విద్యాప్రజాత్మ విషయో
పాసనములయందు క్రమముగా అగ్న్యాచార్యమాతృ[illegible]
ములు పూర్వరూపములుగను, ఆదిత్యాంతేవాసిపితృ[illegible]
లుత్తరరూపములుగను, జలవిద్యాప్రజాప్రాణములు సంధిరూపము
గను, విద్యుత్ప్రవచనప్రజననజిహ్వాలు సంధానములుగను భావించి
సంహితోపాసనము చేయవలెను. ఇట్టి సంహితోపాసకుడు సం
హితోపాసనము సాధ్యమైనచో ఇహలోకమున ప్రజాపశ్వాది
సమృద్ధిని పరలోకమున స్వర్గలోకప్రాప్తిని పొందగలడు
యున్నది. [illegible] బ్రహ్మవిద్యోపకారకమగుచున్నది.

తృతీయానువాకము సమాప్తము

చతుర్థానువాకము

(మేధాసిద్ధ్యర్థములగు మంత్రములు)

మూ:- యశ్ఛన్దసామృషభో విశ్వరూపః। ఛన్దోభ్యోఽధ్యమృతాత్సంబభూవ। స మేన్ద్రో మేధయా స్పృణోతు। అమృతస్య దేవ ధారణో భూయాసమ్। శరీరం మే విచర్షణమ్। జిహ్వా మే మధుమత్తమా। కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రువమ్। బ్రహ్మణః కోశోఽసి మేధయా పిహితః। శ్రుతం మే గోపాయ।

ఆవహన్తీ వితన్వానా కుర్వాణా చీరమాత్మనః। వాసాంసి మమ గావశ్చ। అన్నపానే చ సర్వదా। తతో మే శ్రియమావహ। లోమశాం పశుభిః సహ స్వాహా।

ఆ మా యన్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా। వి మా యన్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా। ప్ర మా యన్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా। దమాయన్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా। శమాయన్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా।

యశో జనేఽసాని స్వాహా। శ్రేయాన్ వస్యసోఽసాని స్వాహా। తం త్వా భగ ప్రవిశాని స్వాహా। స మా భగ ప్రవిశ స్వాహా। తస్మిన్త్సహస్రశాఖే నిభగాహం త్వయి మృజే స్వాహా। యథాఽఽపః ప్రవతా యన్తి యథా మాసా అహర్జరమ్। ఏవం మాం బ్రహ్మచారిణః। ధాతరాయన్తు సర్వతః స్వాహా। ప్రతివేశోఽసి ప్ర మా భాహి ప్ర మా పద్యస్వ। ఇతి నాన్యా శమా యన్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా। ధాతరాయన్తు సర్వతస్స్వాహా.

టీ:- ఏది వేదములకు ప్రధానమో ఏది సర్వరూపమయినదో అట్టి ప్రణవ మమృతస్వరూపములగు వేదములలో నావిర్భూతమయి సారభూతముగ ప్రకాశించుచున్నది. పరమేశ్వరస్వరూపమగు ప్రణవము నన్ను బుద్ధిచేతను, జ్ఞానశక్తిచేతను బలపరచుగాక! ప్రణవశాస్త్రజ్ఞుడను నే బ్రణవమా!

మోక్షప్రాప్తిహేతువగు బ్రహ్మజ్ఞానమును ధరించువాడనగుదును గాక!

నా యొక్క శరీరము యోగ్యమైనది. నా జిహ్వ మిక్కిలి మాధుర్యము గలదియగుగాక! కర్ణములచే విస్తారముగా శ్రవణము చేయువాడ నగుదునుగాక! నీవు బ్రహ్మమునకు నిధివై యున్నావు. సామాన్యలౌకికప్రజ్ఞచే కప్పబడియున్నావు. నాచే శ్రవణము చేయబడిన బ్రహ్మజ్ఞానాదికమును రక్షించుచుందువుగాక!

తెచ్చును కల్గచేయునదియైనది నాకు వస్త్రములను గోవులను అన్నపానీయములను ఎల్లప్పుడును సంపాదించునట్టియు, సంపాదించినదానిని వృద్ధిచేయునట్టియు వృద్ధిచేసినదానిని చిరకాలముండునదానిగా చేయునట్టియు ఊర్ణాదివిశిష్టమైయునట్టియు సంపదను పశువులను నాకు ప్రసాదింపుము!

విద్యార్థులగు బ్రహ్మచారులు నన్నుగూర్చి వచ్చెదరు గాక! బ్రహ్మచారులు నన్నుగూర్చి విశేషముగ వచ్చెదరుగాక! బుద్ధిమంతులు శమదమాదిసంపన్నులునగు బ్రహ్మచారులు నన్నుగూర్చి ప్రకృష్టముగ వచ్చెదరుగాక! నన్ను ననుగ్రహింతురుగాక! లోకమునందు యశస్సుగలవాడనగుదునుగాక! ధనికులలో శ్రేష్ఠుడ నగుదునుగాక! పూజ్యుడవైయున్న ఓ ప్రణవమా! బ్రహ్మమునకు ఉపలబ్ధిస్థానమగు నీలో ప్రవేశింతును! సహస్రశాఖలుగా గలయట్టియుండు నాపాపములన్నిటిని నశింపచేయుచున్నావు. ఉదకములు పల్లమునకు పోవునట్లు మాసములు సంవత్సరములో కలిసిపోవునట్లు బ్రహ్మచారులంతటనుండి నన్నుగూర్చి వచ్చెదరుగాక! నీవు శ్రమాపనయనస్థానమగు

చున్నది. నన్ను గూర్చి నీవు సాక్షాత్కరింపుము. నన్ను నీస్వరూపముగఁ జేయుము. నన్ను నీవు పొందుముగాక!

భా. వి:- ఈయైదవప్రశ్నమునందు సత్యకామునిచే మహాత్మ్యముగల నోంకారముయొక్క మహిమయు, తద్ద్వారా సిద్ధించెడు ఫలోపాసనము వివరింపబడినది. ఓంకారము నందు సమస్త వేదార్థములు ఇమిడియున్నవని తెలుప బడియుండుటచేత నేకప్రకారముగ నిది ప్రశ్న నముగనున్నది. సర్వములగు వేదములకున్ను

ఓంకారోపాస్తి

ఓంకారము నిదర్శనమై ప్రజాపతి ధ్యానించెను. బ్రహ్మోపాసన మునకు ఇది ముఖ్యమగు సాధనము. ఓంకారమను పరబ్రహ్మమే. శాస్త్రజన్యజ్ఞానవిహీనులగు పామరస్త్రీశూద్రులు దీనిమాహాత్మ్యమును గ్రహించలేకున్నారు. సర్వకాలములయందు పరమేశ్వరుడు ఓంకార శబ్దవాచ్యుడై యున్నాడు. అట్టి శ్రీహరియొక్క బ్రహ్మజ్ఞాన మార్గోపదేశము.

ఇట్టి ఓంకారోపాసనమువలన లోకాద్యంతములు, విద్యాభ్యాసయోగ్యమగు శరీరపాలనము, బుద్ధిప్రసన్నత

ఓంకారఫలము

మానసికధ్యానము, అర్హజ్ఞానోపదేశము చేతా పరాశ్రయములతో ఇహపరసుఖము లభించును. కావున వేదార్థవిజ్ఞానము, ఆత్మసాక్షాత్కారము సాధ్యమగుటకు విస్తృతముగా నిందుచేత ఓంకారో పాసనకు ప్రాముఖ్యత నీయబడెను.

శ్రీరామానుజాచార్యులు సూచించిన ఉపాసనావిధానము వివరింప బడుచున్నది. మనుష్యుని వేదార్థవిజ్ఞానము, తరువాత నన్ను

పాపములను పరిత్యజించి గర్భాశయపుత్రులను సంపాదించి వృద్ధి పొందినది. ఈరీతిగా దేహమునకు శిక్ష శ్రీరామచంద్రునకు హనుమదుపదేశము

శ్రీరామచంద్రునకు హనుమదుపదేశము

నీవు చెప్పిన మార్గమున గాదా! దైవమానుష పక్షములను గూర్చి బ్రహ్మ సాక్షాత్ స్వరూపమున నన్ను జూచుచు నుండుగాదా! నా వలన 'నేను నా బ్రహ్మగుణములో యుక్తుడ్నై ఉపదేశమును పొందుము! ఆట్లు శీఘ్ర ముక్తికరమగు సాధనముల జాగ్రత్తగా చేయవలెను.

ఓంకారము నొక్క యుపాసనాఫలము చెప్పబడినది. ఇక సాత్త్వికమగు మాత్రాపరిమితోపాసనము చెప్పబడుచున్నది. ఓంకారాత్మకముగా పరబ్రహ్మమునందు ధ్యానపరుడగుచు ధ్యానించువాడు పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కారమునొంది సంసారబంధము నుండి విడివడి

ఓంకారము నొక్క అత్యంతఫలము

ఉభయముల జ్ఞానమును పొందును. పాపరహితుడగు నతని దేహము బాహ్యాంతరములందు శుద్ధమై పాపములు నశించును. పరబ్రహ్మము సర్వమునకు సాక్షియై నుండి పరమాత్మరూపమున బలమునిచ్చి యంతర్యామిగా సర్వము నెరుగును. మాసములు సంవత్సరములతో సదృశ్యమై నా బ్రహ్మముతో నిత్యముండును. అట్టి పరమాత్మను ద్రష్టయై యా పరబ్రహ్మము ప్రకాశించును! పాదరసము బంగారమైనట్లుపాసకుడు పరబ్రహ్మమేయగును.

పంచమప్రశ్నము సమాప్తము

———

అష్టమానువాకము(1)

ప్రణవోపాసనము-శబ్దబ్రహ్మోపాసనము

(ఓంకారమాహాత్మ్యము)

మం:- (1)ఓమితి బ్రహ్మ। ఓమితీదం సర్వం। ఓమిత్యేతదనుకృతి
ర్హ స్మ వా అప్యో శ్రావయేత్యాశ్రావయన్తి। ఓమితి సామాని గాయన్తి।
ఓం శోమితి శస్త్రాణి శంసన్తి। ఓమిత్యధ్వర్యుః ప్రతిగరం ప్రతిగృణాతి।
ఓమితి బ్రహ్మా ప్రసౌతి। ఓమిత్యగ్నిహోత్రమనుజానాతి। ఓమితి బ్రాహ్మణః
ప్రవక్ష్యన్నాహ—బ్రహ్మోపాప్నవానీతి। బ్రహ్మైవోపాప్నోతి॥

టీ:- ఓం అనుశబ్దమును పరబ్రహ్మముగ నుపాసించ వలయును. పరిపూర్ణమైనదిగ ప్రపంచమంతయు నోంకార మనే భావింపవలయును. ఈ ఓంకారమే అనుకరణ మని సుప్రసిద్ధముగదా! యజ్ఞము సోమయాగాదులయందు బ్రహ్మ ఋత్విక్కునకు ఓం అనుశబ్దముచే ప్రత్యుత్తర మిచ్చుచుండుట చేయుచున్నాడు. ఓం అనుచునే సామములను గానముచేయుచున్నారు. శోం సోం అని శస్త్రములను చదువుచున్నారు. ఓం అని అధ్వర్యుడు ప్రతిగరమును పలుకుచున్నాడు. ఓం అని బ్రహ్మ అనుజ్ఞనిచ్చును. ఓం అని హోతయును అగ్నిహోత్రమునకు అనుజ్ఞయిచ్చుచున్నది. ఓంకారశబ్ద ముతో వేదాధ్యయనము చేయబడుచున్నది. బ్రాహ్మణుడు వేదమును పఠనముచేయుచు ఓం అనుశబ్దము నుచ్చరించు

(1) ఈయనువాకమునందలి విషయమునకు సర్వమునకు మనకిచ్చిన వివరణము.

చున్నారు. అంతియేగాక బ్రహ్మమును పొందగోరుచున్నారు. పొందుచున్నారు.

తా. వి.— చతుర్థానువాకమున మందబుద్ధ్యర్థమైన హోమాదియు. శ్రీకామాయుడు నగు నుపాసకుని ప్రణవోపాసనమున నుపదేశించి సంహితోపాసనము ఉపనిషద్విజ్ఞానము వివరింపబడినవి. అష్టమానువాకమున ప్రణవోపాసనాభ్యా తరువాత శుద్ధబ్రహ్మోపాసనము వివరింపబడుచున్నది.

చిరకాలము విషయవ్యాసక్తములగు చేతోవృత్తి యాత్మయందు స్థిరపడ జాలకపోవుటచే చిత్తైకాగ్ర్యమునకు సాధనములు నిర్దిష్టములు. నిర్గుణమునకు పరబ్రహ్మము గ్రహింపజాలనిచో. ఆట్టియుపాసకులకుపాసనము బ్రహ్మప్రాప్తి మార్గముగ నుపదేశింపబడుచున్నది. శాస్త్రోపదిష్టమగు నేదో యొక నిర్దిష్టవస్తువం దుపాస్యబుద్ధి నుంచి తద్విషయకమైన బుద్ధివృత్తిని అన్యవృత్తులచే వ్యవధానము లేకుండ నిరంతరము ధ్యానించుట యుపాసన మనబడును. ఇతరవృత్తులచే

ఉపాసనాస్వరూపము

వ్యవధానము లేకుండ చిత్తమును నిలిపియుంచుటచే యుపాసనమునకు సాఫల్యము కలుగును. అట్టి యోగ్యతలను వస్తువుల శాస్త్రమునందు చేర్పబడినవి. సాంఖ్యాదులనుండి విష్ణుధ్యానము, ప్రపంచమునందు బ్రహ్మధ్యానము మొదలగు ఉపాసనా విధానము లన్నియు చెప్పబడినవి. ఉపాసనము కాలంబున నగు నిర్దిష్టవస్తువు ప్రతీకయని చెప్పబడుచున్నది. ప్రతీక మొత్తము నిర్దిష్టము, ఉపాస్యదేవత యుత్కృష్టమునగును.

సాధనబుద్ధిచే సాధ్యమగు సాక్షాత్కారము యథార్థము సాధింపవచ్చును. సాధ్యముకాబుద్ధిచే సాక్షాత్కారమునకు సాక్షాత్కారములేదుగదా.

ఉపాస్యమునకు సత్ప్రపంచాతీతము విష్ణువు గణపతి మొదలగు దేవతలు కావచ్చును. దేవతాకారములగు సాలగ్రా గ్రహములు కావచ్చును. లేదా నిర్గుణ మగు పరబ్రహ్మము కావచ్చును. ఉపాసనాప్రకారములం దుపాస్యము నందు

నిర్గుణ బ్రహ్మము ఉపాస్యము కూడ నగుచున్నది

సత్యప్రపంచవస్తువు, ఉపాసకుడు, అంతఃకరణమగు నిర్గుణవస్తువు, ఉపాసనము సగుణనిర్గుణ మొదలగు భేదము లుండుటచే నుపాసనము ద్వివిధమగుచున్నది. ద్వివిధమగు నుపాసనావిధానమునే సద్గుణము నిర్గుణమనగు పరబ్రహ్మ ముపాస్యము కానేరదు యంచునని లేదు. నిర్గుణోపాసనకు ప్రహ్మము సాక్షాత్కారము కేవలమనుచున్నదో అదియు ముననే సగుణోపాస్యముకాదనుచున్నది. అద్వితీయమగు పరబ్రహ్మ ముపాధిసంబంధముచే నుపాస్యమగను సగుణోపాధి సంబంధముచే జ్ఞేయమగను జ్ఞానస్వరూపము ననుభవింప బడుచున్నది. ఉపాసనము ధ్యానస్వరూపమగుటచే నితరసమ యములయందు ఉపాస్యవస్తువు బుద్ధియందు నిలవదు. కాని బ్రహ్మమును జ్ఞానము, దృశ్యసంయోగవార్త, నిల యమును చెందదు. అంటఖర్చానము నిర్గుణవస్తువుకాన ము యుక్తానుసారము నిర్ణయింపవచ్చును. పరబ్రహ్మము నిర్గు ణసాక్షాత్కారము చేసి యున్నదియున్న బ్రహ్మాత్రము తెలిసికొన

దగియుండును. ప్రత్యక్షముగ కనబడుచున్న ఘటపటాది పదార్థా ర్థములకన్న భిన్నమైనదగుటచేతను గాని నిరాకారమగు న ట్లనిర్దేశింపబడును. ఈ తత్త్వ విచారము చేసినవారికి ముక్తి నము. అది మానసికక్రియ. నిస్సంశయమగు ధర్మాచరణమునకు జ్ఞానము కలుగుచున్నది. జ్ఞేయమగు ధర్మాచరణము చేసిన మోక్షము నిత్యానంద ప్రాప్తి. [illegible]

ఉపనిషత్ నంబంధమగు తత్త్వ [illegible] దేవతా సంబంధముగ [illegible] వచనముచే [illegible] నిరూపింపబడుచున్నది.

ఉపాసనాఫలము

[illegible] సంప్రదాయ [illegible] ఉపాసనము [illegible] వైరాగ్య [illegible] [illegible] ప్రయత్నము, దానిచే [illegible] మోక్షము కలుగును. [illegible] ఉపాసన [illegible] బ్రహ్మ లోకమును పొంది ముక్తుడగును. బ్రహ్మజ్ఞానము చేత మోక్ష మొసగును [illegible]. [illegible] ఉపాసనాఫలముచే [illegible] [illegible] జ్ఞానము [illegible] [illegible] ముక్తియు లభించును. [illegible] [illegible] ఉపాసనము [illegible]. [illegible] ఉపాసనము [illegible] [illegible] చెప్పుచున్నది. [illegible] ఉపాసనా [illegible] [illegible] [illegible] తత్త్వజ్ఞాన [illegible]

రూపమున ఫలము లభించును. అవసానసమయమునందు చిత్తము దేనియందు నిలుచునో అదియే మరణానంతరము గమ్యమగును. బ్రహ్మతత్త్వవిచారణము చేయలేని మందమతులైన మార్గీయుల ఉపాసనము క్రమముక్తిసాధనమగును.

బ్రహ్మజ్ఞానమునకేలయీ సద్యోపాసనా ద్వారా ప్రాప్తినొసగ నని చెప్పుచుంటిరేని! ఇదియే తీవ్రత్రి. తీవ్రతర జిజ్ఞా దము నిలిచియుండనిదే బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును పొంది సద్య సంసారబంధములు త్రెంచి ముక్తుడగును.

బ్రహ్మసాక్షాత్కారము బ్రహ్మజ్ఞానైకాగ్ర్యము

అనేకజన్మార్జితమగు సత్ప్రవర్తనము చిత్తశుద్ధి మాత్రమునకు మన్నది. ప్రారబ్ధానుభవము పూర్తియగునంతవఱకునే యుండునీశరీరము కాలిపోత్రము. తీవ్ర ముముక్షు శరీరమునందు ప్రారబ్ధారణము తీయుచున్నప్పటికిని కాన్పించెడి నను దానిచే నవిస్సృష్టిమనగాదు. మట్టిగడిసిన పిడిక చెస్సటమున్న పిడికి నీటిలోగాని మట్టిగాగాని కలియుటను. తీవ్రముక్తి నందలి మంతలము నశించును గనుక నిత్యతృప్తమగు పునర్జన్మమునొసగ లేదు. ఇట్టి తీవ్రముక్తికి సంపూర్ణవైరాగ్యము శ్రవణమనన పూర్వకమగు బ్రహ్మస్వరూపవిచారముచే లభ్యమగు నాత్మ జ్ఞానము నవిభాజ్యములగుచున్నవి. వైరాగ్యము బ్రహ్మ విచారము పరిపక్వములైనప్పుడే తీవ్రముక్తి లభ్యమగును.

విచారము పరిపక్వమై సంపూర్ణవైరాగ్య మబ్బునిచో పుణ్యలోకప్రాప్తియు, నచట భోగక్షయానంతరము శిష్టాచార సంపన్నము, ఉత్తమకులపవిత్రము శ్రీమంతముగను కులమున జన్మము సంప్రాప్తమగును. శ్రేష్ఠవైరాగ్యదీక్షాప్యగునచో

చేయునట్టి విచారపరిపాకముచేత జ్ఞానము వివిధానసమును
మును ఫలీభూతమైనచో, శ్రవణాదులకంటె శ్రేష్ఠముగనుండు
తత్త్వవిచారశీలురు బ్రహ్మవిద్యాసంప్రదాయులను వానిసంశీలనము
జన్మించుదురు. అజ్ఞానులుకు శాస్త్రము శుశ్రూషాభ్యాసము ముక్తిభాగ
ధేయము. పౌనఃపున్యేన విచారపరిపాకములు

బ్రహ్మవిద్యాప్రాప్తి సాధనములు

సముచితమగు శ్రవణాభ్యాసమునుచే
సంశయ తత్త్వవిచారమార్గమున కార్యకరమై
జ్ఞానవిచారములచే జీవన్ముక్తి కలుగును. విచారమాత్రమున
ను జ్ఞానము సాక్షాన్మోక్షహేతువగుచున్నది. జ్ఞానమునకు
కారణమగు సత్ప్రకటితము ఉపాసనము మోక్షమునకు
పరంపరాసాధనము. ఉపాసనము క్రమముక్తిని, జీవన్ముక్తి
ని కారణమగుచున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానము నిత్యసిద్ధము విజ్ఞాన
మనియు గాక ఉపాసనముచేతనుండి. విద్యాశబ్దముచే సామాన్య
ముగ నర్థము వాడబడుచున్నది. ఉపాసకుడు జ్ఞానము
ను పొందును. అప్పుడా సంసారమునకు హేతువగు అజ్ఞానము నశించును.

ఉపాసన మనగా సజాతీయప్రత్యయప్రవాహము. బ్రహ్మ
జ్ఞాన ప్రాప్తికి బ్రహ్మోపాసనము. కర్మ జ్ఞానములు సముచ్చ

కర్మజ్ఞానసముచ్చయ

ఖండనము

యముగ కలసియుండును. కర్మోపాసనములు, జ్ఞాన
మనునవి రెండును ద్వంద్వములు కావున
సహానవస్థానము సంభవము కాదు. అట్టిచో
కర్మజ్ఞానములు కూడ సముచ్చయము సాధ్యము కాదు. కర్మో
పాసనములు రెండు పరస్పరము పరస్పరసహకారము లగుటం
జేసి వానికి సముచ్చయము కుదురును. కాని యాలోచించిన

సాంఖ్య నైయాయికుల సమన్వయము కాదు. ఉపని షత్తుకు ముందు కర్మవిధులచే చిత్తశుద్ధియగును. తరువాత ఉపాసనలచే చిత్తైకాగ్ర్యము దాని ద్వారా జ్ఞానము కలుగును. ఇదియే కర్మోపాసనల ప్రయోజనము. ఇట్టి కర్మ సాంఖ్య నిష్కామముగా చేసినచో సాధనములగును. సకామ కర్మోపాసనలచే స్వర్గాదిలోకప్రాప్తి యగును. నిష్కామ కర్మోపాసనలచే చిత్తశుద్ధి ద్వారా జ్ఞానము కలుగును. ఉపాసనచేత బ్రహ్మలోకము చేరును. కర్మమున చిత్తశుద్ధి సగుణోపాసనము బ్రహ్మలోకప్రాప్తి సాధనము కాదు. కర్మోపాసనలచే లభించు [illegible] ఫలము నిత్యము. కర్మోపాసనలయొక్క చిత్తశుద్ధి ఫలము. చిత్తశుద్ధియే జ్ఞానసాధనము. అట్టి కర్మోపాసనా ఫలముల రెండింటిని సాధించవలెను.

పరమాత్మ బ్రహ్మమును ప్రణవోపాసనావిషయము లున్నాయి. పరమాత్మయగు ప్రణవోపాసనలున్నయవి నిర్గుణబ్రహ్మపరముగా చెప్పుచున్నవి. దాని దేహము [illegible] చిదంశరూపము [illegible] వ్యాపించి [illegible] బ్రహ్మప్రాప్తిసాధనము సగుణముగా నెరుగు.

పరమాత్మ ప్రణవ ఓంకారోపాసనా విషయము

అట్టివారికి ఓంకారముఖమున సగుణోపాసనము ముఖ్యముగా నిరూపించినది.

శబ్దార్థములు ఓంకారముచే ప్రతిపాదితములు. పర బ్రహ్మమే యందుట సుపాస్యమగును. సమస్తము శబ్దముచేతనే

వాచ్యమగుచున్నది. శబ్దజాలమంతయు నోంకారమునుండియే బయలుదేరుచున్నందున వాచ్యముగ సర్వము నోంకారశబ్ద వాచ్యమై యున్నదని చెప్పబడుచున్నది. అందుచే నోంకారము సర్వాత్మకమ్మని చెప్పబడుచున్నది. ఓం అను శబ్దముచే సకల కర్మలారంభమగుచున్నవి. ఓం అనుశబ్దముచేతనే శస్త్రము సంశోధన చేసి యజ్ఞసంబంధ కార్యక్రమములు చేయబడుచున్నవి.

ఓంకారముయొక్క మాహాత్మ్యము

సోమాదియాగములయందు బ్రహ్మ ఋత్విక్కులను ప్రణవపూర్వకముగ సంబోధించుచున్నాడు. ఓంకారముచే బ్రహ్మప్రాప్తి కోరబడుచున్నది. ఓంకారముయొక్క సాధనచే మనము సామాన్యముగ బ్రహ్మప్రాప్తి కలుగునని. ఓంకారమును ఉపాసించినవారికి మోక్షప్రాప్తియగుట నిశ్చయము.

పంచమానువాకము

(వ్యాహృత్యుపాసనము)

మూ:- భూర్భువస్సువరితి వా ఏతాస్తిస్రో వ్యాహృతయః । తాసాముహస్మైతాం చతుర్థీం । మాహాచమస్యః ప్రవేదయతే । మహ ఇతి । తద్బ్రహ్మ । స ఆత్మా । అంగాన్యన్యా దేవతాః ।

భూరితి వా అయం లోకః । భువ ఇత్యన్తరిక్షం । సువరిత్యసౌ లోకః । మహ ఇత్యాదిత్యః । ఆదిత్యేన వావ సర్వే లోకా మహీయన్తే ।

భూరితి వా అగ్నిః । భువ ఇతి వాయుః । సువరిత్యాదిత్యః । మహ ఇతి చన్ద్రమాః । చన్ద్రమసా వావ సర్వాణి జ్యోతీంషి మహీయన్తే । భూరితి వా ఋచః । భువ ఇతి సామాని । సువరితి యజూంషి ।

మహ ఇతి బ్రహ్మ । బ్రహ్మణా వావ సర్వే వేదా మహీయన్తే ।
భూరితి వై ప్రాణః । భువ ఇత్యపానః । సువరితి వ్యానః । మహ ఇత్యన్నమ్ ।
అన్నేన వావ సర్వే ప్రాణా మహీయన్తే । తా వా ఏతాశ్చతస్రశ్చతుర్ధా ।
చతస్రశ్చతస్రో వ్యాహృతయః । తా యో వేద । స వేద బ్రహ్మ । సర్వేఽస్మై
దేవా బలిమావహన్తి ॥

టీ:- భూః, భువః, సువః అనునవి మూడును వ్యాహృతులు. నాల్గవదియగు మహః అను వ్యాహృతిని మహాచమస్యుడు తెలిసికొనెను. ఆ నాల్గవ వ్యాహృతి బ్రహ్మము. అదియే ఆత్మ. ఇతరములగు దేవతలు అంగములు.

భూః అను వ్యాహృతి ఇహలోకము. భువః అను వ్యాహృతి అంతరిక్షలోకము. సువః అను వ్యాహృతి స్వర్గలోకము. లోకములన్నియు ఆదిత్యునిచేత వృద్ధిపొందుచున్నవి.

భూః అను వ్యాహృతి అగ్ని; భువః అను వ్యాహృతి వాయువు; సువః అనునది ఆదిత్యుడు; మహః అనునది చంద్రుడు; సమస్త జ్యోతిస్సులు చంద్రునిచేత వృద్ధిపొందుచున్నవి.

భూః అను వ్యాహృతి ఋక్కులు; భువః అనునది సామములు; సువః అనునది యజుస్సులు; మహః అనునది ఓంకారము. వేదములన్నియు ఓంకారముచేత వృద్ధిపొందుచున్నవి.

భూః అను వ్యాహృతి ప్రాణవాయువు; భువః అనునది అపానవాయువు; సువః అనునది వ్యానవాయువు; మహః అనునది అన్నము; సర్వప్రాణులు అన్నముచేత వృద్ధిపొందుచున్నవి.

ఈ నాలుగువ్యాహృతులు నాల్గువిధములుగ నున్నవి. వ్యాహృతులు నాల్గునాల్గై యగుచున్నవి. వానినెవ్వడుపాసించునో వాడు బ్రహ్మము నుపాసించుచున్నాడు. ఇట్లెఱింగిన వానిని దేవతలు పూజించుచున్నారు.

కాని ఈ పంచమానువాకమున వ్యాహృత్యుపాసనము వివరింపబడుచున్నది. భూః, భువః, సువః, మహః అనునవి నాలుగు.

వ్యాహృతి రహస్యము

వీనిలో మహః యనునది మాహాచమస్యుడు తాను గనిపెట్టి గ్రహించెను. మహస్సను వ్యాహృతి బ్రహ్మపరము. బ్రహ్మశబ్దమునకు నిరతిశయమగువృద్ధి యనియర్థము. మహః అనుశబ్దమునకు గూడ నదియే యర్థము. మహశ్శబ్ద మాత్మపరముగూడ నగుచున్నది. ఆత్మశబ్దమునకు వ్యాపించుట యనియర్థము. మహః శబ్దముకూడ సర్వవ్యాపకార్థకము. కావున బ్రహ్మాత్మమహశ్శబ్దము లేకార్థకము లగుచున్నవి.

మహోవ్యాహృతి సర్వవ్యాపకముగనుక అంగి అనగా ప్రధానము. ఇతరవ్యాహృతులు దాని యంగములు. సూర్యచంద్ర

మహోవ్యాహృతికి ప్రాశస్త్యము కారణము

బ్రహ్మాన్నములు రూపము మహోవ్యాహృతి. పృథివ్యంతరిక్షద్యులోకము లాదిత్యవ్యాప్తములు. అగ్నివాయ్వాదిత్యదేవతలు చంద్రవ్యాప్తములు. ఇట్లు లోకదేవవేదప్రాణాత్మకములగు నితరవ్యాహృతులు ఆదిత్యచంద్రమస్సు బ్రహ్మాన్నరూపమగు మహోవ్యాహృతిచే వ్యాప్తములగుచుండెను. ఈ వ్యాహృతి అంగియనియు భూరాదీతరవ్యాహృతు లంగము లనియు వర్ణింపబడినది. బ్రహ్మమును మహోవ్యాహృతికిని నిరతిశయమగువృద్ధి సామాన్యధర్మము. ఆత్మకును మహోవ్యాహృతికిని వ్యాపకత్వము సామాన్యధర్మము. అందుచే నీవ్యాహృతి రూపమున బ్రహ్మాత్మ లుపాస్యము లగుచున్నవి.

షష్ఠానువాకము

(మనోమయాత్మోపాసనా ప్రకరణము)

(హిరణ్మయ స్వారాజ్య ప్రాప్త్యధికారము)

మూ:- స య ఏషో౽న్తర్హృదయ ఆకాశః । తస్మిన్నయం పురుషో మనోమయః । అమృతో హిరణ్మయః ।

అన్తరేణ తాలుకే । య ఏష స్తన ఇవావలమ్బతే । సేన్ద్రయోనిః । యత్రాసౌ కేశాన్తో వివర్తతే । వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే ।

భూరిత్యగ్నౌ ప్రతితిష్ఠతి । భువ ఇతి వాయౌ । సువరిత్యాదిత్యే । మహ ఇతి బ్రహ్మణి । ఆప్నోతి స్వారాజ్యమ్ । ఆప్నోతి మనసస్పతిమ్ । వాక్పతిశ్చక్షుష్పతిః ।

శ్రోత్రపతిర్విజ్ఞానపతిః । ఏతత్తతో భవతి । ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ । సత్యాత్మ ప్రాణారామం మన ఆనన్దమ్ । శాన్తిసమృద్ధమమృతమ్ । ఇతి ప్రాచీనయోగ్యోపాస్స్వ ॥

టీ:- హృదయపుండరీక మధ్యభాగమునందు మీదుగా ఆకాశము కలదు. ఆ ఆకాశమునందు మనోమయుడును అమృతుడును హిరణ్మయుడును తేజోమయుడును నగు పురుషుడు గలడు.

తాలుకల మధ్యభాగమునందు వేలాడుచున్న మాంసఖండము స్తనము వలె వ్రేలాడుచున్నది, ఎచ్చట కేశముల మూలము విభాగమగుచున్నదో శిరఃకపాలములను విభేదించి వెలువడుచున్నదో అది పరమాత్మను పొందుటకు మార్గము.

ఈవిధమున పరమాత్మ ప్రాప్తిమార్గమును పొందిన విద్వాంసుడు భూః అను వ్యాహృతి రూపమగు అగ్నియందు ప్రతిష్ఠను పొందును; భువః అను వ్యాహృతి రూపమగు వాయువునందు

ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు; సుఖః అన్నాద్యాహార్యత్వమును నాశిత్మేనియుండు ప్రతిష్ఠితుడగును; మహాన్ అన్నాద్యాహార్యత్వమగు బ్రహ్మమునందు స్థిరముగనుండును.

ప్రాణాద్యశ్యానము పొందును; సర్వమాయుస్సుల యూడి వత్సరము పొందును; అందరివాక్కులు పఠింపబడును; స్తోత్రములు కథింపబడును; శ్రవణముల కథింపబడును; విజ్ఞానముల కథింపబడును.

తనువాత్రిగ్లు సంధ్యవించును. ఆకాశమునకు సూర్యునకు నీతము కలిగినట్టియు, మహాద్భుతమౌ స్వరూపమైనట్టియు ప్రాణములయందు క్రీడించునట్టియు ఆనందాత్మకమగు మనస్సుగల్గినట్టియు, శాంతసమృద్ధమైనట్టియు అమరణధర్మమైనట్టియు బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు. ఓయి! ప్రాచీనయోగ్య! ఉపాసింపుము మహాసింధ్వము.

ప్ర. ఖ. మహాన్నాహ్యాతిరూపముల మహాస్వముగా సందర్శనాచార్యమున చేర్చబడిన పరబ్రహ్మమునయొక్క యుపలబ్ధిస్థానము హృదయమునందు విశదీకరింపబడుచున్నది. మనస్సుకు

పాక్షికము ప్రాప్తిస్తానము

హృదయము మనశ్శక్తియును లోకమునకు వ్యాపకములగు స్వాంతస్సమితియందు యున్నది. అందలి యాకాశము బ్రహ్మస్థానము. ఇచట మహాసారభక్తుడగు చిత్తైకాగ్ర్యముచే పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కారముగ నెరింపబడగలదు. పరబ్రహ్మము సర్వవ్యాపియై యుండును కృతార్థులకు మాత్రమే హృదయమధ్యమందు నిర్దేశింపబడినది. బ్రహ్మోపలబ్ధి మనస్సు సాక్షాత్కారమునకు యుక్తము

మనోమయుఁడని వర్ణింపబడుచున్నాడు. అతఁడు మరణరహితుఁడు, జ్యోతిర్మయుఁడు.

హృదయమునుండి సూక్ష్మములైన నాడులు బయలుదేరు చున్నవి. వానిలో నొకటి మస్తిష్కమువరకు పోవుచున్నది.

సుషుమ్నానాడి బ్రహ్మప్రాప్తిమార్గము

ఇదియే సుషుమ్నానాడి. ఈనాడి హృదయమునుండి కంఠమార్గముగుండ కొండ నాలుకకు సమీపముగాఁబోయి శిరఃకపాలమును భేదించుకొని శరీరమునుండి వెలుపలికి నిర్గమించు చున్నది. కొండనాలుకచే సుషుమ్నానాడీస్థానము గుర్తింపఁ గలము. ఈనాడియే బ్రహ్మప్రాప్తిమార్గము. సుషుమ్నాంతర్గ మైననాడీద్వారమున ఉత్క్రమించి శరీరమును పరిత్యజించును. ఆమార్గమునకే సుషుమ్నమార్గమని చెప్పబడినది.

ఉత్క్రమించునపుడు విద్వాంసుఁడు, సుషుమ్నాద్వారమున బయటికి నిష్క్రమించి భూర్వ్యాహృతిరూప మగు అగ్నియందును,

వ్యాహృత్యుపాసకుని యొక్క ఉపాసనా ఫలము

భువర్వ్యాహృతిరూప మగు వాయువునందు, సువర్వ్యాహృతిరూప మగు ఆదిత్యునందు స్థితుఁడగును. మహర్వ్యాహృతిరూపమై యుండునదైన బ్రహ్మమును పొందును. మరియు స్వారాజ్యమగును. అతనికి దేవతలందరు బలి సమర్పింతురు. సమష్టిస్వరూపమగు విరాట్పురుషునితోడి సమానభావము తానే పొందును. అట్లనే సర్వవాక్చక్షుశ్శ్రోత్ర విజ్ఞానభావము నొందును. ఇట్టి వ్యాహృత్యుపాసకుఁడు సర్వాత్మత్వభావము నొందునని భావము.

ధ్యానించుటచే మనఃప్రవృత్తిమయము నాల్గింటికిని సకల ఫలము బ్రహ్మోపాసనము, ఏతద్వలన మనఃప్రాణములు, సర్వేంద్రియములు లభ్యములగుచున్నవో, మనస్సు చిన్మయానందమనుభవించునో యందు దేవుడు పరమానందము పొందుచున్నదో, ఎవ్వనియందు నిశ్చలస్వరూపుడగు నిత్య అను అద్వితీయమునగు శాన్తమైనదైయున్నదో, దానిని వశ్య నిరాకారము ప్రశాంతము. ఈ ప్రకారము సగుణబ్రహ్మోపాసనము చేయువారు దేహమునుండి ముక్తులగుచు నిత్యసుఖము పొందుచున్నారు. ఇది క్రమముక్తి విధానము.

వ్యాహృత్యుపాసనము కొలత్పు ఉత్కృష్టఫలము

సప్తమానువాకము

పృథివ్యాద్యుపాధికబ్రహ్మోపాసనము
(మన్త్రాధికారి)

మూ॥ పృథివ్యన్తరిక్షం । ద్యౌర్దిశోఽవాన్తరదిశాః । అగ్నిర్వాయురాదిత్యశ్చన్ద్రమా నక్షత్రాణి ఆప ఓషధయో వనస్పతయ ఆకాశ ఆత్మా । ఇత్యధిభూతమ్ ।

అథాధ్యాత్మమ్ । ప్రాణో వ్యానోఽపాన ఉదానః సమానః । చక్షుః శ్రోత్రం మనో వాక్ త్వక్ చర్మ మాంసం స్నావాస్థిమజ్జా । ఏతదధివిధాయ ఋషిరవోచత్ । పాఙ్క్తం వా ఇదం సర్వం పాఙ్క్తేనైవ పాఙ్క్తం స్పృణోతీతి । సప్తమోఽనువాకః ౭ ।

టీ॥ పృథివి అన్తరిక్షము, ద్యులోకము, దిక్కులు అవాన్తరదిశలు - ఇవి లోకపాఙ్క్తము. అగ్ని, వాయువు,

సాంఖ్యము, పఞ్చరాత్రము, పశుపతిమతము — ఇవి దేవతాశాస్త్రములు. భేషజములు, ఓషధులు, వనస్పతులు, ఆగమము, విరామ్యాస్త్రము — ఇవి భూతశాస్త్రము. ఈవిధముగ భూతశాస్త్రము చెప్పబడినది.

ఇక దేహావయవములను శాస్త్రముగా చెప్పబడు చున్నది. ప్రాణాపానవ్యానము, అపానము, ఉదానము, సమానము — ఈ వాయువులైదున్ను వాయుశాస్త్రమనబడును. నేత్రములు, శ్రోత్రములు, ముక్కు, వాక్కు, త్వక్కు — ఇవి ఇంద్రియశాస్త్రము. చర్మము మాంసము సప్తధాతువులు, ఎముక, శ్రోత్రము — ఇవి ధాతుశాస్త్రము. ఈవిధముగ ఈవిధ ముగ దేహావయవములను విభాగముచేసి సవిస్తరముగా ముఖ్య ప్రపంచమునందలి శాస్త్రము యొక్క సాధ్యత్వమే శాస్త్రములుచేతనే బాహ్యశాస్త్రములను నిర్ణయిస్తున్న దని పలికెను. లేదా వేదములు పలికినవి చెప్పవచ్చును.

భా. టి:- సప్తమానువాకమునందు ముందాధికారుల నుద్దేశించి సృష్టివ్యాప్తిస్థితిసంహారప్రతిపాదనము వివరింప బడినది. ఇక త్రింశత్తు నాధికారములు. అధ్యాత్మికమని విభ జింపబడినది. ప్రతిభాగము తిరిగి మూడేసి

కార్యోత్పాదనము

భాగములుగానున్నది. ఇట్లు ఇక త్రింశత్తు నువాకవాక్య మూలభాగములుగ విభజింపబడినది. ఈమూడు భాగములలోని ప్రతిభాగము పంచావయవవాక్యముగ చెప్పబడి నది. ప్రతిభాగమునందు పంచావయవములుండుటచే నది

పాఙ్క్తమని పిలువబడుచున్నది. పాఙ్క్తోపాసనము క్రింది విధములుంగలది యని యర్థము.

అధిభూతపాఙ్క్తము లెవ్వియన:-

1. పృథివి, అంతరిక్షము, ద్యులోకము, దిక్కులు, అవాన్తర దిక్కులు - కలిసి లోకపాఙ్క్తమగుచున్నది.
2. అగ్ని వాయువు, ఆదిత్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు కలిసి దేవతాపాఙ్క్తమగుచున్నది.
3. జలము, ఓషధులు, వనస్పతులు, ఆకాశము, విరాట్టు కలిసి భూతపాఙ్క్తమగుచున్నది. పూవుపూచి కాయలు కాచునవి యోషధులు, పూవులేకనే కాయకాచునవి వనస్పతులనబడును.

అధ్యాత్మికపాఙ్క్తవిభాగము:-

4. ప్రాణాదివాయుపంచకము వాయుపాఙ్క్తము.
5. చక్షురాదిజ్ఞానేన్ద్రియపంచకము ఇన్ద్రియపాఙ్క్తము.
6. చర్మమాంసాస్థిమజ్జాస్నాయువులను ధాతుపంచకము.

ఈవిధముగ పాఙ్క్తపాఙ్క్తత్వమును జగత్తు బ్రహ్మస్వరూపము భావనచేసి యుపాసనము చేసిన సంపూర్ణత్వసంపద మహాభూతముల కార్యస్వరూపముగు విరాడ్జ్ఞానము సిద్ధించును. జగత్తంతయు విరాట్స్వరూపముగాంచేసియు విరాడ్జ్ఞానము పాఙ్క్తోపాసనముగాంచేసియు, మన్వధపాఙ్క్తములయొక్క సమష్ట్యుపాసనమందలి ఉపదేశింపబడినట్లు కాన్పించుచున్నది గాని ప్రత్యేకపాఙ్క్తోపాసన ముపదేశింపబడినట్లులేదు.

నవమానువాకము

(ఉపాసనకర్మములు)

ఋతం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । సత్యం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । తపశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । దమశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । శమశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అగ్నయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అగ్నిహోత్రం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అతిథయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । మానుషం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । ప్రజా చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । ప్రజనశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । ప్రజాతిశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ ।

సత్యమితి సత్యవచా రాథీతరః । తప ఇతి తపోనిత్యః పౌరుశిష్టిః । స్వాధ్యాయప్రవచనే ఏవేతి నాకో మౌద్గల్యః । తద్ధి తపస్తద్ధి తపః । ప్రజా చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ ఇతి ॥

ఋ:. శాస్త్రీయముగనున్న కర్తవ్యానుష్ఠానాదికర్మాచరణము వేదాధ్యయనాధ్యాపనములు చేయవలెను. సత్యము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. తపశ్చర్యాప్రాయశ్చిత్తములు స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. అంతరింద్రియనిగ్రహము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. బాహ్యేంద్రియనిగ్రహము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. అగ్నులు స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. అగ్నిహోత్రము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. అతిథిపూజనము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. లౌకికవ్యవహారము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. సంతానమునకై వివాహము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను. ఋతుకాలమునందు భార్యాసంగమము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయవలెను.

సూత్రోక్తవిధులతోను గృహ్యోక్తమగు వివాహము, స్వాధ్యాయ ప్రవచనము చేయవలెనని.

రాథీతరగోత్రజుడగు సత్యవచనుడను మహర్షి సత్యమును పలుకుటచే యోగ్యకర్మమనియు పౌరుశిష్టిపుత్రుడగు తపో నిత్యుడను మహర్షి తపస్సు గొప్పదనియు, మౌద్గల పుత్రుడగు నాకమహర్షి స్వాధ్యాయప్రవచనమే యోగ్యకర్మ మనియు, స్వాధ్యాయప్రవచనమే తపస్సనియు వచించిరి. కావున తపస్సుచేతనే స్వాధ్యాయము లభించునట్లు వర్ణాన ధర్మము చెప్పబడినది. అందువలన శ్రౌతస్మార్తకర్మ లన్ని కము లెట్లు చేయవలెనో, అట్టి యజ్ఞాదులు తెలిసి వాని పురుషార్థసాధకత్వమును ప్రత్యక్షముల చేయునాకము పరిశ్ర మించుచున్నది. అతిశాంతముగ ప్రతిదినమును స్వాధ్యా

ఋతాదిధర్మములు

యమున నధ్యయనము చేయవలెను. వేదా ధ్యయనమే స్వాధ్యాయము. సంపూర్ణ వేదా ధ్యయనము సాధ్యముకానప్పుడు కొంతభాగమునైనను తప్పక చేయవలెను. వేదము నధ్యయనము చేయుట చే గాక నర్థాని నెఱిఁగి ధ్యానము చేయవలెను. ఋతసత్య ములు, ఇంద్రియతపస్సు, దమముగా బాహ్యేంద్రియనిగ్ర హము, శమముగా నంతరింద్రియనిగ్రహము, అగ్నులు, హోమములు, అతిథిపూజనము, వివాహాదులయందు శాస్త్ర విహితకర్మములు, సమయోచితకాలమున గర్భాధానము, పుత్రపౌత్రాదిసంతానము ఇవియెల్ల ధర్మములు స్వాధ్యాయ ముతో కూడ చేయదగినవి. ఈకర్మములన్నియు చేయు

చున్నను పరబ్రహ్మప్రాప్తి కలుగనేరదు స్వాధ్యాయమును మానరాదు. స్వాధ్యాయయోగమున జ్ఞానము. అజ్ఞాననాశనము పరబ్రహ్మప్రాప్తి. గ్రంథము విద్యార్థి తానుచదువుటకును ధర్మశాస్త్రోపదేశము ప్రవచనము చేయుమనే యుండవలెను.

సత్యమే ముఖ్యమని రాథీతరుడు తలంచెను. పౌరుశిష్టియనువాని యభిప్రాయము, అదియే యమతపోవ్రతము నెంచినట్లు తపస్సు ముఖ్యమనుకొనెను. తపస్సే చేయ దగునని పౌరుశిష్టి యభిప్రాయపడెను. నాక

మతభేదములు

స్వాధ్యాయముతో ముఖ్యమనువాని మౌద్గల్యుడు పలికెను. తపశ్శబ్దముచే కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదివ్రతములు చెప్పబడు చున్నవి. యోగశాస్త్రమునందు శౌచము, సంతోషము, స్వాధ్యాయము లను నాలుగును తపస్సనబడుచున్నవి. ఇది వేదాంతానుసార ధ్యానము తపస్సుగా విధింపబడినది. మౌద్గల్యాదిమహర్షులచే స్వాధ్యాయప్రవచనములు తపస్సని నిర్ధారింపబడినది.

——

దశమానువాకము

(బ్రహ్మజ్ఞానప్రకాశకము)

అహం వృక్షస్య రేరివా। కీర్తిః పృష్ఠం గిరేరివ। ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీవ స్వమృతమస్మి। ద్రవిణగ్ం సవర్చసమ్। సుమేధా అమృతోక్షితః। ఇతి త్రిశఙ్కోర్వేదానువచనమ్॥

తా:- నేను సంసారవృక్షమునకు ప్రేరకుడను. నాయొక్క కీర్తి పర్వతముయొక్క శృంగమువలె నెలయుచున్నది. మన

మూర్త్యభిమానుడను, పవిత్రుడను, జ్ఞానప్రకాశ్యుడను. సూర్యుని యందువలె విశుద్ధమైన ఆత్మతత్త్వసారాన్ని పొందుచున్నాను. త్రికాలజ్ఞుడను చేయుచున్నాను. సర్వజ్ఞత్వలక్షణమైన బుద్ధి గలవాడనగుచున్నాను. మరణములేనివాడను అక్షీణుడను అగుచున్నాను. ఈవిధముగ త్రిశంకు మహర్షి పలికెను.

తా. వి.— త్రిశంకుమహర్షియొక్క అనుభవజ్ఞానకథన ప్రసక్తముగ ఈ వేదాన్తసారభూతము సకలసంసారపరి

ప్రాప్తకాలము — పూర్ణానుభవమగుటకు జ్ఞాన విచారము చేయవలెనను విద్యావిధానము ప్రతిపాదింపబడుచున్నది.

విశుద్ధ తత్త్వసంపత్తి కై స్వాధ్యాయము కలవ బ్రహ్మజ్ఞానోదయము కల్గును. అట్టి జ్ఞానప్రకాశముచేతనే యీ సంసార వృక్షచ్ఛేదము సాధ్యమగుచున్నది. వృక్షచ్ఛేదనమునకు గొడ్డలివలె ఈ ఛిద్రపాపాదులను నాశనము చేయుచున్నది తెలియునని వాక్యమైన వానిని విద్యారంభించుచున్నాడు. సంసారవృక్ష చ్ఛేదనమునకు శక్తి సంకల్పమును మనోగతముగ సాధించుట చేత నిష్కర్షార్థము స్వాధ్యాయముచేయుటకు దేవతలకు గూడ సాధ్యము కాదు. ఇట్టి మహోన్నతమును దేవతలకు గూడ నిరూపించుచున్నది. బ్రహ్మవిదుడు సంసారమునకే నమస్కృతి పాత్రుడై పరబ్రహ్మమే యగుచున్నాడు. జ్ఞానముయొక్క ఫలమే కీర్తి సాధనము. అజ్ఞానపు తెరలు తొలగినప్పుడు కలుగు సచ్చిద్బ్రహ్మసాక్షాత్కార మునకు జ్ఞానోదయమే చెప్పుచుం డున్నది. ఇట్టిజ్ఞాన విశుద్ధునకు నాత్మతత్త్వము సు పొందిన పిమ్మట కీర్తియు. అతడు మరణరహితుడు. స్వాధ్యాయమునకు దన

మనస్సులను పవిత్రంబులుగాను శీఘ్రముగనే జ్ఞానోన్ముఖములుగను చేయుచున్నారు.

ఏ కా ద శా ను వా క ము

(అనుశాసనము)

ఈ బ్రహ్మజ్ఞానమునకవసరమగు చిత్తైకాగ్రతకును తగు సాధనములను కొన్ని యుపాసనములను ఇదివరకు పూర్వానువాకములయందు చెప్పబడినవి. ఉపాసనములవలన చిత్తైకాగ్రత యెట్లు చేయవలెనని సమస్తమును ఉపదేశము చేయబడినది. ఈ యేకాదశానువాకమున స్వాధ్యాయప్రవచనముల ప్రాధాన్యమును ప్రతిపాదించుచున్నది. గురుశిష్యసంవాదమునందలి సదాచారము చేయుటకుగాను మనస్సునకు తగిన ఉపదేశము చేయబడుచున్నది. గురుకులమునందు వసించి బ్రహ్మచారి శిష్యుడు విద్యాభ్యాసము చేసినపిమ్మట ఆచార్యుడు వేదాభ్యాసము సంపూర్ణముగ ముగిసినాక గృహస్థాశ్రమమున ప్రవేశించుచుండు శిష్యునకు ధర్మాచరణము లనుశాసనముగ బోధించుచున్నాడు.

మం॥ వేదమనూచ్యాఽఽచార్యోఽన్తేవాసినమనుశాస్తి । సత్యం వద । ధర్మం చర । స్వాధ్యాయాన్మా ప్రమదః । ఆచార్యాయ ప్రియం ధనమాహృత్య ప్రజాతన్తుం మా వ్యవచ్ఛేత్సీః ।

సత్యాన్న ప్రమదితవ్యమ్ । ధర్మాన్న ప్రమదితవ్యమ్ । కుశలాన్న ప్రమదితవ్యమ్ । భూత్యై న ప్రమదితవ్యమ్ । స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ । దేవపితృకార్యాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ । మాతృదేవో భవ । పితృదేవో భవ । ఆచార్యదేవో భవ । అతిథిదేవో భవ ।

యాన్యనవద్యాని కర్మాణి తాని సేవితవ్యాని । నో ఇతరాణి । యాన్యస్మాకం సుచరితాని తాని త్వయోపాస్యాని । నో ఇతరాణి ।

యే కే చాస్మచ్ఛ్రేయాంసో బ్రాహ్మణాః తేషాం త్వయాసనేన ప్రశ్వసితవ్యమ్ । శ్రద్ధయా దేయమ్ । అశ్రద్ధయాఽదేయమ్ । శ్రియా దేయమ్ । హ్రియా దేయమ్ । భియా దేయమ్ । సంవిదా దేయమ్ ।

అథ యది తే కర్మవిచికిత్సా వా వృత్తవిచికిత్సా వా స్యాత్ । యే తత్ర బ్రాహ్మణాః సంమర్శినః । యుక్తా ఆయుక్తాః । అలూక్షా ధర్మకామాః స్యుః । యథా తే తత్ర వర్తేరన్ । తథా తత్ర వర్తేథాః । అథాభ్యాఖ్యాతేషు యే తత్ర బ్రాహ్మణాః సంమర్శినః । యుక్తా ఆయుక్తాః । అలూక్షా ధర్మకామాః స్యుః । యథా తే తేషు వర్తేరన్ । తథా తేషు వర్తేథాః ।

ఏష ఆదేశః । ఏష ఉపదేశః । ఏషా వేదోపనిషత్ । ఏతదనుశాసనమ్ । ఏవముపాసితవ్యమ్ । ఏవము చైతదుపాస్యమ్ ।

స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ తాని త్వయోపాస్యాని । ఇత్యేకాదశోఽనువాకః

టీ:- ఆచార్యుడు వేదమును అధ్యాపనముచేసి శిష్యుని శాసించుచున్నాడు. సత్యమును పలుకుము. ధర్మము నాచరింపుము. అధ్యయనమునుగూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. ఆచార్యునికొఱకు ప్రియమైనధనమును తెచ్చియిచ్చి (అతనిచే అనుజ్ఞాతుడవై) పుత్రసంతతిని విచ్ఛేదము నొందింపకుము.

సత్యమునుగూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. ధర్మమునుగూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. ఆత్మసంరక్షణమును గూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. మంగళప్రయోజనములను గూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. అధ్యయనాధ్యాపనములను గూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. దేవపిత్రుకార్యములగూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము.

తల్లినే దైవముగా భావింపుము. తండ్రియే దైవముగా భావింపుము. ఆచార్యునే దైవముగా భావింపుము. అతిథినే దైవముగా భావింపుము.

ఏపనులు నింద్యములుకావో యవియే నీచే సేవింపదగి నవి. తదితరములు సేవ్యములు కావు. మాయొక్క ఏసుచరిత ములు గలవో అవియే నీచే నుపాస్యములు. తదితరములు కావు.

ఏ బ్రాహ్మణులు మాకంటె శ్రేష్ఠులో యట్టివారి శ్రమము నాసనాదులనిచ్చి పోగొట్టవలయును.

శ్రద్ధతో దానము చేయవలయును. అశ్రద్ధతో నియ్య తగదు. సంపదకుతగినట్లు దానము చేయవలెను. లజ్జతో నియ్య వలెను. భయముతో నియ్యవలెను. సమ్మతితో నియ్యవలెను.

నీకెప్పుడైనను కర్మమునందైనను, ఆచారమునందైనను సందేహము కల్గినయెడల ఆదేశకాలములయందు విచా రశీలురును, ఆసక్తిగలవారు, ప్రయోగస్వతంత్రులు, అక్రూరులు, ధర్మపరులు నగు బ్రాహ్మణు లేవిధముగాను జీవితముగా ప్రవర్తించెదరో ఆప్రకారముగా నీవును ప్రవర్తింప గలవు.

ఇకదోషులని శంకింపబడువారినిగూర్చి యాదేశ కాలములయందు విచారశీలురు ఆసక్తిగలవారు స్వతం త్రులు, అక్రూరులు ధర్మపరులు నగు బ్రాహ్మణు లేవిధ మున వారితో ప్రవర్తించెదరో ఆప్రకారమే నీవును ప్రవర్తింప గలవు.

ఇతిహోమ ఇతి. ఇతిహో. యజుర్వేదము. ఇతి వేదశాఖా స్వరము. ఇతి అధ్వర్యువాక్యము. ఈవిధముగా సంతానము చేయవలెను.

భా॥— విజ్ఞానమువలననే స్వారాజ్యసిద్ధి బ్రహ్మజ్ఞానోదయము మగుటచే పూర్వోక్త మనర్థ్యమునకు కర్మము చేయనగునని యుపన్యాసింపబడుచున్నది. జ్ఞానోత్పత్తికి పూర్వము అంతఃకరణము శుద్ధమగుటకుచేసి జ్ఞానసంప్రాప్తించిన దోషములు [illegible] కర్మాచరణముచే పూర్వోక్తఫలసిద్ధి కలుగును. అంతఃకరణ శుద్ధి యగుటయు లభించును. సనకాదులకాలమున స్వాధ్యాయప్రవచనాదుల యొక్క ఆవశ్యకత యుపదేశింపబడినది. ఇప్పుడవి జ్ఞానోదయమునకు కర్మములను పూర్వాంగముగ సూచింపబడుచున్నవి. వేదాధ్యయనమైనపిదప దానిని సంగ్రహించుటకు జేయుదగినవాని కొరకు ననుశాసనము చేయబడుచున్నది.

కర్మాచరణము జ్ఞానము
నకు పూర్వాంగము

ఇతరుల యొక్క మతమును ఖండించుటకు సాంప్రదాయికుల మతమును తెలుపుట. కర్తవ్యము సాధింపవలయును. స్వాధ్యాయము వల్ల శ్రుతమును ప్రమాదముచేత మానరాదు. ఆచార్యునికి ప్రియమైనధనము నొసగి గృహస్థాశ్రమమునందు ప్రవేశించి యుక్తమైన సాంప్రదాయమనుసరించి సంతానము పొందవలయును. విద్యాభ్యాసమునకు సంపూర్ణ మైనపిదప ఆచార్యుని యనుమతిపొంది గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించి సంతానము విచ్ఛేదము కాకుండునటుల సంతతి గనవలయును. ఇచట ప్రజాతంతుర్వ్యచ్ఛేత్సీః అను వాక్యముచే విద్యాసంతానము ధ్వనించుచున్నదని కొందరు

స్వాధ్యాయప్రాశస్త్యము

తలంచుచున్నారు. వేదవిత్తు కార్యములందు ప్రవర్తిల్లినట్లు నియోగింపబడును. అట్టి దైవజ్ఞానముతో ఆరాధింపబడును, అట్టివారే శ్రోత్రియులని భావింపబడుదురు. అట్టివారి లకు శిష్టాచారములు నాశింపబడును. ఇతరములను పరిశీ చేయబడును. ఆచార్యుని యొక్క శాస్త్రసమ్మతమగు ప్రవ ర్తన ననుసరింపబడును. స్మార్తకర్మలు బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యవర్ణాశ్రమధర్మములచే ప్రతిపాదింపబడును చేయబడ దగును. నాడు ప్రవర్తించుచున్న దేశకాలముల ననుసరించి నాశము లేనిదిగ ప్రవర్తింపబడును. శ్రౌతస్మార్తకర్మము లను, నిత్యనైమిత్తికకర్మములను, సంస్కారములను, యజ్ఞ ములు, తపము, స్వాధ్యాయములను దానము చేయ వలెను.

ఇప్పుడు పరిశీలించునప్పుడు ధర్మశాస్త్రము వర్ణాశ్రమధర్మముల విషయమైనను, ఆచార విషయమైనను సందేహములు కల్గినచో

సంకీర్ణజాతుల ప్రవ ర్తనము

దేశకాలముల ననుసరించి విచార [illegible] [illegible], బ్రాహ్మణ క్షత్రియులు, వైశ్యు [illegible] శూద్రులు, ప్రాతిలోమ్యానులో మజాతులు బ్రాహ్మణ క్షత్రియ [illegible] ప్రవ ర్తించుటలో ధర్మము ప్రవర్తింపవలెను. వీరిలో కొన్ని జాతుల విషయము మాత్రము నిషిద్ధముగానే ప్రవర్తింపబడును. ఇదియే యాచారము, ఇదియే ధర్మము, ఇదియే శిష్టాచారము. ఇదియే ధర్మశాస్త్రము. అందుచేతనే దీనిని ప్రమాణముగా గ్రహింపవలసియున్నది. ఇదియే శాస్త్రార్థము.

జ్ఞానకర్మసముచ్చయవాదమును తెలియుటకై యిచట నొకచిన్న విచారణ చేయుదము.

మోక్షమెట్లు లభించును? (1) కేవలకర్మములవలననా? (2) కర్మప్రధానముగ జ్ఞానమువలననా? (3) కర్మజ్ఞానముల సముచ్చయమువలననా? (4) జ్ఞానప్రధానముగ కర్మమువలననా? లేక (5) కేవలజ్ఞానమువలననా?

ఆత్మజ్ఞానబోధకములగు ఉపనిషద్వేదములు సర్వసిద్ధాంతములగ ద్వారము తెలుపవలయునని నిర్ణయింపబడినంతమాత్రముచేత కర్మకే జ్ఞానసాధనము లనుపేరు లేదు.

మోక్షమెట్లు కలుగును? కేవలకర్మవలననా?

మోక్షము నిత్యముగనుండి నిత్యసిద్ధముగనున్నది. దానికి యుత్పత్తినాశములు లేవు. కర్మఫలము కర్మచేపుట్టుచున్నది. అది కార్యరూపము. కార్యరూపమునకు పూర్వస్థితి లేదు, ఉత్పత్తియగుటచే నశించును. అది నిత్యముగాదు. కావున కేవలము కార్యకారణము లేదు. నిత్యశుద్ధసిద్ధము సాధింపదు. నిత్యానిత్యజ్ఞానముచే ప్రత్యక్షానుభవము పుట్టదు, కనుక వీరికి జన్మము లేదు. జ్ఞానముతో నపరోక్ష మోక్షము కలుగుచున్నదని కొందరు తలంచుచున్నారు. ఇది సరికాదు. తెలుసుకున్నను లేకుండుటచే మోక్షమునకు యాగాదికార్యకర్మము. నిత్య కర్మనిత్యకర్మముచే జన్మనిరసము లేకుండుగాక. పూర్వసంచితములు కేవల కర్మసాధనము వలన తిరిగి జన్మమునకు కారణమగుచున్నవి. నిత్యకర్మానుష్ఠానము పాపక్షయము నశింపజేసినను సంచితకర్మఫలములను నశింపజేయలేదు. సంచితకర్మసాధకములగు కర్మలకు తిరిగి

ఉపస్థానమన్నమనుచున్నది. కేవలకర్మాచరణముచే చిత్తశుద్ధి కల్గును గాని బ్రహ్మజ్ఞానము సాధింపజాలదు. చిత్తైకాగ్ర్యము కలుగదు. అది యుపాసనాప్రాప్యము.

దధ్యాదుల యన్నకారణమైయున్నను కర్మకాండప్రోక్తము కానప్పుడు, మోక్షము లేదన్న కర్మమును పాసనతో కూడినప్పుడు

కర్మోపాసనాసముచ్చయము ఫలమునకే

మోక్షహేతువు కాజాలదని చెప్పలేము. కర్మము పాసనాసముచ్చితమైనను నశ్వర ఫలము నిచ్చునట్టిదే యది నిత్యముగానేరదు.

కర్మము మోక్షమునకు కారణమగునా యనిన ప్రత్యు త్తరమిది వినుము, అట్లు శ్రుతియందు పాసనాకర్మలకు సముచ్చయము

కర్మోపాసనలకు ఫలము నశ్వరము

మొదలగునవి భోగఫలములను బోధించు శ్రుతివాక్యములున్నను సత్కర్మములకు మోక్షసాధనత్వము గలదని కర్మోపాసనాసముచ్చయముచే మోక్షము సంభవించునట్లుగా చెప్పలేదు. అద్వితీయమైన స్వస్వరూపమగు బ్రహ్మను సాక్షాత్కారము చేసికొనుటయే మోక్షము. అద్వితీయబ్రహ్మము సర్వగతము, అద్వితీయము లోకాంతరములకేగువానికందు నన్నది ప్రమాణము. కనుక లోకాంతరగమనము నిరర్థకము. లోకాంతరములుగూడ సంధ్యామాత్రమువలె యుండి నశించు పరమార్థము గానేరదు. పరబ్రహ్మము నిర్విశేషమైనది, సర్వవ్యాపి సర్వసాక్షి. దానికి దూరము కలదనవలసినది లేదు. దీనాత్మీయము అనిత్యము విరుద్ధము. దానికనుచ్చయము లేక స్వరూపమున్నవి యనంతమనము.

సుఖాలోనరేకటు ఉపనముచే పూడలేము. కర్మలు కర్తృక్రియా కారకములను కోరముగల్గియున్నవి. జ్ఞానము కర్తృత్రిపుటిలేదు. త్రిపుటీరహితము ద్వైతేము. ముక్తి, మృత్యుపరంపరా కారణము. బ్రహ్మమున కేపవిధమునుచేర్పు. కనుక స్వగతభేదము లేదు. అనంతమైన మరియొకటిలేదు కనుక విజాతీయభేదము లేదు. రెండవది లేనందున మరియొకటిలేదు. కనుక సజాతీయభేదము లేదు. ప్రపంచము బ్రహ్మముగంటె వేరు కాదు. కర్తృక్రియాదిభేదములేని నిత్యమంతు కర్మ సాధ్యముకాదు. కర్మము చేయబడునది కనుక నిత్యముక్తియు సాధింపలేదు. కర్మమును విడుచుటచేతనే పురుషార్థసాధకము. సంసారములనుండి తొలగించి మోక్షమార్గమును చూపునట్టిది యాచకమ్మానిత్యకర్మము కాదు. ఉపాధ్యుపగతము ఆలా కాదన్నకముగ కర్మను శాస్త్రము వేరించుచున్నది. కర్మనాశక్తిలో భిన్నఫలములను బోధించుచున్నది. కనుక నానక పదచ్ఛేదము విరోధము లేదు. అజ్ఞానము నశించినప్పుడు జ్ఞానోదయము. అందుచే నాత్మతత్త్వము సంసారమున్నట్లు కలుగును. కర్మలాచరించుట నాచార్యభిన్నమగు స్వర్గాదులనుగాన్పు చెప్పుడు. స్వర్గాదిసుఖము కామనాహేతుము. అర్థించుటేమ ముక్తియంటి లేదుగనుక నది కామనాహేతువము కాదు. ఆత్రకారము జ్ఞానకర్మలు భిన్నఫలములుగనుటచే వానినసముచ్చయము కుదరదు.

ఈరెంటికిని విరోధముండుటచేతనే జ్ఞానము సిద్ధించుటకు కర్మము నిమిత్తమాత్రమగుచున్నది. జ్ఞానప్రాప్తికొరకు చిత్తశుద్ధి ముఖ్యము తొలగింపజేయు మాత్ర

జ్ఞానప్రధానత్వము ఏలన్నా?

ముపదేశించుటచేతనే జ్ఞానోదయ మేర్ప
మునకు పూర్వము కర్మను చిత్తశుద్ధికొఱ
కును ప్రస్తావించినది.

కనుక కేవలజ్ఞానముచేతనే కైవల్యము లభించునని సిద్ధ మగుచున్నది. కర్మలు జ్ఞానసాధనములు, గృహస్థాశ్రమ ధర్మములు కనుక గృహస్థాశ్రమ ప్రశస్తమగుచున్నదని చెప్పవీలు లేదు. అన్ని శాస్త్రప్రవచనాది

కేవల జ్ఞానము ఏలన్నా?

కర్మలు విధింపబడు గృహస్థాశ్రమమునకును ఇతరాశ్రమములకును కేవలసమానం చేయు సమానములు. ఇవి గృహస్థాశ్రమకర్మములతో సమంజస్య ములై వానివలన విరోధ్యత్వ ప్రతిపాదనము లగుచున్నవి. పూర్వ ప్రాధాన్యమువలన గృహస్థాశ్రమమునకు పూర్వమే సంభావ్య వైరాగ్యము కలిగి జ్ఞానోదయమైనవారు సన్యసింతురు గలరు. కర్మోప చితములగు స్వర్గాదిసుఖభోగములవలన చిత్తశుద్ధి కలిగిన గృహస్థాశ్రమమువలనను, వానప్రస్థాశ్రమమువలనను వైరాగ్య జనకమును కాదని విరక్తులై సన్న్యాసమార్గము నాశ్రయించిన గృహస్థులును గలరు. కావున లక్షణములు. అందువలన కర్మ యందు యత్నగౌరవమధికము. అందుచేతనే మోక్షసంపాదక ములు కానేరవు. జ్ఞానమునకు కర్మములతో సాధనము కాదు. ఈశ్వరప్రసాదము తపస్సు, ధ్యానము, అధ్యాత్మశాస్త్ర చర్చాదులు ముఖ్యకారణములుగాను గలవు. శ్రవణ మననిదిధ్యాసనములు జ్ఞానమునకు సాక్షాత్సాధనము లగు చున్నవి. అందువలన నాశ్రమాంతరము లనవశ్యము సిద్ధములగు చున్నవి. జ్ఞానము సంపాదించుటకొఱకైన యత్నకారణము కలదు.

గాని చైతన్యరూపమాత్రము జ్ఞానైకసాధ్యము. అందులకే పరి శోధనమార్గము చెప్పబడెను.

ద్వాదశానువాకము

(శాంతిపాఠము - ఉపకారపరామర్శమంత్రము)

మూ:- శం నో మిత్రశ్శం వరుణః। శం నో భవత్వర్యమా। శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః। శం నో విష్ణురురుక్రమః। నమో బ్రహ్మణే। నమస్తే వాయో। త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి। త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మావాదిషమ్। ఋతమవాదిషమ్। సత్యమవాదిషమ్। తన్మామావీత్। తద్వక్తారమావీత్। ఆవీన్మామ్। ఆవీద్వక్తారమ్। ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః॥ సహనావవతు। సహనౌ భునక్తు। సహవీర్యం కరవావహై। తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై। ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః॥

ఇచటి ప్రథమానువాకమునకు కేవల మొదటియనువాకము వ్రాయబడినది.

తా. పీ:- ప్రారంభింపబడినవిద్య అవిఘ్నముగ పూర్తి యైయుండుటచే గ్రంథారంభమున చెప్పబడి యుచ్చరింపబడిన మిత్రాదిదేవతలకు

ఉపకారస్మరణము

దేవతాసాయుజ్యాదికోరిక లేనట్టి యుప కారము కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా నీయను వాకమున స్మరింపబడుచున్నది. అందుచేతనే మంత్రములన్నియు భూతకాలప్రయోగములతో చెప్పబడినవి.

విద్యాభ్యాసకాలమునందు సుకృతపుణ్యఫలదాయకమైన మహా దేవతలవలనగాని వ్యాధులవలనగాని కలిగిన

విద్యార్థులకుండవలసిన కృతజ్ఞత

విఘ్నములు తొలగింపబడుటకు కారణభూ తులగు దేవతలయెడ కృతజ్ఞతను చూపుట శిష్యుని ధర్మమని చెప్పుటయే యీమంత్రముల శ్రేష్ఠతను

మరల బ్రహ్మవిద్యగూడ సవిస్తరముగ సాకల్యమున నిర్గుణబ్రహ్మ విద్యాశాస్త్రసారము శిష్యునిచే చేయబడుచున్నది. గురుశిష్యు లిరువురాయుద్ధరించి బ్రహ్మము రక్షించుగాక! మనిద్దరము కలిసి భుజించెదముగాక! విద్యాభ్యాసఫలము వీర్యముఖ్యములకు కారణమగుగాక! మనమధ్యయనించినది అధ్యయన తేజస్కరమగుగాక! మన మధ్యయనము శ్రీకరము మంగళము మగుగాక! మనమధ్య మున వైరభావము లేకుండుగాక! అని మందభాగ్య సించవలసిన బ్రహ్మవిద్యాసారమును సంక్షిప్తము, అధ్యాత్మికాధి భౌతికాధిదైవికములగు సంసారతాపత్రయములు ప్రశమన మగును గాక యని ప్రార్థనా శాంతి చెప్పబడుచున్నది. అధ్యాత్మ శాస్త్రసర్వస్వమంతయు ప్రసన్నమైనట్టి శిష్యునకు విద్యాసారము గ్రహించి అధ్యాత్మవిద్యాపరిపాకము కలుగును.

గురుశిష్యసంవాదము సంపూర్ణముగ నుండినగాని యథార్థ తత్త్వసిద్ధి యుండదు. తల్లిదండ్రులు గురు సేవ్యులవారు. తల్లి తండ్రి యిద్దరును సాక్షాత్ గురువు. గురువాక్యార్థ శ్రేయస్సు నకు కారణము. అతడు జ్ఞానోపదేశము చేసి తాను పరిపాలించిన జ్ఞానమును పంచి యిచ్చును. దానివలననే శిష్యుడు తరిం చగలడు. అందుకనే గురువు శ్రీమహాత్మ్యమని స్తోత్రము చేయ బడుచున్నది. కనుక గురుశుశ్రూషాయుక్తమనముగానుండవలె నన్నదానిచే నిజా ప్రశంస చెప్పబడుచున్నది.

శీక్షావల్లి సమాప్తము.

శ్రీగురుభ్యోనమః

బ్రహ్మానందవల్లి

(బ్రహ్మవిద్యాప్రకాశకము)

ప్రథమానువాకము

అవతారిక:- తైత్తిరీయోపనిషత్తునకు చివరిరెండు భాగములు బ్రహ్మానందవల్లి, భృగువల్లి యను ప్రత్యేకనామములు లచే వ్యవహరింపబడుచున్నవి కాని యావల్లీద్వయమున మోక్షమునకు సాక్షాత్సాధనభూతమగు జ్ఞానమునిచ్చునట్టి ప్రసిద్ధిగాంచిన బ్రహ్మవిద్యయే ప్రతిపాదింపబడుటచే రెంటికిని విషయమొక్కటియే యగుచున్నది. కాని సౌకర్యమునకుమాత్రము అధ్యాయములచే ప్రత్యేకవల్లులుగ పరిగణింపబడుచున్నవి.

బ్రహ్మప్రతిపాదకం విచారణీయము

శిక్షావల్లియందు కర్మ నిమిత్తములగు సంహితాదివిషయములు కర్మసముచ్చితములగు ఉపాసనలు వివరింపబడినవి. అనంతరము బ్రహ్మోపాసనయగు సోపాధికాత్మదర్శనము బోధింపబడినది. స్వారాజ్యము దీనిఫలము. ఇంతమాత్రముచేత సంసారబీజ మజ్ఞాననాశన మొందనేరదు. ఉపాసనము కామనా విరక్తము కాదు. కానిచో కర్మమువలెనే ఉపాసనముగూడ మోక్షసాధకముగాదు. అజ్ఞానము సంసారకారణము. అది నశించుటచే మోక్షమబ్బును. అజ్ఞాననాశనసమర్థ మగు బ్రహ్మజ్ఞానము ఈగ్రంథమున వివరింపబడుచున్నది.

పూర్వోక్త ప్రసంగము

అజ్ఞానము సహజసిద్ధము. "శరీరము నేను - భార్యా పుత్రాదులు నావి" యను స్వభావసిద్ధమగు లోకవ్యవహారము సుప్రసిద్ధము. మనము కొన్ని వస్తువులు తెలియబడక విచారించుచుండి ప్రతిబంధకములేకుండ చూచుచుండగా మనకు కొన్నివస్తువులు మాత్రమే చూపుచున్నట్లు ప్రత్యక్షముగ కనబడును. ఇట్టి అజ్ఞానమునకు తొలగుటకు వేరొక ప్రయోజనము లేదు. దానిని తొలగించు మార్గమును మాత్రమే అన్వేషింపవలయును. సంసారబీజమగు ఈ అజ్ఞానము బ్రహ్మజ్ఞానముచేతనే తొలగిపోవును. మరి యొక్కటి లేదు.

అజ్ఞానము బ్రహ్మజ్ఞానముచే నశించును

కర్మఫలము నశ్వరమని శాస్త్రముచేతను, యుక్తిచేతను ప్రత్యక్షముగనుగూడ తెలియుచున్నది. కర్మసంచితములగు స్వర్గాదిలోకములను పరీక్షించి వానిచే స్వతస్సిద్ధమగు మోక్షము లేదని ముముక్షువు నిర్వేదమొందవలెనని శాస్త్రము[1] చెప్పుచున్నది. ఉదాహరణలవలెనే కర్మఫలము అనిత్యము. కర్మసాధ్యమగు స్వర్గము గూడ అనిత్యమేయని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. ఇహలోకమునందువలె పరలోకమునందును కర్మఫలములు నశించునని తెలియుచున్నది. కర్మ మోక్షమునకు హేతువు కాదు. పరి పూర్ణమగు మోక్షమునకు కర్మ, ఏది ప్రాప్తి కలిగించునో అది తెలియగుచున్నది. అద్వంద్వము అయినందు

మోక్షము కర్మసాధ్యము కాదు

(1) పరీక్ష్య లోకాన్ కర్మచితాన్ బ్రాహ్మణో నిర్వేదమాయాన్నాస్త్యకృతః కృతేన (ముండక 1-2-12)

చేయవచ్చును గర్భాధానమునందుఁగూడ చేయదగినదే భావింపవలెను. సృష్టికిపూర్వము జగత్తు లేదు. ప్రళయమున నది నశించు చున్నది. మధ్యకాలమున నున్నట్లు కనబడినను నది నిత్యము గానేరదు. మోక్ష మట్టిది కానేరదు. దానికి యుత్పత్తి వినాశములు లేవు. సహజముగా నది లేనిచో కర్మము నిత్యమగు మోక్షమును పుట్టింపలేదు. కర్మచే పుట్టునట్టిది నిత్యము కానేరదు. ఆకాశమువలె సర్వవ్యాపకమగుటచే నప్రాప్యమునగాదు. నిత్యమగుమోక్షము మున్ను మొదట కర్మాచరణమునకు పూర్వమే యుండుటచే నది కర్మచేత నుత్పాద్యము గానేరదు. ఉన్నదానిని పుట్టించ నెవ్వని సాధ్యముగాదు. కనుక మోక్షమునకు కర్మ సంబంధమాత్రము సాధనముగాదు. మోక్షము సిద్ధవస్తువైనను అజ్ఞానముచే నది తెలియరాకున్నది. అజ్ఞానము పోయినప్పుడది ప్రత్యక్షముగ తెలియగలదు. అంతఃకరణదర్పణము సిద్ధమైనను మలినమగుటచే యథార్థముగా కనబడదు గాని దానినెవ్వరు పుట్టింపలేరు. అటులనే సిద్ధమగుమోక్షమును కనుగొనవలెను. అజ్ఞాననాశనమే మోక్షము. బ్రహ్మజ్ఞాన బోధకములగు వేదాన్తవచనములు యోగ్యుడగు గురుముఖమున విద్యార్థిచే శ్రవణము చేయుటచే నిజజ్ఞానము కలిగి చును. దుర్జ్ఞానమును తొలగించుచు సుజ్ఞానమును బోధించు బ్రహ్మ జ్ఞానోపదేశము చేయుటకు బ్రహ్మవల్లి ప్రారంభింపబడుచున్నది.

సూ॥ బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్ ।

టీ॥ బ్రహ్మవిదు పరబ్రహ్మమును పొందును.

తా. వి:— అజ్ఞానమును తొలగించి సంసారము సమూలము నశింపజేయునట్టి బ్రహ్మవిద్యయొక్క ప్రయోజనాధికారి సాధనములు మొదలగునవి 'బ్రహ్మవిదుడు పరమును పొందును' అను వాక్యముచే గ్రంథారంభమునందే సూత్రప్రాయముగా శ్రుతి బోధించుచున్నది.

ప్రయోజనాధికార్యాదిసూచక సూత్రవాక్యము

ఉపనిషత్తును తెలిసినప్పుడే దానియందు ప్రవృత్తి కలుగును. సూత్రప్రాయమగు నీవాక్యమునందు (1) బ్రహ్మ (2) విదుడు (3) పరము (4) పొందుట—అను నాలుగుపదములు కనబడుచున్నవి. దేనికంటె ఉత్కృష్టతర మగునదియు మరియొకటి లేదో అదియే యిచట 'పరం' అని చెప్పబడుచున్నది. అర్థబలమువలన నది నిర్విశేషబ్రహ్మముగనే స్పష్టమగుచున్నది. ప్రతిమానవునకు పొందదగినది. ఇట్టి పరమార్థమును పొందదగినవాడు బ్రహ్మవేత్త. అతడే కేవలవిద్వాంసుడు కాడు. బ్రహ్మమే తానుగా ప్రత్యక్షమునననుభవించు బ్రహ్మజ్ఞానమును పొందినవాడని తాత్పర్యము. దీనిచే బ్రహ్మప్రాప్తి వేరుగ కలుగునది కాదు, పరప్రాప్తికి బ్రహ్మజ్ఞానము సాధనమనియు తెలియుచున్నది. బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రహ్మమునందైక్యమును పొందుటయే మోక్షము లేక పరప్రాప్తి. కనుక బ్రహ్మజ్ఞానమే బ్రహ్మము కలుగుటకు సాధనము. బ్రహ్మజ్ఞాని పరమును పొందునని సూత్రవాక్యము చెప్పుచున్నది. కనుక బ్రహ్మమే పరమని ధ్వనించుచున్నది. అనగా బ్రహ్మమే యుత్కృష్టఫలమని తాత్పర్యము. అందువలన

బ్రహ్మమును పొందుటచే పరమని వర్ణింపబడినది మోక్షమే యని యర్థమగుచున్నది. అది బ్రహ్మజ్ఞానముచే లభించును. దానిని పొందునధికారి బ్రహ్మజ్ఞాని. అనగా మోక్షము ప్రయోజనము, బ్రహ్మజ్ఞాని దానియధికారి, బ్రహ్మజ్ఞాన మద్దాని సాధనమని సైవాక్యమునర్థము. పొందదగినదని మోక్షమునకును, అద్దానిని పొందు బ్రహ్మజ్ఞానికిని ప్రాప్యప్రాప్తృత్వరూప సంబంధము చెప్పబడినట్లగుచున్నది.

ప్రతిమనుజుడును వివిధప్రయత్నములు కామనచే చోదితుడై అత్యంతఫలాపేక్షయును కోరుట సహజము. కర్మల నాచరించుటకు ప్రయత్నము చేసిన నది నిత్యముగ మోక్షము నీయజాలదని తెలిసికొని సర్వస్వతంత్రులగుచున్నారు. అత్యంత ఫలతృష్ణ యుండినను నశింపని వగలు లేదు. సంసారమును మాని భయము నొందుచున్నారు. బ్రహ్మజ్ఞానము అత్యుత్కృష్టఫలప్రదమని వినుచున్నారు. కనుక మోక్షప్రయోజనమిచ్చెడు బ్రహ్మవిద్యనుగూర్చిన అత్యంతఫలతృష్ణ యను నంతరమునే నిత్యమగు బ్రహ్మజ్ఞానప్రాప్తికొరకు ప్రయత్నము చేయ నారంభింపవలయును. అందుచేతనే శ్రుతి బ్రహ్మజ్ఞానఫలమును ముమ్ముగ చెప్పి దానియందాసక్తిని కల్పించుచున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానప్రయత్నమునకు దూరీకరము ఫలతృష్ణతో కొంతవరకు సాధ్యమని ప్రయత్నించిన బ్రహ్మమునకును దాని సాధనమగు జ్ఞానమునకును సాధకుడు ఆత్మను గ్రహించినపుడు దానికి ముక్తి నశించును.

సంక్షేపముగ బ్రహ్మజ్ఞాన
ప్రయోజనము
తాత్పర్యము

ఒకడు మరియొకవస్తువును పొందుట యనగా ప్రాప్తిప్రా ప్తము. అందువలన పొందువాడు పొందబడువాడనిరువు రున్నవారగుచున్నారు. పరబ్రహ్మము సర్వగతము. అది పొందువాని స్వరూపము గాని యితరుల ప్రాప్యము కాదు. తనను తాను పొందలేడు. కనుక బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రహ్మమును

ప్రాప్తప్రాప్తము

పొందుటయనునది యౌపచారికముగ చెప్పబడుచున్నది. అజ్ఞానదశయందు సహజమైనది మరుగుపడును. ప్రాప్తియనగా తెలిసికొనుట యనునర్థమున వాడబడినది. తాను బ్రహ్మము కాదని తలంచెడు తనయజ్ఞానమును పోగొట్టుకొనుటచే మనుజుడు తాను బ్రహ్మమని తెలిసికొనుచున్నాడు. ఇట్టి యజ్ఞానము తొలగినప్పుడు కూడ బ్రహ్మమును పొందుట తెలియును. ఇట్టిజ్ఞానోపలబ్ధియే బ్రహ్మప్రాప్తియని ప్రాప్తిశబ్దముచే చెప్పబడుచున్నది. కంఠమునందున్న హారమును తెలిసికొనలేక పోయినవాని విధానమువంటిది నిత్యప్రాప్తమైనదే పోగొట్టుకొన్నదని మోహపడి యదియే నూతనముగా ప్రాప్తించినదని మనము సంతోషించుచున్నాము. ఇచట అప్రాప్తమునకు ప్రాప్తము కాబడుటలేదు. అజ్ఞానతిరస్కారమునకు మాత్రమే ప్రాప్తి యనుపేరిడబడుచున్నది. బ్రహ్మవిద్యాజ్ఞానమును తత్ఫలితమును సర్వదా భావమును విడిచుటయు నిరాటకముగా బ్రహ్మజ్ఞానులచే నుపదేశింపబడుచున్నది.

ఆ బ్రహ్మవిత్తు పరమును పొందునని బ్రహ్మసంబంధమగు ప్రథమమంత్రము సూత్రప్రాయముగ మొదటివాక్యమునందుదాహరించబడినది. ఇట్టి బ్రహ్మమును తెలిసికొనుటకు దాని

లక్షణమును చెప్పఁబోవుచున్నది. రాబోవు వాక్యముచే బ్రహ్మ లక్షణావతరణము చేయఁబడుచున్నది.

మూ:- తదేషాఽభ్యుక్తా.

టీ:- ఈవిషయమునై యుండు రాబోవు మన్త్రము చెప్పఁబడుచున్నది.

అ। ఆమన్త్ర మెట్టిదనగ

మూ:- సత్యం జ్ఞాన మనన్తం బ్రహ్మ

టీ:- బ్రహ్మము సత్యము; బ్రహ్మము జ్ఞానము; బ్రహ్మ మనంతము.

తా. వి:- ఇచట సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము అను మూడుశబ్దములు బ్రహ్మశబ్దముతో ప్రత్యేకప్రత్యేకముగా చేరుపడి యర్థానిలక్షణమును బోధించుచున్నవి. ఈమూడు శబ్దములకు పరస్పరం మొకదానితో నొకదానికి సంబంధము లేదు. ఇవి

సత్యాదిశబ్దములకు- విశేషణత్వము

ములు విశేషణవిశేష్యభావముగాక బ్రహ్మలక్షణవాచకములుగాను నగుచున్నవి. ఒకజాతిలో చేరిన యనేకవస్తువులలో కొన్నిటికి మఱికొన్ని విశేషలక్షణము లుండును. వానిచే యవి సజాతీయులలో చేరిన యనేకవస్తువులనుండి ప్రత్యేకము లగుచున్నవి. ఇట్టివిశేషవస్తువు లితరసజాతీయవస్తువులనుండి విశేషగుణములను బోధించు విశేషణములచే విభజింపబడు చున్నవి. కలువపువ్వును లెన్నియో కొన్నిసమానధర్మములు గలిగి కలువలు·అని చెప్పబడుచున్నవి. కలువలలోనే యుండిన పుష్పములలో కొన్ని రక్తవర్ణములు గలవి మఱికొన్ని నీలానీలవర్ణ

ములు కలిసి కలవు. ఈవ్యక్తులన్నిటికి కలువజాతి లక్షణము లన్నియు నుండగా నీలరక్తవర్ణములు వాని విశేషధర్మము లగుచున్నవి. నీలపుకలువయనుటచే నీలపురంగుగాని యితర కలువపువ్వులన్నిటినుండి యీపువ్వును ప్రత్యేకించుచున్నది. సజాతీయవస్తువులనుండి విశిష్టధర్మముచేత వస్తువులను ప్రత్యేకపరచుటయే విశేషణముయొక్క లక్షణము. కనుకనే సత్యము బ్రహ్మము అనుచోట సత్యత్వమును విశేషణముగా గ్రహించినచో సత్యవికారములగు నితరబ్రహ్మముల నుండి ప్రకృతిబ్రహ్మము సత్యమను విశేషణముచే వ్యావర్తింపబడుచున్నది. అదేవిధముగ జ్ఞానానంతవిశేషణములచే వానికి వికృతాకారములగు జడస్వరూపములు జీవరాశులు పరిచ్ఛిన్నములు నగుబ్రహ్మలు ప్రకృతిబ్రహ్మమునుండి ప్రత్యేకింపబడుచున్నట్లు తోచుచున్నది.

లక్షణము వస్తుస్వరూపనిరూపణము చేసి దానిప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తీకరించును. లక్షణముచే లక్షితమగు వస్తువు సజాతీయవిజాతీయములగు నితరవస్తువులన్నిటినుండి లక్షణముచే వ్యావర్తింపబడుచున్నది. ఆకాశము నిరవయవాకాశలక్షణము. ఈ లక్షణముచే

సత్యాదిపదములు లక్షణార్థపదములుగ గ్రహింపబడును

నాకాశమితరవస్తువులన్నిటినుండియు వ్యావర్తింపబడుచున్నది. సజాతీయవస్తువులలోనుండి విశిష్టధర్మముగల కొన్నిటిని మాత్రము వ్యావర్తింపజేయునది విశేషణము. ఒకవస్తువు నితరవస్తువులనుండి వ్యావర్తింపజేయునది లక్షణము. వస్తువిశేష

నును చెప్పుటచే లక్షణముగాక నొకపక్షమున విశేషణము-గూడ నగుచున్నది. సత్యాదిశబ్దములు బ్రహ్మస్వరూప-లక్షణమును చెప్పుటచే లక్షణములగుచున్నవి. ప్రత్యగ్బ్రహ్మమును విశేషించుటచే నవి విశేషణములుగూడ నగుచున్నవి. కాని బ్రహ్మమొకటియే గనుక విశేషణముచే ప్రత్యేకింపదగ్గ యితర బ్రహ్మములు లేవు. కనుక సత్యాదిశబ్దములు విశేషణములుగ భావింపబడినను అవి లక్షణప్రధానములే యగుచున్నవి.

సత్యశబ్దార్థము

ఏపదార్థ మేరూపమున నిశ్చయింపబడుచున్నదో ఆ రూపమునకు మార్పులేనిచో అది సత్యమనబడును. నిశ్చయించిన రూపము మార్పును పొందునో అది యనృతము. రూపము మారుచున్నదనగా నా-మానము వికారమును పొందుచున్నదని భావము. వికారముండేది యనృతము, అస్థిరము. వికారము లేనిది సత్యము. బ్రహ్మము సత్యమగుటచే నది నిర్వికారము నిత్యమునైయు

జ్ఞానశబ్దార్థము

తదితరములగు సవికారములు బ్రహ్మము కానివియు నగుచున్నవి. బ్రహ్మము సత్యము నిర్వికారమగుటచే తదితరములన్నియు సవికారములనియు, కార్యత్వ నిత్యములనియు చెప్పక చెప్పినట్లగుచున్నది. అప్పుడు ఘటాదికార్యములకు కారణముగు మృదాదులవలెనే సర్వకారణమగు బ్రహ్మముగూడ నచేతనము కావలసివచ్చునన్నదను సందేహము కలుగుచున్నది. ఈసందేహమును తొలగించుటకై జ్ఞానశబ్దము వాడబడుచున్నది. జ్ఞానశబ్దమునకు జ్ఞప్తి యనగా తెలివియనుట యనగా జ్ఞానము (Knowledge)

నాశింపజేయుచున్నది. ఈశ్వరునకు జ్ఞానకర్త అనగా తెలిసికొను వాడరయు కాదు. జ్ఞానకర్తృత్వము వానిస్వరూపమునకు జ్ఞానకర్తృత్వమునకు పోలు లేదు. జ్ఞేయము, జ్ఞానము ఉపాధిభాగము చేర్చబడుచున్నది. అట్లగుచో బ్రహ్మము సవికారము కీడగును, జ్ఞానకర్త యొకటి కలదని ప్రసిద్ధము కూడా కావలెనన్నను. అస్తిత్వబ్రహ్మము సత్యము అనంతము కానేరదు. ప్రసిద్ధమగు సది యనంతము కానేరదు. బ్రహ్మమునకు ఛాందోగ్యమున చెప్పబడిన భూమవిద్యయందు[1] కూడా భంగము వాటిల్లును. ఏదట్ల తెలిసికొనదగినది చూడదగినది, వినదగినది యున్నదో అది భూమము కాదనియు, తద్విపరీతమైనదియే భూమమనియు లక్షణము చెప్పబడుచున్నది. ఈయుపనిషత్తు బ్రహ్మము, సత్యము, జ్ఞానము అనంతము అని వాక్యముచేతకూడ చెప్పబడుచున్నది.

బ్రహ్మజ్ఞానత్వము కర్తృత్వమా

తెలిసికొనుటయనునది మరియొకటి లేదు కాని తెలిసికొనవచ్చును కనుక జ్ఞానకర్తృత్వము ననుసరించి జ్ఞానకర్తృత్వ మర్థము చెప్పవచ్చునని లేదు. బ్రహ్మము వేరు అనగా స్వాభావికముగానేయున్నది కనుక నిత్యముగా నున్నది. నిరంతరమగు బ్రహ్మమునకు తెలిసికొనుటకు వేరే పదార్థము లేని యొకటిగా మున్నది. బ్రహ్మముకూడ అనాదియగు జ్ఞానస్వరూపమునకు యథార్థమగు నట్టిజ్ఞానప్రకాశకము కానేరదు. మరియు జ్ఞానస్వరూపము జ్ఞాన

(1) యత్ర నాన్యత్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణోతి నాన్యద్విజానాతి స భూమా. (ఛాందోగ్య 7-24-1)

న త్త్వశరమునుఖునచే జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయవిభాగము సంభవించుటచే బ్రహ్మమునెడల ఆత్మజ్ఞానమాత్రమును బోధించుచున్నది[1] భంగము కలుగును. కనుక సత్యసంకల్పత్వము ల సామాన్యము ముచే జ్ఞానత్వరుయుతకు ద్రష్టత్వాదికము భావార్థము చెప్పు చలేదు. కాని జ్ఞానకర్తృత్వము చెప్పుటకేనుయాగాదు. జ్ఞానత్వము సామాన్యముగ ఫలజ్ఞానము, సత్జ్ఞానము మొదలగు విశేషజ్ఞానములకులేనే పరిమితమగు నర్థముగలది యగుటచే సందేహము నివారించుటకై బ్రహ్మ మనంతమని మరిననిర్దేశముచు చేయబడినది. దేశకాలవస్తువులచే పరిమితముకానిది యనంతము.

బ్రహ్మము ధర్మాంతరములచే సువిశిష్టస్వరూపమునడచుల విశేషణములచే దానివిశేషస్వరూపము తెలియును. కేవల స్వరూపము సుప్రసిద్ధము. కేవల విశేషస్వరూపమును తెలుపుచున్నది. బ్రహ్మము ప్రసిద్ధముగాక

బ్రహ్మవిశేషముల లక్షణవాక్యము

పోవుటచే దర్శనీయము దానివిశేషస్వరూపమును తెలుపజేయదు. అట్టి యెడలచే బ్రహ్మమనుభవము, జ్ఞానము పరిచ్ఛిన్నముమాత్రము కాదని తెలియజేయుచున్నది. సత్యాదివిశేషణములు బ్రహ్మస్వరూపలక్షణములగుచున్నవి శ్రీనిష్ఠాచార్యులవారు భాష్యమున గానిని చెప్పుచున్నారు. కనుక తైత్తిరీయులకు సాధ్యకర్తృత్వము చెప్పు నవనారీ నిర్గుణోక్తులు మరమరీచికలయందు స్నానముచేసి యాకాశపుష్పములనుధరించిన శశవిషాణధనుస్సు

(1) సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీత్ ఏకమేవాద్వితీయమ్ (ఛాం. 6-2-1)

ధరించి వచ్చుచున్నాడను వాక్యమునందలి "సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము బ్రహ్మము" అను వాక్యమునకు కూడ మాటలపొందిక యున్నను వస్తుస్వరూపము భావాభావముల సాక్షీభూతమగుట. సత్యాదిపదములు విశేషణములయినను బ్రహ్మలక్షణమును తెలియజేయుటయందే వానిముఖ్యతాత్పర్యము. లక్ష్యము శూన్యమగునప్పుడు విశేషణము వ్యర్థమగును. ఇచట లక్షణమునకు స్వరూపలక్షణమని తెలియవలెను. బ్రహ్మశబ్ద మునకు వృద్ధియని యర్థము. వృద్ధియనునది సుప్రసిద్ధము. సర్వ మాత్మస్వరూపము. ఆత్మనామము బ్రహ్మము. ఆత్మాస్తి త్వము సుప్రసిద్ధము. అట్లగోచరము ప్రతివ్యక్తియందు 'నేను' అని తనయాత్మత్వమును భావించుచున్నాడు. కనుక బ్రహ్మాస్తిత్వము కూడ నాత్మస్వరూపమున సుప్రసిద్ధమై యున్న ది. బ్రహ్మము శూన్యమే అయినచో సత్యాదిశబ్ద ములు విశేషణార్థములుగాని లక్షణార్థములుగాని గాకుండ నిష్ప్రయోజనములు కావలసివచ్చును. ఇట్లు బ్రహ్మము భావరూప మనుటవలన శూన్యము లక్షణముకాదు. అనాత్మరూప ములు అసత్యములు, జడములు పరిచ్ఛిన్నములయినవి విశేషణములే యాత్మయని భావించుచున్నారు. అవిద్యా విశేషంబున అసత్యములు, జడములు, పరిచ్ఛిన్నములు వగుచున్నా యున్నవానిలచే మనుష్యులందరు శాశ్వతాదిస్వరూపములుగా నిత్యబ్రహ్మములు భాసించుచుండుటచేత వీరి యాత్మస్వరూపబ్రహ్మ ములకంటె ప్రత్యగ్బ్రహ్మము సత్యాదిశబ్దములచే ప్రత్యేకించ

బడుచున్నది. ఈవిధమున నిశ్చితయమునకు విశేషణార్థత్వము
సమకూడుచున్నది.

సత్యాదిశబ్దములకు లక్షణార్థముగానే యర్థము. ఇతర
వస్తువులవలెనే వ్యావర్తనము చేయుటకు వలనుగాదు. బ్రహ్మమునకు
తీరులవలెఁ దానే సర్వావిషయంబు వ్యావర్తింపఁజేయఁగల నితరవస్తువులే
లేవు. కనుక సత్యాదిశబ్దములకు లక్షణార్థముగాక యోగ
మను ముఖ్యార్థముగాఁ బనికాదు. ద్రష్ట

సత్యాదిశబ్దముల వ్యావర్తకత్వం

ద్రష్టృత్వము, దర్శనము మొదలగు ప్రకృతిని
వ్యావర్తనముచేసి సూక్ష్మమైనది పరబ్రహ్మ
మని సత్యాదిశబ్దములచే లక్షింపఁబడుచున్నది. ఏది చక్షురాది
కరణములచేత తెలియఁబడదో, దేని చూచువాఁడు నతి
క్రమించలేఁడో అది 'భూమ' యని (ద్రష్టృదృశ్యదర్శనాదిత్రిపుటీ
వ్యావర్తకముగా భూమలక్షణముచే బ్రహ్మము చూపఁబడు
చున్నది. చూచువాఁడు చూచుటకు సాధనములు, చూచుట
యనుక్రియ మొదలగునవి యున్నచోటను బ్రహ్మము లేదు.
కనుక బ్రహ్మలక్షణము సత్యాదిశబ్దములచే సూచింపఁబడు
చున్నది. ఈవిధముగ నిషేధముఖ లక్షణము గూడ నగుచు
న్నది.

సత్యాదిశబ్దములు వ్యావర్తకవిశేషణములుగా ప్రయో
గింపఁబడిన యర్థములై యుపలక్షణములుగా నిలువదు. స్వరూప
లక్షణములు గలిగి యుండి యవ్యయుడని నిరూపణము లగు
చున్నవి. బ్రహ్మమునకు గూడ శూన్యత్వదోషము లేక భావరూ
పము (positive existance) నిరూపించుచు సత్యాదిశబ్ద

ననగ విశేష్యములందువలెనే సత్యాదిశబ్దములు విశేషణములు గాగలవు. వాక్యము–వాచ, వాక్యా–శ్రీ మొదలగు వంటి పదములవలనే విశేషణవిశేష్యభావములతోడ సమస్తశాపేక్షకములందు చతుర్థపంచమ లగుచున్నవి. విశేష్యములేని విశేషణములుండనేరవు. పుష్పమను విశేష్యమున్నపుడే నానా వర్ణాదు సుగంధాదివిశేషణములు అన్వర్థములగుచున్నవి. దోనోకృతమున

వేదవాక్యమునకు సంబంధము

సత్యము, జ్ఞానము, అనంతమను మూడు పదములు విశేషణములు. బ్రహ్మపదము విశేష్యము. బ్రహ్మపదము వ్యుత్పత్తిని బట్టియు భూమపదవాచ్యమనియు పైనవివరింపబడినది. అట్టిది వాని స్వరూపలక్షణము. సత్యాదిశబ్దముల స్వరూపమునకువర్తమునగాక పైనవివరింపబడినది. అట్లిట్లనక సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము బ్రహ్మమని సూత్రవాక్యమున సమన్వయమగుచున్నది. అనంతశబ్దమున దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదము. అట్టి బ్రహ్మమునే సత్యజ్ఞానానంతస్వరూపమని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. సత్యజ్ఞానశబ్దములు రెండును స్వరూపార్థమునే చెప్పుచున్నవి. సత్యశబ్దముచేత బ్రహ్మము నిర్వికారము, నిత్యమనియు; జ్ఞానశబ్దముచేత నది చేతనస్వరూపమనియు; అనంతశబ్దముచేత దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదరహితమని బోధించుచున్నది. ఈ విశేషణములు అన్వర్థములగుచున్నవి. ఈశబ్దములకు స్వరూపమును శ్రీశంకరులు వివరించినది గాదు. ఆదాని కిట్టి విశేషణములుగనట్టి యుక్తినొప్పుచున్నవి యని నిరూపింపబడుచున్నది. రామానుజులవారు మొదలగువారు

విస్తారముగా గలదను వాక్యమునందలి చివరమాదుపదములచే నచటనున్న మహాపరోక్షసాక్ష్యమే ప్రధానముగ స్ఫురించు చున్నది. ఆచార్యులచే తద్వ్యాఖ్యానము మహాప్రాభావ మహాపించబడుచున్నది. ఇట్లు సర్వాదిశబ్దములు స్వాయంభువ విశేషార్థముచే బ్రహ్మమును బోధింపుచున్నవి గాని అవా జ్ఞానసగోచరము నానందమాత్రము సాక్షాత్కరించు చెప్పవేర్ప. చతుర్వ్యూహమునందు మాత్రప్రవరకృతము సంగ్రహించి పృథక్ళ కముచేత పూజింపబడిన గద్యస్థానము శేషుచున్నారు. అటులనే సర్వాదిశబ్దసూచితముగువర్ణనమైన బ్రహ్మము పర్వ మించి సాక్షాత్కారమునొందగలదు. ఉపనిషమున సర్వాది శబ్దములు సార్థములుగువిశేషమునకే గాక బ్రహ్మలక్షణోక్త ములుగాడ నగుచున్నవి.

బ్రహ్మమాత్మకంటె వేఱుగాదు. ఈ బ్రహ్మస్వరూప మును నిరూపించుటవలన నాకాశము పుట్టినదని చెప్పువాక్యమున ఆత్మబ్రహ్మముల ఏకత్వము చెప్పబడుచున్నది. 'ఆనంద మయమగునాత్మ నుపసంక్రమించుచున్నాడు.' 'బ్రహ్మ మీరా శరీరమును సృజించి తానే దానిలో ప్రవే శించెను' అను ఉపదేశ సత్యమును బోధించు శ్రుతివాక్యములుగూడ బ్రహ్మ చైతన్యము బోధించుచున్నవి. కనుక జ్ఞాతృజ్ఞేయ స్వరూ పమే బ్రహ్మముగుచున్నది. అనుభవముగ బ్రహ్మము సుప్రసిద్ధ మగుచున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానశబ్దమును చెప్పుటచే నాకుండే నాము గలుగవచ్చును. అట్లయిన జ్ఞానస్వరూపమును

జ్ఞానశబ్దము బ్రహ్మ లక్షణము

గ్రహించుచున్నాడు. అతడే సమస్తగోపికలు కలవాడు. గోపికలకు మూలము తత్త్వమయజ్ఞానము. అందువలన ఆత్మ జ్ఞానస్వరూపుడుగనున్నాడు. ఆత్మయనగా నేమిగాని బ్రహ్మము జ్ఞానస్వరూపమును ఉయుక్తముగాదు. ఒకవేళ జ్ఞానస్వరూపమే బ్రహ్మమని యంగీకరించినను అట్టి నిత్యత్వము పరాధీనత నుండి ప్రాప్తమగుచున్నది. జ్ఞానశబ్దము 'జ్ఞ' తెలిసికొనుట యను ధాతువువలన కలుగుచున్నది. క్రియలన్నియు కర్త, సాధనము మొదలగువాని యధీనములుగుటచే, ధాత్వర్థము లన్నియు పరాధీనములు అనిత్యములు నగుచున్నవి. కర్త సాధనము లేనిక్రియ యుండనేరదు. బ్రహ్మ మాత్మయనగా భిన్నము గాదనుటచే నతనికి జ్ఞానకర్తృత్వము, జ్ఞానస్వరూపమనుటచే నిత్యత్వము, పరాధీనతయును సంప్రాప్తములగుచున్నవి. ఇది నెంతయు యూహ్యము. అనూహ్యము కాదు.

ఆత్మ జ్ఞానస్వరూపము. జ్ఞానమనగా వృత్తిరూపము గాదు. జ్ఞానము ప్రకాశాత్మకము. ఆజ్ఞానము విషయములను

జ్ఞానశబ్దము 'జ్ఞ' ధాతు ర్థమునకంటె భిన్నము

గ్రహించు మనస్సును దానిస్వరూపమును నిశ్చయించు బుద్ధినిగూడ ప్రకాశింపజేయు చున్నది. అవి రెండును జడములు. చేతనావభాసితములు గానితో వని స్వతఃప్రకాశములు గా నేరవు. ఆత్మప్రకాశితమగుచున్న చక్షురాదీంద్రియములు ద్వారా బహిర్గతమయి ఘటాదిపదార్థసంయోగముచే నాయా రూపములు బొందును. అప్పుడది ఫలము. అదియును బుద్ధి నిశ్చయించును. వృత్తులనే సవిషయజ్ఞానము సంభవించు

చున్నది విషయములను తెలిసికొనునది యాత్మప్రకాశితమగు బుద్ధి. అదియే 'జ్ఞ' తెలిసికొనుట యను క్రియకు కర్తయగు చున్నది. ఆత్మయనగా అది సర్వక్రియాకర్తృత్వమును వహించి ఘటపటాదివస్తుజ్ఞానాధికారి యగుచున్నది. చక్షురాదిజ్ఞానేన్ద్రియములు, కరచరణాదికర్మేన్ద్రియములు జ్ఞానికి జ్ఞానక్రియ యందు సహాయభూతము లగుచున్నవి. మనోబుద్ధ్యహంకారములు ఉపకరణములగుటచే నాత్మప్రకాశము వానికి క్రియాకరణసామర్థ్యమును కలుగజేయుచున్నది. ఇట్టి బుద్ధి విషయములను తెలిసికొనుచున్నది. అనగా జ్ఞానకర్త యగుచున్నది. ఇంద్రియములు సాధనములు అనగా కరణములగుచున్నవి. విషయములు తెలిసికొనబడుచున్నవి అనగా జ్ఞానక్రియకు కర్మలగుచున్నవి. తెలిసికొనుట యనునది జ్ఞానక్రియ యగుచున్నది. జ్ఞానకర్త యగు బుద్ధికి యీ సామర్థ్యము నాత్మప్రకాశ మొసంగుచున్నది. విషయములన్నిటిని బుద్ధి వానిని తెలిసికొనును. దీపమో సూర్య కిరణమో యుండును. సూర్యకాంతిచే ప్రకాశింపబడుచున్నయట్టి దేహముగ వస్తువున్నతావుల దర్పణమునది ప్రతిబింబించును. దీనిచే సూర్య కాంతిచే ప్రకాశించుచున్నట్టుండును. దర్పణమునందున్న సూర్యకాంతి ప్రకాశించుచుండును. ఆత్మ ప్రకాశము సూర్య కాంతివంటిది. అందున ఘటపటాదిసామాన్యవిషయజ్ఞానము కర్తృక్రియాకరణము లనువిభిన్నభాగములుగలదై పరాధీనమగు చున్నది. ఆత్మప్రకాశము వివేకించు భిన్నమయినప్పుడే బుద్ధికి విషయగ్రహణసామర్థ్యము నొసంగగలదు. అప్పుడే దానికి జ్ఞానకర్తృత్వము కలుగును. విజ్ఞానప్రకాశకములయిన విషయ

యంత్రములు వ్యాపారవంతములగుచున్నవి. అది యంత్రములకంటె భిన్నము. దానిచేతనే యంత్రములు ఛేదనాదిక్రియలను చేయుచున్నవి. కాని ఛేదనాదిక్రియల నాచరించుచున్న యంత్రముల వలెనే, వాని కార్యశక్తిని కల్పించుచున్న విద్యుచ్ఛక్తి సహితము ను కల్పించి విద్యుచ్ఛక్తియే ఛేదనాదిక్రియలను చేయుచున్నట్లు భ్రమించుచున్నారము. అట్లేయిచట ఆత్మప్రకాశితమగుబుద్ధియొక్క కర్తృత్వము నాత్మయం దవివేకముచే నారోపించి యాత్మయే జ్ఞానక్రియ నొనరించుచున్నదని భ్రమపడుచున్నాము. నిజముగాని జ్ఞానకర్త గాదు. ఘటపటాదివిషయజ్ఞానములకంటె భిన్నమైన సర్వవిషయజ్ఞానప్రకాశకమై యున్నది. ఆత్మ జ్ఞానముకంటె భిన్నముగాదు. సూర్యకాంతి సూర్యునికంటె భిన్నముగాదు. జ్ఞాన మాత్మయొక్క నిత్యస్వరూపముగుటచే నది జనన మరణములను పొందదు. అదియే కాలాకాలాదిసర్వకారణము, ఆత్మయగును సూక్ష్మము. కనుక దానికి ఆదిమధ్యము, స్థూలము, దూరము, భూతము, వర్తమానము, భవిష్యత్తును మొదలగు వస్తుభేదము లేదు. కనుక బ్రహ్మము సర్వవ్యాపకము. "బ్రహ్మము పాదములు లేనిది. కాని త్వరగా నడచిపోవును. విషయములను గ్రహించును. నేత్రములు లేకుండ చూచుచున్నది. శ్రోత్రములు లేకుండ వినుచున్నది. అది సర్వమును తెలిసికొనుచున్నది. దానిని తెలిసికొనువాడెవ్వడును లేడు. అట్టిదే సర్వాంతరము, అగ్రమునగు పురుషుడని బ్రహ్మ

ధికము చెప్పుచున్నారని శ్వేతాశ్వతరశ్రుతి[1] తెలియజేయు చున్నది. "విజ్ఞానమునకెప్పుడును వినాశము లేదు. అది వినాశరహితము. దానికంటె స్వతంత్రమగునది లేదు"ని బృహదారణ్యకశ్రుతి[2] చెప్పుచున్నది. విజ్ఞానస్వరూపము కంటె భిన్నము కాకుండుటచేతను, కారణాదిసమూహము లేకుండుట చేతను బ్రహ్మము నిత్యమగుచున్నది. అందువలన సత్యమను జ్ఞానకారణము అత్యద్భుతమునకు జ్ఞానము 'జ్ఞ' యను ధాత్వర్థము కానేరదు. అది క్రియారూపము కానేరదు. అందువలన నది జ్ఞాతృ కర్త కానేరదు. బుద్ధిపరిణామము కాదనియు జ్ఞాన కర్తృత్వముచేత నది సూచింపబడుచున్నది. కాని యీ యర్థము సాక్షాద్బ్రహ్మమును చెప్పలేదు. దానియందు శబ్దము చే తెలియజేయుటకు జాతిగుణాదిధర్మములు లేవు.

కేవలజ్ఞానార్థకమగు నాత్మజ్ఞానము జ్ఞానకర్త కానేరదు, అనేకధర్మ విశిష్టము కాదు బ్రహ్మార్థకమగుచున్నది. కాని తదాత్మకముగాదు. బ్రహ్మసత్యమనగా నిత్యానందము బట్టి బ్రహ్మతత్త్వము జగత్తంతయు విజ్ఞానస్వరూపముని తెలియుచున్నది. జగత్తు కార్యము. కార్యమంతయు అని త్యము. కారణముతోడ కార్యముండజాలదు. కనుక జగత్కా...

---

(1) [illegible] | న తత్సమశ్చాభ్యధికశ్చ దృశ్యతే | స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియా చ| (శ్వే 6-8)

(2) న హి విజ్ఞాతుర్విజ్ఞాతేర్విపరిలోపో విద్యతే అవినాశిత్వాత్ (బృ 4-3-30)

ర్థము లేని కారణమును బ్రహ్మమును సూచించుచున్నది. కాని సర్వకర్తృత్వము సాక్షాత్తుగ బ్రహ్మమును చెప్పలేదు.

బ్రహ్మము సత్యమగుటచే బ్రహ్మేతరమగు జగత్తు మిథ్యాస్వరూపము, అనృతము గనుక నది బ్రహ్మము కాదనియు శ్రుతి నిశ్చయించుచున్నది. అప్రతిఖండమగు బ్రహ్మమొక్కటియే మిగిలియుండును. ఆ యుండు సదా స్వప్రకాశముగనుండుటచే బ్రహ్మైక్యము కాగలదు. మిథ్యాభూతమగు ప్రతిబింబస్వరూపమౌ సత్యమగు బింబముతో ఐక్యజ్ఞానము కలుగుచున్నది. బ్రహ్మము నిర్ధర్మకము. ధర్మములన్నియు ననిత్యములు. సత్యత్వజ్ఞానానందత్వములనునవి మిథ్యామాత్రమగుటచే నాశ్రయము లేకనే వ్యపదేశింపబడుచున్నవి. వ్యక్తిభేదమందుపయోగింపబడు బిల్లగిలకగంధము సీతకుండలి మధ్యనుండేగాట్టి కాదన్నట్లుగా నిషేధించును. అట్లే సత్యత్వ మిథ్యాత్వములు రెండును తొలగినప్పుడు నిర్విశేషమగు నిర్ధర్మకమగు బ్రహ్మమని నిర్దేశింపబడుచున్నది. ఈప్రకారము సత్యాదికములు సాధనములుగ నుపక్రమించి యనంతత్వములను పరిత్యజింపక యథార్థస్థితిని నిరుద్ధధర్మములను స్మృతిచేసి ప్రాపంచికత్వములను నిషేధించు మిథ్యాధర్మముచే కలుగుచున్న అజ్ఞానమును తొలగించుచు నిర్మాలమగు పరబ్రహ్మమును బోధించుచున్నది. కాని సాక్షాత్తుగ నిర్దేశించుటకు సమర్థములు కావు. బ్రహ్మవిద్యను బోధించును సూత్రప్రాయములగు బ్రహ్మవిద్యాంశ వాక్యములను

సత్యాదిధర్మములు బ్రహ్మ
ధర్మములు కావు
మిథ్యాధర్మములే

తరువాత బ్రహ్మమంత్రము సమవ్యాఖ్యానము మాత్రము నున్నది.

ఆ సత్యాదిశబ్దములచే పరోక్షముగా లక్షితమయిన పర బ్రహ్మము నపరోక్షముగ నుపలబ్ధముగాగల్పించుటకు తరువాత శాస్త్రము బోధించుచున్నది.

మం:- యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్ । సో౽శ్నుతే సర్వాన్ కామాన్ సహ । బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి॥

టీ:- (1) ఎవ్వడు శ్రేష్ఠమగు ఆకాశమందలి బుద్ధి గుహయందు నిహితమగునట్టి పరబ్రహ్మమును తెలిసి కొనుచున్నాడో వాడు (2) బ్రహ్మస్వరూపమున (3) సర్వ కామములను సమముగ పొందగలడు.

శా. భా:- ఈ మంత్రవ్యాఖ్యానమునందుండు మూడు భాగ ములలో మొదటిభాగము 'విత్' అనుపదముచేతను రెండవ భాగము 'పరం' అనుపదముచేతను, మూడవభాగము 'ఆప్నోతి' యనుపదముచేతను వ్యాఖ్యానములగుచున్నవి.

ప్రాణోపాస్త్యాది శాస్త్రములన్నియును బుద్ధియందు నిగూ ఢముగా నుండుటచే ఇది గుహా యనబడుచున్నది. గుహా శబ్దమునకు సంవరణ మర్థము. భోగాపవర్గములను పురుషార్థము లిందుండియే బయలుపడుచున్నవి. బుద్ధియందు అవ్యా

గుహాశబ్దార్థము

కృతమగుచున్నయాకాశము నిహితమైయున్నది. ఈ హృదయాకాశ మత్యుత్తమమగుటచే శ్రేష్ఠమందు పడుగుచేయబడియున్నది. అవ్యాకృతాకాశమే బుద్ధి గుహయనబడుచున్నది. ఈయవ్యాకృతాకాశము పరమ

సాక్షియై సర్వవ్యాపకమగుటచే నను స్వప్నాకాశముగా తానితఁ చిదాకాశమున్నది. బుద్ధి వ్యాప్త్యాకాశమునందు బ్రహ్మము ప్రకాశముగా నున్నాడు. బ్రహ్మసాక్షాత్కారమున కంగమగా చెప్పబడుటచే హృదాకాశమే పరమాకాశమని చెప్పట న్యాయము. ఈహృదాకాశమునందలి బుద్ధిగుహయం దున్నప్పుడే బ్రహ్మము ప్రత్యక్షముగ తెలియబడును.

బ్రహ్మము సర్వవ్యాపియైనను సాక్షాత్కారమునకు హృదాకాశము ప్రత్యేకముగ నిర్దేశింపబడుచున్నది.

హృదాకాశము
సాక్షాత్కారస్థానము

సర్వసాక్షి [illegible] శ్రీమద్గీతాశాస్త్రములో [illegible] మునుపలక్షణవర్ణనయందలి విశేషము, బుద్ధిగ్రాహ్యము. నిరాకారమైనదైనను [illegible] తెలుపు నిరుపాధిక సమాధియందు చిద్బ్రహ్మతత్త్వమును తెలిసికొనవచ్చును. మనస్సుచేతనే తెలిసికొనవలయునని శ్రుతి(1) చెప్పుచున్నది. హృదాకాశము బుద్ధిస్థానము. శమదమ సత్త్వజ్ఞానానందాదిలక్షణములచే సాధింపబడు సాత్త్వికమగు నిర్మలమగుబుద్ధి నిర్వికల్పమగు సమాధియందు సాధకమార్గమున [illegible] విచారణచే గనిపెట్టబడి బుద్ధిగుహయందు భాసించుచున్నదని 'యో వేద నిహితం గుహాయాం' అను వాక్యమునకు అర్థము. శబ్దతరంగములు యంత్రమునుండి (Broadcasting) చేయబడుచున్న శబ్దతరంగములు సర్వవ్యాపియైనను, సుస్థితము [illegible] నకు రేడియోయంత్రమునందు మాత్రమే గ్రాహ్యమగుచున్నది. 'రేడియో' యంత్రముచే [illegible]

(1) "మనసైవానుద్రష్టవ్యమ్" (బృ 4-11)

యథార్థమును తెలియుచున్నది. కనుక పరబ్రహ్మము యథార్థమును నాత్మరూపమున తెలిసికొనఁగలుగుచున్నాను 'సోఽహమ్' అను వాక్యతాత్పర్యము. ఇట్లు సూచింపఁబడిన బ్రహ్మాత్మైక్యము వాక్యార్థమును స్పష్టము చేయుచున్నది. సాధ్యము, సాధనము, సాధకుఁడు, జ్ఞేయము, జ్ఞానము, జ్ఞాత మొదలగు భేదములేక యేకరూపమే బ్రహ్మమను జ్ఞానము కలిగినంతనే భేదబుద్ధి నశించి యపరోక్షసాక్షాత్కారము లభించును. అప్పుడు తప్పక సంసారనివృత్తి కలుగును.

అ జీవభేదనివృత్తికొఱకు బ్రహ్మాత్మైక్యజ్ఞానముచే బ్రహ్మమును బుద్ధిగుహాయందు నపరోక్షముగఁ దెలిసికొను జ్ఞాని సమస్తములగు కోరికల నొక్కమాఱుగ ననుభవించును. బ్రహ్మము నపరోక్షముగఁ దెలిసికొనినవాఁడు బ్రహ్మభావమును బొందినవాఁడగుట, అతఁడు నిరుపాధికమగుటచే వస్త్వాదిసంబంధములగు సంసారధర్మములుగాని, జననమరణాస్పదములవలె సుఖసాధనములగు వస్త్రాభరణాదులయందభిలాషగాని యుండనేరదు.

బ్రహ్మవిదుని సర్వకామానుభవము

అతఁడానన్దస్వరూపుఁడు. బ్రహ్మవస్తువు నిత్యమువలెనే సాధారమగుట. కావున ననుభవించు నానాభోగసముదాయము నిత్యానందమువలె పరిచ్ఛిన్నములు కాకున్నవి. బ్రహ్మానందము నిరతిశయము అపరిచ్ఛిన్నము. ఇతరానందములన్నియు బ్రహ్మానందాంశములు అగుచున్నవి. బ్రహ్మవిదుఁడు బ్రహ్మానంద

స్వరూపుడగుటచే సర్వానందములను తానొక్కసారిగ ననుభవించుచున్నాడని చెప్పబడుచున్నది. అతడాత్మకాముడు గనుక నవాప్తసర్వకాముడు అనబడుచున్నాడు. ఇందుచే పలువిధ కామములున్నవని తలంపరాదు. సర్వకామములు నశించిన వాడుగాని బ్రహ్మజ్ఞానిగా నేరడు.

బ్రహ్మవిదుడు సర్వకామముల నొక్కసారిగ ననుభవించుట యేదనిన బ్రహ్మానందస్వరూపుడగుటచే కారణము.

బ్రహ్మలక్ష్యరూపము
బ్రహ్మస్వరూపము

బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రహ్మస్వరూపు డనబడుచున్నాడు. అనగా నతడు చిద్రూపుడు సర్వగతుడు, నిత్యబ్రహ్మతృప్తస్వరూపుడు. అతని యానంద స్వరూపము వర్ణనాతీతము. వస్తుతారతమ్యరహితము. ఇదియే విశ్వవ్యాపకత్వము. అందువలననే ఆ శ్రుతిచే బుద్ధిగుహయందు నెలకొని బ్రహ్మమును తెలిసికొనినవాడు బ్రహ్మస్వరూపుడయి యశేషకామంబుల నొక్కసారిగ ననుభవించునని చెప్పబడినది.

బ్రహ్మము సత్యము సర్వకారణమనియు, అనంతత్వమును కార్యరూపమనియు పైన ఉదాహరింపబడినది. దీనిని

అనంతత్వము

విభాగాంతరములతో ననంతత్వవిచారణ పూర్వపక్షముగ జేయుచున్నది. దేశమును బట్టి కాలమునుబట్టి, వస్తువునుబట్టి యనంతత్వము త్రివిధము. ఆకాశ మంతటనుండుటచే నది దేశమునుబట్టి యనంతము. దానివలన సకలప్రపంచ మంతయు నున్నట్లు మనకు చెప్పబడుచున్నది. కాని యది కాలమునుబట్టియు, వస్తువును

పుట్టియు నశించునుగాదు; అది కార్యస్వరూపమున సృష్టికిఁ పూర్వ మునలేదు. బ్రహ్మము సృష్టికిఁ పూర్వము నుండుటచేత నది కాల మునుబట్టి యనంతమగుచున్నది. అట్లే ప్రకారము వస్తువులను బట్టికూడ నది యనంతమగుచున్నది. వస్తువు లనేకములు. ఒకవస్తుజ్ఞానము మరియొకవస్తుజ్ఞానముచే పరిచ్ఛిన్నమగు చున్నది. ఘటవస్తుజ్ఞానముచేత పటవస్తుజ్ఞానము తొలఁగి పోవుచున్నది. కనుక వస్తుజ్ఞానము లంతములుగలవు. బ్రహ్మము కంటె భిన్నమగువస్తువు మరియొకటి లేదు. అందువలన వస్తువునకు వస్తుపరిచ్ఛేదము లేదు. కాలాకాశాదిసర్వవస్తువులు సృష్టిలోఁ జనించినవగుటచే యవి కార్యములు అనిత్యములు, అంతవంతములగుచున్నవి. అవి కార్యములుగానుండుటచే వానికి కారణమొకటి యుండితీరవలయును. ఆకారణమే బ్రహ్మము. కారణముకంటె కార్యము భిన్నముగాదు. కారణమునకున్నసత్తము కంటె కార్యములకు వేఱు చేయరాదు. వేఱుగ చూచి నప్పుడు బంగారమునుబట్టి నశించుటలేదు. అట్లే ప్రకారము జగ త్కార్యముచే తత్కారణమగు బ్రహ్మవస్తువునకు బాధ తొలఁగదు. సత్యవస్తుజ్ఞాన మసత్యవస్తుజ్ఞానముచే పరిచ్ఛి న్నముగాదు. ఆధారజ్ఞానము నధ్యస్తజ్ఞానము పరిమితము చేయలేదు. కార్యములనాకార్యజ్ఞానము కారణమగు బ్రహ్మ జ్ఞానమును పరిచ్ఛిన్నముచేయలేదు. కావున బ్రహ్మకారణము కార్యములకు దేశకాలవస్తువులచే పరిచ్ఛిన్నముకాలేదు.

అ॥ సత్యజ్ఞానానంతపదములచే నూహింపబడిన మార్గమున బ్రహ్మము నన్వేషించువానికి మార్గకారకమునకై అవరోధములగ

తెలియబడునని చెప్పబడినది. అంతమాత్రముచే శబ్దానికి కేవలము కర్తృత్వము కాదు. ఉత్పత్తియందును నిత్యబ్రహ్మమును మనిశ్చయమునకు ప్రయోజకమగును 'నేతి' అనునక్షరనామముచే నామభేదాలను ప్రతిపాదించుచు నిలువబడుచున్న భగవత్తో సద్భావమున సర్వత్వము వాక్యార్థముచే ప్రతిపాదింపబడు చున్నది.

సూ:- శబ్దాదేవ ప్రమితః ।

ప:- శ, ఏవ, అత్యంతప్రాధాన్యమగు బ్రహ్మమునకు

వా.వృ:- సర్వార్థత్వముచే [illegible], సూత్రవాక్య ప్రాధాన్యముగ బ్రహ్మమే యనుట 'శ' యనుశబ్దముచే సూచింపబడుచున్నది. 'ఏవ' యనుశబ్దముచే సూత్రార్థమునందు సంప్రసిద్ధమగు వాక్య ప్రామాణ్యము చేయుచే [illegible] సమస్తపదార్థముగ ప్రతిపాదింపబడు చున్నది. 'శ', 'ఏవ' యనునీరెండుశబ్దములు సమస్తయము చేసి యర్థకల్పనము గావించినచో బ్రహ్మము శబ్దార్థ ప్రతిపాదనము [illegible] కారణముగను సర్వప్రాణిశ్రుతిలవిరిమైనటు [illegible] సూత్రవాక్యములచే వివరింపబడినది. ఆపరబ్రహ్మము, అద్వైత సాక్షాద్బ్రహ్మముగ [illegible] [illegible] యనుశబ్దముచే [illegible] సర్వలోకవిధాతయైన యాత్మయు నీతిచే యనునర్థము [illegible] చున్నది.

ఇట్లు చెప్పుటచేత బ్రహ్మము స్వయముగా సృష్టియందు కారణము అత్యున్నతమగు [illegible] యగుటచే [illegible]

ర్థము. సూత్రవాక్యమునందు సంక్షిప్తముగ సూచింపబడిన బ్రహ్మమే బుద్ధిగుహాయందుపలక్ష్యముగ నాత్మస్వరూపమున సాక్షాత్కరించుచున్నదని వర్ణనప్రకరణము తెలుపుచున్నది.

బ్రహ్మాత్మల ఐక్య స్వరూపము

అ॥ బ్రహ్మము సత్యమనుటచే తదితరమగు జగత్తంతయు నసత్యమని ప్రతిపన్నమగుచున్న యర్థము తరువాతి వాక్యమున వ్యాఖ్యానింపబడుచున్నది.

మూ:- ఆకాశః సంభూతః ఆకాశాద్వాయుః । వాయోరగ్నిః । అగ్నేరాపః । అద్భ్యః పృథివీ । పృథివ్యా ఓషధయః । ఓషధీభ్యోఽన్నమ్ । అన్నాత్పురుషః ।

టీ:- పూర్వవాక్యోదాహృతమగు నాత్మకంటె నన్యము గాని బ్రహ్మమునుండి యాకాశముత్పన్నమైనది. ఆకాశము నుండి వాయువు, వాయువునుండి అగ్ని, అగ్నినుండి జలము, జలమునుండి పృథివి, పృథివినుండి ఓషధులు, ఓషధుల నుండి యన్నము, అన్నమునుండి పురుషుడును బుట్టినవి.

తా. వి:- సత్యశబ్దముయొక్క విశేషార్థమునుబట్టి ప్రపంచమంతయు నసత్యమని యుపనిషత్తునందు సూచింపబడినది. బ్రహ్మముగానిదంతయు జగత్తగుచున్నది. జగత్తన నానావిధప్రపంచమగు సమస్తమునకు పంచభూతములే కారణములుగా నేర్పడియున్న పురుషాదులను. సృష్టిజ్ఞానము పురుషార్థసాధకము గాదు. సృష్టియంతయు నసత్యము, బ్రహ్మమొక్కటే మాత్రము సత్యమను పరమార్థము నుపదేశించుటకే సృష్టివర్ణనము

సృష్టివర్ణనము పురుషార్థ సాధకము గాదు

చేయబడినది. శ్రుతిప్రామాణ్యమును బ్రహ్మోపదేశమును చేయువాక్యములకును తరువాత వినబడుచున్న సృష్టివాక్యము లకు నేకవాక్యతను కల్పించి యుక్తమన్వయమును చేయవలయును.

సత్యాదివాక్యములచే బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపలక్షణ ముపదేశింపబడినది. సృష్టివర్ణనముచే జగత్కారణమగు బ్రహ్మముయొక్క తటస్థలక్షణము నిర్దేశింపబడుచున్నది. బ్రహ్మ మున్నంతకాల మజ్ఞానముండకపోయినను బ్రహ్మమును కారణముగ సూచించు చున్నది తటస్థలక్షణము. దీనిచే బ్రహ్మ స్వరూపమునందు ద్వైతము కలుగకపోయిన చెప్పబడిన వస్తు జ్ఞానమునకాశ్రయము కల్గును. రాజైనవాడే రాజునిగ్రహానుగ్రహ సమర్థుడని చెప్పుచున్నాము. రాజునిగ్రహానుగ్రహములు రాజు తటస్థలక్షణము. రాజు ఊరేగుచున్నను నిద్రించుచున్నను నా గ్రహస్వరూపమునందు మార్పుగలుగదు. కాని యతడు చేసిన నిగ్రహానుగ్రహములు తెలుపుచున్నవి. జగత్తు సత్యమిథ్యము. ఇది తాత్పర్యము. బ్రహ్మము దాని కార్యరూపకారణము. కార్యమునుబట్టి కారణము బ్రహ్మ మిచట నుపదేశింపబడు చున్నది. సృష్టివర్ణనమున కిది ప్రయోజనము. బ్రహ్మము జగత్కారణమైయున్నదో యెట్లు సమానమున నిర్ణ యింపబడినది.

సృష్టి బ్రహ్మముయొక్క తటస్థలక్షణము

సృష్టినిగూర్చి యనేకవాదములు గలవు. విభిన్నవాద ములయొక్క ప్రధానాంశము పరస్పరముల యనేకత్వ సందేహముచే సృష్టి యాదార్థ్యమగుచున్నదని ధీమంత

వాదులకు వైరూప్యములు చెప్పుచున్నారు. ప్రకృతియొక్క పరిణామముచే సృష్టి సంభవించుచున్నదని పరిణామ వాదుల వాదము. వీరు సాంఖ్యులు. బ్రహ్మము వికారా

వివర్తవాదము

కారమును పొందినట్లు భ్రాంతిచే తోచుట సృష్టియని అద్వైతులవివర్తవాదము.

ఆరంభపరిణామవాదులు బ్రహ్మోపాదానము [illegible] కలదనియు, దానివికారముచే సృష్టిగలుగుచున్నదనియు చెప్పుదురు. వివర్తవాదమునందు బ్రహ్మము సత్యమనియు, మాయ లేదనియు, మాయచే సృష్టి [illegible] సృష్టియను పేర నామరూపవిభాగము కల్పింపబడుచున్నదనియు చెప్పబడు చున్నది. బ్రహ్మము నిష్క్రియము, నిర్వికారము, నిరాకా రము నిరవయవము. [illegible] జగత్కారణమని చెప్పబడు చున్నది. ఆ బ్రహ్మాశ్రితమగు మాయాశక్తి ప్రభావముచే నామరూపాదులు [illegible] కల్పింపబడుచున్నవి. బ్రహ్మము స్వయముగా మార్పుచెందక [illegible] సృష్టియనబడుచున్నది. మందాంధకారమున త్రాడు సర్పము [illegible] మిథ్యాకారముల దోచుచున్నది. అట్టి భ్రాంతికాలమునందు సత్యముగా ప్రతీతమై [illegible] మార్పులేదు. మాయావలన సృష్టికేవలము [illegible] సర్పముగను, [illegible] కనబడుచున్నది. త్రాడు [illegible] [illegible] మందాంధకారముచే సర్ప [illegible] మాయావలన సృష్టి [illegible] కారణము. నిర్వికార

మును పరబ్రహ్మము మాయామోహితమగుచు సత్యానందమునకు విరుద్ధముగ జగదాకారమున భాసించుచున్నది. భ్రాంతి లేనిది సర్పభ్రాంతి కలుగనట్లుగనే బ్రహ్మమను నధిష్ఠానము లేనిది జగద్భ్రాంతి కలుగనేరదు. అజ్ఞానమే యీ భ్రాంతికి

ఆవరణవిక్షేపములు

కారణము. యథార్థస్వరూపజ్ఞానముచే నాశింపబడినప్పుడు నిజస్వరూపము గాన్పించును. అట్లు బుద్ధి విక్షేపమునుబొందిన యొకవస్తువు నన్యథా గ్రహించుచును. ఆవరణముచే యథార్థస్వరూపము కప్పబడును. విక్షేపముచే యథార్థము మరియొకరూపమున భాసించును. ఆవరణవిక్షేపములు రెండు అజ్ఞానస్వరూపములే యగుచున్నవి. చీకటిచే కప్పబడినప్పుడు త్రాడు త్రాటిరూపమున కనుపడుట లేదు. ఇది యావరణఫలము. విక్షేపముచే నది సర్పముగ భాసించుచున్నది. అట్లుననే బ్రహ్మము స్వప్రకాశమయినను అజ్ఞానముచే నావరింపబడిన మనబుద్ధికి నిజస్వరూపమున గోచరముగాకున్నది. విక్షేపముచే బ్రహ్మమునందు జగద్భ్రాంతి కల్గుచున్నది. ఇదియే వివర్తవాదవిశేషము. అసంఖ్య పరిణామములకు వస్తువునందు కల్గుమార్పు కారణము. వివర్తవాదమునకు మానసికభ్రాంతి సృష్టి కారణము. వివర్తవాదముచే బ్రహ్మముయొక్క సత్యత్వనిత్యత్వాదిగుణములు నిరూపింపబడుచున్నవి.

సృష్టియనునది సత్యముగాకున్నను నామరూపముల ప్రత్యక్షముగ నగుపడుచున్నది. కారణము లేని కార్యము సంభవముగాదు. జగత్సృష్టికి కారణమేది? అది

బ్రహ్మమునుండి శిష్యుడా! అశిష్యుడా! శిష్యుడుండునట్లో, బ్రహ్మతత్వమంతయు కార్యస్వరూపమగుటచే నానారూపము గూడ కార్యమే యగుచున్నది. కారణ

బ్రహ్మము జగత్తున కార్యంతటికారణము

మగు నిరాకారమునకు కారణమేది యను ప్రశ్న కల్గ యిట్లు సమాధానము మను సంగ్రహించవలెను. కనుక జగత్ప్రపంచము బ్రహ్మము నుండి శిష్యమునాశేరదు. ఇచట కారణత్వముచే సాత్వింతిత మగు మహాకారణము నిర్దేశింపబడుచున్నది. జగత్తునకు మహాకారణము బ్రహ్మతత్వమగునది మతిమంతంచినట్లు. బ్రహ్మము నిర్గుణత్వయుక్తము కేవలస్వరూపమగుటవలన నద్వైత సాక్షాత్కార జగత్కారణత్వ మారోపించబడుటచేత గనుకను, అది రూపపతిరహితమ సర్వస్వరూపమగుటచేతను, జగత్కర్తృత్వ మను కల్పితమగు మాయాకారణము కార్యంతమంతటిచేతను, కారణము తన కార్యమునందగు సమగుటచేతను, పరమాత్మమునే జగత్తునది సర్వబ్రహ్మమునందు మాయచే కల్పింపబడి యూపాసనాత్మకముగుచున్నదని చెప్పబడుచున్నది. నామ రూపములతో కూడిన విశేషములతో బ్రహ్మమే జగత్తుగా విశేష స్వరూపమున భాసించుచున్నది. ప్రకృతి మాయాస్వరూప మాత్రమై క్రమముగ నానా కార్యరూపమున నభివ్యక్తమగు చున్నది.

సృష్టిక్రమమున తెలుపబడిన యాకాశము. ఆకాశత్వ మగు బ్రహ్మమువలన నిది బయలుపడి మాయాప్రభావముచే భాసించుచున్నది. ప్రతిదాని యాకాశముగను, ఆకాశము

తరువాత వాయువు, అగ్ని, జలము, పృథివి యనునవి క్రమ-
శాసినట్లు కోటి సంభవించుచున్నవి. అనగా బ్రహ్మమే తత్త్-

పంచభూతసృష్టి

ద్వ్యాకాకారణము స్వాత్మకృతమగుచున్నదని యర్థము. మాయచే నాకాశస్వరూపమును
పొందినట్లు గనుపడుచున్న బ్రహ్మమునుండి వాయువు పుట్టినట్లు తైత్తిరీయ
తాత్పర్యము. ఇట్లనే యితరభూతములన్నియు జనించినట్లు
తెలియవలెను. శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధ
మనునవి వరుసగ నాకాశాదిపంచభూతములయొక్క స్వీయ
గుణములు. ఈ ప్రత్యేకగుణములు పంచభూతములయొక్క
ప్రత్యేకప్రత్యేక లక్షణములయి యొకభూతము నింకొకభూతము
నుండి వేరుచేసి ప్రత్యేకించుచున్నవి. పూర్వపూర్వభూతము
నుండి యుత్తరోత్తరభూతము పుట్టినందువలన ప్రతిభూతము
నందును స్వీయగుణముతో పాటు కారణభూతభూతగుణము
కూడ సంక్రమించుచున్నది. వాయువునందు స్వీయగుణమగు
స్పర్శయు, దాని కారణమగు నాకాశముయొక్క గుణమగు
శబ్దమును గలసి రెండుగుణము లేర్పడుచున్నవి. ఇట్లాకాశాది
పంచభూతములకు క్రమముగా నొకటి రెండు మూడు నాలు
గైదుగుణములు గలుగుచున్నవి. కారణగుణములు కార్యము
నందు సంక్రమించుట న్యాయమేకదా! అందువలన సర్వకారణ
మగు బ్రహ్మస్వరూపమే జగద్రూపముగ నవభాసించుచున్నది.
కార్యగుణము లెన్నటికిని కారణమునందు సంక్రమింప
నేరవు. కార్యములగు పంచభూతములయొక్క గుణములు
బ్రహ్మమునందు చేర నేరవు. నిర్వికారమునందలి దోషములు

ఏతస్మాదాత్మనః (౨|౧) అంటున్నది. ఇచట భూతపంచకసృష్టిక్రమ
మును వివరింపబడినది. ఈ క్రమమునే ఐతరేయోపనిషత్తులో అంత విశద
పరచి సమగ్రముగా వివరింపబడలేదు. ప్రశ్నోపనిషత్తునందు
కూడ వివరింపబడుచున్నది. ఛాందోగ్యమునందు తేజోబన్నా
ములు వివరింపబడుచున్నవి (౬-౨-౩). ఐతరేయమునందు సర్వ

సృష్టిక్రమము ఉపనిషద్వాక్యసారము

లోకములు, దిక్పాలురు, పృథివి, ఓష
ధి లోకములు చెప్పబడుచున్నవి (౧-౧).
ముండకమునందు (౨-౧-౩) ఇంకొకవిధ
ముగా వివరింపబడుచున్నది. పృథివ్యాద్యాకారముగానున్న యీ జగ
ద్రూపమునకున్న సృష్టి ప్రతిపాదనము శ్రుతితాత్పర్యము గాదు. బ్రహ్మ
మును బోధించుటయే శ్రుతియొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము. బ్రహ్మము
అద్వితీయము. నిర్విశేషమైన బ్రహ్మమును బోధింపవలెనన్నచో
ప్రత్యక్ష అవిషయమగుటచే సువిదితము గాదు. సర్వవిదితమగు
జగత్తుయొక్క సృష్ట్యాదివిషయముల ద్వారా బ్రహ్మ
మును బోధింపబడుచున్నది. జగత్సృష్టియందుండు జ్ఞాన
ముచే సర్వజ్ఞత్వము తెలియగలదు. కావున సృష్టిని వచించుచున్న
సత్యము నిజముగా సత్యముగాదని తెలిసి శ్రోతలు వినవలెను
సత్యముగా భావింపరాదు శాస్త్రముయొక్క తాత్పర్యము తెలియు
చున్నది. సృష్ట్యాద్యాకారములచే బ్రహ్మముయొక్క
స్వరూపలక్షణము వివరింపబడుచున్నది. మాయాశక్తిచే యీ
జగద్రూపమునకు సత్యానృతలక్షణము చెప్పబడినది.

ఇందు పంచభూతములు యథార్థముగా
కాని మాయావస్థ వివరింపబడినది. సృష్టిక్రమము పూర్వ

పంచీకరణము

మిగుల భూతములు పంచీకృతములుగా చేయబడి యని ప్రతిభూతము మొదట రెండుభాగములుగ విభజింపబడి యందులో నొకభాగము తిరిగినాలుగు భాగములుగా విభజింపబడెను. ప్రతిభూతముయొక్క యీవిధ క్రమున రెండవభాగములో నితరములగు నాలుగు భూతముల యొక్క ప్రవిభక్తములగు నాలుగు భాగములు చేర్చబడ సమ్మిశ్రితము చేయగా ప్రతిభూత మర్ధాంశముయొక్క స్వీయము సగభాగముయొక్క భూతేతరములయొక్క ప్రవిభక్తములగు నాలుగు చిన్న భాగములు నెనిమిదవభాగములుగలవై యున్నవి. ఇట్లు పంచీకృతములాగా స్థూలపృథివియందు స్వీయమగు పెద్ద భాగముగలదియై, నాలుగు ఇతరముల భూతములయొక్క ప్రవిభక్తభాగములు నాల్గున్నవి పృథివిపంచభాగాత్మక మగుచున్నది. ఇట్లుగలిగిన నాలుగుస్థూలభూతము లేర్పడు చున్నవి. పంచీకృతమగు పృథివినుండి నోషధులు బుట్టుచున్నవి. పంచీకృతమగు పృథివియందే మనము నివసించుచున్నాము. మూలభూతమని చెప్పబడునది అపంచీకృతము సూక్ష్మము. రెండవరూపమున చెప్పబడిన పృథివి పంచీకృతము స్థూలము.

ఇట్లు పంచీకృతమైన పృథ్వినుండి యోషధులును, వాని నుండి యన్నమును పుట్టుచున్నవి. అన్నము నుండి రజోవీర్య ములేర్పడుచు క్రమముగా గలుగుచున్నవి. రేతస్సు నుండి శిరఃపాణ్యాద్యవయవములుగల పురుషశరీరము పుట్టుచున్నది. పురుషుడు అన్నరసమయుడు. ఆతని శరీరము పంచభూతాత్మ కము. సమస్త ప్రాణులయు శరీరము లిట్లేయని వర్ణనలలో తెలియు పురు

ష్టము ప్రధానము గనుక ఇచట ప్రశ్నోత్తరముగ నుదాహరింపబడు చున్నాడు. అతడు బ్రహ్మజ్ఞానాధికారి; యుక్తాయుక్తవిచక్షణుడు

పురుషార్థి

జడము సమర్థుడు. పురుషార్థముల నర్థించు వాడు. అతడు యథార్థబోధప్రయత్న ముగా ప్రవర్తించుచుండును. అతడు జ్ఞానవంతుడు. లోకా లోకముల నెఱుగును. వ్యాప్తిస్థానుండి యథార్థతత్త్వమును గోరుచున్నాడు. అతనినే బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రహ్మైక్య మును బొందింప శ్రుతి యనుగ్రహించుచున్నది. అట్టివాని యందు శ్రద్ధ నెలకొల్పుటకుగాను సృష్టివర్ణనము చేయుటకై వల్లు శోధించుచున్నది.

అట్టి పురుషుని బ్రహ్మజ్ఞానాధికారియగునట్లు చేసి యతనికి జ్ఞానోపదేశము చేయుట కావశ్యకమగు భూమిక, తదుపాత్త పాత్రమైన వాని కృపచేయబడుచున్నది.

మూ:- స హో వాచ పురుషోత్తమస్య ... । తస్మై స హోవాచ । అయం వై ... సత్యః । ... ఇదం పూర్వం ప్రతిష్ఠా । ...

టీ:- ఆయనకు సమాధానమగు బుద్ధిశక్తియు, జ్ఞానోపదేశ మునకై శిష్యత్వమును స్వీకరించినచో ఉపదేశము చేయుదు ననియెను. ఆరితేరిన వారికి కూడ, దక్షిణాదులు; ఉపాసనచేయు విధానములు; ఉపనిషద్భాగము అర్థ ప్రపంచ భాగము ప్రతిష్ఠ. ఇందు నన్ని విధముల చెప్పబడుచున్నది.

తా. వి.- బాహ్యములగు శరీరములు ప్రాణములు మనస్సు లెందలుగునది యాత్మయని భావించువారలనేకులు గలరు. బుద్ధి

శరీరంధ్రమునందాత్మత్వ బుద్ధి తొలగించుటకై ప్రత్యక్షసిద్ధమైన దానిని జెప్పుచున్నది

శాస్త్రానుకూలముగ జేయుటకు పూర్వము శరీరము, ప్రాణము, మనస్సు లాత్మయను నట్లుసమర్థించుటకు సహజముగా తొలగ బడుచున్నది. శరీరమునకు ప్రాణము లాత్మయని భావించుటచే శరీరమునం దాత్మత్వబుద్ధి తొలగుచున్నది. ఈవిధముననే ప్రాణాదులయం దాత్మత్వబుద్ధిని మరలించు ప్రకరణములచేత సమర్థించబడు చున్నది. తల్లి పిల్లవానికి చంద్రునిజూపించుటకు ముందు చెట్టు కొమ్మ చివరభాగపు, బుద్ధియందుగల్గు పైనుండువారి పరిటినుండి నక్షత్రమునకు కొమ్మపైనున్న చంద్రుని జూపును. శరీర మన్న రసవికారముగా నీతమున్నయిట్లు పరిణామమగుటచే పురుషుడన్న రసమయుడని చెప్పబడినాడు. శరీరమన్న మందమనుస్యుని, దీనియందు హృదయాదిస్థానమున నందుండు కత్తికాదిక సంధిగ్ధవిషయములగుటచే లోకమునందు చెప్పబడుచున్నది. శరీరాద్యనాత్మపదార్థములయందాత్మత్వబుద్ధిని తొలగించుట కుపాసనము విధింపబడినది. ఉపాసనమున కాలంబన మాత్మయని

అన్నమయకోశము

యనుసంధానము చిత్తశుద్ధి సమస్తమగ్ని కారము నిచట నాలంబనముగా గ్రహించి దానిపంచావయవములనాశ్రయ మన్నమయకోశమునకు గల్పింప బడినది. పూర్వకాండమునందలి వైదిక కర్మములకు చయన ప్రకార మత్యంతము పరిచితముగుటచే నది యిచట గ్రహింపబడినది.

ప్రతిపాద్యమానమగు జ్ఞానమునకు పూర్వాంగము కర్మనాచరింపవలయు
నని సూచనచేయుట స్పష్టమగుచున్నది. శిరస్సు పక్షములు పుచ్ఛ
ములు, మధ్యభాగము, పృష్ఠభాగమను సుప్రసిద్ధములగు
పురుషునియొక్క నైసర్గికావయవములు. పక్షియొక్క శిరఃపక్షాద్య
వయవములుగా భావనచేయుటకు వర్ణింపబడినవి. ఉపాసకుడు
యన్నమయకోశమునుగూర్చియే సమాలోచింపవలసినది. ఇట్లు పంచ
కోశము లన్నిటి బుద్ధి గుహాకాశమునందున్న బ్రహ్మమును తెలి
యుటకు ప్రతిబోధకమగు పంచకోశోపాసనము వివరింప
బడినది.

ప్రథమానువాకము సమాప్తము

ద్వితీయానువాకము

(ప్రాణమయకోశము)

౧। పూర్వోక్తమగు అన్నమయకోశమునకు ఉదాహరింపబడిన యన్న
మయకోశమునకు ప్రాణమయకోశము గలదు.

మూ:- అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయన్తే । యాః కాశ్చ పృథివీం
శ్రితాః । అథో అన్నేనైవ జీవన్తి । అథైనదపియన్త్యన్తతః । అన్నం హి
భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్ సర్వౌషధముచ్యతే । సర్వం వై తేఽన్న
మాప్నువన్తి । యేఽన్నం బ్రహ్మోపాసతే । అన్నం హి భూతానాం
జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్ సర్వౌషధముచ్యతే । అన్నాద్భూతాని జాయన్తే । జాతా
న్యన్నేన వర్ధన్తే । అద్యతేఽత్తి చ భూతాని । తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి।

టీ.- ఏ యేవి అన్నరసమయాత్మకములగు ప్రజలు గలవో వారంద రన్నమువలన బుట్టుచున్నారు. మరియు నన్నముచేతనే వృద్ధిని బొందుచున్నారు. తరువాత నీ యన్నమునందే లయమును బొందుచున్నారు. అన్నము భూతములలో శ్రేష్ఠమైనది. అందు వలన నది యౌషధమని చెప్పబడుచున్నది. అన్న మును బ్రహ్మముగా నుపాసించువారు సర్వాన్నములను బొందుచున్నారు. సర్వభూతములలో నన్నము శ్రేష్ఠము గనుక నది సర్వౌషధమని చెప్పబడుచున్నది. అన్నమును బ్రహ్మ ముగా నుపాసించువారు సమస్తాన్నములను బొందుచున్నారు. అన్నమువలన ప్రాణులు పుట్టుచున్నవి. పుట్టిన ప్రాణు లన్నము చేత వృద్ధిని బొందుచున్నవి. ప్రాణులచే నది భక్షింపబడు చున్నది; అది ప్రాణులను భక్షింపుచున్నది గనుక నది యన్న మని చెప్పబడుచున్నది. ఇట్టన్నకోశవివరణము సమాప్తము.

తా.టీ.- శరీర మన్నవికారమగుటచే నన్నమయకోశ మని పిలువబడినట్లు ప్రాణాత్మకమగునది ప్రాణమయకోశమని పిలువబడుచున్నది. మనస్సు చేయువలసిన సంకల్పవికల్పములగు చున్నది. మంచిచెడుగులను విచారించునప్పుడు మనోమయకోశ మనియు, విచారించినదాని సత్యవస్తువును నిర్ణయించినప్పుడు విజ్ఞానమయకోశమనియు, నిర్ణయించినదాని ఫలమగు నానం దము ననుభవించునప్పు డానందమయకోశమనియు, వ్యవహరింప బడుచున్నది.

బ్రహ్మోపదేశప్రకారమందు మనుష్యునకు తొలుత దగినది శరీరమునకు బాహ్యములగు భోగ్యపదార్థములు. ఏవి

క్షేత్రములోనున్నప్పుడు తాను దుఃఖించునని యు. ఏది సుఖముగా నున్నప్పుడు తాను సుఖించునని భావించుచు ప్రతిబింబించుచు బాహ్య ప్రపంచమునందు బాహ్యార్థజ్ఞానము సంపాదించుచున్నాడు. ఇట్టి బాహ్యార్థజ్ఞానమునకు సాధనమైనది ఈ శరీరమే. [illegible] ఉపాసనము విధింపబడినది. ఇందు చేత శరీరమునకు బాహ్యము [illegible] ఆత్మత్వబుద్ధి తొలగ గలదు. ఇంతవరకు దీనిని చెప్పబడినది.

బాహ్యప్రపంచాది కల్పనము

స్థూలశరీరముగానున్న పంచభూతాత్మకము లగు ప్రాణులు దేహోపాధి [illegible] నుండు [illegible] యన్నము వలన బ్రతుకుచున్నారు. భుక్తిగ్రాహకమైన యన్నముచేత ప్రాణాధారము జరుగుచున్నది. [illegible] సంసారము బాధ్యము కారణము సంభవించుచున్నవి. ఇది బయటనుండి వచ్చు చున్నది. స్థూలములో సూక్ష్మములున్నయవి [illegible] కారణము [illegible] బయటపడుచున్నవి. [illegible] యన్నము సమస్తప్రాణులు సృష్టిస్థితి [illegible] చేసి యున్నము [illegible] చున్నది. [illegible] సంస్థాపించి [illegible] యున్నది. ప్రాణసంరక్షణము [illegible] యున్నమన బడును. వృద్ధిక్షయరూపములగు ప్రాణులయొక్కయు, సర్వప్రాణి సముత్పత్తి [illegible] యొక్కయు శరీరములకుగూడ నన్నస్వరూపమే యగుచున్నది. అందుచే నీరెంటికి నన్నము

అన్నమయకోశ భావనము

చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లు బ్రహ్మభావమునుగలయున్నవాఁడు బ్రహ్మముగ నుపాసించినవాఁడు తనకు భూతములకుఁ బ్రాణముల యందాత్మత్వభ్రాంతి తొలఁగి యున్న పురుషుఁడు తనకు బ్రహ్మమును బొందుటకు. ఇట్టి ప్రాణోపాసనమునంతయు బుద్ధి నాశ్రయించుకొని దానిని బ్రహ్మతో నైక్యము పొందుటకు ప్రాప్తికలయుగా చేయఁబడినది.

౨౯ అన్న మాత్మయనుభావము స్థిరమైనతరువాత పర్యాలోచించి బుద్ధిని మరలునట్లు ప్రాణమయకోశవర్ణనము ప్రవేశపెట్టబడుచున్నది.

మూ:- తస్మాద్వా ఏతస్మాదన్నరసమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా ప్రాణమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య ప్రాణ ఏవ శిరః । వ్యానో దక్షిణః పక్షః । అపాన ఉత్తరః పక్షః । ఆకాశ ఆత్మా । పృథివీ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

టీ:- అన్నగా భావించబడును శరీరాదిస్థూలభాగమున చేసినాత్మభావము నన్నరసమయాత్మ యొండు. దీన్ని కంటె భిన్నమైన ప్రాణమయకోశము. అది యున్న దేహమంతయు వ్యాపించి సూక్ష్మతరము. అట్టి ప్రాణమయమునందే యీ యన్నరసమయము పరిపూర్ణమై యున్నది. ఈప్రాణమయాత్మకూడ పురుషాకారముదే. అన్నమయకోశవలె పరిగణించి ప్రాణమయమునకూడ పురుషాకారమును చెప్పుచున్నారు. ప్రాణవాయువు శిరస్సు. వ్యానవాయువు దక్షిణ పక్షము; అపానవాయువు ఉత్తరపక్షము; సమానవాయువు మధ్య భాగము; భూమి యధిష్ఠానభూతమగు పుచ్ఛము.

తా. వి.:- బ్రహ్మజ్ఞానమునకై సుసాధనమై ప్రాణ మయకోశము యొక్క స్వరూపవర్ణనము ప్రారంభింపబడు చున్నది. ప్రాణమయకోశము శరీరమునందు ఉండు నట్టియు సూక్ష్మతరమును, అన్న మయకోశమునకు లోపల నిండియున్నది. అది వాయు మయము. దానిచే అన్నమయకోశము పూర్ణముగ నిండి యున్నది. అన్నమయకోశమువలె యిది యాకృతిగలదై యున్నది. ప్రాణవాయువృత్తి భేదములే సమష్టి నిమిత్తమైనవి. ప్రాణము శిరః స్థానీయమైనది. ఈ ప్రాణము ప్రాణాపానవ్యానోదానసమా నములను నయిదు రూపములను పొంది ప్రాణమయకోశ మగు చున్నది. అన్నమయకోశమునకు ప్రాణమయకోశ మాత్మ యగును. సకలమును ప్రాణమే యన్నమయకోశమున కాత్మత్వము సిద్ధిం చెను.

ప్రాణమయకోశః

పూర్వోక్త శ్లోకమువలె అన్నమయ కోశము నాశ్రయించి యాత్మభావముచే వర్తిల్లుచున్న ప్రాణ మయకోశముగూడ పురుషాకారమున వర్ణింపబడుచున్నది. వ్యాపకమగు ప్రాణ వృత్తి ప్రాణమయకోశమునకు శిరస్సు. వ్యాన వృత్తి దక్షిణపక్షము; అపానవృత్తి యుత్తరపక్షము; శరీరమధ్య మందున్న సమానవృత్తి యాత్మ; పృథివీదేవత స్థితిహేతు వగుటచే పుచ్ఛమగుచున్నది. పృథివి ప్రతిష్ఠాహేతువు కాని- నుదానవృత్తి సూక్ష్మమగుటచేత బహువృత్తి ప్రాణవాయుల దేహ సంధారణము. ప్రాణకోశమునందు ముఖనాసికాస్థానములను

ప్రాణమయకోశ భావము

పైకిలేచియుండుటచే పాణిపాద్యాదిశిరస్సనియు, దక్షిణభుజము దక్షిణపార్శ్వముగానుండుటచే దక్షిణపక్షమనియు, వామభుజమూలముచే వామపక్షమనియు, ఉదరమధ్యభాగము నాభిపర్యంతముగనుండుటచే మధ్యమాత్మయనియు, దేహముగుండు ప్రాణాద్యంగములకు ప్రాణాధారభూతమై పదస్థితికి హేతువగుటచే మూలపాదము పుచ్ఛమనియు చెప్పబడినది. ఈ ఆకారమును ఇక్కడ చూచి యుపాసించునతడు సదా స్త్రీపుత్రాదిపారియుక్తుండగును. అంతియే గాక ప్రతిష్ఠాపరుండును పశ్చాత్ పొందుచున్నాడు. ఇట్లు చెప్పబడిన వేదార్థముచే ప్రాణమయకోశోపాసనము సూచింపబడుచున్నది.

ద్వితీయానువాకము సమాప్తము

తృతీయానువాకము

(ప్రాణమయకోశము)

అ: పూర్వానువాకమున సూచింపబడిన ప్రాణమయకోశముయొక్క శ్రేష్ఠ్యము ఈయను వాక్యమున వర్ణింపబడుచున్నది.

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణన్తి । మనుష్యాః పశవశ్చ యే । ప్రాణో హి భూతానామాయుః । తస్మాత్సర్వాయుషముచ్యతే । సర్వమేవ త ఆయుర్యన్తి । యే ప్రాణం బ్రహ్మోపాసతే । ప్రాణో హి భూతానామాయుః । తస్మాత్ సర్వాయుషముచ్యత ఇతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య ।

తా:- అగ్నిముఖ్యులగు దేవతలు వాయ్వాత్మకుడగు ప్రాణ శ్రేష్ఠుని సర్వప్రాణులు సమాశ్రయించి ప్రాణకర్మ చేయు చున్నారు. ఇంద్రియములన్నియు ముఖ్యప్రాణుని వలన చలించు చున్నవి. మనుజులు, పశువులు ప్రాణమునాశ్రయించియే చలించుచున్నారు. ప్రాణము భూతములకాయువు. అందువలన సర్వాయుష మనబడును తెలుపవలెనని చెప్పబడుచున్నది. ఇతర శిష్యు లకీనయుక్తమయోన్మయమా శరీరమునందున్న యీ ప్రాణసూ యాత్మ.

శా. వి:- సత్త్వగుణప్రధానులగు వహ్న్యాదిదేవతలు రజోగుణప్రధానులగు మనుజులు, తామసప్రవృత్తులగు

ప్రాణసంయోగము

గవాశ్వాదిపశువులు స్వస్వవ్యాపారములకు ప్రాణవాయువునాశ్రయించి సంచలనముచేసిన ప్రాణవంతములగుచున్నవి. ఇంద్రియములుకూడ దానివలననే చేష్టావంతములగుచున్నవి. శరీరమునందు ప్రాణవాయు వున్నంత వఱకు నాత్రయమాయువున్నదందురు. అదిలేనిచో యాయువు నశించును సర్వప్రాణులకు. అందువలన నాత్మభూతమగు శ్రీ వనమునకు హాత్మభావమును పడసి ప్రాణమే యాత్మయని యుపా సించువారు శ్రేయస్సునొందుదు రుపనిషత్తులనుండి తెలి సికొనుచున్నారు. ప్రాణసంయోగమునకు హాత్మత్వబుద్ధి స్థిర మై యుండు దన్నమయకోశమునందలి యాత్మత్వబుద్ధి తొలగును. సాధకుని కట్టి ప్రాణసంయోగాపాసనమునం దాసక్తియుండుటకై ఫలము కూడ నిరూపింపబడినది.

అవ: పూర్వ ప్రాణమయకోశమున అన్నమయాత్మకో చెప్పిన రీతి నిరూపించి మనోమయకోశమునకు మరల్పుటకై ప్రాణమయకోశమునొక్క పురుషవిధత్వమును వర్ణించుటకు మూలముగ మనోమయకోశము ప్రవేశపెట్టబడుచున్నది.

మూ:- తస్మాద్వా ఏతస్మాత్ ప్రాణమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా మనోమయః । తేనైష పూర్ణః ।

స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య యజురేవ శిరః । ఋగ్దక్షిణః పక్షః । సామోత్తరః పక్షః । ఆదేశ ఆత్మా । అథర్వాఙ్గిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ।

టీ:- అన్నమయకోశమున కాత్మగా ప్రదర్శింపబడినను బాహ్యమగుటచే నీ ప్రాణమయకోశము నిజముగనాత్మకాదు. ప్రాణమయకోశమునకంటె సూక్ష్మతరమగు మనోమయాత్మ యొక్క పురుషవిధానము చూపబడుచున్నది. ప్రాణమయాత్మ పురుషాకారము ననుసరించి యా మనోమయుని పురుషవిధాన మేర్పడుచున్నది. ఆ మనోమయాత్మకు యజుస్సే శిరస్సు, ఋక్కు దక్షిణపక్షము, సామము ఉత్తరపక్షము; బ్రాహ్మణము ఆత్మ; అథర్వాంగిరసులచే గనుగొనబడిన మంత్రబ్రాహ్మణములు ప్రతిష్ఠాస్థానమగు పుచ్ఛము.

తా.వి:- మనోమయకోశము ప్రాణమయకోశముకంటె సూక్ష్మతరము. అందుచే ప్రాణమయకోశము మనోమయకోశముచే పూర్ణమగుచున్నది. మనోమయకోశము ప్రాణమయకోశమున కాత్మయగుచున్నది. సంకల్పవికల్పాత్మకమగు అంతఃకరణము మనస్సు. తన్మయము మనోమయకోశము. స

మనోమయకోశ స్వరూపము

ప్రాణాపానాత్మకమగు ప్రవృత్తియే ఇక ప్రాణమయము. అన్నమయ కోశము తమః ప్రధానమగుటచే బాహ్యవిష్టమై యున్నది. క్రియాజ్ఞానశక్తు లవలంబనాభావు. ప్రాణమయకోశము రజో రూపమగుటచే ఇది క్రియాప్రధానమగుచున్నది. తమోన్విత మగు త్రిగుణము మనోమయకోశాంతరములచే సంకోచము చారిత్ర్యవాదులకు స్థానమగుచున్నది. రజోమిశ్రితసత్త్వగుణము విజ్ఞానమయకోశమునందు యజ్ఞాదిక్రియాతంత్రకర్మలయందు స్వతంత్రబుద్ధిని క్రియలయందును కర్తృత్వమును వహించుచున్నది. శుద్ధసత్త్వగుణానందమయకోశము ప్రియమోదప్రమోద ములను అనుభవించుచున్నది. జ్ఞానశక్తి స్వరూపమగుచే ఇచ్ఛా శక్తియును క్రియాశక్తి, కర్తృత్వశక్తి, భోగశక్తియని త్రివిధ మగుచున్నది. క్రియాశక్తి జ్ఞానశక్తులకు మధ్యవర్తియైనట్టి నవలంబించు మనోమయకోశము.

మనోమయకోశము ప్రాణమయకోశముకంటె సూక్ష్మతరమై ప్రాణమయకోశమును వ్యాపించి దానికి అభ్యంతరము గానున్నది. మనోమయకోశమునం దాత్మచైతన్య మభివ్యక్తమగుటవలన నది సూక్ష్మతరమై ప్రాణమయకోశమును వ్యాపించు నని చెప్పబడుచున్నది. ప్రాణశక్తికంటె జ్ఞానశక్తి మిక్కిలి వ్యాపించియున్నది. ఇచట మనస్సనుమాట బాహ్య ములగు శ్రోత్రాదీంద్రియములు, జ్ఞానేంద్రియములు కలిసిన అంతఃకరణమును సూచించుచున్నది. ఈ మనోమయ

మనోమయకోశము వ్యాపకము

కోశముకూడ — యజుర్వేదము ౫. ఈ మన్త్రిమయము
ప్రాణమునకంటె శ్రేష్ఠము.

మనోమయకోశమునకు యజుర్వేదము శిరస్సు; ఋక్కులు దక్షిణపక్షము; సామము ఉత్తరపక్షము. బ్రాహ్మణవాక్యము ఆత్మ; అథర్వాంగిరసము ప్రతిష్ఠారూపమగు పుచ్ఛము.

మనోమయ కోశ
పక్షాదికల్పనము

యజుర్వేదమంత్రములు సామాన్యముగా పద్యములుగా నుండవు. వాటిచే స్వాహాకారప్రాధాన్యముగ హవిస్సు హోమము చేయుదురు. అందువలన యజుర్వేదము ప్రధానమై శిరస్సని చెప్పబడినది.

యజుస్సువలెనే సామములో ప్రధానముగ ఋక్కులు చెప్పబడి యున్నవి. ఋక్సామదేవతాప్రకాశకమగు బ్రాహ్మణభాగము యజుర్వేదమునే సాధించుచున్నది.

యజురాదుల నిత్యత్వము

విశిష్టములగు పదములు వాక్యములు ఉదాత్తాదిస్వరములు, హ్రస్వదీర్ఘప్లుతములు, ధ్వనివిశేషములు, అకారాదివర్ణములు, ఇవన్నియు అనిత్యములై విశిష్టమగు వాక్యసమూహముచే నమర్చబడి శ్రోత్రేంద్రియమై యాత్మజ్ఞానసంస్కృతమై శ్రోత్రద్వారమున యజుస్సు ప్రత్యక్షభావమునొంది గ్రహింపబడు మనోవృత్తులు యజుస్సులగుచున్నవి. ఈవిధమునఁనే ఋక్సామములుకూడ చెప్పబడినవి గ్రహింపవలెను. ఇట్టి మంత్రములన్నియు మనోవృత్తిరూపము లగుచున్నవి. మనోవృత్తులన్నియు నాత్మచైతన్యసముపేతములు గనుక యజురాదివేదాధ్యయనము క్షేత్రాత్మవిజ్ఞానమే యగుచున్నది. అందువలన వేదములకు నిత్య

త్వము సిద్ధించుచున్నది. శాంతిశాంత్యాదిప్రతిష్ఠలకు కారణ మగుటచే ప్రాణము ప్రధానమగుటంజేసి యథర్వణాంగీరసము పుచ్ఛమని ప్రస్తావింపబడినది.

తృతీయానువాకము సమాప్తము

చ తు ర్థా ను వా క ము

(విజ్ఞానమయకోశము)

అ॥ ఈ కాత్మీయుద్విని క్రమముగ తెలిసించు విజ్ఞాన ప్రకారకయందు మనోమయకోశము మూలమవసూత్రము. మనో మయకోశ మాత్మయని యుపాసనము చే ప్రాణమయకోశముసం బాధ్యత్యంతము తెలుపుచున్నది. పూర్వానువాకాంత్యమునం దుదాహరింపబడిన మనోమయమాత్మయని వర్ణించుశ్లోకమును శ్రుతి వివరించుచున్నది.

మూ॥ యతో వాచో నివర్తన్తే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కదాచనేతి ।

తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య ॥

తా॥ ఏ యానందస్వరూపుని పొందలేక వాక్కులు మనస్సుతోగూడ వెనుకకు మరలివచ్చుచున్నవో యట్టి బ్రహ్మానందము నెఱిగినవాడు దేనికిని భయపడడు మనోమయకోశోపాసకుడు తప్పకుండ భయపడును.

పూర్వమున్న ప్రాణమయాత్మకు దానియందు వ్యాప్తినమనో
మయాత్మ యుండెను.

తా. వి.- వేదబ్రహ్మమును గూర్చిన శబ్దములు,
మనస్సునందున్న ప్రతిబింబమున్నచో యుత్పత్తి యగుచుండవచ్చునని
శబ్దబ్రహ్మమును మనోమయాత్మాధిష్ఠితముగ నుపాసించువా
రెవ్వరును భయపడరు. నామరూపాత్మకమగు వస్తువులను
మనస్సంబంధమగు శబ్దములచే గ్రహింపగలము. మనోమయ
కోశమునందున్న శబ్దములచే వర్ణింపబడు
చున్నవి. శబ్దబ్రహ్మము నామరూపవర్ణిత
మగుటచేత పూర్వోక్తముగ నుపాసించిన శబ్దాని

మనోమయ
కోశాత్మత్వము

మనస్సు తెలియఁగలదు. అందువలన దాని మనోనిష్ఠరూపము
లచే వర్ణింపబడలేదు. మనోమయకోశము ప్రాణమయ
కోశమునందుండుటను వ్యాపించుటచే దానికి యాత్మయగుచున్నది.
మనోమయముచేతనే ప్రాణమయము ప్రకాశించునది
యున్నది. అందువలన దానికది యాత్మయగుచున్నదని
చెప్పబడుచున్నది.

అ. ఉపాసకుని మనస్సును మనోమయకోశమునుండి
మరల్చి తద్ద్వారా విజ్ఞానమయకోశము
ప్రవేశింపజేయుచున్నది.

మూ:- తస్మాద్వా ఏతస్మాన్మనోమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా
విజ్ఞానమయః । తేనైష పూర్ణః ।

స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం
పురుషవిధః । తస్య శ్రద్ధైవ శిరః । ఋతం దక్షిణః పక్షః । సత్యముత్తరః
పక్షః । యోగ ఆత్మా । మహః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి

టీ:- ఆ ప్రాణమయుని కాత్మభూతుఁడైయున్న మనోమయాత్మకంటె వేఱయినట్టియు, అభ్యంతరుఁడైనట్టియు మనోమయునకు ఆత్మభూతుఁడైనవాఁడు విజ్ఞానమయుఁడు. విజ్ఞానమయాత్మచేత నీమనోమయాత్మ పూర్ణుఁడగుచున్నాఁడు.

విజ్ఞానమయాత్మ పురుషవిధముగలవాఁడు. మనోమయాత్మపురుషవిధత్వము ననుసరించియే విజ్ఞానమయునిపురుషవిధత్వము చెప్పఁబడుచున్నది. విజ్ఞానమయునకు శ్రద్ధయే శిరస్సు, ఋతసత్యములు దక్షిణోత్తరపక్షములు. సమాధానమాత్మ; మహత్తత్త్వము పుచ్ఛము.

తా. వి:- విజ్ఞానమయకోశము మనోమయకోశముకంటె సత్యంతరము, సూక్ష్మతరము. మనోమయకోశము విజ్ఞానమయునిచే పూర్ణమైయున్నది.

విజ్ఞానమయకోశస్వరూపము

మనోబుద్ధ్యహంకారచిత్తములని యంతఃకరణము నాలుగువిధములు. సంకల్పాత్మకమగునది మనస్సు. మంచిచెడులనుగూర్చి వితర్కించునది. నిశ్చయాత్మకమగునది బుద్ధి. ఇది మంచి యిది చెడుగని బుద్ధి నిశ్చయించును. అభిమానాత్మకమగునది యహంకారము. చేతనాత్మకమగునది చిత్తము. మనస్సుచే మననము చేయుచున్నాము. బుద్ధిచే దేనినైన నిశ్చయించుచున్నాము. అహంకారముచే నహంకృత్యమును వహించుచున్నాము. చిత్తముచే చైతన్యము ననుభవించుచున్నాము. ఉత్పత్తిభేదయము మనస్సనియు వ్యాపారభేదమగుచున్న

సత్త్వగుణాత్మకమగు జ్ఞానశక్తియందలి ఈశానుగ్రహభాగము రాగద్వేషాదిదోషదూషితమై మనస్సునందు రజోగుణప్రభాగము కర్తృత్వకర్మత్వకలితమై విజ్ఞానమగుచున్నది. ఆవిజ్ఞానమే 'నేను' కర్త యను వివిక్తవిజ్ఞానమును గ్రహించును. విజ్ఞానమునకు దీని విజ్ఞానమయకోశము.

కర్తృత్వములను నిర్వహించునది విజ్ఞానమయకోశము. యజ్ఞాదిసత్కర్మానుష్ఠానము విజ్ఞానమయుని కర్మలుచేతనే. అతనికి కర్తృత్వము సిద్ధించుచున్నది.

విజ్ఞానమయుని ప్రధానాంగములు

సత్కర్మానుష్ఠానమునందు కర్తృత్వము లేకుండ శ్రద్ధ గలుగును. అందుచే శ్రద్ధ విజ్ఞానమయుని శిరస్సని చెప్పబడుచున్నది. ఋతశాస్త్రజ్ఞానము ఋతము. శాస్త్రప్రమాణానుసారముగా ఆచరించుట సత్యము. ఆచరించు విజ్ఞానమయునకు దక్షిణోత్తరపక్షములు. యోగము మన ఆత్మస్థితిసమాధానము. అదియే విజ్ఞానమయునకు ఆత్మగా చెప్పబడెను. అందుచే ఇది పుచ్ఛమని చెప్పబడుచున్నది. సర్వవిజ్ఞానములకు ప్రతిష్ఠాధారమగు మహత్తత్త్వము పుచ్ఛముగా చెప్పబడుచున్నది.

చతుర్థానువాకము సమాప్తము

పంచమానువాకము

(ఆనందమయకోశము)

అ॥ విజ్ఞానమయబ్రహ్మోపాసనాఫలము దిగువశ్లోకముచే ప్రస్తావింపబడుచున్నది.

మం:- విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే । కర్మాణి తనుతేఽపి చ । విజ్ఞానం దేవాస్సర్వే । బ్రహ్మ జ్యేష్ఠముపాసతే । విజ్ఞానం బ్రహ్మచేద్వేద । తస్మాచ్చేన్న ప్రమాద్యతి । శరీరే పాప్మనో హిత్వా । సర్వాన్కామాన్ సమశ్నుత ఇతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య ॥

టీ:- విజ్ఞానము యజ్ఞమును చేయుచున్నది. మరియు కార్యకర్మల నాచరింపజేయుచున్నది. దేవతలందఱు అన్నిటికంటె పెద్దదియగు విజ్ఞానబ్రహ్మము నుపాసించుచున్నారు. విజ్ఞానమును బ్రహ్మముగా తెలిసికొని యావిజ్ఞానబ్రహ్మమునుండి ప్రమాదము పొందనివాడు శరీరమునందుగల పాపములను విడిచి సమస్తకోరికలను పొందుచున్నాడు.

ఇచ్చట చెప్పబడుచున్న విజ్ఞానమయుడే మనోమయునికి ఏమనఁగా పూర్వమనోమయాత్మ యనుచున్నారు.

తా. వి:- విజ్ఞానవంతుడు శ్రేష్ఠాపురుషుడగు యజ్ఞాది వైదికకర్మలను కృష్యాదిలౌకికకర్మల నాచరించుచున్నాడు.

విజ్ఞానమయబ్రహ్మోపాసనము

సమస్తదేవతాజాలము విజ్ఞానస్వరూపమును కంటె విజ్ఞానమయుడు మనోమయాత్మగా చెప్పబడుచున్నాడు. విజ్ఞానము సర్వశ్రేష్ఠము కావుననే సమస్తదేవతలును బ్రహ్మస్వరూపమును నుపాసించుచున్నారు. వారందఱును జ్యేష్ఠత్వసంపన్నులగు

చున్నాడు. అన్నమయాదులాత్మలు కావు. విజ్ఞానమయుడే బ్రహ్మ మని ప్రమాదవశాత్తుగా జ్ఞానమునకలిగి విజ్ఞానమయమును బ్రహ్మ మనుకొను వారికి నేను బ్రాహ్మణుడను, గృహస్థుడను, కర్త నను మొదలగునట్టి అభిమానములు కలిగి కామ సంకల్పాదులగు దుఃఖములకు హేతువులగు సకల సంతాపములు కలుగును. బ్రహ్మలోకమున సంకల్పమాత్రముచేతనే సంతా పములతో పరిభోగములయందు. అలోకమున బ్రహ్మజ్ఞాని యగువాడు గలిగి మార్గముచున్నాడు. ఈ విజ్ఞానమయుడు మనోమయుని ఆత్మయనుచున్నాడు.

ఈ విజ్ఞానమయునియంతరాత్మయగు ఆనందమయునిగూర్చి తెలియజేయుటకై ఉపాసనకొరకు ప్రవేశపెట్టుచున్నాడు.

మూ:- తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాత్ అన్యోఽన్తర ఆత్మాఽఽనన్దమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య ప్రియమేవ శిరః । మోదో దక్షిణః పక్షః । ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః । ఆనన్ద ఆత్మా । బ్రహ్మ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి

టీ:- మనోమయాత్మయగు విజ్ఞానమయునికంటె నితరుడు, అంతరాత్మయగు ఆనందమయుడున్నాడు. ఆనందమయునిచేత ఈ విజ్ఞానమయుడు పరిపూర్ణుడైయున్నాడు. ఈ ఆనందమయుడును పురుషవిధముగలవాడు. విజ్ఞానమయుని పురుషాకారత్వమును అనుసరించి ఆనందమయుడు పురుషవిధుడగుచున్నాడు. ఆనందమయునకు ప్రియమే శిరస్సు; మోదప్రమోదములు దక్షిణోత్తరపక్షములు. ఆనందమాత్మ; బ్రహ్మమే పుచ్ఛము.

తా. వి.- ఆనందమయకోశము విజ్ఞానమయకోశము కంటె నాంతరము సూక్ష్మము నగుచున్నది. వస్తుప్రాధాన్యము చేసికొనుట యానందము సత్కారము.

ఆనందమయుడు
విజ్ఞానమయునికంటె

అయినను ఆ స్వరూపములయొక్క సత్త్వ ప్రధానమగు వృత్తులచేత ఘటాంతర్గతమగు నాకాశమువలె నియమితమైనప్పు డది ప్రియమోదాదిరూపములచే వికారము నొందును. ఇట్టి వికారమోదాదిసహితమైనదే యానందమయమని చెప్పబడుచున్నది. ఆనందమయుడు విజ్ఞానమయునికంటె భిన్నుడు. అతనికి కర్తృత్వము లేదు. అతడు భోక్తృస్వరూపుడు. విజ్ఞానమయుడు మనోమయునిచే నిండియున్నది. శరీరమునందంతటను ప్రాణమయకోశము వ్యాపించియున్నది. ప్రాణమును గూడిన దేహమునందంతటను మనోమయాత్మత్వముగ చేతనజ్ఞానకోశము వ్యాపించియున్నది. మనఃప్రాణములతోగూడిన శరీరమునందంతటను విజ్ఞానమయాత్మ యనగా కర్తృభోక్తృమగు మావరించియున్నది. విజ్ఞానమనఃప్రాణవిశిష్టముగు దేహమునందంతటను హృదయాంతర్గతమగు భోగాంతరాత్మయగు సుఖమిచ్చెడు మనుభవింపబడుచున్నది. ఇట్టుగనుక ప్రాణమయ మనోమయవిజ్ఞానానందమయములలో పూర్వపూర్వకోశము, ఉత్తరోత్తరకోశము నావరించి శరీరమునందంతటను వ్యాపించియున్నది. సుఖము గలిగినప్పుడు దుఃఖము గూడ ననుభవింపబడుచున్నది. కాని దుఃఖము మనోమయధర్మము. సుఖమానందమయధర్మము.

అనంతము మహాభావము కాదు. అది భావరూపము, (Positive Existence). పరిమాణములను పరిచ్ఛేదించి [illegible] మహా సాంతభావము కల్గియున్నది.

అనంతము మహాభావము కాదు

మహాభావము [illegible] పరిమాణము పరిచ్ఛిన్నము [illegible] మహాభావము [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] మహాభావము [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కాదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చున్నది.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

ఆనందస్వరూపము

[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][1]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] కూడనగుచున్నది. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(1) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ([illegible] 1-8-41)

అనిదే భావము. అట్టి త్రిపుటీరహితమగు నద్వైతమే పర బ్రహ్మము. అది నిత్యము. ద్వైతమున్నను భయకారణమే యగును. నిత్యమగునట్టి యద్వైతము పరమసుఖము. స్వస్వరూపమే యద్వైతము. తనవలన తనకెన్నడును భయము గలుగనేరదు. ద్వైతము మిథ్య ద్వైతభ్రాంతియున్నవారికి జాగ్రత్స్వప్నములయందు దుఃఖానుభవము సంభవించునది ఏకరససుఖానుభవము లోపించినది.

పుత్రకళత్రాద్యుపాధినాశమును చేసికొని ప్రవర్తించు చున్న యానందస్వరూపమగు శ్రీయమానాదిసహితమైన మానవ మయకోశము. అందువలన నానందమయము కోశము నిరుపాధికమగు సాక్షాదానంద స్వరూపము కానేరదు. ఇచట మయట్ ప్రత్యయము వికారార్థము. ఆనందవికార మానందమయము. సృష్టి తర్వాత యీ సందర్భమునందు స్పష్టికి ప్రవేశించినాడని శ్రుతి[1] తెలుపుచున్నది. ఆనంద మయమే యాత్మయైనచో తన్ను తాను ప్రవేశించుట యసంభవము. స్వహస్తమునకు వెలుపలనున్నవాడు స్వహస్తమును ప్రవే శింపగలడుగాని స్వహస్తమే స్వయముగా తనలోనికి ప్రవేశింపలేదు. పరబ్రహ్మము నిర్గుణము నిర్వికల్పము. ఆనందమయము ప్రత్యక్షముగ కోశస్వరూపమున సవికారమైనదై 'ఇది బ్రహ్మము కాదు', 'ఇది బ్రహ్మము కాదు'[2] శ్రుతిచేత

ఆనందమయము కాత్మ రూపము బ్రహ్మానందము కంటె భిన్నము

(1) ఆనందమయమాత్మానముపసంక్రామతి (తై 2-8)
(2) నేతి నేతి (బృ 3-9-26)

అను మన్నారు. ప్రత్యక్షముగ గోచరమగుచున్న యానంద మయునకు శిరము మొదలగు నవయవకల్పనము సాధ్యమగును గాని యగోచరమగు బ్రహ్మమున కది సాధ్యము గాదు. భిన్నమైన మునకు ప్రతీకగా భావింపబడుచున్న యానందమయుడు బ్రహ్మేతరము గావలయును. ఇంద్రియములకగోచరమగునది ప్రతీకగా నాలంబనార్హము కానేరదు. కనుక పరిశీలింపగా పర బ్రహ్మ మొకటియే యీ సకలజగత్తునకు ప్రతిష్ఠాస్థానము కాగల దని పరబ్రహ్మముయొక్క ప్రతిష్ఠాత్వము నూహించి చెప్పబడినది.

విజ్ఞానమయునియందు లగ్నమైన సాత్త్వికబుద్ధి శోభిల్లుచున్నదై యనుభవముగ భోగింపబడిన యానందమయుని బ్రహ్మభావమున ననుభవించుటకై ప్రాప్యము

ఆనందమయుని పుచ్ఛప్రతిష్ఠ

వలెనే యుచితమగు నతనికి పురుషవిధ త్వము యోజనముచే వర్ణింపబడుచున్నది.

ఆనందమయుడు పూర్వోపాసనాఫలములగు నన్నమయాదికోశ ములయందుండు వాని సారము. విద్యాకర్మఫలములకు ప్రియమైన దాని నానందమయాత్మయనంతటి యానందశక్తిముచే నన గతములగుచున్నది. ప్రియమోదములకు కారణమగు నిష్టవస్తు ముచే నానందమయుని శిరోభాగముగ నాతనికీ చెప్పబడు చున్నది. ఆనందమయునకు ప్రియము శిరస్సు. ఇష్టములగు పుత్త్రా దుల దర్శనముచే గలుగునుఖము ప్రియము. ప్రియలాభముచే గలుగుసంతోషము మోదము. లభ్యమైనవాని యనుభ వముచే గలుగు ప్రకృష్టమోదము ప్రమోదము. ఆనంద మయునకు మోదప్రమోదములు దక్షిణోత్తరపక్షములు.

ఆనందమాత్ర, విషయానుభవము లుపాధిభేదములగుటచే విచ్ఛి
న్నరూపమగుచు లగుచున్నవి. ఆనందము పరిచ్ఛిన్నమైన సామాన్య
రూపము. శ్రీమద్భాగవతాదుల పరమానందరూపమగుచున్నది. పర
బ్రహ్మమే నిరతిశయానందము. అది నిరుపాధికము. విషయ
జనితము. అది సోపాధికమగుచున్నది. ఈ ప్రదేశింపబడు కర్మోపాధి
భేదమునుచేతను. మనుష్యాదిభేదములచేతను ప్రకర్షమగు సత్క
ర్మారాధన వరుసనివృత్తికమగును. కర్మఫల మనుష్యాది
సుఖముగాక యానందాంశమే, కామ్యకర్మలచేత నవృద్ధమగు
చున్నది. ఆ కర్మలచే తగుమాత్రమే ప్రకాశమగుచున్నది,
జ్ఞానముచేతను, బ్రహ్మచర్యముచేతను, శ్రద్ధచేతను సంచితా
పరిశుద్ధులగుచున్నవారో యెంతయెంత యధిక ప్రసన్నులై యున్న
నానందవిశేషము వృద్ధియగును. శ్రోత్రియత్వము, అకా
మహతత్వము కలిగినవారికి మనుష్యాది పరమానంద మగు
చున్నది. పరమగు నాలుగు క్షయగువానందము శ్రుతి
భోగములను పొంది యుండును. ఈయానందమే పరబ్రహ్మము.
అపరబ్రహ్మమే హిరణ్యగర్భ స్వరూపమై సమస్తవిశేషములచే
ఉపాధియగుచున్నది. అది కోశపంచకాంతరము. దానిచేతనే ప
రమార్థసంబంధమగుచున్నది. దానినుపదేశించుట
కొఱకే పంచకోశములు చెప్పి దానికి పరమాత్మ తారతమ్య
బ్రహ్మోపదేశము శ్రీ భగవత్పాదులచే వివరింపబడిన
కోశవాదము బోధింపబడినది. పూర్వపూర్వకోశమున కుత్త
రోత్తరకోశ మాత్మయని వర్ణింపబడి పూర్వపూర్వకోశము
అనాత్మయని శ్రీ భగవత్పాదుల కార్యకారణముగా నిరూపించెను

గౌ తరలోకము నిశ్చయముగా పూర్ణత్వమని యుపదేశించుటవలన తాత్పర్యము కాదు. పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కారము భగవత్ప్రాప్తికి ప్రతిష్ఠాభూతముగా స్పష్టమగుచున్నది. అదియే యుపనిషత్ కల్పిత ముఖ్యసిద్ధాంతభావమునకు సమాధానము.

పంచమప్రశ్నము సమాప్తము.

ష ష్ఠ ప్ర శ్న ము

ఈ! ప్రశ్నము ష ోడ శ క ల సం బం ధి లక్షణములచే నిరూపింపబడినది. నాడీభేదములు - ప్రాణాదులప్రవృత్తులు సర్వాంగములందు వ్యాపించుటయు యథార్థముగ ప్రకటింపబడినది. పంచకోశములతో యాత్మయొక్క సంబంధము సకలశరీరములను లోకాంతరగమనమును వివరింపబడినది. బ్రహ్మస్వరూపము, సర్వజగదాధారమనియు వివరింపబడినది. ఇట్టి సర్వప్రతిష్ఠాభూతము నిరుపాధికమగు బ్రహ్మజ్ఞానము మనన మునిచే నిర్ణయింపబడియున్నది. అందువలన ప్రశ్నోప నిషత్తు మరియొక భావముచే విశదీకరించు నిగమనము చేయ బడుచున్నది.

శ్లో:- అథ హైనం సుకేశా భారద్వాజః పప్రచ్ఛ భగవన్ హిరణ్యనాభః కౌసల్యో రాజపుత్రః

టీ:- ఎవ్వఁడైనను బ్రహ్మము లేదని తెలిసికొనినవాఁడు స్వయముగా లేనివాఁడే యగుచున్నాఁడు. బ్రహ్మము గలదని యెవఁడయినను తెలిసికొనినయెడల నాకారణముచే వానిని సత్పురుషునిగా తెలిసికొనుచున్నారు.

తా. ప:- బ్రహ్మము లేదనితలంచువాఁడు స్వయముగ నసత్పురుషుఁడై పురుషార్థమును గోల్పోవును. అన్నమయాది కోశము లాత్మయనుజ్ఞానము పోయిన జనులకొనినను సామాన్యజనులకు ప్రత్యక్ష ప్రమాణముచే ధృతిచెంది బ్రహ్మమున్న దనుజ్ఞానము గలుగుటలేదు. కాని బ్రహ్మమనుజ్ఞానము కలుగుటలేదు. కనుక బ్రహ్మము లేదనుచున్నారు. అట్టివాఁడుండి నను లేనివాఁడే యగుచున్నాఁడు. "బ్రహ్మమనునది లేదు లే దున్నది. కాలినాభాగము తెలిసిన సర్వశాస్త్రములెట్లు బ్రహ్మము సాధారణము చేసికొని ప్రవర్తించి గల్గుచున్నది; సర్వ ప్రవృత్తి సదియే కారణము; అది సత్యమే." ఇట్టి బ్రహ్మ స్వరూపమును తెలిసికొనినవాని వాస్తవరూపమునున్న సత్పురు షునిని బ్రహ్మవిదులు భావించుచున్నారు. బ్రహ్మము లేదని భావించువాఁడు పదార్థములనన్నిటిని సద్వస్తువిరహితముగనే దూరుఁడై నాస్తికుఁడగుచున్నాఁడు. అతఁడు బ్రహ్మమును పొంద లేఁడు. అందుచే బ్రహ్మమున్నదనియే తెలిసికొనవలెను. అదియే నాస్తికభీతిఁ మాన్పుమార్గము. లేదనుకొను వస్తువుకొరకు ప్రయత్నము చేయము. బ్రహ్మము లేదనుకొనిన వానికి సాధ్యసిద్ధియుండదని మనస్సిద్ధాంతము.

బ్రహ్మస్థితియును సద్భావ దానికి భిన్నమగుట

ఈ బ్రహ్మవిద్యాభ్యాసమునకు శ్రవణముచే సద్గాని పరోక్షజ్ఞానము కలుగుచున్నది. దాని యపరోక్షజ్ఞానమునకు మననిదిధ్యాసనము లవసరము. శ్రవణము చేసినదాని శ్రుతి సమ్మతముగను యుక్తి విచారణను చేయుట మనన మనబడును. శ్రవణముచే నాపాదింపబడ్డ జ్ఞానము మననమువలన సర్వసంశయ విరహితమై దృఢమగుచున్నది. అత్యవసరమునకు శ్రవణము ప్రథమసోపానము. మననము ద్వితీయసోపానము. ఇట్టిమనన ప్రకారము రాబోవు గ్రంథమున వివరింపబడుచున్నది.

మూ:- అథాతోఽనుప్రశ్నాః । ఉతావిద్వా నముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చన గచ్ఛతీ౩ । ఆహో విద్వా నముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చిత్సమశ్నుతా౩ ॥

టీ:- అనంతరోక్తమైన బ్రహ్మానందముయొక్క పరోక్ష జ్ఞానమునుసరించి శిష్యప్రశ్నలు గలుగుచున్నవి.

(1) అవిద్వాంసుడు నీలోకమునుండిపోయి యా పరబ్రహ్మ మును పొందునా? లేక పొందడా? (2) విద్వాంసుడగువాడు మరణించి యా పరబ్రహ్మమును పొందునా? లేక పొందడా?

తా. వి:- పూర్వపూర్వకోశములయొక్క యనాత్మత్వ బుద్ధిచే నుత్తరోత్తరకోశమున బుద్ధిప్రవేశపెట్టి యన్నిటి కన్న లోపల అత్మగాని ప్రకాశించు బుద్ధి సర్వాంతరమున సంస్థితమైన బ్రహ్మదర్శనముచేయు మునునాన్నోపాసనముగ మనస్సాధనము గడచిన వల్లియందలి విస్తరింపబడినది. ఇట్టి యుపాసనము పరిపక్వము సంపూర్ణము కాకపూర్వమే మరణించిన వానికి చేసినయుపాసనము వ్యర్థముగాదనియు దానివలన

ఉపాసనముయొక్క
విధి ప్రకారము

ప్రత్యేకఫలము గలదియు మాత్రమేకాక బ్రహ్మోపాసనా ఫలము ప్రత్యేకముగ తెలియజేయబడినది. అన్నిటికి బ్రహ్మోపాసనము బ్రహ్మదర్శనమునకు సహాయకారియగుచున్నది. సత్యమిథ్యావివేకముగ పరబ్రహ్మమునకు సాక్షాత్కారమునకు తోడ్పడునట్టివాని దానియొక్క సనాతనము బుద్ధియందు నిలుపవలెను. ఇది చిరకాలాభ్యాససాధ్యము. ఇదియే నిదిధ్యాసనమనబడుచున్నది. బ్రహ్మదర్శనమునకు పరంపరాసాధనములు నిష్కామకర్మము శ్రవణము మననము నిర్గుణబ్రహ్మోపాసనమనియు చెప్పబడెను. ఉపాసనాతత్త్వము శీక్షావల్లియందు దానుపాసనమున నిరూపింపబడినది. వానియొక్క లోసంబంధమును వాని వివరణమును జ్ఞానమునకు తెలుసుకొనవలెను.

బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశకమగు ప్రథమవల్లియందలి ప్రశ్నగములచేసినట్టివాని యనుశాసనమునందు ప్రశ్నలు మిగులునేయున్నవి.

ప్రశ్నాసంబంధమగు లేక ప్రశ్నలు

అగుచున్నవి. (1) బ్రహ్మము సత్యమా యున్నదా? లేదా? బ్రహ్మమున్నదనువారు ఏల? సమానమేగదా (2) బ్రహ్మజ్ఞానములేని వారు బ్రహ్మమును పొందుదురా? పొందరా? (3) అవిద్వాంసుడు పొందనిచో జ్ఞానియైనవాడు పొందునా? పొందడా?

అ౹ ౬ ఈ అనువాకం ప్రశ్నలకు ప్రతివచనము చెప్పుటకై యుత్తరగ్రంథము ప్రవర్తించుచున్నది.

మూ. సోఽకామయత బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి। స తపోఽతప్యత। స తపస్తప్త్వా। ఇదం సర్వమసృజత। యదిదం కించ। తత్సృష్ట్వా

[illegible]

తా:— వేదవేద్యముగా శాంతియగుచు, శుద్ధరూపమని యా బ్రహ్మము కోరెను. ఇట్లని యా బ్రహ్మము తపస్సు చేసెను. తపస్సు చేసి యాలోచన చేయుచున్న పదము సకలగుణములు సృష్టియందు చేసెను. [illegible] సృష్టించి సృష్టియం దున్నదాని ననుసరించి తాను దానిని ప్రవేశించెను. సృష్టియం దున్న ప్రపంచమును ప్రవేశించి మూర్తము, అమూర్తము అయ్యెను. అనిరుక్తము, నిరుక్తము, అనిరుక్తము, నిలయనము, అనిలయనము, విజ్ఞానము, అవిజ్ఞానము, సత్యము, అనృతములు. [illegible] బ్రహ్మమే యని బ్రహ్మవేత్తలు పలుకుచున్నారు.

శా. వి.— బ్రహ్మనిత్యము బుద్ధిమనస్సులకతీతమగుటచే ప్రశ్నముల కవకాశములేదు. ప్రశ్నవేళ [illegible] పడినసృష్టిక్రమవర్ణనముచే నిప్రశ్న [illegible] గొంతవరకు తీర్చబడినది.

బ్రహ్మము కార్యకారణముల కంటె విలక్షణము

బ్రహ్మము సత్యమని యుపదేశ మిప్పుడు జరిగినది. సత్యా [illegible] తెలియును [illegible]. సత్యమనునది సనాతనమని తెలియును. బ్రహ్మము ప్రత్యక్షముగా [illegible] చేయుట చెప్పబడలేదు. బ్రహ్మ [illegible] 2-1 మంత్రమున చెప్పబడినది. ప్రత్యక్షముగ [illegible]

లేదు. కారణము శూన్యమైనచో దానివలననుత్పన్నమగు కార్యముగూడ శూన్యమగును. ఈయుపలభ్యమాన కార్యసముదాయము. జగత్తు వ్యవహారదశయందు నుపలభ్యమగుటచే సద్రూపకారణమును బ్రహ్మమున్నదని చెప్పఁటన్యాయము. ఇట్లగుటచే జగత్తు సత్య మని భ్రమపడవలదు. ఇంద్రజాలికనిర్మితమైన వస్తుజాలముగ నుప లభ్యమానమగుచున్న జగత్తయునానన్నము. జగద్గత్యనము, మాయాకల్పితము, భ్రమమాత్రమునగుచున్నది. అధిష్ఠాన మున్నప్పుడే భ్రమ కవకాశము గలదు. భ్రాంతిలేని సున్నప్రాతి కత్యముగాదు. వ్యవహారమునందు ప్రాతిభాసికమగు నసత్త్వ లోపము లేదు. కాని యీయము సత్త్వము పారమార్థిక సత్త్వము గాదు.

బ్రహ్మసత్త్వము బహువిధములుగ నిద్ర్యోపపాదనసాధనము నిర్ణయింపబడినది. బహువిధ స్వప్రతిష్ఠితమగునప్పుడే వదలుకొనుటకును దుర్ఘటముగానుండఁగలదు. అందువలన సర్గ

సృష్టి బ్రహ్మమునకు కాదనాపేక్షము

ప్రతిష్ఠాభూతమును బ్రహ్మసత్త్వమింతకు పూర్వము కొంతవరకు వివరింపఁబడినను నిప్పుడది దృఢము చేయఁబడుచున్నది. ఘటాదికార్యమునకు మృత్తికాదిద్రవ్యము, కులాలాదిచేతను నడిపించు కారణములు గానుండుచున్నవి. జగత్కార్యమునకట్టి కారణద్వయము కానుండవలెను. బ్రహ్మము నొక్కకారణముమాత్రము చెప్పుచున్నది. కనుక ప్రకృతిని బ్రహ్మముగాఁ జెప్పిన నగుచున్నదా యను సందేహము గలుగుచున్నది. సృష్టికి సిద్ధ

నని బ్రహ్మము గూర్చి యిట్లు శ్రుతి† చెప్పుచున్నది. లోకవ్యవహా రములు కలుగజేయు. బ్రహ్మము సర్వజ్ఞము గనుక దానికి కామయితృత్వముండవచ్చును. అప్రాకృతములోకముల కొరకు సంకల్పముగా నుండును కామనాసంగ్రహముల ప్రవర్తింపజేయు చున్నది. బ్రహ్మము సర్వస్వతంత్రము. కామనాసక్తము గాదు. బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానాత్మకమగుటచే సర్వానర్థములు నిరస్తములు. బ్రహ్మము నాశనే ప్రవర్తింపబడుట లేదు. స్వాత్మ కామ్యనుసారముగ ప్రాణుల నడిపించుచు ప్రవర్తింపజేయును. బ్రహ్మము కామసంకల్పముతో స్వతంత్రముగా సాధనాపేక్ష లేక యే సృష్టిచేయుచున్నది. కామయితృత్వాదిలక్షణములు గలిగి జగత్కారణమగు బ్రహ్మ మీశ్వరుడని పిలువబడు చున్నది. ఈశ్వరుడు మాయోపాధివిశిష్ట బ్రహ్మము, సర్వజ్ఞుడు, సర్వశక్తియుక్తుడు. కేవలపరబ్రహ్మము నిర్గుణము.

పరబ్రహ్మము మాయాశక్తిచే నీశ్వరత్వము పొందిన ప్పుడు 'నామరూపములచే విభాగముగ నభివ్యక్తము కావలయునని కోరి యట్లభివ్యక్తమగుచున్నది.

సృష్టిస్వరూపము

ఇట్లు నామరూపములచే నభివ్యక్తమగుట సృష్టి యని పిలువబడుచున్నది. బ్రహ్మమునకంటె వేరయినది అనాత్మస్వరూపమయినది, మాత్రమయినది, సమానమయినది, దూరమయినది, దేశకాలపరిచ్ఛిన్నము కానిది, భూతభవి ష్యద్వర్తమానాదికాలత్రయము లేనిది ఏ వస్తువు లేదు గనుక స్వయముగ నామరూపములు పరిత్యజించియే యాత్మ నామ

---

† సోఽకామయత బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి (తై 2-6)

రూపాత్మకమగు ప్రపంచభావమును పొందుచున్నది. నిరవయవ ములచే వస్త్రానికి సంబంధించినట్లుగా బ్రహ్మాండవనము సంభవముగా లేదు. నామరూపములన్నియు సత్యాత్మలయందును బ్రహ్మముచేతనే తాదాత్మ్యభావము పొందుచున్నవి. బ్రహ్మము మాత్రము నామరూపాత్మకముగాదు. బ్రహ్మము బుద్ధ్యాది కమై జ్ఞాతమనియును, బుద్ధివృత్త్యాదులకై జ్ఞేయమనియును, నానారూపాత్మకమై శక్తులచే వ్యాప్తమైయుండు సర్వప్రకారముల వ్యవహరింపబడుచున్నది. బ్రహ్మమే పూర్వసృష్టికంటె నధిక ముగ నామరూపములచే విస్తరించుటచే నీనామరూపములు బ్రహ్మమును వదలియుండవు. సముద్రజలము, తరంగములు, ఫేనము, బుద్బుదములు మొదలగు వివిధనామరూపములచే గన్పట్టుచున్నను నవి సముద్రజలముకంటె విభిన్నములుగావు. సృష్టికి పూర్వము నామరూపములు లేవు. సృష్టియందు నవి యభివ్యక్తములు. ఇదియే సృష్టిపూర్వకాలములయందు గల భేదము. 'నేను నామరూపములచే బహుధాంగముల విస్తరించెదను' బ్రహ్మము సంకల్పించినందున నామరూపములన్నియు వస్త్రాని స్వరూపముతో యున్నవి. బ్రహ్మముకంటె భిన్నమగు వస్తు

బ్రహ్మము ఉత్కృష్టమే ప్రయోజనము

దొకటియును నేదియు లేదు. బ్రహ్మము నిర వయవము గనుక వస్త్రాది యవయవములు ఉగ్రపాశమున బంధించినదానిగాని వేర మాయామయమంతరాళముచే ఉగ్రధనన మార్కండేయునిగాని యవనికలాలేదు. కనుక నృత్యశాలచే నటరూపమున భాసించు చున్నట్లు బ్రహ్మమే అగద్భావమున భాసించుచున్నదని సృష్ట

మగుచున్నది. ఇట్లనుటచే మృత్తికే ఘటమునకు ఉపాదాన కారణమయినట్లు బ్రహ్మము జగత్తునకు ఉపాదానకారణ మగుచున్నది. ఉపాదానకారణమనగా ప్రకృతికారణమని చెప్పవచ్చును. మృత్తికావికారములు ఘటశరావాదులు ఉపాదానకారణముగనుండుచున్నది. ఘటమునకు కులాలుడను చేతనకారణము గలదు. బ్రహ్మము సృష్టిచేయుటకు ప్రపంచమును సృష్టించెనని శ్రుతిచెప్పుటచే బ్రహ్మమే జగత్తునకు కులాలునివలె నిమిత్త కారణ మగుచున్నది. ఇట్లు ఘటమునకు ఉపాదాననిమిత్తకారణములు భిన్నములైయున్నను జగత్తునకు బ్రహ్మమొక్కటియే యుపాదాననిమిత్తములను ఉభయకారణము లగుచున్నది. బ్రహ్మమునాశ్రయించుకొనియున్న మాయాశక్తి జగత్తున కుపాదానకారణము, జ్ఞానాశ్రయమైనది నిమిత్తకారణము నగుచున్నది. బ్రహ్మము సర్వజ్ఞము సర్వశక్తిమంతమునగుటచే జగత్ప్రపంచ యంతటిని సాధనములేకయే చేయగలదని తెలియుచున్నది.

సృష్టికాలమునకు పూర్వము తాను బహువిధముల ప్రపంచాకృతి నాలోచించెను. ఈయాలోచనయే తపస్సని వర్ణింపబడుచున్నది. ఈశ్వరుడు సృష్టిక్రమము నాలోచించి ప్రాణికోటి కర్మానుసారముగ సూక్ష్మస్థూల నామరూపముల జగత్తునంతయు సృష్టించెను. బుద్ధికందరాని విచిత్రరచనావైభవముచే నిరాటంకప్రపంచము పూర్వము సృష్టించి దాని యందు తాను ప్రవేశించెను. పరమేశ్వరుడెట్లు ప్రవేశించెనని విచారింపవలె. సృష్టికి పూర్వము సృష్టించెనో యా

పరమేశ్వరుడు
1. సృష్టించినదాని
ప్రవేశించుటెట్లు
కొన్నట్లేనా!

రూపమునకే ప్రవేశించెనా? లేక మరియొకస్వరూపమునకు ప్రవేశించెనా? (1) సృష్టిచేసి ప్రవేశించెనని శ్రుతిచెప్పుటచే ముందున్నట్టిది తనవాత ప్రవేశించెనని యర్థకల్పనము సమంజసమని స్ఫురించుచున్నది. కాని యుక్తముగాదు. బ్రహ్మమే సృష్టిరూపమున ప్రస్ఫుటించెనని మరియొకశ్రుతి * పలుకుచున్నది. బ్రహ్మము కారణము, సృష్టి కార్యము. కారణమే కార్యరూపమునొందినది. అందువలన సృష్టియైయున్న పిదప దానిలోనికి ప్రత్యేకప్రవేశము సాధ్యముగాదు. పంచదారబొమ్మలయందు కోణాలయందును మాధుర్యము పంచదారకోడనే ప్రవేశించుచున్నది. మృత్తే ఘటరూపమున మారుటచే ఘటోత్పత్తిసమయమునందే మృత్తిగూడ నటనున్నదిగాని ఘటము పుట్టినతరువాత దానియందని ప్రవేశించుటలేదు.

(2) ఒకస్వరూపమునకే సృష్టించి మరియొకస్వరూపమునకు ప్రవేశించెనని చెప్పవచ్చునా? ఉత్తరదేశమున మృత్తుతో చెంబునూపముగా పెంకులను చేసి దాపెంటపడవేసి ఘటమును తయారుచేయుదురు. మృత్తు ముందు కపాలములయందు ప్రవేశించి తరువాత కపాలరూపమున ఘటము ప్రవేశించుచున్నది. అటులనే బ్రహ్మ మనోశ్వరరూపమున సృష్టిచేసి జీవరూపమున సర్వాన్ని ప్రవేశించెనని కొత్తసమన్వయము చేయవచ్చునా? అట్లు చేయుటకు వీలులేదు. బ్రహ్మమునకు యమునగుటచేసి యున్నాది ఈశ్వరులను రూపభేదము లేదు. జీవుడు బ్రహ్మ

2. నానాత్వముచే ప్రవేశము

---

* తదాత్మానం స్వయమకురుత (తై 2-7)

సమర్థము. బ్రహ్మము సర్వవ్యాపియగుటచే నది లేని ప్రదేశము లేదు. కావున లేనిచోట బ్రహ్మము ప్రవేశింపగలుగునని యున్న చోట ప్రవేశింపలేదు.

(౩) ప్రవేశించెనని శ్రుతిపలుకుటచే దానిని సార్థకము చేయుటకై బ్రహ్మము పాదములమధ్య ఉండిచేసి వుంగీకరించి ముఖ్యమునందు వాస్తవము ప్రవేశించినట్లు నామరూపకార్యములయందు జీవాత్మ రూపమున ప్రవేశించెనని యుండు దీనికి అర్థము ఏమిలేదు. బ్రహ్మమునకు వాస్తవముగా ప్రవేశము లేదు. పరమాత్మయే జగద్రూపమున మారుటచే నందులను వలననే వ్యాపించియున్నాడు. కనుక నిది యొక్క క్రమము గాదు.

౩. బ్రహ్మమునకు ప్రవేశము సార్థకము సద్యఃకారణము

(౪) కార్యభూతుడైన జీవాత్మ కారణభూతుడైన పరమాత్మను ప్రవేశించెనని తెలుపుటకోసమే ఘటము తీసిన వృత్తిని ప్రవేశించునట్లుగదా? అనియెడు సంశయము కలుగును. జీవాత్మ పరమాత్మను ప్రవేశించినచో జీవరూపముతోడి పరమాత్మ రూపము పట్టును. జగత్తును సృష్టించి దానిని ప్రవేశించెనని వాక్యమునందలి ప్రవేశము శ్రుతియందు నిరూపించినది గాని కారణమునందు ప్రవేశము చెప్పబడలేదు. కనుక కారణ ప్రవేశ మసంగతము.

౪. కార్యకారణములందు ప్రవేశము

(౫) కార్యపరమును ప్రవేశించెనని చెప్పుటకును జీవాత్మయగు కార్యము నామరూపాత్మకమగు సముదాయమేకదా కార్య

మును ప్రవేశించెనని చెప్పుచున్నారు గదా! ఈయర్థముకూడ పొసగదు, ఒకఘటము మరియొకఘటమును ప్రవేశింపలేదు.

6. శాస్త్రవిరోధ ప్రవేశము

శాస్త్రమును నామరూపాత్మకమగు జగత్తునకును భేదమును బోధించుశ్రుతుల కేవలార్థకల్పనము విరుద్ధమగును. మరియు శాస్త్రమే నామరూపాత్మకమగు జగత్తైనా మారినయెడల మోక్షము అసంభవమగును. సంసారాత్మకమగు జగత్స్వరూపము విశిష్టమగుటయే మోక్షము. ఆత్మజ్ఞానము గూర్చి శాస్త్రబంధ మునకు ప్రవేశింపగూడదు. శ్రుతివాక్యములన్నియు తప్పింపరానిగారుండు విరోధమగును తన్నుబంధించు శ్రుతివాక్యముల నాశ్రయింపదు.

(6. కారణమునుప్రవేశమే ఉత్పత్తియగును నందు ప్రవేశించు శాస్త్రమును మారెనని యూహింపగలమా? ఈ

6. శాస్త్రవిరోధము శాస్త్రవిరోధము ప్రవేశము

యర్థము కూడ యుక్తియగుచున్నది. స్వరూపమునకున్నదాని కర్తృత్వ ప్రవేశము శక్యముగాదు. అధారమగు శరీర మార్పులు మార్పులు వికారములగుట యసంభవ సిద్ధము గాదు.

(7) సూర్యుడు ప్రతిబింబరూపమున జలమునందు ప్రవేశించినట్లు బ్రహ్మము బుద్ధియందు ప్రతిబింబించుటయే ప్రవేశమున

7. ప్రతిబింబరూపమున ప్రవేశము

కర్థముగునా! ఇదియును సరిగాదు. పరిచ్ఛిన్నము లగుసూర్యాదులకు పరిచ్ఛిన్న ములగు జలాదులయందు ప్రతిబింబమున

గదాకారముగలదు. బ్రహ్మము దేశముచే నవచ్ఛిన్నము కాదు అపరిమితము. దానియొక్క ప్రతిబింబమునకు ఆధారమైన దాని కంటె దూరమునయున్న వస్తువు ఉండదు కావున బ్రహ్మమునకు ప్రతిబింబాభావమున ప్రవేశ మయుక్తము.

సిద్ధాంతము: ప్రవేశప్రతిబింబవాదము సమంజసము కాదు. శ్రుతివాక్యము జగత్తును సృజించినది దానిని ప్రవేశించెనని చెప్పుచున్నది. అద్వైతులు వినయముగా ప్రమాణము. అట్టి శ్రుతి యుక్తము పరిత్యజింపనుపలంతేను. దానికి కల్పిత ప్రవేశము కల్పింప వలెను. అది యుక్తము కాదనుచున్నది.

బ్రహ్మవేత్త జగత్తును పొందునని బ్రహ్మజ్ఞానఫల వాక్య మువదేశింపబడినది. దీనిచే సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము, బ్రహ్మమని యన్నాది లక్షణము నిరూపింపబడినది. ఆనందమయుడు బుద్ధిగుహా ప్రవిష్టుడుగా నిరూపింపబడి నది. పరోక్షముగ చెప్పబడిన బ్రహ్మము నపరోక్షముగ

ప్రవేశోక్తి తాత్పర్యము

నుపపాదించుటకు తాత్పర్య మిక్కడ నుపపాదింప బడినది. ఈ జీవాత్మయే బ్రహ్మమని* యని ఉపదేశమున చూపబడినది. ఇట్లు బ్రహ్మ మున కైకాత్మ్యము, సర్వము నాత్మక బ్రహ్మత్వము నిరూపింప బడి యున్నయెడల ఏకత్వము సిద్ధముచేయబడినది. అట్టి బ్రహ్మజ్ఞాన మిచట విశదీకరింపబడుచున్నది. బ్రహ్మస్వరూప మును తెలుపుటకై యూకాశాద్యుత్పత్తియు సృష్టి

---

*అయమాత్మా బ్రహ్మ (బృ 4-4-5)

కార్యము ప్రతిపాదింపబడినది. అన్నమయాదికోశత్రయము నొకటి యనాత్మప్రదర్శనముచే విజ్ఞానమయునందు బ్రహ్మము ప్రవేశింపజేసినది. ఇచటనే యానందమయాత్మ మను నానందమయునియొక్క విశేషస్వరూపము నుపపాదింపబడినది. అటుపిమ్మట నానందమయునియన్నమయుచే తెలిసికొనదగినట్టియు సర్వవ్యవహారాతీతమైనట్టియు, సర్వవిశేషశూన్యమైనట్టియు, స్వయము ముగా నిర్వికల్పమైనట్టియు, పరబ్రహ్మ మీబుద్ధిగుహయందే పొందదగినదనియు చూపబడినది. ఈవిధముగ పరమాత్మకు బుద్ధిగుహాయందు గౌణముగ ప్రవేశము కల్పింపబడినది. పరబ్రహ్మము విశేషవిషయముగ ప్రతీతమవుటకూడ నుపలబ్ధము గానేరదు. ఏదోయొక విశేషముతో సంబంధించినప్పుడే. యది యుపలబ్ధమగును. దృష్టాన్తము శాఖాచంద్రుని తెలియబడు చున్నది. చంద్రసంబంధముగలిగినప్పుడే శాఖాపల్లవము తెలియ చున్నది. బుద్ధిగుహాసంబంధముచేతనే అపరబ్రహ్మవల్లి తెలియగలదు. అది సామీప్యంతము సన్నిహితమైన దని ద్యోతక మగును ప్రకాశింపజేయుచున్నది. సూర్యరశ్మిసంబంధము చేత ఘటాదులు తెలియబడుచున్నవి. అన్నమయాదిశ్రేష్ఠత్వము వల్లనె సర్వోత్కృష్టత్వమును బోధించునానందమయుని బ్రహ్మత్వ రూపముగ నిచట తానిసృష్టించి తానిలోనే ప్రవేశించెనని చెప్పబడినది. ఏది ఆకాశాదికారణమో అదియే ప్రపంచ మంతయునాగజబుద్ధితో సృష్టించి యందులో ప్రవేశించినదాని వలె బుద్ధిగుహాయందున ద్రష్టృ శ్రోతృ మంతృ విజ్ఞాత మొదలగు

వికేషస్వరూపములు గలవానిగ సుపర్ణమైయున్నది. ఇదివం ప్రశ్నార్థము.

భాష్యకారు లిట్లు ప్రశ్నత్రయమును వ్యాఖ్యానించిరి. మరిజ్ఞానోపదేశముకొరకై నాడీభేదము కర్మకల్పనము చేయబడినట్లు గాన్పించుచున్నది. ఉపనిషత్సారమునకు దానియంతరమునందే సాత్వికస్వరూపమునకు వర్ణాశ్రమము చేర్చుటవలసినది. అన్నమయాదికోశ పంచప్రాణాదములు మొదలగునవి బుద్ధి యంతరంతరములను

ప్రశ్నాంతరములోని ప్రశ్నార్థము

వర్ణాశ్రమమును చేర్చినవి. భాష్యములకు కోశము లాత్మయను పదార్థము ముందుగా తోచకపోవును. ఇంక సాధ్యముగ వ్యాప్తవ్యాప్యకోశముల మధ్యకోశద్వయము నాత్మ యను భావనావిధానము శాస్త్రమునం దుపదేశింపబడుచున్నది. ఇట్టి భావనచే ప్రత్యగాత్మబుద్ధి క్రమముగా వ్యాప్తవ్యాప్యకోశములను దాటి యుత్తరోత్తరకోశముల ప్రవేశించుచున్నది. అప్పుడు వ్యాప్యకోశమాత్మ యనుబుద్ధి తొలగును. ఇట్లు కోశములను పంచప్రాణాదులనుదాటి బుద్ధి యంతర్యదర్శనార్థము హార్దాకాశమును ప్రవేశించును. పంచకోశముల యుదక్షారకల్పితమగు పరాత్పరబుద్ధి హృదయమున సూక్ష్మకోశమును దాటియట్టి విధుర కోశమును ప్రవేశించుటయని యర్థీకరింపబడినది. కామయిత్రత్వము, పరాపేక్షపత్వము, ఉత్పత్తిత్వము అను మూడు కారణములచేత బ్రహ్మసత్యము సిద్ధమగుచున్నది. కామయిత్రీసృష్టిమయములు తన్మాత్రలనుగూర్చినదియు, సూత్రము నిర్వికారమును నగు పరమాత్మనుండు నామచేకల్పింపబడినది.

అజ్ఞానముచేతనే సర్పము రజ్జువునందు ప్రతీతించినట్లు తోచు చున్నది. రజ్జువందు నిజముగ సర్పములేదు. నిజముగ ప్రతీతము లేదు. అట్లే ప్రకారముగ [illegible] [illegible] [illegible] నకును భేదములేనట్లు పరమాత్మ నిజముగా ప్రవిష్టుడైనను ప్రవిష్టుడుగా వర్ణింపబడినాడు.

పరమాత్మ లోకరచనకు [illegible] దేహమును ప్రవేశించినాడని చెప్పుటవలననే [illegible] సిద్ధము సాధింపబడినది. లోకములు ప్రత్య జాతములైనను [illegible] [illegible] సిద్ధ మును సాధించుటకై ఉదాహరణ వివరింపబడుచున్నది. పరమాత్మ దేహ కార్యమును ప్రవేశించి మూర్తామూర్త రూపమును పొందెను. ప్రత్యక్షగోచరము పృథివ్యప్తేజోవాయువులు మూర్త ద్రవ్య ములు. ఇవి దృశ్యములు. వీనికే 'సత్' అను శబ్దముచే వాడుదురు. పరోక్షగోచరము 'సత్' శబ్దమునకు సిద్ధ ముచే [illegible]. పరమాత్మునుండి [illegible] వచ్చిన [illegible] చెప్పబడును. ఆ రెండు అమూర్తము. ఇది 'త్యత్' అను శబ్దముచే చెప్పబడుచున్నది. ఇంకను చూడదగును. ఆపరమాత్మ ప్రవేశానంతరము నిరుక్తము, అనిరుక్తము, నిల యనము, అనిలయనము, విజ్ఞానము, అవిజ్ఞానము, సత్యము, అనృతము మున్నగునవి [illegible] [illegible] తానే ఆయెను. సంపూర్ణ [illegible] [illegible] నిశ్చయము. [illegible] [illegible] వర్ణించుటకు

[illegible] మహోత్సవము, సుగంధము మొదలగు [illegible] అనేకములు. [illegible] [illegible] పుష్పములు [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] సత్యము. [illegible] [illegible] సుఖదుఃఖాదులు, [illegible] [illegible] నచట నవ [illegible] [illegible] బ్రహ్మ [illegible] [illegible] చెప్పబడినది. [illegible] [illegible] బ్రహ్మ [illegible]

యాకాశాదిపురుషాన్తస్సృష్టియంతయు మాయామయమైనను తద్ధ ర్మప్రధానమునగు నిర్గుణబ్రహ్మమునందున్న సద్భావత్వ మొక్కటే కానవాల్పడునని యిచట వివరింపబడుచున్నది.

షష్ఠానువాకము సమాప్తము

సప్తమానువాకము.

౭। అద్వైతసిద్ధాన్తమున కాధారభూతమగు ముఖ్య బ్రహ్మముయొక్క యస్తిత్వమును రాబోవు గ్రంథమున విస్తరింప దలచి పూర్వానువాకాంతమున నుదాహరింపబడినశ్లోకార్థమును శ్రుతిమాత యిందుగా వివరించుచున్నది.

మూ:-అసద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్ । తతో వై సదజాయత । తదాత్మానగ్ం స్వయమకురుత । తస్మాత్తత్సుకృతముచ్యత ఇతి । యద్వై తత్సుకృతమ్

టీ:- నామరూపాత్మకముగ నివ్యక్తమగు సృష్టికిముందు వ్యాకృతనామరూపవిశేషములు లేని బ్రహ్మమే యుండెను. దానినుండి నామరూపములచే ప్రవిభక్తమగు జగత్తు వ్యక్తమయ్యెను. బ్రహ్మము నామరూపాత్మకముగ ప్రపంచముగ తనను తానుగా జేసికొనెను. అందువలన ఆబ్రహ్మమే స్వయంకర్తయని చెప్పబడుచున్నది.

తా. 1:-నామరూపవిశేషములచేత వ్యాకృతభేదమగు నిజాకారమైనదై వ్యాకృతముకానట్టిది బ్రహ్మమనబడునదియై

మున నుండెను. వ్యాఖ్యాతలందరు నామరూపములకంటె భిన్న మగునది యనుకొని చెప్పుచున్నారు. ఉపనిషత్తులయందున్న బ్రహ్మము నామరూపములుగ పరిణమించునదే సత్తు అను కృతి పూర్వార్థము బ్రహ్మమునుగూర్చినున్నది యొక్కటే అర్థము. నామ రూపాదిసృష్టికిపూర్వము నిర్విశేషముగ నుండిన బ్రహ్మము అనశ్వరమైనదగుచున్నది. అందుచేత సత్యాక్షరాత్మ

[illegible]

మునకు నున్నసంబంధమును చేసినయోగమునకుమూలము ప్రత్యక్షప్రమాణ సిద్ధమగుచున్నది. సృష్టినిష్పత్తిచే సత్య స్వరూపం. ప్రకృతి పురుషార్థము సంబంధమును చెప్పును. అందుచే బ్రహ్మము భిన్న నామరూపాత్మక మగు పరిణామమును చెప్పుచున్నది. శ్రుతి ప్రామాణ్యము 6–2–1నందున్నది. తన్నుతానుచేసి కొనుటచే సృష్టికిముందున్న బ్రహ్మమునకు కర్తృత్వము ఉపాదానత్వము సిద్ధమైనది. సృష్టి, చేయుట అనునవి బ్రహ్మకర్తృత్వము నామరూపముల సృష్టిని చేసినవానిని కనుగొనుటకు శాస్త్రము ప్రమాణముగ చెప్పబడెను. అయితే బ్రహ్మము సృష్టి చేయునని చెప్పుటలో విరోధము లేదు. బ్రహ్మ మనస్సునకు గోచరము కానిదైయున్నది. బ్రహ్మము స్వరూపము సత్యమైనదని సర్వమును కల్పించిన పురుష రూపముగనున్న నది సుకృతమని చెప్పబడుచున్నది. లోకము నందున స్వర్గాదిఫలములనొసగునట్టి కారణమగు బ్రహ్మముకాని సుకృతమని నమ్మికముగ నాడబడుచున్నది. చేతనమును

కారణములేక నామరూపాత్మకత్వము సంభవించదు. ఆకారణమే బ్రహ్మము. అదియే సుకృత మని ప్రసిద్ధినొందినది.

ఆ బ్రహ్మప్రసిద్ధమునకు రసత్వ మెట్లో హేతువుగా వర్ణించుచున్నది.

మూ॥ యద్వై తత్ సుకృతం । రసో వై సః । రసగ్గ్ హ్యేవాయం లబ్ధ్వాఽఽనన్దీ భవతి ।

టీ:- సుకృతమగు నా బ్రహ్మము రసస్వరూపము. ఈ ప్రాణిజాతి యానందమును బొందినదై యానందముచే నుండుచున్నది.

తా. వి:- సుకృతశబ్దవాచ్యమగు బ్రహ్మమే రసస్వరూపము. మధురాదిరసాస్వాదనము చేయునప్పుడు జీవునకు తృప్తి కలుగు చున్నది. తృప్తికారణమగు మధురాదిపదార్థము రసమని లోకములో ప్రసిద్ధము. బ్రహ్మమే తృప్తికారణమై యానందరసముచే కృతకృత్యులగుచున్నారు. అట్టి యానందమునకు బ్రహ్మమే కారణమగుటచే

బ్రహ్మము రస స్వరూపము

నది రసమని చెప్పబడుచున్నది. రసవంతములగు పదార్థములవలన కలిగిన సంతోషరూపమగు జ్ఞానముచే నాస్వాదనీయములగుటచే బ్రహ్మమునకు రసత్వసిద్ధి కలుగుచున్నది. ప్రీతిపూర్వకముగ రసముగ నాస్వాదనము. తత్త్వజ్ఞులు బ్రహ్మమును ప్రీతిపూర్వకముగ దలంచుచున్నారు. ఆనందము లేనిచో ప్రీతి కలుగనేరదు. అందువలన రసత్వముచే బ్రహ్మమునకు యానందరూపత్వము చెప్పబడుచున్నది. తత్త్వవిదులు రసస్వరూపముగ బ్రహ్మమునందు నుండుచు నున్నారు. బ్రహ్మము నిరుపాధికమైనను నానావిధ రూపములచేతను మనస్సుచేతను గ్రహింపబడును. లోకాన్

మానందకారణంబగు ప్రసిద్ధముగాదు. జిహ్వయు చేసిన శబ్దోచ్చారణము కలుగజేయదు. వాక్యములకు సాధనము లెవ్వియును లేక నిమిత్తమాత్రములై జిహ్వాదులు వర్తించుచున్నవి. ఏ నియమించు సామర్థ్యము కల్గినదో యదే శక్తియు సూచించుచున్నది. అందు వలన వీనికి ప్రేరకుడు బ్రహ్మమని తెలియవలెను.

ఆ| జిహ్వాస్థితమునకు మనస్సంబంధము లేదా యొనర్చుచున్నది.

మూ|| కేన ప్రాణః ప్రథమః ప్రైతి యుక్తః || యుక్తః ...
న చక్షుః । ఏవ శ్రోత్రం ... ।

భా:– ప్రాణాదులను ప్రేరణాశక్తులందు లేని యెడల ఎవ్వడు ప్రాణచేష్టను చేయును? ఎవ్వడు వాగ్వ్యాపారమును చేయునో? యీ యుపనిషత్తు యీ విషయమును సూచించుచున్నది.

తా. వి:– శరీరమును పోషించుచున్న ప్రధానమైన ప్రాణవాయువు వలన యుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములను గల్గించుచున్నది. ఆ దేహమందలి ప్రాణాదివాయువులుగూడ తమ కర్మములను చేయుచున్నవి. శరీరము

జిహ్వయు ప్రాణాదులున్నూ

నందు గల వాయువు యిట్టివి ఇంద్రియములు సంబంధములు వ్యాపారములు పరస్పరము సమముగా జరుగుచున్నవి. ఇట్టి యింద్రియవాయువులు స్వతంత్రముగా చైతన్యము లేనందున సాధ్యముకాదు. ప్రాణాది వాయువులు ఇంద్రియములుగూడ నచేతనములు. స్వయముగా నవి క్రియాశీలములు కావు. ఇవన్నియు నిర్వహించుచున్నది

బ్రహ్మమునకన్న మరియొకవేదనపదార్థము గానరాదు. ఇక నూరొక్క స్వరూపముగ నగుగ సమయమును నిరూపించుచున్నది. అనిర్వచనీయమై సర్వోత్తమానంద స్వరూపమై ఆనందమయమని చెప్పబడుచున్నది. స్వానుభవము లభించినప్పుడు దానిచేత చాలదని యనుభవ జ్ఞానమునకు మించును. అంతేగాక చాలదని యనుభవ పూర్ణమగు ఆనంద స్వరూపము సుఖమును. ఇట్టి నిత్యసుఖానుభవము మరియొక యానందమును పొందును. అందుచేతనే బ్రహ్మనిష్ఠుడగుట వలన యున్నది.

అ॥ ఈ విషయమునందాత్మకమగు పరబ్రహ్మానుభవము సర్వశ్రేష్ఠానందమని చెప్పబడుచున్నది.

మూ॥ యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యే౽నాత్మ్యే౽నిరుక్తే౽నిలయనే౽భయం ప్రతిష్ఠాం విన్దతే । అథ సో౽భయం గతో భవతి । యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నుదరమన్తరం కురుతే । అథ తస్య భయం భవతి । తత్త్వేవ భయం విదుషో౽మన్వానస్య । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

టీ॥- ఈసాధకుడు ఎప్పుడైతే కనబడనట్టియు శరీరరహితమైనట్టియు నిర్వచింపరానిదైనట్టియు ఆధారరహితమైనట్టియు పరమాత్మయందు భయములేని నిష్ఠను పొందుచున్నాడో అప్పుడతడు అభయమును పొందును. ఎప్పుడీతడు ఈ పరబ్రహ్మమునందు స్వల్పముగానైనను భేదమును భావించుచున్నాడో వానికప్పుడు భయము కల్గును. బ్రహ్మము తనకంటె భిన్నము గానెంచి భేదము చేయువాడు విద్వాంసుడైనను బ్రహ్మజ్ఞునకై భయకారణ మగును.

శా.భా.– పరబ్రహ్మమునకు నిరాకారత్వమునకు భయము లేకుండుటకు ఉపాదానత్వము కలదనుట. అందువలన నత్యత్వము. అనగా ప్రత్యక్షప్రమాణముచే నది తెలియబడు చున్నది. అందుచే నది అనిర్వాచ్యము. దానిని తెలిసిన వేదవిద్యాము తెలిసికొనవలెను నది యథార్థజ్ఞానము కాదు. అనగా నిరుపాధికమైనంతే దానిని తెలిసికొన

ప్రత్యగ్బ్రహ్మ ప్రమాణాత్మకము.

వలెను. ఆది నత్యస్వరూపమైనందున నెల్లయెడల కలదు. నశించని కాలమునందును కలదనుచున్నది. ఆది యేయే కార్యస్వరూపమైనదనుటయే నిజమగును. సర్వప్రపంచమునకు కారణభూతము. ఆది సర్వవ్యాపకమగు టచే మాయాకార్యము లేదు.

ఇట్టి పరబ్రహ్మము ద్వైతరహితము. కేవలనామరూపమాత్ర మగుటచే భయము లేకుండును. ద్వైతరహితమగు పరబ్రహ్మమే అభయపదమగుచున్నది. ద్వైతభావము భ్రాంతిగదా దర్శించినప్పు

బ్రహ్మమభయహేతువు

డభయప్రాప్తి కలుగును. బ్రహ్మమునకంటె నాను వేరను భావ మొకటి స్వల్పమైనాను న్నను నదియే భయకారణమగును. బ్రహ్మమునుండి భేదభావ మును పొందినవాడు తనకు తానే భయహేతువగుచున్నాడు. బ్రహ్మజ్ఞానమువిడిచి ద్వైతభావమును పొందినవాడు మరల జన్మించి మరణించును, పుట్టును, గిట్టుచుండును. అంతటను భయకార ణమున్నను బ్రహ్మవిదులు నిర్భయులగుచున్నారు. సర్వభయ సంహారమగు బ్రహ్మము తెలిసిన పిదప నిర్భయులు కావలెను, మీరు నిర్భయులుగనున్నారుగనుక బ్రహ్మమునందే నిలుచుడు.

సాధకుడు శాస్త్రముచెప్పినమాత్రమున కేవలబుద్ధిని పొందినంత వరకు భేదభయమును పొందుచున్నాడు. అవిద్యవలన తనకును, బ్రహ్మమునకు ఎంతమాత్రము భేదభావము జూచినను, అది భయకారణమే యగును. అజ్ఞానికి అద్వైతము భయహేతు

విద్వాన్మనుమన్వానః
శ్రీ శంకరాచార్యులు

వగును. ఎవడు స్వబుద్ధితో నూహించి తత్త్వమును గ్రహింపకయే కేవలము సిద్ధాంతమును మాత్రము వినువాడు అవిద్వాంసుడే యగుచున్నాడు. విద్వాంసుడు వేద్యమైన తత్త్వ మును బుద్ధిచేఁ గ్రహింపవలెను. అట్టి విద్వాంసుడు కేవలము వేదజ్ఞాన ముచే భావించువానికి బ్రహ్మమే భయహేతు వగుచున్నది. ఎవడు బ్రహ్మమును పరిచ్ఛిన్నభావముతో తెలిసికొనునో యతడు బ్రహ్మమును తెలిసికొనువాడు కాడు. పరిచ్ఛిన్నభావ ముతో తెలిసికొన్నవాడల్లా తెలిసికొనినవాడే యగును. నిత్యముగను బ్రహ్మమే సర్వభావమును పరిపూర్ణుడు. వాని త్రిగుణము భయహేతువై యున్నది. కనుక స్వరూపమును నిర్ణయించు తద్భయ కారణమునకు ఈ యుక్తి యుపయోగించును.

ఇది ద్వితీయానువాకము సమాప్తము.

అష్టమానువాకము

అ॥ బ్రహ్మము స్వస్వరూపమునను కేవలబుద్ధితో భావించువానికి బ్రహ్మమే భయకారణమగుచున్నదను విష యమునుబట్టియు బ్రహ్మస్వరూపము తెలియజేయుటకు దీనిని శ్లోకము సూచించుచున్నది.

మూ. [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥

టీ.- [illegible] బ్రహ్మ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వ్యాఖ్యానించుచున్నారు.

భా.ప్ర.- పూర్వ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బ్రహ్మ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బ్రహ్మమునకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నిర్ణయించుచున్నారు. [illegible] బ్రహ్మ తత్త్వము నిర్ణయించుచున్నది.

[illegible] [illegible]

ఆ బ్రహ్మతత్త్వమును నిర్విశేషానందము [illegible] స్వరూప విచారణ చేయుచున్నది.

మూ. [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।

[illegible] । [illegible] । [illegible]

తే యే శతం మనుష్యగంధర్వాణామానందాః । స ఏకో దేవగంధర్వాణామానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం దేవగంధర్వాణామానందాః । స ఏకః పితౄణాం చిరలోకలోకానామానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం పితౄణాం చిరలోకలోకానామానందాః । స ఏక ఆజానజానాం దేవానామానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతమాజానజానాం దేవానామానందాః । స ఏకః కర్మదేవానాం దేవానామానందః । యే కర్మణా దేవానపియంతి । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ॥

తే యే శతం కర్మదేవానాం దేవానామానందాః । స ఏకో దేవానామానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం దేవానామానందాః । స ఏక ఇంద్రస్యానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతమింద్రస్యానందాః । స ఏకో బృహస్పతేరానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం బృహస్పతేరానందాః । స ఏకః ప్రజాపతేరానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం ప్రజాపతేరానందాః । స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

టీ:- బ్రహ్మస్వరూపమగు నానందమునిందుకొని విచారించు చున్నారు చెప్పబడుచున్నది. యువకుడును, సాధువు, వేదాధ్యయనపరుడును, శీఘ్రగమనుడును, దృఢశరీరి, బలవంతుడును నగువాడు క్షితిపతియై ధనధాన్యపూర్ణమగు మనుష్యానందానుభవమునచేత బాధ్యమైన సర్వమైనప్పుడు గలుగు నానందము మానుషానందమనబడుచున్నది. మనుష్యగంధర్వులకు నానందములు నూరుకలసి మనుష్యగంధర్వానంద మగును.

మనుష్యగంధర్వుల నూరానందములు కలిసి దేవగంధర్వానంద మగును. ఇదియానంద మకామహతుడగు శ్రోత్రియునకు కలుగును. దేవగంధర్వులయొక్క నూరానందములు కలిసి పితృదేవతల యానందమగును. ఇదియు నకామహతుడగు శ్రోత్రియుని యానందము. పితృదేవానందములు కలిసి ఆజానజులను దేవతలయొక్క యానందమగును. ఇదియు నకామహతుడగు శ్రోత్రియునియానందము. ఆజానజ దేవతల నూరానందములు కలసి కర్మదేవతలచే దేవత్వమును పొందిన కర్మదేవతలయొక్క యానందమగును. ఇది అకామహతుడగు శ్రోత్రియుని యానందము. నూరుకర్మదేవానందములు కలిసి దేవతలయొక్క యానందమగును. ఇది అకామహతశ్రోత్రియానందము. నూరు దేవతానందములు కలిసిన ఇంద్రానందమగును. ఇది అకామహతశ్రోత్రియానందము. ఇంద్రానందములు నూరు కలిసిన చో బృహస్పతి యానందమగును. ఇది అకామహతశ్రోత్రియానందము. నూరు బృహస్పతి యానందములు కలసిన ప్రజాపతి యానందమగును. ఇదియు అకామహతశ్రోత్రియానందము. నూరు ప్రజాపతి యానందములు కలిసినచో హిరణ్యగర్భానందమగును. ఇదియు నకామహతశ్రోత్రియానందమగును.

౫. వి:– ప్రత్యక్షముగ ప్రత్యక్షానందము ప్రతిపాదింపబడుము. దానిననుభవించు సమయమున అనుభవించిన కలుగుబడు మనుజులకు కలుగుచున్నానందములకు తృప్తియున్నా? లేక వృద్ధిపరిస్థితియా? ఇది దేని యందు విచారించుచున్నాము. విషయానందములన్నియు బ్రహ్మానందముయొక్క యంశమాత్రములు.

లౌకికానందము నిమిత్తసాపేక్షము సాపేక్షము.
విషయములు అనేకములు పరిమితములు
గనుక తత్సంబంధమగు ఆనందముగూడ పరి
మితమగుటచేత అవిద్యాకల్పితమునగుచున్నది.
బ్రహ్మానందము నిర్విషయము, విషయములకధీనముకాదు.
విషయముల యొక్క సంబంధము లేనందున దానికి అంతము లేదు. బ్రహ్మానంద స్వరూపము నిత్యమైనది.
విషయముల యొక్క నిమిత్తముచేత లౌకి
కానందములు కలుగుచున్నవి. అవి
ద్యావశము చేత విషయముల యందు పరిమిత
ములైనట్టి వస్తువులలో విద్యావశము,
నిర్విషయమునకు బ్రహ్మానందము సంబంధమగుచున్నది. అవిద్య
వలన లౌకికానందము బ్రహ్మానందలేశమగుచున్నది. అనుటచేత బ్రహ్మానందస్వరూపమగు లౌకికా
నందముయొక్క పరిమితత్వము ప్రతిపాదింపబడుచున్నది.

మార్జిన్: అనంతవిషయానంద — లౌకికానందము బ్రహ్మానందలేశము

విద్యయొక్క తారతమ్యములచే కల్పింపబడిన
విషయానందముయొక్క విభాగములలో మొదటిది మానుషా
నందము. యువకుడు సాధువు, వేదాధ్యయనసంప
న్నుడు, శీఘ్రగామి, దృఢశరీరుడు, మానసికబలము
కలిగియుండు, సమస్తభోగ్యసంపత్తితోకూడిన పృథివి నేకచ్ఛ
త్రాధిపత్యముగ ఏలుచున్న రాజుయొక్క
ఆనందము. (1) మానుషానందము.
భోగ్యభోగసమృద్ధముగు మానుషా

మార్జిన్: బ్రహ్మానందము సర్వానందాశ్రయము

సాధనము, సర్వాంగసుందరమైన శరీరము. ఈ యానందము మనుష్యానందము. కర్మసిద్ధి విశేషముచే సిద్ధించునదే గంధర్వత్వము. నూరు మానుషానందములు (2) మనుష్యగంధర్వానందము. మనుష్యానందముకంటె నూరుమడుంగులధికము. ఉత్పత్తికాలముననే గంధర్వత్వము పొందినవారు కల్పించిన (3) దేవ గంధర్వులయానందము (4) చిరకాలస్థాయి లగు పితృలోకానందము (5) ఆజానజదేవతలకు [illegible] దేవ లోకానందము (6) కర్మదేవతలకు [illegible] కర్మచే [illegible] (7) [illegible] దేవతల యానందము (8) దేవతల [illegible] ఆనందము (9) దేవేంద్రుని [illegible] ఆనందము (10) [illegible] ఆనందము (11) [illegible] ఆనందము—ఇవ్వి [illegible] నూరుమడుంగులధికము [illegible] ఆనందము నూరుమడుంగులు అధికమగుచున్నది.

[illegible] శ్రోత్రియత్వము [illegible] అకామహతత్వము [illegible]

శ్రోత్రియుడు మనుష్యాది బ్రహ్మాంతముల ఆనందము మొదలుగ నుండవలసిన యోగ్యతలు. మానుషానందము పొందువాడు మనుష్యులలో [illegible] శ్రేష్ఠుడ నగుచున్నాడు. [illegible] శ్రోత్రియుడు [illegible] నగును. అది [illegible] తనకు [illegible] బ్రహ్మానందముకంటె [illegible] నూరుమడుంగుల ఆనందము లభించును. అకామహతత్వము [illegible]

సంతానముభవము ప్రాప్తమగును. బ్రహ్మానందము మనస్సునా
కును వాక్కునకును అందదు. ధనానందములన్నియు సంసార
మగు బ్రహ్మానందసముద్రమునొక్క బిందువులతో సమానము
లని శోధించుట చేతను నిత్యానందములు సర్వోన్నతమైనవి.
సముద్రపు ఉదబిందువులు వృక్షపత్రములయందున్నను వృక్షత్వ
మునకు గమనీయము నది సముద్రగర్భములయందు దానితో
నైక్యమును బొంది స్వస్వరూపనాశనమును బొందుచున్నవి.
బ్రహ్మానందము లవ్యయము సర్వసామాన్యములు. కేవలపుణ్య
మునే ఉత్తమపురుషులకు జన్మములతోండి యోగానందము
సముభవించిన పరమభవించుచున్నను. మహానందము లోకదాని
కంటె వేరైన నున్నవి. దాని అనిత్యములు. శ్రీకృష్ణుడును,
బుధవర్గమున కృతజ్ఞము, అతీతాదివ్యాదిశాస్త్రము సర్వము
మాతృత్వము నీయానందము వలనే సాధ్యము మహాభాగ్య
శాలి యీ జన్మమునందే నిర్గుణమగు బ్రహ్మానందమున
నైక్యమై స్వస్వరూపావస్థ నపరోక్షముగా గాంచును. అవ్యా
జమును, దానిని సముభవించుటకును క్రమము తెలియును.
బ్రహ్మముమార్గ్యమ్ము నిత్యానిత్యముగా నైనను భోగభావము
నొందక మనోబుద్ధి తత్వాసన్నబ్రహ్మానంద రసాస్వాదనమునకు
నోచుకొననేరడు. మనస్సు శ్రీకృష్ణునియుదయమునకు
పరతాభావాజ్ఞానమునే పిపాసానం దేవ్యమునకు క్రమముగా
మరలి నిర్గుణ యోగనందో సిద్ధింపము కాగలదు.

అ॥ నిరుపాధికమగు పరబ్రహ్మ మనపాధినాశముంగానందే
మాత్రముచేత భేదమునొందదని చూపబడుచున్నది.

మూ. ౭ ఋగ్[illegible] [illegible] । [illegible] ॥

తా:- [illegible] ప్రశ్న
మున్నదో అదియు [illegible]
[illegible].

భా. ౭:- [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible] ఆకాశమును
[illegible]. [illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] మహాకాశముతో నైక్యమగును. అట్టిదియగు
[illegible] అది
[illegible]
[illegible]. [illegible] ఆకాశమును సూచించు
'ఓ' యనుపదముచేత ప్రతిపాదితములగు [illegible]
[illegible] చెప్పుచున్నవి. ఆదిత్యమండలాం[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

సాం. [illegible] ॥

భా:– ఎవ్వడీవిధముగా తెలిసికొనుచున్నాడో యతడు లోకమునందు సంపత్తి కీర్తిచేత ప్రసిద్ధుడగుచు [illegible] పొందుచున్నాడు; [illegible] పొందుచున్నాడు; [illegible] పొందుచున్నాడు; [illegible] పొందుచున్నాడు; [illegible] పొందు చున్నాడు.

తా. వి:- మునుపటి ప్రశ్నద్వయమునకు బ్రహ్మతత్త్వము చెప్పబడియున్నది. దానిలో విద్యార్థులు పరబ్రహ్మమును పొందుటకై యుపాయప్రశ్నకు సమాధానము ముందు చెప్పబడుచున్నది. ఉత్తరాయణమార్గము తేజస్సు, సత్యము, తపస్సు, శ్రద్ధ, ధ్యానము, అహింస బ్రహ్మచర్యము మొదలగు సాధనములను తెలిసికొనవలెను. అట్టి జ్ఞానమార్గమునందు నిష్ఠ కలిగి, సత్కర్మలు చేయువారైన సజ్జనులు, సూర్యలోకమును దాటి బ్రహ్మలోకమును పొందుదురు. అందు కర్మఫలము ననుభవించి, జ్ఞానమును పొంది, మోక్షమును బొందుదురు. ఆ బ్రహ్మలోకమునందు ఉత్పత్తి, స్థితి, లయము లేని, అవినాశనము, అభయము, పరబ్రహ్మమును పొందును. కావున బ్రహ్మమును తెలిసికొనిన విద్యార్థి ముక్తిని పొందునని చెప్పుటచేత పరివ్రాజకుడు దానిని పొందుటకై సిద్ధముగ నున్నది. తనకును బ్రహ్మమునకు నన్యత్వమును గ్రహించిన విద్యార్థి శిష్యునకు ప్రత్యక్షముగా బోధించునట్లు సంశయములు నివృత్తములయినను తిరిగి ప్రశ్నించుటకై బ్రహ్మతత్త్వమును చెప్పుటచేతనే ప్రశ్నద్వయమునకు సమాధానము చెప్పుచున్నది.

ఉ:త్త: రాయణమార్గము ఫలితాధ్యాయము

ఇచట రెండవ ప్రశ్నమునకు విచారించవలెను. పైన తెలిపిన విధముగ బ్రహ్మమును తెలిసికొని కర్మ సంబంధమును వదలియున్న వాడెవడు ?

సంపూర్ణమగుబ్రహ్మజ్ఞానము

[illegible]

[illegible]

1. [illegible] (బృ 1-4-10) 2. [illegible] (ఛాం 6-2-1) 3. [illegible] (ఛాం 6-8-7) 4. [illegible] (తై 3)

విధములుగానున్నవి. వానిలో నిర్గుణ స్వరూపమన [illegible]
యుండనేరదు. [illegible] అద్వైత
సిద్ధాంతమున [illegible]
[illegible] అద్వైతుల [illegible]
ద్వైతములున్నను [illegible]. ఇదియే
అద్వైతసిద్ధాంతప్రతిపాద్యము.

సాక్షాత్కారమునకు పరబ్రహ్మమే ముఖ్యమైనది. పర
బ్రహ్మము [illegible]
[illegible]
సాక్షాత్కారమునకు బ్రహ్మజ్ఞానము [illegible] బ్రహ్మప్రాప్తి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. [illegible] పరబ్రహ్మము [illegible]
[illegible]
[illegible] ధర్మ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] పరబ్రహ్మము [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

గాని జ్ఞానసముచ్చితమైనను కర్మముగాని స్వతస్సిద్ధము కావున సమ్యగ్దర్శనమునకు తెలిసికొనుటకు సాధనములగును. ఈయుపనిషత్తు ఆత్మతత్త్వము వివరించుచున్నది. జగత్తును సృష్టించు వాఁడెవఁడో యని ప్రశ్నించెడివారి బుద్ధికి బదులు చెప్పుచున్నది. కనుక సృష్టిచేయువానిని గూర్చి ప్రశ్నించెడివానికి చైతన్యము సిద్ధముగనున్నది.

జీవబ్రహ్మైక్యము నంగీకరించినప్పుడే ఆత్మపరమును దనుయముగ బ్రహ్మాత్మైక్యము సిద్ధించును. ఎట్లనఁగా మాండూక్యమున

జీవునకు ప్రపంచముతో సంబంధము నిరూపణము.

'జాగరితస్థానో బహిఃప్రజ్ఞః సప్తాంగ ఏకోనవింశతిముఖః స్థూలభుగ్వైశ్వానరః ప్రథమః పాదః' అని చెప్పఁగబడెను. జాగ్రత్తను సర్వసాధారణమగు స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలను తెలియబడవలెను. కాని యనుభవమునందు జాగ్రత్తను జాగ్రత్స్వప్నములయందు ననుభవమగునాయవస్థలను మారుగ చేత నది సత్యమని చెప్పఁబడుచున్నది. జాగ్రదవస్థయందు వస్తువులను బహిర్ముఖముగ ననుభవించుచున్నాము. స్వప్నమునందు వని యంతర్ముఖముగ జేయు నా మనసుతో ననుభవము కల్గుచున్నది. ఈ రెండవస్థలయందు జ్ఞాతృ జ్ఞేయ జ్ఞానములు కలవు. సుషుప్తియందు ఆప్రకాశము లేదు. ప్రకాశమను జాగ్రత్స్వప్నములు సుషుప్తియందు లోపించుచున్నవి. సంపూర్ణముగ సుఖము మాత్ర మనుభవమగుచు న్నది. 'నాకేమియు తెలియదు. సుఖముగా నిద్రించితి' నని నిద్రలేచి సుఖమును స్మరించుచున్నాము. సుషుప్తి సమాధియు, నిర్వికల్పము, సర్వోపరమము నగును. మాండూక్యమున

[illegible] సముద్గారితము [illegible] ముందుకు [illegible].

[illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] ధర్మాధర్మములు [illegible]; [illegible] ధర్మాధర్మాచరణము [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ధర్మాధర్మములుగూడ పరమార్థ [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] ధర్మాధర్మములకుగూడ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] సంసారము లేదు; సంసారము లేకుండుటచే ధర్మాధర్మములు లేవు. అప్పుడు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. అజ్ఞానము [illegible] [illegible] సంసారమున [illegible] [illegible] [illegible] గాదు.

జన్యుకల్పనాని ... అంతవరకు ప్రపంచమునకే దేమియు లేనందువల్ల, సంసారము నిత్యానిత్యము. విద్యచే నవిద్య నశించును. జ్ఞానోదయము సంసారము ఛిద్రమైనట్లు లయించి నశించును. సంసారము నశించినంతనే జ్ఞాని బ్రహ్మమునందభేదమగు ప్రతిష్ఠను బొందును. బ్రహ్మము వేరుపడనట్లుండు సర్వత్ర తత్త్వమేమియు లేక ... దభేదము గలుగుచున్నది.

తత్త్వబోధకు తక్కువయైన, తన్మాత్ర విద్యలను వ్యక్తాన్యక్తములను చెప్పలేదు. అవి అంతర సంసార విద్యలను

బ్రహ్మాత్మైక్యజ్ఞానము సత్యము

ప్రత్యక్షముగ తెలియుచున్నవి. నేను మాయాధీనుడ, నాకు బ్రహ్మానుభవముగాలే దని యజ్ఞులు చెప్పగా వినుచున్నాము. విద్యలు సంపూర్ణముగ జ్ఞానమునకు ప్రతిబంధములని బోధింపుచున్నారు. ప్రతిబంధకము సంసారము నైనను చున్నారు. కనుక విద్యావిద్యలరెండు నస్పష్టార్థమ్ములను గలుగుచున్నవి. అస్పష్టార్థము నామరూపాత్మకములచే విద్యావిద్యలుగా నామరూపములను పరిగణించినచే బ్రహ్మము నున్నది కాని మిథ్యాత్మకములు గాదేమో.

కేవలబ్రహ్మమునకు లేదను, బ్రహ్మము సంసారముచే నవి ష్పష్టముగాలేనందున తెప్పను స్వప్నమయినా సంసారిత్వము లేదు.

కేవల సంసార వాస్తవ

కనుక సంసారనాశనముచే నతనికి బ్రహ్మైక్య నముతేదు. కేవలబ్రహ్మైక్యముకోరకే బ్రహ్మ సాధనముగాని, తత్త్వదర్శి కాదను

పాదముగూడ సహించకయున్నాడు. నేను సుఖముగానున్నాను. నేను శాశ్వతుడ [illegible] సంసార [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] జ్ఞానముచే [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శాస్త్రము [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

న్ను నిరూపించుచున్నది. ఇచట సంన్యాసాశ్రమమునకు శ్రౌతై కాత్మకమగు ముఖ్యార్థము సాధ్యముగాదు. వెలుపలియున్న యుండిలోపలిదైన శిఖాయజ్ఞోపవీతాదులను విడిచి యున్నయదియేక మును స్వీకరించుట లోకములో గాంచాము. శిఖాయజ్ఞో పవీతాదుల బాహ్యత్యాగమును అంగీకరించి యున్నయదియేక మాత్మ్యమును ధరించువాడే ఆవాస్తవమునకు సన్యాసియగు నతడు. బుద్ధి నొకచోటనుంచి పరబ్రహ్మ మునిదైనక దానియందు ప్రవేశ పెట్టుటయే సంకల్పము. పురుషోత్తముడే పరమా త్మను శోధించువర్ణములను సంన్యసించుటయే ప్రణవా నుమునా మార్గంబును సంకల్పము చెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మైక్యము పొందినయు వ్యక్తి యే జ్ఞానయజ్ఞో పవీతము. ఓంకారశిఖాధారియనన్నియే జ్ఞానశిఖయు. ఆత్మ జ్యోతి యొక్క గాఢముయగు జ్ఞానము మాలధారియై యున్నది. అనాత్మభావ [illegible] కార్యమునకు ఆత్మత్వ ప్రాప్తి [illegible] బుద్ధి [illegible] చేసికొనగల వివేకజ్ఞానమువలన సంన్యాసాశ్రమముచే గౌణ ముగ విమర్శింపబడుచున్నది. ఆత్మ పరిజ్ఞానప్రకాశము [illegible] సంన్యాసము ముఖ్యార్థముగ [illegible]. అదేమన బ్రహ్మ [illegible] లేదు. [illegible] బ్రహ్మమే యుట యజ్ఞోపవీతము. సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము అనుశబ్ద ములచేత సూచింపబడిన పరమాత్మయొక్క ప్రీతిని [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

మూ:- [illegible] ॥

టీ:- [illegible]

తా. వి:- [illegible]

సర్వమాత్మ యందు లీనము

ప్రాణము బుద్ధియందు ప్రతిష్ఠితమై చిదాభాస
విశిష్టమగుచు సూక్ష్మశరీరముగను సర్వ
మీయందున్నది. ఇట్టి శరీరమునందలి ప్రతిబింబముచే
చేతనే మనస్సుమొదలగునవి తమతమ వ్యాపారములను చేయు
చున్నవి. మనస్సుమొదలగునవి నాతని స్వాధీనములై యున్నవి.
చిదాభాసునిచే నధిష్ఠితము లగుటవలన ప్రాణమునకు ప్రాణము
బ్రహ్మ యని శ్రుతిప్రసిద్ధము. కాని యీ శ్రుతి ప్రకారము
గాదని తెలియవలెను. ఆప్రాణమునకు ప్రాణమగు
ఆకారము బుద్ధిద్వారమున ఈయుచున్నది. బుద్ధియందు
గల చైతన్య ప్రతిబింబము వలననే. కాని యీ చిదాభాసునకే
సర్వవ్యాపకమగు నట్టి విజ్ఞానమయ మని యున్నది. ప్రాణ
ప్రాణమనియు చైతన్యమనియు చిదాభాస మనియు
చిదాభాసవిశిష్టము. ఇట్టి సూక్ష్మశరీరము ప్రకాశించుచు
ఈ సమయమందే 'ప్రాణ' యను "కూ" యనుటచే తెలుప

వాడు చున్నది. ఇట్టి సూక్ష్మశరీరమును తెలిసికొనుట ప్రమాతయగు

ప్రాణోపాసన సాధనము

చిదాభాసుడు. అతడు విజ్ఞానమయ స్వరూపుడు.
ఇట్టి సూక్ష్మమును తెలిసికొనుటకు ఇట్టి మాత్రకు
మనస్సు జ్ఞానేంద్రియములు సాధనములగుచున్నవి. ఉపాసన
ములు ప్రత్యక్షములు జ్ఞానసాధనములగుటచే నవి ప్రమాణము
లనబడుచున్నవి. ప్రమాతయగు జ్ఞానసాధనమని ప్రసిద్ధము.
జ్ఞానము ఉపాధిజ్ఞానమునకు ధర్మమగును.
ప్రాణము బ్రహ్మగ తెలిసికొనుట ప్రమాణము. కావున దర్శ
నముగ తెలిసికొనుట ధర్మమనబడును. ప్రమాతృ భోక్తలు రెండును

[illegible]

శింపఁ జేయునాత్మచైతన్యమును చిదాభాసుఁడు ప్రకాశింపఁ జేయఁ లేఁడు. ప్రతిబింబము బింబమును ప్రకాశింపఁ జేయ లేదు. చిదాభాసునే యాత్మచైతన్యము ప్రకాశింపఁజేయుచున్నప్పుడు చిదాభాసునితో నచేతనములగు బుద్ధీంద్రియములు గాని తద్ధర్మములగు జ్ఞానములుగాని యాత్మచైతన్యము ప్రకాశింపఁజేయలేవని వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. పరమాత్మ నామరూపాదిరహితము, అదృశ్యము, అనిర్వాచ్యము, అనిలయనము, నిర్విశేషము, నిష్కలము. బుద్ధిచే గ్రహింపఁదగిన లక్షణము లేవియు నద్దానియందు లేకుండుటచే నది బుద్ధిగ్రాహ్యముగాకున్నది. బుద్ధిగ్రాహ్యముగాకుండుటచే శబ్దమునకు వాచ్యముగాకున్నది. పరబ్రహ్మము లింగరహితమగుటచే బహిరింద్రియభానము బుద్ధివృత్తులకు విషయముగాదని తెలుపుటకు పై వాక్యము వచింపఁబడినది. వేదాంతవాక్యములయొక్క యుపాదానము పరబ్రహ్మముగాని యది వాని బ్రతిపాదనసమన్వయముచే శాస్త్రజ్ఞులు తెలిసిచెప్పుదురు కాదు. అది ప్రతిపాదింపబడినది. పరబ్రహ్మము కంటిచేతగాని వాక్కుచేతగాని యితరేంద్రియములచేతగాని లభ్యముగాదని ముండకశ్రుతి[*] వివరించుచున్నది.

శబ్దముల యథార్థ ప్రామాణ్యము

పరబ్రహ్మము శబ్దములకు గోచరముకాకుండుటచే శబ్దప్రమాణము వలన దానిని తెలిసికొనలేము. అంతమాత్రముచే ప్రమాణమునకగోచరమైన శబ్దములు నిరర్థకములని తలంపఁదగదు. పరమాత్మ నటి నామ రూపముగ తెలియఁజేయలేకపోయినను తద్విషయమైన

* న చక్షుషా గృహ్యతే నాపి వాచా (ముండ. 3-1-8)

[illegible]

* [illegible] (శ్లో 6.1)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] చెప్పుచున్నాడు.

మూ. [illegible] ॥

టీ.- [illegible]

మన్నాడో అతడు పుణ్యపాపములు రెంటిని ఆత్మస్వరూపముగాఁ బలపఱచుకొనుచున్నాడు.

తా. వి:- విద్వాంసునకు ధర్మాధర్మములు పుణ్య పాపములు తెలియుటకు కర్మ్మప్రవృత్తినిమిత్తముగాని నిర్లేపమునకుగాని ఏది నిత్యనైమిత్తికములను నిష్కామముగా చేయుచు బ్రహ్మజ్ఞానసంపాదనము చేయు, బ్రహ్మజ్ఞానికి నిర్గుణ బ్రహ్మముతోడనే తాదాత్మ్యము ఉండుటచే పుణ్యపాపముల జ్ఞానము ఉండదు. అట్టివాని యందే నిగ మెంతయో బ్రహ్మజ్ఞానసాధ్య మగు సుఖ్యోగము కలుగుటచే విద్వాంసునకు పాపపుణ్యములు మాత్రము సంతాపహేతువులు. కావున వాటితో తనకు కర్తృత్వమను సంబంధము, అహంకారమమకారము లేకుండుటచే నిత్యసుఖస్వరూపుడగును. విద్వాంసునకు పాపపుణ్యసాధనములైన కర్మల యందు విధినిషేధములు ఉండవు, అట్టి జ్ఞానికి సంసారబంధము కలుగదు. "ఏవం విద్వాన్" అను శ్రుతి జ్ఞానమునకే మోక్షసాధనత్వము చెప్పుచున్నది. ఆత్మ స్వరూపము తెలిసినవాడు విద్వాంసుడగును. వానికి సర్వము ఆత్మస్వరూపమే అగుటచే జ్ఞానముచేత జ్ఞాతృజ్ఞేయములు వినష్టములగుటచే జ్ఞానస్వరూపముగా ప్రకాశించును. బ్రహ్మజ్ఞానికి సర్వము బ్రహ్మమే అగుటచే పుణ్యపాపములు ఆతనికి బ్రహ్మస్వరూపములే అగుచున్నవి. అట్టి జ్ఞానులకు పుణ్యపాపములు నిర్లేపములై జ్ఞానికి సంతాపహేతువులుగావు. అట్టి స్థితి సాధనములు గాని గానేరవు.

ధర్మాధర్మసాధనశూన్యస్వరూపముగ బ్రహ్మమే నిశ్శ్రేయస మని ప్రసిద్ధమగున సంగ్రహముగా నుపదేశింపబడినది. ఇట్లు

ఉపసంహారవాక్యము

బ్రహ్మమునందలి యుపదిష్టజ్ఞానము, బ్రహ్మజ్ఞానస్వరూపము, అనాత్మభూతమగు కోశపంచకమునందలి యాత్మబుద్ధినివృత్తిమార్గము ప్రదర్శింపబడినది. తరువాత వివిధోపనిషత్ప్రదర్శనముచే బ్రహ్మస్వరూపము సిద్ధము చేయబడినది. సత్యాసత్యములకంటె బ్రహ్మమగు ముక్త్యర్థ త్వమని వర్ణింపబడినది. ఇట్లు బ్రహ్మ మహిమయును సర్వప్రతిష్ఠానమనియు నిరూపింపబడినది. బ్రహ్మసంపత్తును బొందినవానికి పుణ్యపాపనిమిత్తమగు సంతాపహేతువు లేదంతటికి అన్యాంతరము లేకుండుటచే నిశ్చితమగు సాక్షాత్కారమగు నానందప్రాప్తి సంసిద్ధమని చెప్పను ఉపదేశింపబడిన బ్రహ్మజ్ఞానఫలము నిగమనము చేయబడినది. ఇట్టిదగు బ్రహ్మజ్ఞానము సర్వసంసారోచ్ఛేదసాధనము యగునని హేతువగుటచే దానిని దానినుండి తెలియవలసిన దని వ్యాఖ్యానించుటగా నున్నది.

నవమానువాకము సమాప్తము

బ్రహ్మానందవల్లీ సంపూర్ణము

శ్రీగురుభ్యోనమః

భృగువల్లి

ఈ శ్రవణమనననిదిధ్యాసనము లనుమూఁడు ఆత్మసాక్షాత్కా రోపాయములుగ చూపఁబడినవి.* ఇపుడా మననాదికములకు శ్రవణము చేయఁదగునని సంపూర్ణవిశ్వాసముఁ గలిగి గురు సన్నిధియందు చేయఁదగినది. అందువలన

[illegible]

బ్రహ్మము తెలిసికొనఁగోరిన వాఁడును, గురుసన్నిధిని శ్రవణము చేసిన వేదాంతశా స్త్రార్థమును శ్రుతియుక్తి సామ్యాదులుగ చింతనము చేయుట మననమనఁబడు. దానిచే సంశయములు పోయి దృఢజ్ఞానము కలుగును. మననమునకే ప్రాధాన్యము. అది యీ భృగువల్లియందున్నది. బ్రహ్మవల్లియందు బ్రహ్మవిద్యావిచారము సమగ్రముగ శ్రుతి యుక్తులచే చేయఁబడినది. తదనంతరము చేయఁదగిన మననాభ్యాసమును తెలుపు భృగువల్లి ఆరంభింపఁబడుచున్నది. మననఫలము నిదిధ్యాసనాభ్యాసము. మననముచే నిశ్చితమైన సత్యార్థ బ్రహ్మాత్మైక్యజ్ఞానము దృఢముగనుండుటకై ప్రత్యగాత్మను స్వస్వరూపముగ నిరంతరము భావించుటయే నిదిధ్యాసనము. బ్రహ్మవిద్యతో బ్రహ్మభృగువల్లులయందు చెప్పఁబడినది. ఉపదేశభాగము బ్రహ్మవల్లి. అనుభవార్థము భృగువల్లి. ఈ వల్లియందున్న విధానము సారార్థకముగ నున్నది. దీనియందు క్రమక్రమముగ ఉపాసనాదికము చెప్పఁబడుచున్నది.

* ఆత్మా వా అరే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యో మన్తవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః (బృ 4-5-6)

ప్ర థ మా ను వా క ము.

మూ॥ భృగుర్వై వారుణిః । వరుణం పితరముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తస్మా ఏతత్ప్రోవాచ । అన్నం ప్రాణం చక్షుః శ్రోత్రం మనో వాచమితి । తం హోవాచ । యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే । యేన జాతాని జీవంతి । యత్ప్రయంత్యభిసంవిశంతి । తద్విజిజ్ఞాసస్వ । తద్బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥

టీ॥ వరుణపుత్రుడగు భృగుమహర్షి "పూజ్యుడవగు తండ్రీ! నాకు బ్రహ్మమును దెలుపుము" అని తండ్రిని సమీపించి ప్రార్థించెను. అప్పుడు 'అన్నము ప్రాణము చక్షువు శ్రోత్రము మనస్సు వాక్కు' అని బోధించుచు వృత్తినియమము దెల్పెను, మరియు దేనివలన నీభూతములు ఉత్పన్నములగుచున్నవో, ఉత్పన్నములయినభూతములు దేనిచేత జీవించుచున్నవో, ప్రళయమునందు దేనిని పొందుచున్నవో అది బ్రహ్మమని తెలిసికొనుమని యాతడు తెలియజెప్పెను. ఈ పితృవాక్యములను తండ్రివలన విని భృగువు తపమునాచరించెను. తపస్సుతో—

అ॥ భృగువు తపస్సుచే గ్రహించినది యేమనగ

ద్వి తీ యా ను వా క ము.

మూ॥ అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । అన్నాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । అన్నేన జాతాని జీవంతి । అన్నం ప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితరముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స * తపస్తప్త్వా ॥

తా:– అన్నమే బ్రహ్మమని యతడు తెలిసికొనెను. ఏలనగ, ఈభూతము లన్నియు నన్నమునుండియే పుట్టుచున్నవి; పుట్టిన భూతములన్నియు నన్నముచేతనే జీవించుచున్నవి; లయకాలమున నవి యన్నమునే ప్రవేశించుచున్నవి. ఇట్లు తెలిసికొని భృగువు మరల తండ్రి కడకేగి, ఓ పూజ్య! బ్రహ్మమును నాకుపదేశింపుమని కోరెను. తపస్సుచేతనే బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము, తపస్సే బ్రహ్మమని తండ్రి కుమారునకు తెలియజెప్పెను. అతడు తిరిగి తపస్సు చేసెను.

అ॥ రెండవసారి ప్రశ్నించినది ముగిసెను!

తృతీయానువాకము

మూ:- ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ప్రాణాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । ప్రాణేన జాతాని జీవన్తి । ప్రాణం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ పునరేవ వరుణం పితరముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ।

తా:– ప్రాణము బ్రహ్మమని యతడు తెలిసికొనెను. ఏలనగ ప్రాణమునుండియే ఈభూతము లుత్పన్నములగుచున్నవి. ఉత్పన్నములయినవి ప్రాణముచేత జీవించుచున్నవి; ప్రాణమునందు లయమగుచున్నవి. ఇట్లు తెలిసికొని తిరిగి తండ్రియొద్దకుపోయి తనకు బ్రహ్మమునుపదేశింపుమని యతడు కోరెను. తపస్సుచేతనే బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము. తపస్సే బ్రహ్మమని వరుణుడు కుమారునకు తిరిగి తెలియజెప్పెను. భృగువు తిరిగి తపస్సుచేసె.

అ॥ ప్రాణోపాస్యము తెలియబడిన విషయము ముగిసెను!

చ తు ర్థా ను వా క ము

మూ:- మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । మనసో హ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । మనసా జాతాని జీవన్తి । మనః ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితరముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తం హోవాచ తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥

టీ:- మనస్సు బ్రహ్మమని తెలిసికొనెను. ఏలనన, మనస్సువలననే భూతములుత్పన్నములగుచున్నవి. ఉత్పన్నము లయినవి మనస్సుచేత జీవించుచున్నవి; మనస్సునందే లయము నొందుచున్నవి. ఇట్లు తెలిసికొని, తనకు బ్రహ్మమును బోధింపుమని తిరిగి తండ్రిసన్నిధికి పోయెను. తపస్సుచేతనే బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము; తపస్సే బ్రహ్మమని వరుణుడు ప్రత్యుత్తరము తెలియజెప్పెను. అతడు తిరిగి తపస్సుచేసి——

అని నాల్గవపర్యాయమున తెలిసికొన్నవిషయము చెప్పును !

పం చ మా ను వా క ము

మూ:- విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । విజ్ఞానాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । విజ్ఞానేన జాతాని జీవన్తి । విజ్ఞానం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితరముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥

టీ:- విజ్ఞానము బ్రహ్మమని తెలిసికొనెను. ఏలనన, విజ్ఞానమువలననే భూతములుత్పన్నములగుచున్నవి. ఉత్పన్నము లయినవి విజ్ఞానముచే జీవించుచున్నవి. విజ్ఞానమునందే లయము

నుగుచున్నది. ఇట్లు తెలిసికొని బ్రహ్మమును తనకుపదేశింపుమని తిరిగితండ్రికడకు వెళ్లెను. తపస్సుచేతనే బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము. తపస్సే బ్రహ్మమని వరుణుడు తెలియజెప్పెను. భృగువు తిరిగి తపస్సుచేసి—

తా. ౬౦.— వరుణపుత్రుడగుభృగువు వేదాధ్యయనము సమాప్తమునొంది బ్రహ్మజిజ్ఞాసువై తండ్రికడకేగి తనకు బ్రహ్మమునుపదేశింపుమని సవినయముగ ప్రార్థించెను. విద్యలలోనెల్ల ముఖ్యతమమును, పవిత్రము, పరమరహస్యము నగుబ్రహ్మవిద్యను సంప్రదాయసిద్ధముగ శిష్యుడగు నాచార్యునివలన తెలిసికొనవలయును. వరుణుడు తండ్రి శిష్యవిధముల దగినవాడు, బ్రహ్మోపదేశమున శిష్యవిధముల నగుపుత్రుడే శిష్యుడుగ చేర్చుకొనదగు నట్లోనే ఉపదేశము తనపుత్రునకు ఉపదేశింపదొడంగెను. "అన్నము, ప్రాణము, చక్షుస్సు, శ్రోత్రము, వాక్కు—" అని. ఇంతటితోనాగక "దేనివలన సర్వభూతములు పుట్టుచున్నవో, పుట్టినభూతములు దేనిచేత జీవించుచున్నవో, దేనిలో తిరిగి లయమునొందుచున్నవో అది బ్రహ్మమని తెలిసికొనుమని పలికెను. శిష్యునకు తెలియవలసిన ఉపదేశమును గూర్చి వరుణుడు వివరింపదొడంగెను. బ్రహ్మమునుపదేశింపుమని పుత్రుడు ప్రార్థనకు ప్రతివచనముగ సాక్షాద్బ్రహ్మస్వరూపమును బోధింపక వరుణుడు మార్గోపదేశమును చేసెను.

వరుణోపదేశము

ఇట్టివరుణోపదేశ తాత్పర్యమును విచారించెదముగాక. ఈ యుపదేశము రెండువాక్యములుగ నున్నది. "అన్నము,

ప్రాణము, చక్షుస్సు, శ్రోత్రము, మనస్సు, వాక్కు" అను
నది మొదటివాక్యము. "దేనిచేత నీప్రాణము బలిష్ఠమగు
చున్నదో, మృత్యువు దేనిచేత భయపడుచున్నదో దేని
యందు లయమగుచున్నదో అది బ్రహ్మమని తెలిసికొనుము"
అనునది రెండవవాక్యము. మొదటివాక్యమున ప్రశ్నయు;
రెండవవాక్యమున ప్రత్యుత్తరము! ఈరెంటిని సమన్వయించుము!

ఇచట సకలద్రష్టృప్రత్యగాత్మయే యుపదేశింపబడెను.
సర్వప్రాణేంద్రియాదిశక్తులకు ప్రవర్తకము, సర్వసాక్షియు,
అవాఙ్మనసగోచరము. ఈపరమాత్మజ్ఞానమునకు సాక్షాత్సా

బ్రహ్మజ్ఞానమునకు శాస్త్రోపదేశము సాధనము

ధనము కాదు. సర్వజ్ఞుడు తెలిపినమార్గ
మున సర్వాసి సంపాదింపవలయును. 'నేను
ఉపాస్యమునే సమర్పించెదను' సాక్షాత్సాధ
నమున నది పొందుదురు. బ్రహ్మము నా
స్వరూపమున దెలిసికొనుమార్గ మిచట యుపదేశింపబడు
చున్నది. బుద్ధిమంతుడు శ్రీగురునిచే తెలిసికొనుచుండు
వరకు సాధనసంపత్తి యమ్మానసిద్ధికొరకు నాత్మతత్త్వనిష్ఠ
బొందవలయును. ఈప్రకారము బ్రహ్మవిద్యయందు నిశ్చితబుద్ధి
నది. దానిని మననపూర్వకముగ నభ్యాసమునకు తెచ్చుకొన
వలయును. ఇచట పూర్వోత్తరగ్రంథము సాత్త్వికమనుచే
దాని శబ్దసమన్వయప్రవృత్తి, మానసము, మానసపూజ్యము నగు
నుత్తరోత్తరశ్లోకమున ప్రశ్నమును ప్రతినిర్ణయించి యుపదేశించు
చున్నాడనుట నధ్యయనప్రతిష్ఠాపూర్వకముగ ప్రత్యగాత్మయందే చేర్చ
బడినది. అనగా పంచకోశములు కార్యకారణములను నత

ప్రత్యక్షమును చేయుటకు సాధనములుగా తెలుపబడినవి. ఉపని
షత్తులు పరమాత్మునకు నిటలే సమర్థించినారు.

అన్నప్రాణోపాసనములచేత శరీరేంద్రియాదులయొక్క సర్వ
మయిన ప్రాణాపాయాదిదోషము లడగిపోవుచున్నవి. మనశ్శుద్ధిచేత
సంకల్పవికల్పాత్మకము లగుమనోవిజ్ఞానమయకోశదోష
ములు నివారింపబడుచున్నవి. పఠిత శ్రోత్రేంద్రియములచేత

ప్రకృత వాక్యార్థము

జ్ఞానేంద్రియజనితాధ్యాసలు అజ్ఞానప్రాప్తి
మనదోషములు తొలగుచున్నవి. వాక్శుద్ధి
చేత కర్మేంద్రియపంచకము శుద్ధమగుచున్నది. అన్నప్రాణ
మనోమయములు భోగ్యములు. విజ్ఞానమయము భోక్త.
ఇంద్రియములు పంచకర్మేంద్రియములు భోగసాధనములు. [illegible]
[illegible] భోగ్యభోక్తృభోగసాధనములు అంతర్హితములగు
చున్నవి. ప్రణవోపాసన తపస్సుచేతనే సాధ్యము. [illegible]
[illegible] తపస్సు. అన్నపిండమునందే తాదాత్మ్యము ప్రత్య
క్షమగుటకు చెప్పబడినది. ఈ బ్రహ్మజ్ఞానము సర్వమునందును
ఉండిన పరమాత్మతత్త్వమును చేయుటకు నిటలే ప్రత్యక్షసాధనము
ప్రశ్నోపనిషత్తునందలి సమాధానము [illegible]
[illegible] 'తపసా చిజ్ఞాసస్వ' యను
[illegible] తాత్పర్యము. ప్రత్యయము [illegible]
గాదు. శాస్త్రముగూడ తన్నాని సాక్షాత్తుగ తెలియజెప్ప
లేదు. అనాత్మభూతము లగునంతర్కోశములు [illegible]
నది ప్రత్యయమును బోధించుచున్నది. ప్రత్యగాత్మను [illegible]
[illegible] సర్వమయాదిపంచకోశము [illegible] ప్రత్యగ్బ్రహ్మ

ఆధారమున శ్రీ శంకరభగవత్పాదులు భృగువల్లియందలి తపఃప్రకారా రమును. భృగువు పితయగు వరుణుని యుపాసనము చేసెను. ఇదియే ఉపదేశ చేసినతపస్సు. పంచకోశముల స్వరూపములను బ్రహ్మా నందవల్లియందు వివరింపబడిన ప్రకారము మననముచేసి బ్రహ్మ మును తెలిసికొనుటకు శోధించుట తన్నుపయోగములను వరు ణుడుపదేశించెను.

బ్రహ్మలక్షణము తెలిసినగాని తన్నుపయోగముల యాథార్థ్యజ్ఞానాత్మకత్వము నిర్ణయించుటకు సాధ్యముగాదు. అందుకోసమై వేదవాక్యమునను బ్రహ్మలక్షణము నిరూపించ బడినది. అచట నిర్వచింపబడిన బ్రహ్మలక్షణము తటస్థలక్ష

స్వరూప లక్షణము

ణము. బ్రహ్మము సర్వజ్ఞానానందమయమనిచెప్పు బ్రహ్మవల్లియందు నిర్వచింపబడినది. ఇది స్వరూపలక్షణము. అనేక మనుష్యజాతులయందు పరిశుద్ధ చరాచరలక్షణముగాక బ్రహ్మవల్లియందు నిరూపింపబడినది. స్వరూపలక్షణము విచారించుటకే కోశములను ముఖ్యోపయోగము. పంచకోశములాత్మ యనుభ్రాంతిమూలము నిత్యముగాదు, తట స్థలక్షణము నుండుటచేతనే సాధనము. పంచకోశముల యందు శాస్త్రోక్తమగు సర్వవ్యాపకత్వము తటస్థలక్షణము సూచించును న్నది. అందువలన నిచట తటస్థలక్షణము భృగువల్లియందలి మననార్థము వరుణునిచే ప్రతిపాదింపబడినది. ఇట్టి తటస్థలక్షణము తన్నుపయోగించుటకు సమన్వయమునుచేయు వాక్యము తాటస్థ్య ణము స్వరూపమునకనుకూలముగానుండును సచ్చిదానందబ్రహ్మము

గానేరవని యుత్తమ శ్రోత్రియుఁ డెఱిఁగెను. బుద్ధినిర్ణయమునబ్బెను.
పంచకోశములన్నియు బ్రహ్మమునకు భృగువు తెలిసికొనఁగలిగెను.
బ్రహ్మమునెఱిఁగి అపహ్యాస్తిత్వత మనోరలక్షణము
బ్రహ్మోపలబ్ధికి సాధనమాత్ర మగుచున్నది. మిథ్యాభూతమైన
యుందత్యాసక్తిత మనోరథభ్రాంతి పోయినప్పుడు రజతమునకు
భాసించినటి సత్యముగాఁ శుక్తియను యథార్థజ్ఞానము కలుగు
చున్నది. పరిపూర్ణమగు సిద్ధగత్తు సత్యమయమనభిమాన
మునే నభిభూతమైనవారు తలస్థలక్షణముచే నదియునసత్యమని
గ్రహించి యుద్ధాని శ్రోత్రియత్వముగలదు. సిద్ధాంతమునందు
దృష్టము, దృశ్యాదృశ్యము, తదనంతరము వస్తువు నగును
ప్రపంచ వాస్తవ్యము, రజతమువలె భ్రాంతిమాత్రము. జగత్తు
త్తత్వభ్రాంతి కథిష్ఠానభూతము, నిత్యము, అద్వితీయము,
అఖండము నగునానందమయమను గలదని తలస్థలక్షణముచే
భాసించుచున్నది. అవిద్యయను బ్రహ్మోత్తర మగునట్టి తంతువు
నసత్యమునుజ్ఞానము లక్షణముచే గలుగుచున్నది. జగత్తు
సత్యమని దృఢముగా తెలిసి శ్రోత్రియుఁడైనప్పుడు స్వరూప
లక్షణమునెఱుఁగుటచే బ్రహ్మమునవగతి ముగఁ దెలిసికొనుట
సాధ్యము. ఇందుకు తగినభూమిక పంచకోశవివేకము రూపమున
వాక్యముచే సాధ్యము చేయుచున్నది. తెలియుట యను
పంచకోశవిచారణే బ్రహ్మము జగత్తునకు సాక్షాత్కారమని
భావింపబడుచున్నది.

ధృగుత్తు చే గాన్ప్రతు వసునమ్మును. కృతక సుకృతకర్మల
మునకే నశ్వరములు మోక్షము సిద్ధింపదాలికని నిర్వేదము
వలన వైరాగ్యముపొందెను. బ్రహ్మజ్ఞానము

శ్రోత్రియబ్రహ్మ-
నిష్ఠగురూపసత్తి

దేశింపుడని సగౌరవముగ శిష్యుడు ప్రార్థిం
చెను. తత్వముల బ్రహ్మజ్ఞానము తెలిసి
నను వరము శిష్యు యుపదేశించిన మార్గము నిరాకరణముగ
ఆచార్యుడు. శిష్యుడు సాక్షాత్తుగ బ్రహ్మమును చెప్పక పరో
క్షముగ తెలుసుకొని మననముచేసిన యుక్తము మననముచేయు
వాడంగను. సాక్షాత్ బ్రహ్మజ్ఞాన ముపదేశింపవలయును
గావున మననము నిదిధ్యాసనములచే స్వయముగా నిర్ధారణచేయు
తండ్రిబోధన్నగ్రహించి దెలిసికొని తండ్రిచెప్పిన తటస్థలక్షణము
వల్ల నుండు శోధమున సమస్తమును తెలిసికొనగను. అన్నమోత
మనకు తెలుపుచే అన్నము గలుగుచున్నది. అన్నముచేతనే
ప్రాణికోటి జీవధారణము సేయుచున్నది. ఈవిధముగ తో
మనమువలన మనస్సు సత్యము ప్రత్యక్షమై యున్నదాకారము ప్రత్యేక
ముండు భూతములు బయలుదేరుచున్నవి. ఇట్లు స్థూలసృష్టిచే
తండ్రి బోధించినబ్రహ్మజ్ఞాన ముపదేశము స్పష్టతేలదు
సామ్యముచే సమస్తముచేసి యున్నను బ్రహ్మమని నిర్ణ
యించెను. కాని యంతటితో నతనికి బ్రహ్మజ్ఞాన సిద్ధింప
లేదు. బ్రహ్మము నిరాకారము నిర్గుణము ధృగుమెఱుంగుడు.
నిరాకారమైనది సర్వమునకు మూలము సృష్టిస్థితిలయకారణ

* పరీక్ష్య లోకాన్ కర్మచితాన్ బ్రాహ్మణో నిర్వేదమాయాన్నాస్త్యకృతః
కృతేన (ముండక 1-2-12)

జ్ఞానము బ్రహ్మముగా తెలిసి నిశ్చయించి పునర్విచారణకు ప్రారంభించెను. విజ్ఞానమువలనకూడ బ్రహ్మముగా నెఱిగి తృప్తి బొందెను. ఇటులనే తపశ్చర్యవ బ్రహ్మాండమునా నభాతముగ ప్రాణమును మనస్సును విజ్ఞానమును భిన్నమున బ్రహ్మమును పరమానందమయమును ఉపక్రమించి ఆనందమయముల నవి బ్రహ్మములుగా నెరిగి నిశ్చయించెను. ఇట్లు క్రమముగా అన్నమయాదిపంచకోశముల పరబ్రహ్మత్వమునే గ్రహించెను. తుదకు ఆనందమయమునందు బ్రహ్మలక్షణము సంపూర్ణముగ నమ న్వయమగుటచేత దానిని బ్రహ్మముగా నిశ్చయించెను. అంతే గాక తత్త్వజ్ఞానము తెలిసికొనెను. క్రమముగ అన్నమయాదు లు బ్రహ్మత్వమునకు గ్రహించుటకు సాధనములని బ్రహ్మత్వబుద్ధి నశించెను. ముక్తియందు విశేషదర్శనము. విద్యలను వరు బ్రహ్మజ్ఞానప్రాప్తిని సిద్ధించెను. ఇదిమొదలు భృగువల్లి యందలి ముఖ్యార్థముగ మొదలైనది.

గురువగు వరుణోపదేశమువలన సమగ్రతాత్పర్య ములు గ్రహించుటకు బృహదారణ్యకోపనిషత్తులోని కొన్ని లక్షణములు మరియొక వాక్యములు నిరూపదేశవాక్యములలో సంబోధనముచేసి యున్నది. నేనా వాక్యాలను మనస్సులో యుంచుకొనుచున్నాను. అప్పుడే వరుణోపదేశవాక్యము బుద్ధికి సంపూర్ణముగ బోధపడును. "ప్రాణమునకు ప్రాణము, చక్షుస్సునకు చక్షుస్సు, శ్రోత్రమునకు శ్రోత్రము, అన్నమున కన్నము, మనస్సునకు మనస్సు బ్రహ్మమని పురాణము సర్వజ్ఞము నగు బ్రహ్మమును వర్ణించిరి యని వర్ణనను బృహ

వాగింద్రియమని చెప్పబడుచున్నది. శ్రోత్రమునకు శ్రోత్రము, మనస్సునకు మనస్సు, వాక్కునకు వాక్కు, ప్రాణమునకు ప్రాణము, చక్షుస్సునకు చక్షుస్సు అని చెప్పబడిన శ్రోత్రాదులకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పొందిన [illegible] చేసి ఉపనిషత్తు [illegible] చెప్పుచున్నది. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రాణసంబంధము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేయుచున్నది. [illegible] చేయుచున్నది. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేయుచున్నది. [illegible] జ్యోతిస్సు చేతనే [illegible] [illegible].** "అత్ర

[illegible]
[illegible]

---

* ప్రాణస్య ప్రాణముత చక్షుషశ్చక్షురుత శ్రోత్రస్య శ్రోత్రమన్నస్యాన్నం మనసో యే మనో విదుః । తే నిచిక్యుర్బ్రహ్మ పురాణమగ్ర్యమ్ (బృ 4-4-18)

† శ్రోత్రస్య శ్రోత్రం మనసో మనో యద్, వాచో హ వాచం స ఉ ప్రాణస్య ప్రాణః । చక్షుషశ్చక్షురతిముచ్య ధీరాః ప్రేత్యాస్మాల్లోకాదమృతా భవంతి (కేన 1-2)

** అత్రాయం పురుషః స్వయం జ్యోతిః (బృ 4-3-9)

కాంతిచేతనే ప్రపంచమంతయు ప్రకాశించుచున్నది"* "ఆత్మకాంతిచేతనే సూర్యుడు తేజోవంతుడై లోకములను తపింపజేయుచున్నాడు"† "దేనిచేత ప్రాణము ప్రాణించుచున్నదో అది బ్రహ్మమని తెలిసికొమ్ము"** అనువచనములు బోధించు శ్రుతివాక్యములు బ్రహ్మప్రకాశ్యత్వమును బోధించుచున్నవి. చైతన్యజ్యోతిస్సుచేత ప్రకాశింపబడుటచేతనే చక్షుస్సు రూపమును పరిస్ఫుటముగ గ్రహణముచేయగలుగుచున్నది. నిత్యము సర్వ ప్రపంచ మకేవాత్మజ్యోతిస్సువలన చేతనో చక్షుస్సున కిట్టిసామర్థ్యము కలుగుచున్నది. అందువలన నాత్మజ్యోతిస్సు చక్షుస్సునకు చక్షుస్సుగానున్నది. ఈవిధముగనే ప్రాణాదులు కూడ నీయాత్మజ్యోతిస్సుచే ప్రకాశితములు గానిచో స్వస్వవ్యాపారక్షమములు కానేరవు. కనుకనే బ్రహ్మము అన్నమునకన్నము, ప్రాణమునకు ప్రాణము నగుచున్నది. అందువలన చేతనాంతరముగ నే కారణముచేత నన్నియు స్వస్వవ్యాపారనిర్వహణసమర్థము లగుచున్నవో యాకారణము బ్రహ్మమనియు, అన్యములు బ్రహ్మసన్నిధానముచేత వర్తించుచున్నవి. అన్నాదిపదార్థములు సన్నిధిమాత్రముచేత బ్రహ్మసన్నిధానముగ ప్రవర్తించుచున్నవి. చక్షురాద్యమాదయు, భోక్తృభోగ్యభోగసాధనపదార్థములన్నియు చేతనములు బ్రహ్మసన్నిధానముచే చేయుచున్నవి. అందువలననే బ్రహ్మ

* తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి (కఠ 2-2-15)

† కేన సూర్యస్తపతి తేజసేద్ధః

** కేన ప్రాణః ప్రథమః ప్రైతి యుక్తః (కేన 1-1)

ఫలశ్రుతిగా మనుష్యులు పొందవలసినదంతయు 'ఆధారమైనది బ్రహ్మమే' అని బుద్ధిగోచరముగ నుపమార్గముగా సంగ్రహింపబడినది. 'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ'* అని మరియొక శ్రుతి గలదు. భోగ్యభోక్తృభోగసాధనరూపమగు ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మస్వరూపమే యనుభవమునకు వచ్చిన దేవతాయోగ్య విశ్వవిశ్వోపాస్యము. కర్మోపాస్యమునకు యోగ్యమైన తత్త్వమును వివరించు నీ ప్రకరణమునకు సంబంధించినది. ఇట్టి బ్రహ్మస్వరూపమునకు ఓంకారము (అక్షరము) అని చతుర్థ విధమై ప్రయోగింపబడినది. అది ధ్యానసాధ్యమగు విశేషవాక్యము సామాన్యముగ లక్షణవాక్యము. అందువలన 'ఖం' అని ద్వితీయార్థమై సామాన్యముగ వాడబడినది.

పంచమబ్రాహ్మణము సమాప్తము

—o—

షష్ఠ బ్రాహ్మణము

ఈ షష్ఠబ్రాహ్మణమున భృగువారుణిరూపమగు బ్రహ్మము దర్శనీయముగ చేయబడిన విధానము వివరింపబడుచున్నది.

మూ:- ఓంకారో ప్రణవో బ్రహ్మ సర్వాణ్యాత్మని । ఆనందోత్కృష్ట శబ్దమాన శ్రవణాని కారణానే । ఆనందమేవ భూతాని నీవతి । తదేకం ప్రపంచత్వేన సంస్థితం । స్వయం ప్రకాశ వాయుర్విద్యా । సర్వం వస్తుతః ప్రతిష్ఠా । యః ఏవం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నాదో భవతి । మహాన్భవతి । ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా ॥

* సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ (ఛాం 3-14-1)

టీ:- శ్రుతానందము బ్రహ్మమని తెలిసికొనుడు. ఏలనన అనేకములైన యాఘాతములు ఖిన్నమగుచున్నవి. ఖిన్నమైనఘాతము లానందమువలనే జీవించుచున్నవి. ఆనంద మునందు తాదాత్మ్యమును పొందుచున్నవి.

ఈసుప్రసిద్ధమైన విద్య పరావిద్యయనియు బ్రహ్మ విద్యయనియు చెప్పబడుచున్నది. అది శ్రేష్ఠమైన హృదయా కాశమునందు ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది.

ఎవఁడీవిధముగ తనయందే బ్రహ్మానందమును తెలిసి కొనుచున్నాఁడో అతఁడు బ్రహ్మానందమునందు సుప్రతిష్ఠుఁడగు చున్నాఁడు. అన్నము గలవాఁడగుచున్నాఁడు; దీప్తాగ్నిగలవాఁ డగుచున్నాఁడు; సంతానముచేతను గవాదిపశుగణముచేతను బ్రహ్మతేజస్సుచేతను శ్రేష్ఠుఁడగుచున్నాఁడు; కీర్తిచేతను గొప్పవాఁడగుచున్నాఁడు.

తా. సి:- కోశపంచకవిచారణమును బ్రహ్మానందవల్లి ద్వితీయాదిపంచమాంతానువాకములయందు కోశపంచకము చెప్పి- యజుశ్శిరఃపక్షాత్మపుచ్ఛములు ప్రదర్శింపబడినవి. ఆనందమయకోశము శాంతమ మాత్మయనియు బ్రహ్మము ప్రతిష్ఠాస్థానమనియు చెప్పబడినది. ఈవిధముగ కోశపంచకము సవాక్యార్థకముచే శ్రోత్రియుప్పమార్గము పూర్తి చేయబడినది. మఱియు మహానువాకములయందు బ్రహ్మనిత్య ము ప్రతిపాదింపబడినది. బ్రహ్మము పరమాకాశమునందు దేహేంద్రియాదుల ప్రకాశమానమైనదని బోధింపబడినది.

ఉండునపుడు పంచకోశములకంటె బుద్ధిని సాక్షాత్కారమున ప్రత్యే-
కించి యనుభవించుటకు వీలుకానపుడు యతని పక్షము
నిష్ఫలమగుచున్నది. ఈవిధానము భృగువునకు మనసుకు
మార్గదర్శకము. భృగువల్లి యనందమయాదిపంచకోశము-
లకంటె అతీతమైన కోశములయందు వరుణుడు నువచి-

ఆనందమయుడు సంపూర్ణ లక్షణసమన్వయము

ంచబడిన బ్రహ్మలక్షణమునకు సమన్వయమును చేయు బడిన పని బ్రహ్మపదార్థ మానాతీతమునుండి చెప్పబడిన నాన్య ప్రమాణము. సత్యజ్ఞానాది లక్షణములు అనేకానేకో-
ములు బ్రహ్మమునకు చెప్పబడి నిశ్చయించుకొని భృగువు బుద్ధిని
వానియందు నిలిపి ఆనందమయకోశమునందు బ్రహ్మమునట్టి
యాకోశము బ్రహ్మ మనునాశయమ విచారించెను. సమస్తము
ములు ప్రతీతములగు నన్నమయాదికోశములన్నియు స్వయముగ
ఉండిన యదే గాక సత్యస్వరూపానందమయమగు బ్రహ్మము
గా నెరుగబడి దేనిని సర్వానందమునకు బుద్ధిని వదల్చికొనెను.
ఇట్లు పంచకోశము లన్నింటిని సర్వాత్మకతగ నార్థభావము
మననమునే యాత్మ యగును. బ్రహ్మమాత్రమే తెలు
నాదరము అది బుద్ధికి యాదృచ్ఛికముగ తెలియబడునట్లు
బ్రహ్మ సద్వస్తు యందు నిశ్చయించబడెను. కనుక
యానందమయమునందు నిలిచిన బుద్ధిని సాక్షాత్కారమున
ప్రవేశపెట్టి తనకు నీతడు విచారించెను. పంచకోశనిష్ఠ
మమునే నిర్మలమైన బుద్ధిని యనుచిత యానందమును పొంది
నెను. అట్టి యానందము స్వయమానందమనుకొనిన యనుచిత
వరుణుడు చెప్పిన బ్రహ్మలక్షణము బుద్ధికి సమన్వయమగు

టదమేగాక సంతసోషమయమగుచున్నది కేవలముగాదని తెలిసెను. అట్టి యానందము సర్వప్రతిష్ఠాస్థానము గావలయునని భృగువు గ్రహించెను. ఆనందము సర్వప్రతిష్ఠాస్థానము నగు నావస్థము బ్రహ్మమని యతడు నిర్ణయించుకొనెను. వరుణుడు ఉపదేశించిన లెటపస్పృత మిక్కిలి బ్రహ్మోపాసనకు కారణమయ్యెను. తపస్సంపూర్ణమునే తెలిసికొనిన బ్రహ్మమును స్వరూపలక్షణములో తమునందు సత్యజ్ఞానానందాదివాక్యముచే వ్యక్తమయ్యెకొని యతడు సాక్షాత్కారము నొందెను. ఇట్లు భృగువునకు బ్రహ్మజ్ఞాన పూర్తిగ సిద్ధించి సందేహ విపర్యయరహితముగ బ్రహ్మజ్ఞానము సుస్థిరమయ్యెను. వరుణుడు బ్రహ్మప్రాప్తిద్వారమును జూపి మార్గదర్శి మాత్రమయ్యెను. పుత్రాభ్యసనభక్తి ప్రేమతో నుపదేశించుటచే నదిగలిగి తీర్థస్థల మందు భృగువు బ్రహ్మమును దర్శింపగల్గెను. బ్రహ్మము మనస వాక్కులకతీతముగు తపస్సుచేతనే మాత్రమే సాధకునిచే పొందదగినదిగాని యన్యోపాయముచే పొందదగినది గాదని వరుణోపదేశరహస్యము. ఈ యుక్తమే యుపనిషత్తులలోని పది, పి, మొదలు యుక్తులచే బోధింపబడుచున్నది. శాస్త్రము సాధకుని బట్టి బ్రహ్మదర్శనమార్గము తెల్పగలదనియు సాక్షాత్కారము సాధకాభ్యాసమునయు కావలెను. బ్రహ్మవల్లి యందలి యానందసంపదను, భృగువల్లి యందలి యానందము పద్ధతిని బోధించి యుపాసనము చేసినప్పుడుగాని సంపూర్ణ ముగు సత్యసమన్వయము గాదని.

ఇట్లు తెలిసికొనబడిన బ్రహ్మవిద్య చెప్పబడెను. మనకే తెలియబడుటచే వాక్యార్థవిద్యయనబడును, ధ్యానముచే తెలిసికొన

వాక్యార్థవిద్య

బడుటచే ధ్యానవిద్యయనియు ప్రసిద్ధిగాంచినది.

అ స్తి బ్ర హ్మే తి చే ద్వే ద సన్తమేనం

తెలుసుకొనుము, ఆత్మస్వరూపమును తెలిసినవాడు ఏ మ యు ను తెలుసుకొనును వీరుగా ఉండుట భ్రాంతిగా నిర్ణయమునే ఈ బ్రహ్మానందమును శ్రీబ్రహ్మవిద్య వ్యక్తపరచుచున్నది. అనగా "నేను", "నది" యని వ్యవహరింపబడును వేర్వేరు నామరూపములు ఒక్కటియే. జ్ఞానమనబడును 'నేను' యని నామరూపముగ వ్యవహరింపబడు భేదభావమును గ్రహించుచు నిజముగ యెరుగుచున్నారు. 'నీవు', 'నేను' అను భేదము లేని పూర్ణముగా నిలిచినస్థాయియే నిత్యబ్రహ్మవిద్య యను కొనుటకు తాత్పర్యము.

ధ్యానపూర్వక నిర్గుణోపాసనముచే క్రమముగా జీవ భావమును దాటి స్వాత్మానందమగు బ్రహ్మానందమును తెలిసికొని బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును పొందగలరు. ఇది బ్రహ్మవిద్య తాత్పర్యము.

బ్రహ్మవిద్యాఫలము

ఫలము. ఇట్టి బ్రహ్మవిద్యాభ్యాసమువలన శ్రీ బ్రహ్మమునకే యీ లోకమునందే నానావిధానుభవములు నిష్ప్రయోజనములై సర్వఫలముగూడ లభించుచున్నది. అన్నమును నిష్కామముగ చేసినవాడు ప్రథమమున సత్యసంకల్పత్వము, ప్రజాపశువులు పరిపూర్ణత, పుత్రపౌత్రాదుల సంపత్తియు, కీర్తి వైభవాదులు తేజస్సు బ్రహ్మవర్చస్సు గల్గు మహత్త్వము, శ్రీమద్భాగ్యాదులు పొందును. అట్లే పొందిన బ్రహ్మవిదుడు సర్వకామములను పొందినవాడగుటచే,

సిద్ధులయినచో కూడ నగునవి వర్ణించినవలన నవని బ్రహ్మానందము లేదు. బ్రహ్మజ్ఞానిగలుగు నిరతిశయమైన ముఖ్యార్థములగుచున్నవి. బ్రహ్మజ్ఞానాభ్యాసమునకీ వాక్యములు ప్రయోజనములగుచున్నవి.

షష్ఠానువాకము సమాప్తము

సప్తమానువాకము

ఈ॥ బ్రహ్మప్రాప్తికి సాధనభూతముగా భృగువల్లియందు వర్ణింపబడిన యన్నమయమున బ్రహ్మము నుపాసించు ప్రకారము సప్తమాష్టమనవమానువాకములయందు వివరింపబడు చున్నది.

మూ:- అన్నం న నిన్ద్యాత్ । తద్వ్రతమ్ । ప్రాణో వా అన్నమ్ ॥ శరీరమన్నాదమ్ । ప్రాణే శరీరం ప్రతిష్ఠితమ్ । శరీరే ప్రాణః ప్రతిష్ఠితః । తదేతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నాదో భవతి - మహాన్భవతి ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్కీర్త్యా ॥

టీ:- అన్నమును నిందింపకూడదు. అది బ్రహ్మవిదునకు వ్రతము. ప్రాణమే అన్నము. శరీరము అన్నాదము. ప్రాణమునందు శరీరము ప్రతిష్ఠితమయి యున్నది. అందువలన తినుచున్నవాని ప్రాణమునకే యాథార్థ్యమిధమగు నన్నము అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది. ఎట్లనిన శరీరము ప్రాణమునకే యాధారమైన

యెవడు వస్తువు అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమైయున్నదని యుపాసించు చున్నాడో యతడు ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు. అన్నవంతుడు, అన్నము భుజించువాడు నగుచున్నాడు. అతడు సంతానము చేతను, పశువులచేతను బ్రహ్మవర్చస్సుచేతను, కీర్తిచేతను, గొప్పవాడగును.

సప్తమానువాకము సమాప్తము

—o—

అ ష్ట మా ను వా క ము

మూ:- అన్నం న పరిచక్షీత । తద్వ్రతమ్ । ఆపో వా అన్నమ్ । జ్యోతిరన్నాదమ్ । అప్సు జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితమ్ । జ్యోతిష్యాపః ప్రతిష్ఠితాః । తదేతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నాదో భవతి । మహాన్భవతి ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా ॥

టీ:- అన్నమును పరిహరింపకూడదు. అది వ్రతము. ఉదకములు జాఠరాగ్నిచే తీర్థములుగా యన్నమగుచున్నవి. వస్తోదకములయందు జ్యోతిస్సు ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది. జ్యోతిస్సునం దుదకములు ప్రతిష్ఠితములు. అందువలన ఈయుభయము నగు నన్న మన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది. ఎవ్వడీ ఉదో జ్యోతిరూప మగునన్నము అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమయిన దానినిగా యుపాసించుచున్నాడో వాడు ప్రతిష్ఠితుడగు చున్నాడు. అన్నవంతుడు అన్నాదుడు సంతానముచేతను, పశువులచేతను, బ్రహ్మవర్చస్సుచేతను గొప్పవాడగును. కీర్తి చేతను గొప్పవాడగును.

నవమోఽనువాకము

మూ:- అన్నం బహు కుర్వీత । తద్వ్రతమ్ । పృథివీ వా అన్నమ్ । ఆకాశోఽన్నాదః । పృథివ్యామాకాశః ప్రతిష్ఠితః । ఆకాశే పృథివీ ప్రతిష్ఠితా । తదేతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నాదో భవతి । మహాన్ భవతి ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా ।

టీ:- అతిథుల కొఱకు [illegible] అన్నమును విస్తారముగ సము పార్జింపవలెను. అది వ్రతము. భూమి అన్నము, ఆకాశము అన్నాదము. పృథివియం దాకాశము ప్రతిష్ఠితము. ఆకాశమునందు పృథివి ప్రతిష్ఠిత. [illegible] మనునన్నము అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమయ్యెనని [illegible] అన్నమన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమయ్యెనని యుపాసించువాడు ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు. అన్నవంతుడు అన్నాదుడు నగుచున్నాడు. ప్రజాపశుబ్రహ్మవర్చస్సులచేతను కీర్తిచేతను గొప్పవాడగుచున్నాడు.

తా. వి:- [illegible] అన్నము [illegible] వది [illegible]. [illegible]. [illegible] ప్రతము. [illegible] ప్రవేశించునో [illegible] మగును. [illegible] ప్రతిష్ఠిత [illegible] యుపాసనాక్రమము. [illegible]. [illegible] శరీరమున్నయెడల నుండుటచే ప్రాణమన్నము; ప్రాణమన్నముచే ధరింపబడుచున్నది గనుక శరీరమన్నాదము. అటులనే ప్రాణముచే శరీరము ధరింపబడుచున్నది. అందువలన శరీరమన్నము

ప్రాణమన్నాదము. ఇట్టి శరీరప్రాణములు పరస్పరము అన్నాన్నాదత్వ సంబంధము గలవి. ఈ ప్రకారమే జలము అన్నము, జ్యోతిస్సన్నాదము, పృథివి అన్నము; ఆకాశమన్నాదము. పర్యాయముచే జ్యోతిస్సన్నము, జలమన్నాదము; ఆకాశమన్నము, పృథివి అన్నాదము అగుచున్నవి. అప్పు జ్యోతిః పృథివ్యాకాశము లన్యోన్యము సిద్ధిహేతువులగుటచేత నుపాధిభేదముగ అన్నాన్నాదత్వసంబంధము చెప్పఁబడుచున్నది. ఇట్లుపాసించినవానికన్నబాహుళ్యము మొదలగుఫలము చెప్పఁబడెను.

నవమానువాకము సమాప్తము

దశమానువాకము

అ. అన్నోపాసనాంగ ముగునన్నదానము యొక్క మహాత్మ్యము వర్ణించుచున్నది.

మూ॥ న కంచన వసతౌ ప్రత్యాచక్షీత। తద్వ్రతమ్। తస్మాద్యయా కయా చ విధయా బహ్వన్నం ప్రాప్నుయాత్। అరాధ్యస్మా అన్నమిత్యాచక్షతే। ఏతద్వై ముఖతోఽన్నం రాద్ధమ్। ముఖతోఽస్మా అన్నం రాధ్యతే। ఏతద్వై మధ్యతోఽన్నం రాద్ధమ్। మధ్యతోఽస్మా అన్నం రాధ్యతే। ఏతద్వా అన్తతోఽన్నం రాద్ధమ్। అన్తతోఽస్మా అన్నం రాధ్యతే।

టీ. గృహమునకు వచ్చినవారిని నిషేధింపఁగూడదు. అది వ్రతము. కాబట్టియును యేదో విధానమున అన్నమును మిక్కుటముగా సంపాదింపవలయును. గృహాగతుఁ డగునతిథి

కొంత కన్నము సిద్ధముగానున్నదని పలుకుచున్నారు. అన్నము సిద్ధముగానున్నదని యుత్తమోపచారములతో నడిగిన వెంటనే యన్నమునిచ్చువాను ప్రథమవయస్సున యిచ్చినయెడల ప్రథమవయస్సునందే యన్నము పొందును. మధ్యమవయస్సునందు మధ్యమోపచారములతో నిచ్చినయెడల మధ్యమవయస్సునం దన్నముం బొందును. ఇట్లే ఉపచారములతో వార్ధక్యమునందిచ్చినయెడల వార్ధక్యమున హీనోపచారములతో నన్నమును పొందును.

అన్నదాన మాహాత్మ్యము

భా. ౧౧. స్వగృహమునకు వచ్చినయతిథికిని నివాసము, అన్నమునిచ్చి యాదరింపవలెను. శీతల, గ్రీష్మ, వర్షాది భేదములు లక్ష్యము, దానాదరములందున్న పాత్ర శరీరావస్థానుసరణానుకూలభేదములు లక్ష్యము సత్కారము వశిష్టముగనున్నది. శీత దేశప్రాంతవిశేషము సర్వప్రాంతాదికాలవిశేషము దేశాచార ధర్మయుతానుష్ఠానపరత్వాది పాత్రాధికారవిశేషము శ్రద్ధాప్రీతి పూర్వక సత్కారవృత్తి భేదవిశేషము దాతృప్రతిగ్రహీతల చిత్తవృత్తి ముఖ్యమధ్యమాధికారభేదములు నీకు కనుపాపముగ నన్న దానము ఫలమునిచ్చును.

టి. వేదాంతశాస్త్రమునందు శాఖాచంద్రన్యాయమున బ్రహ్మసాక్షాత్కారోపకము, ఉపాసనా సమాధియుమార్గములచే బోధింపబడుచున్నది. అద్వితీయ మనువర్తబ్రహ్మము దుర్జ్ఞేయము. అది స్వయముగా నిర్గుణము, నిర్వికల్పము, నిరుపాధికము, అవాఙ్మనోగోచరము. బుద్ధిగోచరముగా మరియొక

[illegible]

అష్టాంగయోగ సాధనము

[illegible]

[illegible]

27

టీ:- బ్రహ్మము వాక్కునందు క్షేమరూపమునను, ప్రాణాపానములయందు యోగక్షేమరూపమునను, హస్తములయందు కర్మరూపముగను, పాదములయందు గతిరూపముగను. పాయువునందు విసర్జనారూపముగను యున్నట్లు ఉపాసింపవలయును. ఇవి యాధ్యాత్మికములగు ఉపాసనలు. ఇక ఆధిదైవికోపాసనలు చెప్పబడుచున్నవి. బ్రహ్మము వృష్టియందు తృప్తిరూపముగను, విద్యుత్తునందు బలరూపముగను, పశువులయందు కీర్తిరూపముగను, నక్షత్రములయందు జ్యోతీరూపముగను, ఉపస్థేంద్రియమునందు సంతానముచే, పితౄణవిమోచనరూప మమృతానందస్వరూపముగను, ఆకాశమునందు సర్వస్వరూపముగను ప్రతిష్ఠితమైయున్నట్లు ఉపాసింపవలయును. బ్రహ్మస్వరూప మగు నాకాశము ప్రతిష్ఠారూపమని యుపాసించినచో ప్రతిష్ఠగలవాడగును. మహత్త్వగుణము గల దానిగా నుపాసించిన మననసామర్థ్యము గలవాడగును. నమన గుణముగలదని యుపాసించిన భోగ్యములన్నియు నుపాసకునకు లోబడును. విస్తరరూపమని యుపాసించిన విస్తృతి గలవాడగును; వేదస్వరూపమని యుపాసించిన వేదము స్వాధీనముగలవాడగును.

ఆకాశము బ్రహ్మమునకు పరిమరమని యుపాసించిన నుపాసకుని ద్వేషించుశత్రువులు నశించెదరు. అప్రియులగు శత్రువులు చనిపోవుదురు.

తా. వి:- ఈపూర్వములన్నిటిలో నుపాసనాస్థానములు, తత్స్వరూపము వివరింపబడినవి. ఉపాసనాస్థానము లయం

కార్యకారణములను బ్రహ్మము సంపాదింపగలదుగాని కార్య

మాయావాద వైరి ఖండనము

ర్యము, మాయామయశక్తిగలుగుటంబట్టి దేహాదు
ములు సాలంబనములుగా గ్రహించిన యూహా
సములన్నియు గాఢమైనవని పలుకబడుచున్నవి.

అద్వైతమును శాస్త్రానుకూలముగా, ప్రత్యక్షాది
ప్రమాణములు కేవలమును చెప్పబడుచున్నది. ఇక పరమా
ర్థమూర్తియు నిరూపింపబడుచున్నది. ఇదియేమా బ్రహ్మస్వ
రూపమిదియు. ఈ శాస్త్రాంతములు తత్త్వరూపమునుగా సుఖా
సాధింపబడినవి. బ్రహ్మము సర్వరూపమున నుపాసించదగు
పూర్ణరూపమును తెలిసికొనదగును.

ఈ సందర్భమున జగదుపాదానము బ్రహ్మమే శాస్త్రములు
ప్రమాణముగా ప్రతిపాదింపబడినవి. ఇక సర్వకా
ర్యములు నిరూపింపబడుచున్నవి.

సూ:- ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ । నేహ నానాస్తి కించన ॥

తా:- స్వప్నదృశ్యము లేనట్లుగలదో యట్లే జాగ్రద్దృశ్యము
పరబ్రహ్మమునందు లేదు. ఒక్కటియే పరమాత్మ యని
నిశ్చయము.

శా.భా:- జలము, ఆకాశము మొదలగునవి పంచభూత
ములన్నియు బ్రహ్మమునందే కల్పితములగుచున్నవి.

లోకవ్యవహారము

శరీరప్రాణాదులు ప్రత్యగాత్మయందారోపితము
లగుటంజేసి వానికన్యత్వము లేదని శ్రుతి

సంహారముగాదు

చెప్పబడినది. ఇదియే ప్రత్యగాత్మ యొక్క
సిద్ధాంతము కార్యరూపము గనుక సర్వత్ర సమానము

గా నేరదు. శరీరమను దవిష్యోదే నని యోగ్యుడైనమైన భావించవలయునన్నది. దేహాభిమానము విడనాడవలె నని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. అట్లు సంసారము. అతడు ప్రపంచమును స్మరించి యుక్తాయుక్త ప్రవేశించిన ప్రత్యేకముగా తెలియుచున్నది. ప్రము ఖముగా పంచకోశములు నవాత్మ భావనచే వాటి యుక్తాయుక్తము తెలియు ప్రతిభాపూర్వ మనకు తెలియును చేసి నిర్ణయించి ప్రవేశిం చుటయని సద్గురువుల యొక్క బోధలవలన ప్రమాణము చేసెను. సమస్త సృష్టికి భావాంతరము చే ప్రవేశించి నది యనబడి లేదు. "నేనే బ్రహ్మమునై యున్నాను" అనుట గోచరమగుచే ప్రత్యే కాంతర మహిమాన్విత మనోహరమైనవి. ప్రత్యే కముగాను సంప్రాప్తమయిన భావానుభవము తెలియ జేయును. ఆ అర్థ సత్యము. అది నీవే అగుచున్నావు అని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. తత్త్వమసి సంసార మనోభావము చెప్పలేదు. ప్రతిదియు శాస్త్రముల కనుగుణముగ బోధించుటచే సంసారము ననుభవించువారును యోగియునగు ప్రకారము నొకటే కానలయును. సంసారమిథ్య మాయాశక్తి మనోభావము ననుభవించుటకు కూడ వీలు లేదు. అట్లనుకొనుట ననుభవించు వారును. అనుభవించినవారు నొకటే కావలయును. దృష్టము పొందబడదు. మిథ్య ప్రకాశించబడదు. అత్మకు భవభావములు కలుగుచుండును యొక్క మాయానుభవ మెరుగకపోవుట సరికాదు. ఉపనిషత్తులు మనకు

* తత్త్వమసి అను వాక్యవివరణము (ఛాం. 6-8-7)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

టీ:- ఎవ్వఁ డీవిధముగా తెలిసికొనునో వాఁడీలోకము నుండి దాటిపోయి అన్నమయాత్మను, ప్రాణమయాత్మను, మనోమయాత్మను, విజ్ఞానమయాత్మను, ఆనందమయాత్మను క్రమముగా పొంది యీభూరాదిలోకములను సంచరించుచు కామానుసార మగునన్నముగలవాఁడై తాను రూపుఁడై చెప్పఁబోవుసామమును గానముచేయుచుండును.

ఆశ్చర్యము! ఆశ్చర్యము! ఆశ్చర్యము! నేనన్నస్వరూపుఁడ నగుచున్నాను! నేనన్నస్వరూపుఁడ నగుచున్నాను! నేనన్నస్వరూపుఁడ నగుచున్నాను! నేనన్నాదుఁడ నగుచున్నాను! నేనన్నాదుఁడ నగుచున్నాను! నేనన్నాదుఁడ నగుచున్నాను! నేను శ్లోకకృత్తు నగుచున్నాను! నేను శ్లోకకృత్తు నగుచున్నాను! నేను శ్లోకకృత్తు నగుచున్నాను! నేను మూర్తామూర్తాత్మ మను జగత్తుకంటెను. దేవతలకంటెను పూర్వము మొట్టమొదట బుట్టినవాఁడను! అమృతమునకు నాభిస్థానమగు చున్నాను. ఎవ్వఁడన్నరూపుఁ డగునన్ను దాతలకిచ్చునో యతఁడు నన్ను ఈవిధముగా సంరక్షించును. నేను అన్నమును. అన్నము నితరులకియ్యక తానొక్కఁడే తినువానిని నేను తినుచున్నాను. నేను సమస్తమయిన భువనమును తిరస్కరించుచున్నాను. నా ప్రకాశ మాదిత్యప్రకాశమువలె స్వయంప్రకాశమయినది. ఎవ్వఁడీవిధముగ నుపాసించుచున్నాఁడో వానికి పూర్వోక్తఫలము కల్గును. ఇతి తైత్తిరీయోపనిషత్ సమాప్తం.

తా ది:- శ్రీహరిపరిశ్రమచే పరమాత్మగ భావించుచున్న మోక్షైకతత్పరులందరును నీదికల యని తెలిసికొనవలెను

ప్రముఖంగా సనాతనప్రభాతములగు సన్నమయాదుల నోరదాని తరువాత నోరదాని వచనామృతముచే శ్రీనిబుధ్ని స్వస్వరూపావస్థానమును పొందినవాడై ఆపై భోగ్యభోక్తృస్వరూపమును కామరూపమైన త్రిభువనమనోహరము సర్వప్రాణిజ్ఞానోపదేశకము నగు గానము చేయుచు స్వేచ్ఛగా సంచరించుచుండెను మును చేయును. బ్రహ్మము సత్యము జ్ఞానము అనంతమునని బ్రహ్మానందవల్లి యందు వ్యాసమున నిరూపింపబడినది. జ్ఞానియగు వాడు ప్రతివానియందును సర్వభూతముల నాత్మస్వరూపముగ బ్రహ్మముగా గూడ ననుభవించునని తరువాతనాన్నయమున వలన ప్రతిపాదింపబడిన జ్ఞానము సమగ్రముగ నిరూపింపబడెను. ఇచ్చట ఇది నిరూపింపబడుచున్నది. అహమ్మఖర్షాని వానివిషయమును తెలిసి బ్రహ్మముగా గూడ ననుభవించును. ఆయన్నవిషయమయములు పరిశీలించుటకై విచారించగల ప్రకరణము సమగ్రముగ యున్నది. ఉపనిషద్భాగ్యముయందు తైత్తి బ్రహ్మవిద్యా

బ్రహ్మవిదుని ధర్మపాలన
రెండవ విభాగము

సాధనముగ ఉపదేశింపబడినది. వారిస్వస్వరూపములగు నానాకారములను ములు ప్రాణాదుల క్షేత్రజ్ఞ మన్నా నాన్నమయముగా ప్రతిపాదింపబడినది. నియతులగు సనేకసాధనములచే సాధింపదగిన యానానావిధకార్యములచే నిమయములుగా కలిగిన పోతలగు ప్రతిపాదింపబడినవి. అన్నమయాత్మయమునకు, సర్వభూతముల మాతృభూతమగు యున్నది. అప్పుడు కామము లందుచుండు వానినిర్మించుచువాడు సర్వకర్మలందుండును సంభవమునాడు. అట్టియనవో బ్రహ్మ

దీనికి సమస్త [illegible] బ్రహ్మరూపమున
[illegible] సందేహము కల్గుచున్నది. దానికి సమా
ధానము చెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మ [illegible] జ్ఞానమును
పొందినవాడు. అతడు స్వప్నావస్థచే [illegible] సర్వ
ప్రాణులయందును, [illegible] సమస్త
[illegible]
[illegible] వారు.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] వాసనచే [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] భాసించుచున్నది.
అతడు [illegible] చున్నాడు. [illegible]
[illegible] చున్నది. [illegible] సర్వ
[illegible] కలుగుచున్నది. [illegible] సమస్త
[illegible] చున్నాడు. ఇట్టి
బ్రహ్మవిదుడు బ్రహ్మతో [illegible] సర్వాత్మ
భావము.

అతడు [illegible]
[illegible] ఏర్పడుచున్నది. అప్పుడు [illegible]

సాక్షాద్రూపమున లోకమునకు వెల్లడిచేయుచుంటిని. జ్ఞాన సంపాదించిన, నేను సత్యమును. నిరంజనుడ నగు నేకాత్మయే యై యున్నాను. అన్నము అన్నాదుడనుగూడ నగుచున్నాను.

బ్రహ్మవిదుని నానాస్వరూపము

అన్నాదిభోక్తృజాలమంతయు నాయుపాధిత్మక ప్రపంచము మిథ్యాస్వరూపము, తదధిష్ఠాన మగు నద్వితీయాత్మస్వరూపము నేనేయగుచున్నాను. చైతన్యాత్మ నగుట నాయందే భోక్తృభోగ్యములంతయు నాస్వరూపమే. కనుక నేనన్నాదుడ నగుచున్నాను. ద్విధముగ విభక్తమగుచున్న అన్నాన్నాదులయొక్క భోక్తృభోక్తృత్వసంబంధమును కలుగజేయు చేతనుడను నేనేయగుచున్నాను. ఇది యెంతయు నాశ్చర్యము! అన్నాన్నాదరూపమగుజగత్తునకుముందు జన్మించిన హిరణ్యగర్భుడను నేనే యగుచున్నాను. నేనే ప్రాణికోటియొక్క యమృతత్వమునకు నాధారభూతుడను. అన్నార్థి యగుచు నన్నుకోరువారికి నన్నట్లు చెప్పువారును నన్ను సంరక్షించెదరు. అన్నార్థులయి వచ్చినవారికి నన్ను ఇవ్వక తాము భుజించువారిని నేనే భుజించెదను. బ్రహ్మవిదుడేకాత్మయగు నేను జగత్తునంతయు పరమేశ్వరస్వరూపమున నేనే సంహరించుచున్నాను. బ్రహ్మజ్ఞానమునొందిన నా చైతన్యజ్యోతిస్సు సూర్యజ్యోతివలె వెల్లడిగా ప్రకాశించుచుండును."
ఇట్లు బ్రహ్మజ్ఞానసిద్ధియగుటచే తన బ్రహ్మానందమును లోకము

నకారితము తెల్లమిచేయును. ఈగా సమాసం దర్శింపబడిన ప్రత్యగ్భావ
ధారితమును నవిద్యోపేయ బ్రహ్మతత్త్వము స్పష్టీకరించి మిథ్యాత్వము.
బ్రహ్మానందమునకు స్వస్వరూపమగు సాక్షాత్కారము నిశ్చయము
చేయబడుచున్నది.

ఈగానము ప్రపంచసంబంధమునకు ప్రోక్తమాత్రము.
జనసామాన్యమునకు కర్తవ్యముగు సాధనసారస్వరూపమున

ఫలశ్రుతి

గానము చేయబడినది. అన్యత్త్వమునకు జ్ఞాన
యున్న స్వరూపమున భక్తి భావముతో సంస్కారము
చేయని భయపడనక్కరలేదు. ఇది పరమాత్మవిద్య యగుటచే,
బ్రహ్మస్వరూపము బోధించు విద్యాంగమగు నైరంతర్యము
భయముగంధ మంత్రమాత్రము లేదు. శాంతుడు, దాంతుడు
ఉపరతుడు, సమాహితుడునై శ్రద్ధాపూర్వకముగా తెలిసికొన్న
బ్రహ్మము నెఱింగిన వానికి యథార్థముగాను బ్రహ్మభావ
సిద్ధి మోక్షము కలుగునని మనము.

కఠోపనిషత్తు సమాప్తము

ఉత్తరశాన్తిపాఠః

సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వి నా వధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాన్తిః । శాన్తిః । శాన్తిః ॥

శ్రీమత్సరసమహాకవిప్రాణకాంచనార్త్యాహూతి విమరదానచిత
శ్రీధారశీలసంప్రదాయసాహిత్యగుణ జగద్గురు శ్రీశల్యాగానంద
భారతీమూర్త్యాచార్యమహాస్వామిదానుకంబా సేవాసక్తు
నచ్చినగ్రంథమహాత్మ్యబలము నగు బిరుదనామసోమయాజిచే
విరచితమగు నుభయసఘస్రైకశ ప్రథమమయూఖ
మను ద్వైశివాభినవత్రు

సమాప్తము.

బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మహవిర్బ్రహ్మాగ్నౌ బ్రహ్మణా హుతమ్ ।
బ్రహ్మైవ తేన గంతవ్యం బ్రహ్మకర్మసమాధినా ॥